74
D
57

3-c
44
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
29 H
21
Bibliotheca
...jori Coll. Rom.
Societ. Jesu
74.4.C.5.
74
D
57
3.—3.c.

# HADRIANI IVNII HORNANI MEDICI ANIMADVERſorū libri ſex, omnigenæ lectionis theſaurus, in quibus infiniti penè autorum loci corriguntur & declarantur, nunc primùm & nati, & in lucem æditi.

EIVSDEM

## DE COMA COMMENTARIVM

quo haud ſcio an quicquam extet in eo genere uel eruditius uel locupletius, ſiue hiſtoriarum cognitionem, ſiue lectionis multifariæ diuitias ſpectes.

PALMA ISING

BASILEÆ 1556.

203

REVERENDISSIMO AMPLISSIMOQVE ATREBATIVM PRAESVLI D. ANTONIO Perrenotto, Cæſareæ Maieſtatis primo Conſiliario, literarum incomparabili patrono, Hadrianus Iunius Medicus S. P.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EM... ROMA

*NAE illi iuxta Hyperidem, ἀφέντες τὴν ὑπέραν, τὸν πόδα διώκειν mihi uidentur, Antiſtes ampliſſime, qui poſt habita meliorum autorum lectione, ad barbara, modò lucroſa nomina, animũ toti adijciunt, maiore (uti ſibi perſuadent) compendio quæ ad farinam faciunt, quod dicitur, quærentes, ac facultatum quomodocunq; partarũ cumulum, eruditionis pabulo animiq; ſaginæ præferentes. Nimirum iſti quibus in tenebris erroris atq; inſcitiæ uerſentur, non uident, maluntq; cũ multis errare, quàm cum paucioribus mentis conſilijq; ſanioris rectè ſapere, & gloriam utilitatemq; publicam priuato cenſui poſthabere. Quibus fruſtra ſacer ille Pythagoræorum cœtus occinuerit, Regia uia ne incedant, eo dicto non pedibus laborem præſcribens, non præcipitia ſectari nos præcipiens, ſed ſymbolicè animum ad res neq; uulgares neq; tritas appellere nos uolens, uti ſcitè aureus ille Philon in oratione, ὅτι πᾶς ὁ ἀστεῖος, ἐλεύθερος, interpretatur. Quod ipſum ut mirificè ſtomacho meo ſemper fecit ſatis, ita illos ſecutus qui dulci utile commiſcent,*

*nihil habui iam olim antiquius, quàm ita mea comparare ſtudia, ut uetuſtorũ ac præſertim claßicorum ſcriptorum lectione, animi penum inſtruerẽ, & inde communia ſtudia pro uiribus adiuuare ſatagerẽ. Nã quid turpius, & literato homine indignius, quàm perceptos literarum fructus pomorũ inſtar putrilagine conſumi atque interire potius ſinere, ne dicam inuidere, quàm publicæ rei illos ipſos communicare? quid contrà liberalius, & omni ſeculorum memoria dignius, quàm æditis libris Mercuriali aliquo ſale tinctis, rem literariam qua parte manca eſt, iuuare, labantem confirmare atq; erigere, hoc eſt, immortali beneficio non poſteritatem modò, ſed præſentem etiam ætatem demereri? Proinde ne in me quoq; Pauſaniæ illud diſtringi poſſet, βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθηται, nolui inutili maleq; feriato otio tempus tranſigere uideri, ſed ubicunq; liceret, ſtudia non parco laboris conatu ac honeſta in primis quadam naturæ ingeniją; contentione ſedulò adiuuare. Quam ad rem cùm idoneũ apprimè argumentum nactus eſſem, hortatu maximè Antonij Morilloni tui, hominis incomparabili doctrina & omnigena lectione ad miraculum uſq; inſtructißimi, illud tui Amplißime Præſul nominis auſpicio in publicum exire uolui, utpote qui præter eximiam utriuſq; literaturæ cognitionẽ, & Muſarum aßiduus cultor, & literatorum liberalis patronus, imò pater, ubiq; & audias & prædiceris: cuius accurata diligentia & incredibili ſumptu comparata operoſa illa atq; inexhauſta uetu-*

*ſtatis*

*ſtatis omnis inſcriptionum, numiſmatũ, picturarum, ſymbolorum cognitio, eiuſdem Morilloni induſtria propè diuina, lucem accipiat, & inæſtimandus orbi theſaurus aliquãdo futurus ſit. Noſtro huic labori Animaduerſorum ex re nomen indidi, affectationis titu li parum curioſus, quanquam ea in re pleriq; ſuperbiant. Tyro Ciceronis libertus Pandectas uelut opus omnia complexum inuulgauit. Aphricanus librum de re militari inſcripſit* κίϛυς, *à uarietate rerũ, inſtar cinguli Veneris: quam inſcriptionẽ uſurpauit & Celſus, in quem ſtylum diſtrinxit Origenes. Ariſtoteles cõmen tario ſuo in Homeri catalogum Pepli nomen dedit, à laborioſi illius pepli Mineruæ, toto quinquennio con texi ſoliti, ſimilitudine. Clemens opus ſuum* ϛρωματεῖα *inſcripſit, ut & Origenes* ϛρώματα, *ab argumento texturæ picturatorum ſtragulorũ. Diodorus hiſtoriam ſuam Bibliothecen appellat, ceu librariæ officinæ materiam omnem continentem. Phauorinus Copiæ cornu, ab omnium rerum fœcundiſſimo ubere nuncupauit: Herodotus Muſas: omnigenã hiſtoriam Aelianus:* περιεργοπένητας *commentaria ſua dixit Diogenianus, quòd pauperibus, nedũ pecunioſis, pro magiſterio ea eſſe poſſent. Noctes Atticas Aul. Gellius ſcripta ſua nominat, glorioſo nocturnæ lucubrationis argumento. Apud Græcos plures* σύμμικτα *conſcripſere, materiæ omnifariæ indicio, inter quos Calliſtratus apud Athenæum, Philemon apud Porphyrium, Seleucus & Simonides apud Tarrhæum, Iſter hiſtoricus apud Lyco-*

*phronis enarratorem Zezen:quos ſecuti politiſſimus Politianus,& nuper doctiſſimus Nannius, Miſcellanea inſcripſerunt. Cælius ſimiliter lectiones antiquas, Floridus ſucciſiuas, Victorius uarias, Robortellus annotationes,alius deniq; aliud in librorum ſuorum nomenclaturam traxerunt,ut quiſq; minimè uulgata uia ſibi inſiſtendum putauit. Ego Animaduerſorum titulum non ſine autore prætuli, quòd ab alijs aut non animaduerſa,aut perperàm annotata,in ſex libros digeſſerim,infinitos autorum omnis generis locos reddita luce illuſtrarim,nodos inexplicabiles diſſoluerim, lectionem corruptam & deprauatam magna cura interpolarim. Quas difficultates omnes inexhauſtis laboribus, & multijugæ lectionis beneficio ſuperauimus.Porrò ad ſuperiorem cauſam,cur tuæ Amplitudini fœtum non nuperum conſecratum uoluerim, accedit uetuſtatis conſenſus, quæ ſemper ad principes uiros laborum ſuorum inſcriptiones retulit, tum ut magno liberaliq; patrocinio aduerſum uitilitigatores & liuidorum ungues armatus inſiſteret atq; inniteretur: tum ut lectoribus eo nomine probaretur magis, quòd excelſæ fortunæ hominibus non niſi elaborata fermè & undequaq; abſoluta deberi nouerim.Itaq; Præſul ampliſsime,qui ſoles ἀκλείστους θύρας παρέχειν σοφοῖς ἀνδράσι (quod de ſe apud Philoſtratũ Veſpaſianus profitetur) ſi minus apertis foribus, quo uoles tamen modo uenientem ad te librũ benignè ſuſcipito hoſpitem, ſub magna tui patrocinij umbra tutum: qui Cæſarts*

*rebus,*

*rebus, indubitato ipſius iudicio, certiſſimoq́; Neſtoreæ cuiuſdam prudentiæ teſtimonio, feliciter humeros, uelut alter Hercules, ſubiecisti, Atlanti genitori tuo Prætorij præfecto ſuccedens: idem labores hoſce noſtros, non omnino (niſi fallimur) tuis eruditis auribus indignos, qua potes ope plurimum foueto atq; ſuffulcito. Poſſem hic in tuas laudes latius digredi, ac cum multis te ſupra humanam fortunam collocare: ſed Lyſippum plaſten imitari præopto, qui quum Apelles Alexandro à ſe depicto fulmen in manum addidiſſet, dixerat, ſe haſtam (cuius gloriam ut ueram & propriam nulla unquam deletura foret ætas) maluiſſe, Apellem aſſentationis inſimulans. Vale incomparabile literarum & ſtudiorum ornamentum, tibiq́; addictiſſimum Iunium in clientelam recipito.*

*Harlemi, Idibus Martijs, Anno 1556.*

## CATALOGVS AVTORVM VTRIVSQVE LINGVAE, QVORVM TEſtimonijs in iſtis Animaduerſorum libris uſus eſt autor, ordine alphabetico digeſti.

### GRAECI.

Achæus Erethrius
Aelianus
Aeſchines
Aeſchylus
Aëtius
Agathius
Alexander Aetolus
Alexander Polyhiſtor
Amelius Apamenſis
Amipſias Comicus
Amphis Comicus
Androtion orator
Antiochus Syracuſanus
Apollodorus
Apollonius Rhodius
Appianus
Appion Alexand.
Aratus
Archeſtratus
Archilochus
Archippus
Ariſtophanes, & interpres.
Ariſtoteles
Arrianus
Artemidorus
Aſclepiades
Athenæus

Baſilius
Caſsianus Baſſus ſcholaſticus, autor librorum de agricultura, qui falſò Conſtantini nomine circunferuntur.
Callimachus, eiusq́; interpres.
Clemens ὁ στρωματεὺς
Cleomedes
Cratinus
Cyrillus

Demoſthenes
Dicæarchus
Didymus
Dinarchus orator
Diogenes Laërtius
Diodorus Siculus

Dion

Dion Cocceius
Dion Academicus
Dionyſius Afer
Dionyſius Halicarnaſſeus
Dioſcorides
Epigrammatarij
Eratoſthenes
Eubolus Comicus
Euclides geometra
Eunapius Sardinianus
Euphorion
Eupolis Comicus
Euripides, & interpres
Euſebius
Euſtathius
Galenus
Gregor. Nazianzenus
Harpocration
Hecatæus
Heliodorus
Hellanicus
Hegeſander
Hephæſtion
Heraclides Ponticus
Hermeſianax
Hermippus
Herodianus grammaticus
Herodianus hiſtoricus
Herodotus.
Heſiodus
Hierocles Alexand.
Hipponax
Homerus, eiusq́ ſcholiaſtes
Iamblichus
Ibycus poëta
Ioannes Stobæus
Ion poëta
Iſocrates
Iulianus apoſtata
Iulius Pollux
Lucianus
Lucillius Tarrhæus
Lycophron.
Neocles.
Nicomachus Geraſin.
Nonnus Panopolita.
Nymphis Heracleotes
Onirocriticõn autor
Origenes
Orpheus
Orus Apollo Nilous
Palæphatus
Panyaſis
Parthenius
Paulus Aegineta
Pauſanias
Pherecydes
Philon Biblius
Philoſtratus

Phauorinus
Pindarus, & ſcholiaſtes
Plato
Plutarchus
Polybius
Porphyrius
Polemon
Praxilla Sicyonia
Proclus Diadochus
Procopius
Ptolemæus Seuerianus
Simonides
Sophocles Tragicus
Soſitheus Tragicus
Stephanus
Steſichorus
Strabo
Strattis Comicus
Suidas
Syneſius
Taraſinus, ſiue Staſinus Cypriacorũ autor
Themiſtius
Theocritus, & interpres
Theodoretus
Theon Alexandrinus
Theophraſtus
Theopompus
Thucydides, & interpres
Tryphiodorus
Xenophon
Zenobius
Zezes
Zoſinus Alexandrinus

## LATINI.

Ammianus Marcellinus
Apuleius
Aſconius Pædianus
Arnobius
Aulus Gellius
Aulus Perſius
Auſonius
Cælius Aurelianus
Caius Cæſar
Cato
Chalcidius
Cicero
Claudianus
Cornelius Tacitus
Cyprianus
Fabius Quintilian'
Germanicus Cæſar
Horatius
Hugo Eterianus

Hygi-

Hyginus
Iſidorus
Iulius Firmicus
Iulius Frontinus
Iunius Columella
Iuuenalis
Latinus Pacatus
Lucanus
Lucillius
Lucretius
Lucius Florus
Lutatius
Martialis
Minutius Felix autor Octauij, qui liber octauus Arnobio adſcribitur
Nonius Marcellus
Octauius Horatianus
Ouidius
Palladius
Pedo
Petronius Arbiter
Plautus
Plinius uterque
Pomponius Mela
Porphyrio grãmaticus
Qu. Curtius
Rhemmius Fannius
Ruffinus Aquileienſis
Seneca
Seruius grãmat.
Sextus Pompeius
Statius Papinius
Sulpitia Poëtria
Sutrius Comicus
Terentianus
Terentius
Tertullianus
Tiberius Donatus
Tibullus
Titus Liuius
Valerius Flaccus
Valerius Maximus
Valerius Probus
Varro
Velleius Paterculus
Virgilius

RECENTIORES.

Alexãder Neapolitan⁹
Andreas Alciatus
Baptiſta Pius
Cælius Rhodiginus
Fernandus Pincianus
Eraſmus
Georgius Agricola
Gulielmus Budæus
Henricus Glareanus
Hermolaus Barbarus
Ioannes Ruellius
Ioannes Saxonius

Ioannes Sichardus
Ioachimus Camerarius
Iulianus Aurelius
Lazarus Bayſius
Petrus Aretinus
Politianus
Sabellicus
Sigiſmundus Gelenius
Syluius
Vincẽtius Opſopœus
Xyſtus Betuleius

## AVTORVM VETERVM LOCI INSIGNIORES IN HOC OPERE

*partim à mendis uindicati, partim expoſiti, ordine alphabetico digeſti.*

*Numerus paginam indicat.*

ACCII poëtæ locus emendatur 287. declaratur 274
Aeliani locus corrigitur 263
Agathius hiſtoricus à monſtroſa uerſione reſtituitur 8
Ammiani locus emendatus 83.150.158.196 expenſus 145. hiulcus expletur 277
Archilochi uerſus emaculatur 17
Arnobius à macula uindicatus 288
Ariſtophanes emendatur 124
Ariſtotelis locus expenſus 265
Athenæi locus emaculatus 162.265. ſenarij repoſiti 292
Auli Gellij locus à uitio uindicatus 277
Auſonius à menda expeditus 276
Cæcilij fabulæ reſtitutæ 272

Calli-

Callimachi uerſus à mendis liberati 187
Catulli locus 265
Ciceronis locus reſtitutus ex 6. de repub. 92. ex primo de repub. 260. ex ſecundo de natura deorum 185. illuſtratus ex tertio de natura deorum 218. in Verrina ſecunda 30. explicatus Pro Sex. Roſcio 84
Claudiani locus declaratus 19
D. Clementis locus integritati reſtitutus 61
Columellæ locus 105
D. Cyprianus emendatur 21
D. Cyrilli germana lectio 23
Demoſthenes explicatus 84
Diodori Siculi locus expoſitus 19
Ennius emendatur 275
Euclidis theorema explicatum 216
Euripidis uerſus declarati 30
Euſebij interpretes hallucinati 139.289
Fabij Quintiliani locus 195.275
Fulgentij menda exteritur 176
Galeni commentarius reſtitutus 155.163
Germanici Cæſaris locus reſtitutus 19.39.223 285
Gratij poëtæ uerſus emaculatus 161
expoſitus 198
Horatij Flacci locus reſtitutus 40. expoſitus 120.166. epigraphe aſſerta 188
Hugonis Eteriani locus emendatus 202
Hyginij menda tollitur 18
Iamblichi locus 193
Iulius Pollux caſtigatus 18.71.76

Iuuenalis locus 93. declaratus 164.
- Laërtius Diogenes à menda purgatus 218
Latini Pacati locus expenſus 168
Macrobij locus interpolatus 165
Mamertini locus uindicatus 172
Martialis genuinæ lectioni redditus 88. interpolatus 282. epigrammatis adauctus 233
Næuij uerſus emendatur 273
Nicolai Alexandrini locus aſſertus 148
Nonius Marcellus emaculatur 92.94.262.267.269.271. in eo deſiderata reponūtur 260.286
Orus Apollo integritati ſuæ reſtitutus 16
Ouidio adſcriptum carmen Lucano autori redditur & emendatur 249
Pacuuij uerſus emendatus 276
Pauſaniæ locus examinatus penſiculatiùs 4
Petronij Arbitri uerſus caſtigantur & exponuntur 278
Phauorini collectaneorum locus repurgatus 64.235
Philoſtrati locus expoſitus 284
Plauti fabularum inſcriptiones reſtituuntur 271.273
Plinij locus 42. uindicatus 110. emendatus 287
Plutarchus à mendis purgatus 17.39.128.183
eius locus hiulcus completur 76
Pomponij locus reſtitutus 274
Porphyrionis locus emendatus 74
Senecæ loci à mendis uindicati 203.225. locus à Dione diſſentiens examinatur 201. libelli

de morte Claudij germanus titulus 44. locus illuſtratus 34
Sext. Pompeij locus emendatus 277
Sillij Italici locus 198
Sophoclis locus 229. ſcholiaſtæ locus reſtitutus 189
Statius Papinius nitori priſtino redditus 2
Strabonis locus mutilus 204
Stratonici apophthegmata explicata 243.246
Suidæ locus reſtitutus 83.247.284
Sulpitiæ poëtriæ uerſus enodatus 42
Tertulliani loci corriguntur 59.219
Theonis Alexandrini locus emẽdatus 38. examinatus 223
Timothei poëtæ uerſus correctus 190
Varronis librorum tituli reſtituuntur 262. 269. loci aliquot à maculis uindicati 94.116 262.268.275.283.290
Velleij Paterculi locus emendatus 291. examinatus 170
Virgilij locus ex tertio Aeneidos 24.55 ex quinto 63. uerſus ex Eratoſthene ſumpti 118
Vitruuij locus 226
Zenobius explicatus 71. lapſus 123
Zezis locus reſtitutus 162

# RECENTIORVM LOCA
## ANIMADVERSA AVT
*notata.*


Alexandri Neapolitani codex emendatus 7
Baptiſtæ Prij ſupina oſcitantia 105
Beatus Rhenanus lapſus 59
Chriſtophorus Perſona fœdiſsimè impegit 10
Cælius notatus 2. errat 34.227
Cornarius lapſus in Parthenio 100. eiuſdem locus de aſellis animaduerſus 228
Eraſmus erroris inſimulatus 71.126.182.247
Ferdinandi Pintiani lapſus 110
Georgius Trapezuntius hallucinatus in Euſebio 289
Guilelmi Budæi locus expenſus 82
Hermolai Barbari error 240
Ioannis Sichardi turpis error 61
Iulianus Aurelius lapſus 56
Lazarus Bayſius notatur 62
Lilij Gyraldi error 191.284
Martinus Dorpius notatur 174
Moriſotus perſtringitur 96
Opſopœi inſcitia 91
Philomuſi ineptiſsima commentatio 177
Ruellij error 102
Theodori Gazæ lapſus manifeſtatur 265


CATA-

# CATALOGVS RERVM MEMORABILIVM VOCVMQVE, QVAE HOC OPERE CONTINENTVR, PER ALPHABETI ordinem.

ABDERA ciuitas 246
Abrahamus ſomniorum coniector primus 46
Abſtemius 286
Acarnania funda 4
Achilles Arati interpres 285
Achæus poëta 177
Adam lutum ſignat 132
Adulto vere 52
Admetus rex 124
ἄδιψος palma 203
Adonia ſacra 196
Aegyptij hordeacei potus inuentores. 102. δυσμιτλαδοτοί. 214. Quę inuenerint 70
Aera Corybantia 144 & Dodonæa. Ibid. Temeſæa Ibidem
Aeſchines τὸ σχεδιάζειν inuenit 182
Aethræa Rhodos 151
Aetoli fundæ inuentores 4
Affluentia rerum ob improbitatem potentiorũ ceſſat diuinitus 135
Agatharchus pictor 180
Agathocles rex 95
Aiax bellator 126
Ala Anglorum 101
Adonidis allegorica fabula 196
ἀγροικὸς Plauti 272
Aelius Stilo qui 275
Aegyptij cur ſuilla abſtinuerint 280
Aletes Corinthi conditor 291
Aletidæ Corinthij 291
Albis mulis vehi ſoliti tyranni 31
Alexander Epirota 136
Alexandri Magni liberalitas heroica 136
Alceſtis 124
Alcyon auis 276
Amelius Plotini diſcipulus 193
Amphiaraus ſomniorum coniector 46

Amphictyon onirocrites 46
ἀναιτίας lapis. 5
Anaximenes primus extemporaneam dictionem inuenit 182
Antiochus Epiphanes 76
Antiochus tonſor 184
Antiochicus Iuliani quare inſcriptus 184
Antigonus Bacchũ imitatur 202
Anthermus 41
Antichthones 119
Apices 84
Antonij Morilloni laus 184
Apellis dictum 180
Antonij Perrenotti encomium 251
Anacharſis Scytha 261
Apitius luxui deditiſsimus 282
Apiũ corona Iſthmiaca. 187
Apollo genitor, γενέτωρ. 55. Iouis prophetes. 189
Apollonij Tyanei reſpõſum ad Domitianũ 284
Apollodorus arithmeticus 217
Aquila in Romano exercitu quid 112
Aquilifer 113
Areopagitarum ſeueritas 4 (5.
Areopagus vnde dictus.
Arnobius qui 288
Ἀρχιποσίας ſortitio 74
Archytas cubi inuẽtor. 73
Archeſtratus poëta 206
Argẽtei in Areopago lapides cur 6
Ariadne Libera dicta 39
Ara cornea 56
Ara piorũ ritè venerantium 58
Argeſſa Italia dicta 57
Aries pro naui arietina forma 223
Arietinum vellus quod. 225
Ariſtidis factum 237
Ariſtidis ſophiſtæ apophthegma 180
Ariſtot. Stagirites. 7. 13
Arion citharœdus 130
Artemidorus 47
Artiſanes rex Aethiopũ. 204
Aſelli beſtiolæ 228
Aſinij Celeris prodigalitas 221
Aſinij Galli menſa 219
Aſinus Indicus 76
Aſteria Rhodos 152

ἀστρά-

ἀςράγαλ☉ 67
Aſtyanax quis dicatur. 176
Aſſyriorum mos in ſupplicando 97
Atabyria Rhodos 152
Athenis ſtatuarius 42
Aulici ſorices palatiorum 138
Aulicorũ aucupium 137
Auris memoriæ ſacra 175
Auſonia vnde dicta 57

B

BAcca quid 279
Bacchus zythi inuẽtor. 105
Baleares funditores 2
Barbara nomina quæ 193
Barbari pro Hebręis 194
Batauia inſula 172
Bauli 26 Boletus 45
Boreas vnde 268
Bonæ deæ ſacra 249
Bononienſis Academiæ laus 249
Bouinatores qui 286
Βουθοίνας Hercules 106
Bubaſtia ſacra 199
Bubaſtis Diana 199
Budæi laus 82
Βύνη malta 103
Bupalus quis 40.43

C

CAduceus qualis 245
Ca. Caligula deos ſimulat.202. eius luxus 167
C. Cæſaris pecuniarum ſumma 170
Callicrates 20
Calpurnia Cæſ. vxor 170
Ca. Piſo Calphurnius. 251.252
Campanæ vſus apud pręſidiarios milites. 142. vſus ad pietatẽ tranſlatus.141. Campana euocabatur populus ad thermas.141. Ad cupedias.Ibi. Campana pulſabatur defuncto aliquo.Ibi. Eius vſus quãdo tonat 143
Canopus Pellęus cur Virgilio dicatur 25
Cannẽſis pugna quid apud Ciceronem 86
Canendi ordo in conuiuijs 122.123
Carmen quid 141
Capedines 95
Caput Ioui ſacrum 174
Caſsianus Baſſus γεωπονικῶν autor 258
Cataſta quid 227
Cataſtus apud Vitruuiũ. 127
Cauſia 84
Ceyx rex 276
Caſabundus 166

Celia & Ceria Hiſpaniȩ. 102
Cecinnæ Hetruſca diſciplina 234
Ceres ἐρμόχυς 205 (104
Cereuiſia vnde dicta.
Celeritas in ſcribendo damnata 178
κῦρυξ pro accipitre. 125. Pro murice.247. Multa ſignat 242
Ceryces fœciales. 244. Pocillatores.245. Prȩcones.243. Sacrifici. 243
Calciope Aeëtæ regis filia 225 (168
Chieſij Romani luxus.
Chymiſtici libri 223
Cicero Grȩcorum interpres.214. Eius menſa ſumptuoſa 219
Cianos inſula 226
Ciborium quid 27. 29
Ciminia ſylua, iuga 155
Cimon inceſtus 236
Cinctum Marti cõſecratum 174 (128.
Cleomachi fortitudo.
Clitagora poëtria 130
κλῆρος vnde dicatur 77
Clazomenæ 42
Cælius Arrianus medicus 250
Clodij Aeſopi luxus 227
Columbarum ſeptem genera.265. De columbis mirum 264.265
Cœlum 116.117
Colocaſia 27
Coctus quid 27
Cõmodus Hercules dictus 203
Conſentes dij 232
Cõſiliarium fulmen 232
Conuoluolus quid 230
Corcyra 226
Corybantia æra 145
Corporis partes dijs ſingulis attributæ 174
Concha vehitur Venus. 211. Libidinis incitatrix 212
Coſyra inſula 226 (147
Cotys & Cotytto dea.
Cotyos ſodalis, prouerbium Ibid.
Corymbia Rhodos 151
Coſroës Perſarũ rex Ariſtotelẽ totũ imbibit 7
Contumeliæ fanũ & lapis 5
Cornicum concordia. 1. Cornices coniugij fidem ſeruant 2
Cõmemoramentum 286
Creuſis 153
Criſſæus ſinus Ibid.

Cru-

Crurifragium 146
Cubus.72.pro euẽtu dubio 73
Culullus quid 96
Cuneiformis acies 16
Cupreſſus arbor feralis 53 Diti ſacra & Proſerpinæ Ibid.
κύων & Canicula 72
Curius Rom. talis ludere doctiſsimus 68
Curmi qui potus 102
Cutio animal 228
Cypariſſus Telephi filius 54.
Cypariſſa Boreæ filia 54
Cypariſſæ Eteoclis filiæ fol.54
Cythera inſula conchis nobilitata 211 porphyris vocitata Ibid.
Cyenus 269

D

DEmetrius talis aureis donatus 76
Decius iunior propatria deuotus 274
Delos è mari emerſit 151
Demoſthénes octies deſcripſit Thucyd.14
Pæanicus orator 8.14
Dextra fidei ſacra 174
Dextræ mundi partes quæ 114
Dextram ſupplices tangebant 98.99
Diana anniuaga 185 Orſilochia apud Ammianum 191
Didymus Chalcenterus fol.123
Digiti Mineruæ conſecrati 176
Diogenis reſpub. 76
Diſplicare quid 145
Dioſcuri è Leda & Nemeſi ortũ aſſerentes 37
Dium fulgur quod 234
Doctoralis laureæ ritus 247.
Dodonæa æra 145
Dorſum Plutoni attributum 175
Druſillani lanx 220
Dryopes qui 160

E

EBrius pro pleno, & dementato 120
Eleuſiniorum ritus 289
Effatum quid 139
Effatus ager ibid.
ἐλικίας fulmen 232
Eleuſin 153
Elenchi qui 279
Ennius Euhemerũ tranſtulit 214
Epimenides 7
Equi explorant̃ nolis 144

Euius vnde dictus 137
Euius Bacchus, non Euhyus Ibid.
Ereſus Lesbi ciuitas 205
Eunapius ſcriptor 191
Eurybates præco 241
Euclides στοιχειωτὴς cur dicatur 216
Eurydice Illyrica grandæua literas didicit. 191
Excubitores nolam pulſabant noctu 144
Eros Iulia pro Trotula. 250
Endymionem Luna cur amarit 286
Excubitores ſortiebantur 80
Extemporalis dictionis inuentio 181
Euemerus Meſſenius 277

F

FAba Aegyptia 27.136
Febris fanum 12
Ferdinãdi Pintiani laus. 110
Feſtũ tabernaculorũ. 133. collectionis fructuũ. Ibid.
Fiſcus lien vocatur. 137
In Foco ſedere, ſupplicum eſt 138
Fractus verſus qui 42
Franciſcus Alumnus minutorũ characterum ſcriptor eximius 21
Frons Genio ſacra 174
Fulgurales libri Hetruſcorum 232
Fulgur nocturnum, Summani 233
Fulmen cur triſulcũ 232
Fulminũ autor Iuppiter. 232
Fulminũ tria genera 232

G

GArum ſociorum 279
Galerus Theſſalicus. 83.84
Galli Cybeles quib. ſcuticis flagellari ſoliti. 67. Samia teſta virilitatem amputant 95
Galli φιλέλληνες 207
γαστρονομία Archeſtrati. 206
Gelenij laus 94
Geloni populi 3
Genij 278
Genua cõtingere quid. 99
Genua Miſericordiæ ſacra 99.176
Geometriæ rudes excluſi 214
Germanicę voces è Gręcis fontib. hauſtæ 207

Glau-

Glaucus Anthedonius. 188
Gorgias Leontinus extemporalis dictionis inuentor 180
Goſſypion 198
Grecæ linguæ oſores taxantur 7
Grecorũ librorũ cõuerſionem immeritò criminari nonnullos 211
Gratius poëta qui 198
Germanici Cæſ.cõmentarius corruptiſs. 285

H

HArmodius 126
Haud dubitãdũ quid 20
Helena quare dicatur ex ouo prognata. 35.
Nemeſis filia 16
Hercules βουθοίνας. 160.
Buraicus.68. Bouem integrũ vorat. 160.
Lebete & ſcypho mare traijcit 66
Herculis ſacra cum execratione peraguntur. 161
Herculis ſagittæ 25
Herculeũ Tarẽtũ cur 25
Hermeas Atarnenſis 128
Heſperia vnde dicta 59
Hierocles Alexãdrinus. 74
Hieronicæ albis equis inuecti 31
Hieronymus Syracuſarum tyrannus 31
D. Hieronymi iudicium de verſione librorũ. 115
Hipponax poëta 42
Hollandię nomen vnde. 174
Hoſtanes Magus 22
Hyperbolus 88.236
Hypœpa 280
Hypœpus Ibid.

I

IActus ter ſex felicißimus 71
Ianicula 58
Iccius portus 15
Ignis Perſarum ęternus. 97
Ilias Homeri nuci incluſa.21. Quomodo acti tata 63
Impudentiæ ara 6
Innocentiæ lapis 6
Ino Leucothea 39
Inſani cur porcum Laribus immolarent 166
D.Ioannes Barbarus vocatur 195
Iouis ſceptrum è cypariſſo 54
Iſaacus Argyrus 133

Iſiaci linigeri 199
Iſocrates decennium in vna oratione conſum pſit 180
Italiæ uaria nomina 57. vnde dicta 59
Italus taurũ ſignificat 59
Iuli uarię ſignificationes 230
Iuliani Cæſaris dictũ 6
Iulianus Chriſtianiſmi deſertor 183
Iupiter λαφύςιος 223
φύξιος Ibidem
Lacones rege mortuo le betes cõplodunt 143
Laconum inſtitutum in æqualitate 139
Lacus Seruilius 86
Larium ædes 112
Laribus porcus cur immoletur 166
Laurus in conuiuijs 124
Leda in Nemeſin mutata 37 tranſnominata Nemeſis 36
nutrix Helenes Ibid.
Lebetũ duo genera 64
Lebes pro nauigij genere 66
Libra ſignum quale 134
Lindiorum mos in ſacris 160
Librare vulnera quid 3
Lipſydrium 126
Lityerſes 162
Litæ deæ 94
Locuſta uenefica 45
Lucina dea unde 190
Luna accelerat partum. 190
è Luna lapſum ouum. 40
Lucani poëmation 250
Lunæ vires 286
Lunares fœminæ 40
Ludus de morte Claudij Cæſ. 45
Lyſimachus rex 135
Lyſis Pythagoræus 214
Lyſandri dictum 76
Lyſię tarditas in ſcriben do 180
Lycus Thebarũ rex primus 31

M

MAnes qui Virgilio 278
Man quid 132
Mania mater Lariũ 167
μανίας etymõ vnde Ibid.
Manubiæ 232
Mar. Antonius Bacchum mentitur 200 libros euomere dictus 180
mille talenta dotis nomine Athenienſibus imperat 200

Mi-

Mineruam vxorē ducit Ibidem
Mar. Cēſorius Cato grādæuus Græcas literas didicit 192
Marij dirum ſupplicium 146
Martius menſis cur primus 133
Mechlinia 20
Mel aërium 132
Melicertes Palæmon 39
Mellis potus inebriat 106
Mercurio ſors omnis attribuitur 77
Minutij Felicis Octauius 250
Margopolis 270
Magnates oppreſſores inferiorum 283
Mentum attingebāt ſupplices 98
Mercurius cubo inſiſtēs 73
Mercurius Eratoſthenis liber 119
Metelli Næuij poëtæ inimici 30
Metretes 162
Midas auriculis aſini prę ditus 178
Millepeda 228
Miſericordia dea 176
μισοπώγων Iuliani oratio 183
Midas iactus 76
Modiperator 80
Momus quid in Venere calumniatus 214
Mortis qualitates 135
μώνυχα 76
Morgetes populi 57
Mundi definitio 118 dextræ & lęuæ partes 114 ſimilitudo cum ouo 116
Mundus interitui obnoxius 135 in Libra originem cepit 133 quo anni tēpore conditus 131 unde dictus 118 refert ω literam 116
Murrina quale vinū 239
Muſculi 137
Muſæus Lunæ filius 23
μόρσιμος 284
Morſimus ridiculus poëta 284
μυκήτιαι terræmotus qui 155
Mylaſſa oppidum 243
μυῤῥίνης οἶνος 239
Myrmecides ſculptor. 21 263
Myrtinum vinum 241

Myrtus in conuiuijs. 122.124

N

NEæra ſupplex in foculo ſedet 102
Nemeſis mater Helenes. 35
Nemeſi locus attributus 175
Ne quid nimis, cuius dictum 290
Nereus futura prædicit. 188
Niſan menſis 133
Nicolai Grudij laus 132
Nola Campaniæ oppidum 115
Nouo vere 52
Nulla ætas ad diſcédum inepta 191
In nuptijs obſeruatus ritus 2
Νότος ventus 267

O

OCeanus mundi baltheus 118
Oculi Mineruæ ſacri 175
ὠκυτόκος Luna 190
Odarũ genus triplex 122
Odyſſea cuiuſmodi veſtibus fuerit olim repręſentata 63
Oenotria vnde dicta 58
οἰνὰς columbacei generis 267
Oliua ſupplex 97
Olorus Thraciæ rex. 14. Pater Thucydidis 14
Olympias Alexádri mater varijs cognomentis appellata 39
Olympijs ſoli ingenui admittebantur 247
Olympiorũ oleaſter Ib.
ὄνος pro vnione 71
ὄνισκος & ὄνος pro millepeda beſtiola 229
Ophiuſa dicta Rhodos. 150
Ophiuſæ plures 152
Opulétię deteſtatio 126
Orbona dea 110
Origenis σκολιὰ 124
ὀρνιθογόνος Helena 38
Orſilochia Diana 191
Oſtraciſmus 82.236
Oſtraciſmo qui eiecti. 236
Oſtraciſmi lex cur inſtituta Ibid.
Ouũ mundi ſimulachrũ. 116
Ouum venerantur Orphici Ibid.
Oraculũ Tegeaticũ 290

P

PAlumbes 267
Palęſtra vnde dicta 80


Pala-

Palamedes teſſeras exco
gitauit 69
Palamedis abacus 70
Pamphila hiſtorica 216
Parabia potus 102
Palma Aegypti 203
PAROEMIAE.
Cotyos ſodalis 147
Ex tripode loqui 65
Hipponacteum præconium 43
Patella dignum operculum 262
Phryx plagis emẽdatur. 88
Schema & triobolus 222
Siphnius aſtragalus 68
πάσχαινος
πασχητίας } 35
Paſsienus orator.
Paulinus Campanas inuenit 141
Pectus Neptuno attributum 174
Pedes Mercurio ſacri. 174
Pelagia Rhodos 151
Peluſiacum linum 198
Pericles extemporaneæ dictionis inuẽtor 180
Perſæ quomodo ſupplicent 95
πελειὰς colũbæ genus 267
Pallantis liberti ſuperbia 167
Phaleræ pelagiæ quæ Petronio 279
Perſę ſonitu nolæ cõgregantur 143
Petronij Arbitri verſus de Mida 178
Pholus Centaurus 164
Phryne, antea Mneſarete 39
Phryxus quis 223
Phrygium ferrum quid Ciceroni 88
Phrynichus Tragicus 222
πιλίδιον quid, & πῖλος 82
πῖνος Ceruiſia 106
Piſtrix 108
Polemonis dictum 170
Polycleti ſtatuarij dictũ 182
Porcus Laribus immolatur 166
Poſticæ partes Plutoni ſacræ 175
Præcipiti vere 52
Præſtites 278
πρανὴς iactus 75
Priamus antea Podarces 39
ποῦς quid Galeno 141
Priſtis pro piſce & naui. 108
ψῦφοι ἀναιρῦσαι, μέλαιναι, τι-

τετρημένας, nigri calculi.
Pſittacorũ linguæ (82
in ferculis 168
Purpurearum veſtiũ tria genera 62
Pyrrhicha 15
Pyrallis columbæ genus 265 267
Pythagorẹi cupreſſo abſtinent 54
Python Byzantius 182
Pythagoras à Zora ſua hauſit 214
Pythagoræ mos in excitanda tarditate diſcipuli 222
Præcones nouẽ in Græcorum exercitu 224
Præconum munus 243
virtus Ibidem
Promulſis 221
Ptolemæus barbaros libros conuerti curauit 214
Pythagoras trigoni orthogonij inuẽtor 217
Hecatomben immolat Ibidem

Q

QVadrantal 72
Quadrigam alis obtegẽs muſca 263
Quartanæ Saturni filiæ. 112
Quaſſabundus 166
Quatere quid 166

R

REcoctus quid 207
Recoquere 207
Renes Veneri tribuuntur 175
Regem conuiuiorũ ſortiri 80
Rhinocera loci nomen. 204
Rhinocolura Ibid.
Rhinocurara Ibid.
Rhodi cognomenta 151
Rhodos aureo imbri perfuſa 153
Rhodos è mari emerſit 151
Roma orbis cõpendium 163
Rotæ ſupplicium 146
Rota idem quod fidiculæ 146

S

SAbaia potus 106
Sacerdotum duo genera 139
Salluſtij tarditas in ſcribendo 180
Samanæi Philoſophi. 143
Samium quid 95
Sanchuniathon ſcriptor 116

Satur-

Saturnia Italia dicta 57
Saturninus Apuleius 86. 88
Saturnius verſus 29
σκαιὰ quæ 114
Scazon 42
Scombri piſces 281
Scolia epigrammata 130
Scolia Origenis 124
σκολιὸν carmen quod, & vnde 122
Scytale Laconica 176
Scytharum ſupplicandi mos 97
Seneſcente hyeme 53
Scrobuli 60
Seruilius Glaucia 86
Seruilius lacus vbi Romæ 87
Seruilius lacus quid Ciceroni. Ibid.
Septembri mēſe creatus mundus 133
Setabes populi & Setaba ſudaria 198
σείρια aſtra 16
Sirius pro Sole 17
Sirius ſtella vnde dicta. 16
Siritę pictis veſtib. vſi 32
Simonides auarus 90
Siphnos 226
Siphnius aſtragalus 67
Sicyonij tyrāni albis mulis inuecti 30
Sitella 82
Somniorū cōiectores 47
Somniorum interpretes qui 49
Sors 77
Sors per literarum elementa 79
Sorte ducebantur curſuri 78
Sorte electi iudices & magiſtratus 77
Spiritabile 186
Socratis rationes cubis ſimiles 74
Stadia Rhodos 151
Steſichorus octadem ſignat 74
Studioſi ſortiebantur de proponēdis quæſtiunculis 80
στυσίδης emplaſtri genus. 176
Superianus ſophiſta tricenarius literas didicit 192
Supercilia Iunoni ſacra. 175
Supplicandi varij modi. 96
Sympinum 91 94
Simpullum Ibidem
Sympoſiarchæ ius 80
Sympoſiarchā ſortiri. 80

Sympuuium 94
Suem Argiui Veneri immolant 282
Suem in Eleuſinijs ſacris mactant.28. eijciunt. 290
Sus Soli & Lunæ inimica 281
Sus Veneri inuiſa cur 281
Suilla caro contagioſa. Ibid.
Suilla cur abſtinuerint Aegyptij, diuerſæ rationes 281

T

TAli Thetidi ſacrati. 176
Talorum cōmunio cum genitalibus membris. 176
Talorũ luſus apud Rhodios 69
Talus qui 67
Taras cōditor Tarēti 26
Taras Delphino inſidēs. 26
Taraſinus Cypriacarum rerum ſcriptor 35
Tarētinum numiſma 25
Tarētũ cur Herculeum Virgilio 24
Taurus pro tauriformi naui 223
Telmiſſei ſomniorũ coniectores 47
Telchinis Rhodos dicta 152
Teniræ ſortium deæ 82
Terra pilæ forma 116
Terræmotuum ſpecies. 150
Terpāder ὄρθιον inuenit. 130
Terpander ſcolij inuentor 124
Teſſerarij ludi deſcriptio 68
Teſtulæ conuerſio, adagium 23.8
Thebæ ἑπτάπυλοι. 31
Themiſtocles in foculo ſedet ſupplex 99
Theſeus oſtraciſmo eiectus 82.& 236
Theſſalicus galerus 83
Thiodamas 155 (14
Thucydides Oloræ fil.
Thucydidis opera octies deſcripſit Demoſthenes 14
Thyramis fluuius 136
Tibiæ in conuiuijs vſus. 124
Tiberij Cæſ.reſcriptum. 139
Tintinnabulatus clypeus 144
Timotheus tibicen 130

Traia-

Traiani Cæſ. dictum 132
Tragaſæus Sal. 135
Tribacca margarita 279
τριμαſιαι aleones 74
Trinacria Rhodos 74
Tripodes Libero patri ſacri 64
Tripodes qui ſacri 65
Tripodú duo genera 65
Triton concham ſonat. 211
Triton Veneris vector. Ibid.
Triúphantes albis equis inuecti 31
Tropicæ zonæ 119
Tyrannion grámaticus. 123

V

VAlus color 174
Valus equus Belliſarij. 174
Vahalis fluuius 172
Valetudine bona nil pręſtantius 127
Vaſa Samia quandiu in vſu fuere 96
Venus concha vecta 211
Veſtes pictæ, ἀνθιναὶ 32
Veſtes quadratę Perſarum regum 34
Veſtibus pictis ſcorta vſa 32
Virgilij tarditas in ſcribendo 180
Vinum factitium 101
Virtutis encomium 128
Viſus miracula 20.21
Vniones 222
Vranius Syrus 9.11
Vrna miſericordiæ 82
Vrnæ binæ 82

Z

ZOnæ 118
Zoras Aſſyrius 214
Zythum 100
Zythum & ceruiſia quid differant 104

INDICIS LIBRI ANIMADVERSORVM FINIS.

do tonſæ 391
Samſonus raſus viribus deſtituitur. 326. eius capillus 367
Samanæi philoſophi Indiæ 316
Sarda piſcis 352
Sardanapalus raſus inter fœminas latet. 337. in morte vir Ibid.
Sappho Ouidiana 377
Satyri hirti 362
Scipio Africanus mollis 320. capillatus 348
Scipio Aemilianus barbam cur raſerit 335
Scolopendra 353
Scopelianus Sophiſta. 342
Scylla Niſum patrē prodit 362
Scythæ ſpargunt capillum: 346
Scytharū mos in radendo 318
Seiani calui 428
Seianus prætor Tiberio illudit 428
Seruij locus 354
Serui raſi olim 318
Septentrionalium pili albi. 417. plani 405
Sicambri nodant capillos 408
Siculi fluente capillo in luctu 383
Sigma Græcū cincinno ſimile 307
σείρὰ quid 409
Silenus caluus 429
Simon Magus comatus 373. raſuram quadrangulam inſtituit 317
Simpliciora optima ſunt 390
Sidonij Apollinaris locus 420
Silyres Britanniæ populi 408
Smerdes amaſius Polycratis 355
Smegma 398
Socrates barbatus 332 recaluaſter 429
Socratis cani ſtatua 419
Sophronis Mimographi locus 410
Sophoclis locus 325
Spartani comam alunt. 346
σπεῖρα, & Spira, quid ſit. 409
ad Speculum crines fingere laſciuum. 393
Spuma, pro canitie. 417
Straton 320
Structores capillaturæ qui 407

Strictim Plauto quid. 388
Struthiocameli caluent. 430
Statij Papinij locus 365
Suggeſtum comæ 396
Suidæ locus 361
Summittere crinem. 346
Supercilia cur piloſa. 351. ſuperciliorum pili à primo ortu 322
Superflua varijs modis tollimus 350
Sueui crines nodo ſubſtringunt 408
Sybaris fluuius 413
Sybaritæ exciſi 324
Sylla cognomento Fauſtus 414
Syneſij locus 361. 364
Syneſius caluus de caluitio ſcripſit 429

T

TAenia, & ταινιὰ 397
Tarchon à puero canus. 419
Tarquinius Priſcus canus à puero 419
Tarentinorũ mollities. 321
Temporis deus recaluaſter 429
Terentij Birrhia an Pyrrhia 416
Tertulliani locus emendatus 309
Eiuſdem locus 397
Teucer crines detondet 380
Theocritus expoſitus. 390
Theodoricus Gothorũ rex 411
Theodoriti ſententia de barba 330
Therſites caluus 427
Theſeis quid 389
Theſeus conuicio virgo nominatur 356
Thraces ἀκροκόμοι 346
Thracia tonſura 390
θριξ πήῤος crinis 367
Tiberius Cæſar caluitiũ fert. 428. eius dictum. 314
Tibulli locus 463
Timotheus tibicen 332.
Timæi locus 389
Titij verba in vnguentatos 401
Tondere comam, idem quod togam virilem ſumere. 355. 366. lætitiæ ſignificationẽ habet apud Græcos. 368 tonderi cute tenus. 369 (379
Tonſi crines in funere.

Ton-

Tonſa coma res diuina peragebatur 368
Tonſura approbatur à D.Hieronymo.370. ſalubris. 369. quibus morbis opituleť.Ibid. lætitiæ argumentum & integritatis.368. augurium bonum. 368. mœroris interdũ indiciũ.376. in fœminis prohibita 330
Tonſuræ duo genera. 386
Tonſo vertice fuit Ariſtoteles 369
Tonſi cute tenus Antoninus Imp.athletę,Palamedes 369
Tonſores quando primùm Romæ 322
Tonſus capillus quibus dijs appendebať 365
Tonſtrina ἄοινον συμπόσιον. 385
Traianus Crinitus 348
Tricæ.305. τρίχες vnde dicantur Ibid.
τριχίας piſcis 352
τριχίωνες dæmones 352
τροχοκουράδες Iudæi 389
Troſſuli qui 401
Turci impexi 392
Turrita coma 396
Tutulus quid 396
Typhonis flaua coma. 416
Tyrrhenorum officinæ vulſoriæ 344

V

VEllere pilos olim vſitatum. 344. infame. Ibid.In luctu conſuetum.380.381
Venus barbata 334. Pectinigera. 392. calua 429
Ver canum quare 421
Veritas cana 421
Veſpaſianus caluus.428. eius dictum. Ibidem.
Veſta cana 421
Vibius Criſpus Catilinariæ inuectiuæ autor 407
Vibrare crines quid. 406
Vibratum capillitiũ. 411
Vindicta virgula. 318. à quo dicta Ibid.
Virgilij locus 308. 354
Vir comam alere nõ debet 358
Virgines veſtales crinẽ detondebant. 366. canis ſenum opertæ. 421.

Virum decet tonſus capillus 364
Vitta 397
Vlyſſes caluus 429
Vlpius Crinitus 348
Vnguentis delibuti. 401. genium curabant. 401
Vnguentum foliatũ. 401
Marcelianum. Ibid.
aureos reddens crines 415
Vnguium præſegmina. 351
Volſellæ quæ 340
Volſellis pugnare. Ibid.
Vſipij 412
Vulpes lotio ſuo ſterilem locum reddit. 432

X

XAnthiæ ſerui 416
ξυρίζεσθαι quid propriè. 316

Z

ZEthus & Calais oculis orbi. 362. crinibus volant. Ibid. & 349

INDICIS LIBRI DE COMA FINIS.

*Opere iam ferè abſoluto, hæc ab autore tranſmiſſa, & in librum Animaduerſorum inſerenda accepimus, quibus ne careret Lector, huc reponi curauimus.*

### Facem ex ſpina alba in nuptijs prælatam olim fuiſſe. Itidem Varronis locus apud Sosipatrum emendatus & apud Nonium.

FAces in nuptijs præferri ſolitas indubitatum eſt, iam tum Homeri ætate celebri more, apud quem Iliad. 18. νύμφας ἐκ θαλάμων δᾳδων ὑπὸ λαμπομενάων ἠγίνεον. E thalamis nuptas du cebat prǫuia tǫda. Cauſam ex Varrone addit Seruius, quòd olim nón niſi per noctem à ſponſis deducerentur nubentes. Materiam autẽ facum uariam fuiſſe obſeruatum à me eſt: nam & carpinum & corylum facibus familiariſsimas com memorat Plinius. Græci πεύκας tædas larignas pro facibus accepere. In eum uſum uocata fuit & ſpina, nuptiarũ facibus auſpicatiſsima, quòd ex ea faces pararint paſtores Romani qui Sabinas rapuerunt, ut autor eſt Maſurius. Spinam al bam huc expetitam oſtendit Varro apud Soſipa trum Chariſium, his uerbis: In Aſia fax (ita lego pro corrupta uoce fylax) ex ſpina alba præfertur, quod purgationis cauſa adhibetur. Idem apud Nonium Marcellum: Cùm fax ex ſpina alba eſſet, ut eam puer ingenuus adferret: loco cu ius in uulgatis codicibus nunc perperàm legi-

Virum decet tonſus capillus 364
Vitta 397
Vlyſſes caluus 429
Vlpius Crinitus 348
Vnguentis delibuti. 401. genium curabant. 401
Vnguentum foliatũ. 401
Marcelianum. Ibid.
aureos reddens crines 415
Vnguium præſegmina. 351
Volſellæ quæ 340
Volſellis pugnare. Ibid.
Vſipij 412
Vulpes lotio ſuo ſterilem locum reddit. 432

X

XAnthiæ ſerui 416
ξυρίαδαι quid propriè. 316

Z

ZEthus & Calais oculis orbi. 362. crinibus volant. Ibid. & 349

INDICIS LIBRI DE COMA FINIS.

*Opere iam ferè abſolutõ,hæc ab autore tranſmiſſa,& in librum Animaduerſorum inſerenda accepimus,quibus ne careret Lector, huc reponi curauimus.*

Facem ex ſpina alba in nuptijs prælatam olim fuiſſe.Itidem Varronis locus apud Soſipatrum emendatus & apud Nonium.

FAces in nuptijs præferri ſolitas indubitatum eſt,iam tum Homeri ætate celebri more,apud quem Iliad.18.νύμφας ἐκ θαλάμων δαΐδων ὕπο λαμπομενάων ἠγίνεον.E thalamis nuptas du cebat præuia tæda.Cauſam ex Varrone addit Ser uius, quòd olim nón niſi per noctem à ſponſis deducerentur nubentes.Materiam autẽ facum uariam fuiſſe obſeruatum à me eſt: nam & carpinum & corylum facibus familiariſsimas com memorat Plinius . Græci πεύκας tædas larignas pro facibus accepere . In eum uſum uocata fuit & ſpina,nuptiarũ facibus auſpicatiſsima, quòd ex ea faces pararint paſtores Romani qui Sabinas rapuerunt,ut autor eſt Maſurius.Spinam al bam huc expetitam oſtendit Varro apud Soſipa trum Chariſium,his uerbis:In Aſia fax (ita lego pro corrupta uoce fylax) ex ſpina alba præfertur,quod purgationis cauſa adhibetur.Idem apud Nonium Marcellum: Cùm fax ex ſpina alba eſſet,ut eam puer ingenuus adferret: loco cu ius in uulgatis codicibus nunc perperàm legi-

tur,Fax ex pinu ablata eſſet. Atteſtatur & Feſtus Pompeius,ſcribens patrimos & matrimos pueros tres nubentem deducere, unum qui facem præferret ex ſpina alba, quia noctu nubebant,duos qui nubentem tenerent.

*Addenda in capite de Onirocriticis,pag.47.*

*Λέοντας ἰδεῖν, δυσμενῶν δηλοῖ μάχας.*
*Κερδοῖ συνὼν τι κερδοσύνην προσδόκα.*

Id eſt:

*Pugnam augurare,ſi leones uideris.*
*Commercium cum uulpe habens,dolum cau-*

ΚΑΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΟΥΘΕΝΩΒΙΟΥ Ν. Γ. ἐς [redacted] συμπατριώτου συμμίκτων βιβλία ἓξ πρὸς Ἰωάννην Ὄθωνα

Ἐπίγραμμα.

Εἰς φύσιν εὐφυέων ὅδ' ὁρῶ πολυπαίσοφον ἀνδρῶν,
Στήθεος δὲ ἐφάμην πολλάκι τοῖον ἔπος.
Ὡς γένος ἐστὶ βροτῶν πολυδαίδαλον, ὡς ἀνίχητον;
Ὅσσα δύνη βροτέη χεὶρ, πραπὶς ὅσσα δύνη;
Νῦν γάρ, ἐνὶ ζοφεροῖς ἄτιν' ἐκλελάθοντα βερέθροις
Πρόσθεν ἔην, αἴδου ἐξεπέρησε πύλαις.
Εἴσιδε γὰρ τυπικὴν (ὡς θαυμάσεις μέγα) τέχνην,
Τὴν καματος τέχνην πρῶτον ἄνευρε βροτῶν.
Ὧν νῦν, (ἃ λευγαλέος, καμάτοις, σχεδὸν ὤλεσεν αἰὼν)
Ἠελίοιο φάος βιβλία πάντ' ἐσορᾷ.
Ἦν δὲ χάριν μεγάλην ὧν, ἠὔτε γέρας τίειν ἐσθλὸν
Τοῖσι δόμεν τοίων ἢ πρέπον ἀντὶ πόνων:
Καὶ γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ καὶ τοῖσιν ἰσόρροπον ἆθλον
Τινέμεν, οἳ τούτων φροντίδι σὺν μεγάλῃ
Ἤγαγον ἀρχαίων συντάγματα πρὸς φάος ἀνδρῶν,
Πρῶτα μετ' αἰσχίστοις σφάλμασιν ὄντα βάρη.
Λάμβανε γοῦν χερσὶν χαρίτων πεπονημένα τριασῶν
Βιβλία, παντοδαπῶν Ἰλιάδ' ὥστε καλῶν.
Ταῦτα σὺ ὀργοπόνῳ πεποίηκας Ἰούνιε τέχνῃ,
Ὦ ἄνδρ' ἡμετέρης πάνσοφε φῶς πατρίδος.
Οἷσι τε τῶδε χάριν νεαροί, κεφαλῇ δότε δάφνην
Ἀονίδων μύσταις νηὸν ὅσοις μέλεται:
Αὖθις Ἰσιγγρινίῳ, (τοῦ παρ' τάδε πάντ' ἐτυπώθη)
Τίνετε μὴ πολλῷ μείονα δ' ἔντα χάριν,
Σὺν δ' εὐηγορίᾳ, σὺν ἐπαίνῳ, σύν τε γέρασιν,
Τοῦτο οἱ δὲ ἀρετῆς τέλθος ὀφειλόμενον.

ἔρρωσο καὶ εὐτύχει.

# IN COMMENT[redacted]AR[redacted]M DE CO-MA[redacted], INDEX RERVM AC VERBORVM LOCVPLETISSIMVS.


Aaron barbatus 332
Abydeni delicati 360
Abſinthium canum 423
Abſalon pulchricomus pag. 349
Abſalon iuſtè perit 363
Acarnanes cur dicti. 344. 386
ἀκροκόμοι Thraces 346
Achilleæ comæ pro longis 349
Achilles cinere crines aſpergit 384
Achilles flauus 413
Achilles in Patrocli funere tondetur 378
Achillis venuſta cæſaries 346
Achilles inter Lycomedis filias 374
Achilles Sperchio cæſariē vouet. 365. 374. 378.
Achillis hirſutū pectus. 358
Acus 394. eius officiū & vſus 394 & 395. ex quã materia 394
Adonidis ſacra 325
Adoleſcētes Apollini crines ponebant 365
Adoleſcētes fluminibus crines cõſecrabāt. 365
Adoptiua coma 311
Aegyptij auiculas morſicantes conuiuijs adhibent 403
Aegyptij cur à puero radantur 322. 430
Aegyptij Apim lugentes 325
Aegyptij cadauera radunt 353. quando capillos promittūt 383. raro calui fiunt 436. peregrinātes comam nutriunt 346. 374 ſacrifici raduntur 322. pueri quando tondentur 366. puerorū crines dijs vouent 360
Aenobarbi 412
Aelij Dionyſij error 425


y

Aeſculapius caluus. 429
barbatus. 333. coma-
tus. 348. 374. ei pue-
rorum crinis votiuus
appenditur 365
Aethiopes cur criſpi.
405. τιθηνοκόμοι. 346
Aeternitas cana 421
Agathocles caluus 427
ἀγύνειος Iupiter 332
Agathiæ locus 379
Agamemnon comam la-
niat 380
Agathyrſi populi 413
Agathon Comicus de
Curetibus 386
Agnodice virgo tõſa vi-
ri modo, medicæ rei
dat operam 356
Alani raſi 318
Albani cani 419
Alcæus poëta 379
Alexandri Braſsicani er-
ror 342
Alexander Macedo mili
tibus barbam radi im
perat. 339. & quid eo
dicto innuerit. Ibid.
Eiuſdem dictum lepi-
dum 400
Alexander Sophiſta mol
lis 360
Alexis Comicus in ra-
ſos 329
Alopecia 340. 432
Ambroſia coma 404
Ambroſij locus. 357. ver-
ba exponũtur. 375. de
comæ laudib. verba.
347. ſuis verbis refu-
tatur 375 (403
Amomũ Aſſyrium. 402.
Amor canitiem accele-
rat 425
Anicetus circularem ra-
ſuram inſtituit. 316. ne
clerus comã nutriat,
ſanxit 371
Anacreon 355
Anna Didonis ſoror. 380
Annuli pro cincinnis.
Anteuentuli. Ibid. (306
Antiæ Ibid.
Antonini factũ ridicu-
lum 379
Apaturia 360
Aper hiſpidus 354
Apio magis criſpũ 410
Apis bos. 325. caudam bi-
colorẽ habet 423
Apollini Delphis comas
ſacrabant 365
Apollonius Tyaneus. 373
Aquila in ſenio fit implu
mis 324
Arabes quomodo tonſi.
390
Arbores folijs viduatæ
mœ-

mœrent 426
Archidami dictum 399
Archelaus tonſus ob Euripidis mortem 376
Areopagitarum in iudicando mos 351
Argiui tonſi ob amiſſam victoriam 377
Arimaſpi populi 397
Arimphæi Scythæ 367
Ariſtodemus tyrannus. 390.407
Ariſtophanes calu9. 427
Ariſtoteles tonſo vertice 360
Artemon verſatilis 341
Aſiatica luxuria 402
Aſius poëta 393
Athenienſes ab Aeginetis deleti 377
Athenienſium Ephebi quãdo tõdebant 366
Athletæ cute tenus tõſi. 370
Attilas ab exercitu tonſo lugetur 381
Auguſti ſcomma in Iuliã filiam 428
Auguſtus Cæſ.raſus.320
Aurei crines 414.415
Aurea reticula 397
Auri ſcobs crinibus inſperſa 350. 410. 414

B

BAbrius an Gabrias dícatur fabularum ſcriptor 423
Bacchus auricomus.414 barbatus. 333. Indus. Ibid. intonſus 374
Bacchiadæ Corinthij.
Bacchus ob vxorẽ (377 amiſſam tondeť. Ibid.
Barba,viri forma.329.338 ſingulare Dei donum 330.ſolis viris cur data.330.virũ decet.332. philoſophiæ germana,eruditionis teſtis. 338.autoritatis adminiculum.Ibid. barbæ nutritio honeſta. 336
Barbam radere Græcis piaculum habeť. 330. lege vetitum 319
Barbã viro demere quid 336
Barbam alere magnates cur debeant. 336. ſacerdotes cur. Ibid. rei olim promittebãt. 335.aluit barbã Imperatorũ primusHadrianus 335
Barbati Romani ſenatores 336
Barbata Venus 334

Barbata fœmina præter naturam 330
Barbata eminus ſalutanda 331
Barbatæ occurſus ominoſus 330
Barba tenus philoſophi. 339
Barbam radere exercitui mãdat Alexander 339
Barbitium philoſophicũ Ibidem
βαξυπλόκαμοι Parthi 346
& Venus 339
BeatiRhenani lapſus 309
Berenices coma 415
Bionis dictum 342 381
Birria Terẽtij vnde 416
Boreadæ 349.360
Bracteata coma 410
Brennus 336
Britanni raſi olim 319. capillati 346. flaui 412
Briſeis Achillẽ lugẽs. 379
Bruta cur piloſa 353
Budæi lapſus 312
Buſyris 372
Byblij radebantur 325
Byzantij nouaculas edicto ſuſtulere 331

C

CAeſaries 306
καιρὸς caluus 429
Caligula hiſpidus 354.
mollis 410
Calamiſtratura mollitiei index 406
Calamiſtrati 407
Calanus Indus 380
Calamiſtrum 395
καλλικόμοι Charites. 347
Caluitij cauſa 426
Caluefcere quid 426
Caluefcere caſtaneta quid 426
Caluitium probroſum 324.426
Caluitiũ iniquè qui tulerint. 427. Caluitium quid. 327. Vide pro-
Caluitiũ facere (uerb. in ſcriptura quid 327
Caluitiũ ſoli homini eſt proprium 430
Calua Venus Ibid.
Calua à natali gens Scythica 429
Caluus orator Latinus Demoſthenes 430
Caledonij populi 412
Canities & Canitia. 418. Canitudo 422. amotis Nemeſis. 418. à ſiccitate non fit. Ibid. ſitus quidam. Ibid. quibus tantũ. Ibid. à temporibus incipit Ibid. odioſa 425

Cani-

Canitiei dignitas 419
Canitiem quę accelerẽt 425
Canities etiã iuuenibus interdum 424
Cani à natali qui 419
Canum tempus 421
Canum, abſinthium, ferrum, mare 423
Canorum familia 422
Canini populi Ibid.
Canus Apollo 421
Cano ſeni aſſurgendum 421
Cani, flores ſenij dicuntur 418
Capillaris & capillata arbor 366
Capillatæ gentes 345
Capillati inter Getas & Ligures 346
Capillare vnguentũ 403
Capillorum tincturæ inuentrix Medea 399
Capillus 306. ſiccisſimus & frigidiſs. 353
Capillamentũ quid 312. ſutile & textile Ibid.
Capillati dicũtur pueri. 355
Capilli mortuũ quiddã ſunt 353.361. in mortuis creſcunt 353. quiſquilię quędã. 364
Capillitij cõptus in quibus conſiſtat 344
Capillorũ cõtorſio 486
Capillos ponere, pro, ſumere togam virilem 355.367
Capilli operti citius caneſcunt 418
Capræ nomẽ exitioſum nominantibus 354
Capitis ἡγεμονικὸν 350
Caput quare piloſum. Ibidem
Carolus caluus 430
Carthaginẽſis ſynodus. 328
Caſſandra crines ſcindit 380
Capronæ 306. libidinis indices 362
Cato barbam cur promiſerit 335
κείρεσθαι 306.314. vnde deriuetur 368. κείρεσθαι πρὸς φθῖρας ἢ φθορὰν 382
Celtiberi capillati 346
κῆπος & κήπιον tõſuræ genus 387
κηροχρῶτις capilli 414
Ceneſtellarũ familia 429
Chariclæa crines laniat 381
Chœrilus poëta 389
Chriſtus cuneata barba

σφηνοπώγων. 334. criſpus 410
Chryſippus barbam tuetur 336
Chriſtiani veteres barbati 336
Cicadæ aureæ 309.410
Cimbrorum ſacerdotes canæ 421
Cicero ſuum ipſius vitium in alijs criminatur 393
Ciceroni obijciuntur cani depexi 393
Ciceronis de Cæſare iudicium 361
Cilices piratæ intonſi. 354
Cineres aſpergendi crinibus vetus mos.384.
Cineris vnguen rutilos facit crines 413
Cinerarij,& Ciniflones. 406
Cincinnus.306. κικίνοι. Ibidem
Cincinnatus ganeo.407
Cinnus 306
Cirrati Perſio pueri dicuntur 366.355
Cirrus 306. Cirri vnde 310
Circe auricoma 415
Ciris auis 310
Ciuilis Batauorum regulus 367
Clemens γραμματίων autor 399
Cleopatra comptorium opus ſcripſit.399. acu necē ſibi cōſciſcit.395
Clytemneſtra notatur. 393.415
Clodio rex comatus. 348
Coi quid in luctu obſeruent 380 (398
Colophoniorum luxus.
Coma vnde dicta. 302. comæ arborū frōdes. 426. coma quid homini. Ibid. coma emptitia. 312. turrita. 396. fluens & paſſa in funere.382.incompta. 410. rutila 412
Comæ lenocinia.390. pigmenta.412.vſus concedendus patrios ritus ſequētib. 373. eius tollēdæ ſex modi, 317.
Comata Gallia 345
Comā nutrire inutile & vile.350. puerile.354. ſeruile. 355. ignominioſum.357. mollitiei ſuſpectum.358. faſtuoſum. 389

Comam in gradus frangere 406
Comati cynędi. 358. in ſtadijs exibilant 359
Comana vnde dicta 381
Cometæ ſtellæ crinitæ 375
Comætho filia Pterelai. 362. virgo dicta vnde. 414
Cœruleus color Agrigēti interdictus 416
Commodi aurea coma. 414. crudele factū. 424
Condalus Mauſoli præfectus 345
Conſuetudo mutatur ęſtuarij inſtar 382
Concinnatores capillorum 406
Coronæ ſutiles textileſq; 402
Cotys dea turpitudinis 360
Cotyos ſodales Ibid.
Cornua pro cincinnis. Coſmetriæ. 427 (308
κουροτρόφος Apollo. 347. & 365
κουροτρόφοι fluuij 365
Corui aquatici caluent. 429
Crines quiſquiliæ ſunt. 364. laxi aſcribunt luxui. 389. compti in viris & fęminis. 349. puluerulenti. 384. imbuti croco 404
Criniti dij deæq; 344
Crinitus Traiani cognomen 348
Crathis fluuius 413
Cratinus Comicus mœchum tonſus 389
Criſpatura quid. 404. duplex. 402. aſcititia. 404 cauſæ 405
Cretenſium magiſtratus barbam alit 335
Critheis 398
Crinale 395
Critolai bilanx 351
Critias tyrannus 414
Croco imbuta cæſaries. Crobylus. 309 (404
Curæ canitiem accelerant 423
Curetes vnde dicti 385. quare retro comati. 344. 385
Cupido auricomus. 415. criſpus. 405. quid amet. 415. Adonidis necē tonſus luget 376
Curius incomptus quare 383
κυανοχαίτης Neptunus 347

Cyclops crinitus 348. 375
Cygnus Neptuni filius 419
Cygnus canus 418
Cygneæ plumę Ibid.
Cynędi calamiſtrati 360
Cynthia Propertij crines inficit 400
Cyziceni vulſi 342

D

DAcæ & Dani 318
δακνάδις auiculæ 403
Danai flauicomi 412
Dauidis legati violati 322
Decēber canus dicit 423
Demetrius Phaleræus crines ruffat 401
Demoſthenes dimidiam capitis partē radit 338 eidem obijcitur pernox lucerna Ibid.
Depilantur ſcorta & pathici 341
Depilatrices 242
Didacus Oſorius Hiſpanus 424
Dido parum pudica 415
Diodorus Aſpēdius 370
Diodorus cirros puerorum licentius detondens 371
Diogenes cur barbam aluerit 329
Diogenis dicteria in comatos 356. in raſos 329. idem puerorum cæſariem tondet 35[illegible]
Dion Chryſoſtom⁹. 345 371
Dionyſius Siculus 321 333
Diomedes 41[illegible]
Diſcerniculum, & Diſcriminale 39[illegible]
Diſcrimen ſexuum quibus notetur 35[illegible]
Domitiani iocus 43[illegible]
Domitianus caluitio offenſus. 427. Caluus Nero dictus Ibid. Librū ſcripſit de cura capillorum Ibid.
Dropaces 310

E

EArini coma 365
Ecbatanorum arx excisa 378
Electra Euripidis 371. 384. 392. 415
Empedocles comatus 350. 374. Vittatus 398
Eleazari canities cōtempta 421
Ennij locus 416
Epicrates σακεσφόρος dictus 339

Epi-

Epigramma græcum expoſitum.356. In barbatos 341
Epigrammatũ locus.397
Ephori 342
Epaphæreſis 406
Epiphanius raſurã taxat. 328
Eraſmi locus 313
Erginus canus, & inde prouerb. 423
Etymologia mendax teſtis 303
Euboēnſes ὀπισθοκόμαι. 343
Eudoxus raſus 315
Eunuchi 320
Euphorbus ἐρασιπλόκαμος 349
Euphratus philoſophus barbatus 332
εὐπλόκαμος Maia 347
Euripidis locus caſtigatus 379.412
Euripidis mors luctuoſa 376
Euſtathij locus.385.emẽdatur 331

F

FAbius Fabullus Galbę interfector 430
Faſcia 396
Fauonius auricomus.415
Feronia dea Libertorũ. 318
Ferrandi regis dictũ.425
Ferrum cur canum dicatur 423
Fides cana 421
Flamen Dialis à libero tondebatur 368
Flaminis Dialis vxor pectere ſe prohibebatur 394
Flauia gens 412
Flaua coma meritoria 415. Aegyptijs deſpecta 416
Flaui qui 412.414. citius caneſcunt 416
Flauedo quid Ariſtoteli. 416
Floreæ corollæ 403
Forceps, & forfex 394
Fœminæ ne ſe criſpent. 407
Fœminis cur interdictũ radere genas.330. pro ornamento coma data.358.373. mũditia decet fœminas.400. curioſitas earum 406
Foliatum vnguentũ.402
Forpex & Foruum quid. 394
Frãciſci Dilphi laus.424
Franci rutilo crine 412
Francorũ reges intonſi. 345. Pexi.393. Cæſa-

riem diſcriminare ſoliti. 396
Fucata omnia turpiſsima 400
Fucati reijciendi Ibid.
Fuluiæ Antonij vxoris crudelitas in Ciceronem mortuum 396
Funera cur tonſura honeſtarentur 376

G

GAbinius calamiſtratus 407
Galathea 415
Galba Imp. caluus 430
Galericulus 312
Gelotopœi 320
γιν ϛου portus 432
Germani crines nodo adſtringebāt. 346. 383. poſt occiſum hoſtem tondebantur 367
Getæ flaui 412. hirſuti. 354
Germanorum animaduerſio in fœminas. 323
Germanici mors luctuoſa 324
Gigantes comati 354
Glaucus canus 421
Gorgonis crines. 354. 363
Grææ Phorci filię canæ. 419
Græci comati 346. 373
Griſones vnde dicti. 422
Grues ſeneſcentes nigreſcunt 426
Gymnoſophiſtę barbati (333

H

HAdrianus Imper. primus barbam promiſit 335
Halyabbas Arabs 336
Hannibal crines mutat. 344. vnguētatus. 402
Helena ſimulabūda. 380.
Hectorea tonſura qualis 388
Heliſæus propheta caluus 427
Heliogabalus 322
Heliogabali ſenatus qui 329
Hephæſtionis funus. 378
Herodotus fabularū pater 418
D. Hieronymi locus. 328 370
Hippolytus 411
Hiſtoria de Didaco Oſorio 424
Hirſutum pectus & cor quorum 358
Hirſutæ gentes & homines 354
Hiſtrix 353
Homerus dictus quaſi ὁ μηρὸς. 372. pilos in fœmore

more enatos habuit. 372.antiquitatis teſtis
Homo politicũ animal 351. 375 (384
Horæ deæ 347
Horatij locus 359.416
Hugbaldus de caluitio eclogam ſcripſit 430
Hyberni crinib.loco mãtilium vtuntur 352
Hygia Aeſculapij filia. (369
Hygiæ tonſa coma vouetur Ibid.
Hypſipyle ludos funebres Thoanti inſtituit 422

I

IApygũ mollities in radendo 321
Indi crinibus depexi.395 celebrant feſtũ quoties lauatur rex. 400. croco crines imbuũt. 400.comas fucãt.400 intonſi 354
Indi philoſophi crines tiaræ inſtar ædificant 397
Iob tondet caput.358.381
Ionathæ filius tonſus in lætitia publica 368
Iones inuentores primi vnguentorum & coronarum 403
Ioſephus tonſus Pharaoni ſiſtitur 368
Iſiaci cultores raſi 328
Iſidori error 311
Iſocrates caluus 429
Iudęi quomodo tõſi.389
Iuditha 396
Iulia ab Auguſto patre taxatur 428
Iulius Cæſar caluus. 327 laurea cur ſemper ſit vſus.327. mollis 343
Iuno Homerica pexa.393
Iunonis ſimulachrũ forſicem æneũ tenens.394
Iupiter barbatus Virgilio.336. comatus Homero.384.ἀγύνειος. 333 πωγωνιήτης. 333
Iuuenalis locus 323.427
Iuuenes interdũ canos producunt 422

L

LAcęnæ comã reſecãt. (347
Lacedæmonij comã tondebant.334. conſuetudinẽ tondendi abrogant.377. comã alunt. 347. cano ſeni aſſurgũt.421.in vltimo vitæ diſcrimine pectũt ſe. 347.393.
Laconis dictum 421
Lapi Florẽtini error.388

Lentinus quidam crines tingens 400
Leonidas 347
Lixiuium 406
Lotos capillata 366
Luciani locus 342
Lucilij locus in anũ. 399
Lucilij locus de Myconijs 429
Lu.Piſonis mollities. 406
Lupi cani 423
Luſitani capillati 354
Luxus opum conturbator 396
Lycij ne tõderentur,veƈtigal perſoluunt. 345. 372
Lydorũ mollities 398
Lyſandri barbati ſtatua. 332
Lyſidis Pythagorici locus 358
Lyſicrates crines inficiens 400
Lyſippus Sicyonius. 429

M

MAenades ſolutis crinibus 348
Malobathrum Aſſyrium 402. 403
Manumittendi cur raderentur 357
Marcelianum vnguentũ 400
Marcus Byzantius ſophiſta 411
Mare canum cur 424
Mardonius tonderi ſe & iumenta præcipit. 377
Martialis iocus. 343. 400
Martialis locus 355. 365. 367
Mattiacæ pilæ 338
Mauruſij comam implicant 408
Mauſolus Cariæ rex. 345
Maxies populi 343
Medea capillorũ tinƈturæ inuentrix 399
Medici Antonini Philoſophi tonſi 369
Meduſæ aurei crines in angues conuerſi 363
Meleager flauus 414
Memnon Solari coma 414
Menelaus cur flauus. 413
Menandri verſus 422
Mercurius σφηνοπώγων. 334. ὑπηνήτης 333
Meretricum flaua coma. 415
Meritorij qui comam alunt 360
Meridionalium pilus criſpus. 405. niger. 417
Meſſalina Auguſta meretrix 415

Meru-

Merulæ error 311
Metus capillos ſurrigit. 363
Mezentius comptis capillis 349.374
μισοπώγων Iuliani 334
Mileſij raſi ob Sybaritarum cladem 324
Mœchus tonſuræ genus 389
Moſes quomodo cornutus 308
Mulier indomitum animal 399. genas ne radito 330
Muliebri habitu virũ indui, piaculum 322
Muliebris cultus dedecoroſus 332
Myconij calui 429
Myrrha imbuti capilli 403
Myrmidones tonſi in funere Achillis 379

N

NArciſſus auricomus 414
Nardo imbuti crines. 403
Natura cana fingit 421
naturæ iudiciũ in diſcrimine ſexuum 356
Naufragi caneſcũt 424
Naufragi olim radebant 325
Nazianzeni locus 424
Nazaræi radũtur 313.340
Nero raſus 337
Neptunus comatus 347. 373
Nicolai Vallæ error 378
Nigra coma. 416. Nigri crines caneſcunt tardius 416
Niniuitarum rex cinerulentus 384
Niſus auricomus 350. 362. 415
Nitimur in vetitum 331
Nix pro canitie 418. 424
Nonius Marcellus emendatus 395
Nouacula 396
Numa Põpilius canus. 419
Nubentes canis ſenum opertæ 421

O

OCcaſio calua 429
Oeneus rutilus 416
Oneſicriti verſus 404
Oneſicritus falſus in cauſa criſpitudinis reddenda 404
Onirocritici verſus 326
ὀνοκίνταυροι dæmones 353
Orbes, pro cincinnis. 306

Oreſtes comá præſecat. 380
Origenis futilis interpretatio 381
Oſiris docuit putare arbores. 303. peregrinantes comá nutrire inſtituit 346
Otho Syluius mollis. 343
P
PAlamedes cute tenus tonſus 370
Pan hiſpidus. 362. φριξοκόμας. 348
Paris capillatus. 361. Horatianus 392
Paris Pantomimus. 340
Paſſus capillus in luctu. 382
Parthi & Perſæ criniti. 346. profundunt capillum 346
Pathici depilantur 341
D. Paulus cur raſus. 338.
D. Pauli locus 358. 407
Pauones 357
Pecten eiusq; etymon. 390. eius vſus. Ibid. buxeus. Ibid. officium eius & epitheta 391
Pectendi ſtudium in viris 392
Pectinigera Venus. Ibid.
Pediculi 352
Petronij Arbitri verſus. 361. 431
D. Petri locus 407
Petrus Meſsias 425
Pexura criniũ diſcrimen dat 392
Phalaridis ſatellites quo colore vſi 416
Phaſianorum diſcrimen in ſexu 357
Pherecydes 361
Philippi Macedonis dictum 400
Phocylides 359. 406
Philoſophi ob parſimoniam capillos nutriebant 359
Phœnix auis 415
Phorcus canus 421
Picatio 340
Picis honos turpis 342
Pilus 306
Pituitæ curſum ſiſtit tonſura ad cutim 369
Pix Lacedęmone prohibita 342
Platonis locus. 358. 377
Polemon 355
Polemonis Laodicęi capillitium & barba rigebant irato 363
Pollucis locus reſtitutus 367. 389. 408
Polycrates Samius 355

Poly-

Polyphemus hirtus.354. 364
Portij Latronis an ſit inuectiua Catilinaria. 407
Priamus raſus 324
Præcanus 425
Propenduli 306
Præficæ in luctu cinere ſe opplent 383
Propertius in fucatas in uehitur 400

PROVERBIA.

A caluo ad caluum 431
Aere leuior Ibid.
Caluior trãquillitate.Ib.
Caluum vellere Ibid.
Cliſthenem video 320
Coma vincens Abſalona 349
Cucurbita glabrior 431
Cyzicena tinctura 342
Concha læuior 431
Cotyos ſodalis vel Thiaſotes 360
Ergini cani 423
Forficibus duabus tonderi 394
Myconij calui 429
Nemo comatus qui non præciditur 360
Ne pili quidẽ facio 352
Ouo nudior 431
Similes habent labra lactucas 364
Tondendum pecus,non radendũ.314 (431
Troezenem proficiſci.
Volſellis pugnant,non gladijs 342
Pruſias rex pileatus 318
Pſilothrum 340
Pterelaus auricomus. 350.362.415.
Phthiſis mortis germana.363.In phthiſi erũpunt crines Ibid.
Pueri cirrati & capillati 355
Pueros & puellas decẽt crines 356
Pubentes herbæ quæ dicantur Virgilio 354
Pullati cute tenus tonſi. 376
Purrhus pro Pyrrho 416
πυῤῥότριξ 414
Pyrrhiæ ſerui 416
Pythagoræ plures 359
Pythagoræi tonſi 370
Pythagoras qui pugilatũ in artẽ redegit.360
Pyrrhus Epirota comã fucabat 400

Q

QVartana Saturni filia 372. quare expietur. Ibidem

Qu.Ca-

Qu.Calabri locus 417

R

RAdendi menti vetus mos vnde fluxerit.325
Radere quid ſonat 326. Caput barbamq; radere prohibitum.327.
Radere barbam quid in ſcriptura ſacra 322.
Radi barba quando primum cœpit 322
Raditur D.Paulus 338. Nazaræi Ibid.
Raſi Dani & Dacæ 318 Hamaxobij & Ruteni. Ibid. Serui. Ibid. Scythæ Ibid.
Raſura & tonſura cōfundūtur 316
Raſura ignominioſa.332. Impietatis rea. 328. Mollitiei dānata.320. Morionū propria.319. Noxę & dāni index. 332. Salubris.337. quibus morbis medeat. 337. ſcripturis repugnans.327. Seruilis. 318. Superſtitioſa.323. Varia.343. Vltroneū caluitium 329
Raſuræ ſomnium 235. 326
Raſura circularis ab Aniceto inſtituta. 322.
Quadrangula vſus Simon magus 371
Redimicula aurea 397
Refugus capillus 363. 411
Reges comati 348
Relicina frons Apuleio quid 429
Renodis capillus 410
Reorum mos in alenda barba 335.369
Reticulum 397
Reſinæ vſus in depilādo 340
Rhodij vetuerunt quenquam radi 331
Riphæi raſi 319
Romani quando tōſi primùm 322
Ruffus & rutilus crinis. 412

S

SAbini reſponſum ad Cretēſes iocoſum. 335
Sabinorum ſacerdotes raſi 317
σαβυτὸς tonſuræ genus. 389
Sacerdotes comati. 348. Radi vetat Ezechiel. 328. Idem negat D. Hieronymus. Ibid.
Salaces fœminę quomodo ton-

## ANIMADVERSORVM LIBER PRIMVS.

Ritus apud priſcos in nuptijs obſeruari ſolitus. Ori Apollinis locus emaculatus, & Scholiaſtæ Pindari. Item Cœlij error indicatus.

CAPVT I.

CORNICVM cõcordiam Satyrographi verſiculo teſtatam, alicubi in miſcellaneis arbitratur contra Grammaticos nonnullos Politianus homo literatiſsimus, cuius ego iudicium & eruditionẽ plurimi feci ſemper, neque grauatim ego illius ſententiæ accedo: ſiquidẽ præter Aeliani, quem adducit, teſtimoniũ, fidẽ eius rei Greg. Nazianzenus facit, & Orus Apollo, Nilous in Hieroglyphicarũ notarũ interpretamentis, atteſtans Cornices ad mortem vſq; pertinaciter obſeruare legem coniugij: atq; inde in omen abijſſe ſiniſtrum, ſolitariæ cornicis occurſum, velut viduã portendentis vitam: eaq; de cauſa in nuptijs auſpicato concordiæ ſocietatisq; præſagio accinere identidem conſueuiſſe veteres, *ἐκκόρει κορὴ κορώνην*, hoc eſt, Euerre virgo cornicem atq; elimina. quæ uerba nõ intellecta omiſit interpres conniuenter ea præteriens. græcè autem ita leguntur: *διὰ δὲ τοιαύτης αὐτῶν ὁμονοίας χάριν, μέχρι νῦν οἱ ἕλληνες ἐν τοῖς γάμοις, ἐκκορὶ, κορὶ, κορώνην, λέγουσιν ἀγνοοῦντες*, ſed perperàm & vitioſe, proindeq; ad præ

ſcriptam normã corrigenda. Cui ſententiæ ſuccinit Aelianus de animalibus tertio, veteres, inquiens, in nuptijs poſt Hymenæũ Cornicis nomen inuocant, ſignumq́; illud concordiæ dare conſueuerunt, qui liberûm quærendorum gratia cõueniſſent. Apud Pindari ſcholiaſten in Pythijs in eandem ſententiã legitur ſcriptum, παροφύνοντες δ' ἔνιοί φασιν, ἐκκορεῖ κόρυς κορώνας, αἰσχύνην ἀφανίζων. id eſt: Nõnulli animando inſtigandoq́ dictitant, eliminat puer cornices, abolito pudore. quo in loco fortaſſe rectius legas κόρος uel κόρυξ pro κόρυς. Locum illum Ori, more ſuo, non addito autoris nomine, trãſcripſit in ſuas antiquarum lectionũ farragines Cœlius Rhodiginus multæ lectionis homo, lib. 29. cap. 18. in hanc formulam: Et in nuptijs Græci cornicem ἐκκορί, κορί dicebant, etiamſi neſcientes. quo quidem loco (dicam enim quod ſentio liberè) diſperẹam, ſi ſe ipſus intellexerit, tantum abeſt vt Ori ſententiam peruidiſſe illum putem.

Statij Papinij ex Achilleide locus nitori priſtino reſtitutus. Cap. II

LEgenti mihi apud Diodorum Siculum bibliothecæ ſexto de Balearicis funditoribus, quomodo pueros à primo annorum rudimento in rotandis fundis vtiliter exercerent, quod ipſum & Strabo, ut plæraque alia, in ſuæ Coſmographiæ tertiũ librum retulit, & attigit Plinius lib. 3. Baleares funda bellicoſas nominans, venit in mentem, recẽte adhuc memoria, apud Statium Papinium idem legiſſe videri

ri:itaque adeo librum, vt autorum inter ſe loca committerem, inuenio ſcriptum in codice Lugdunenſi, hunc in modum, vbi Achilles gloriatur didiciſſe ſe ſub Chirone:

*Quo Magetæ ſua geſa citent, quo turbine cæſtum*
*Sauromates, falcemq́; Getes arcumq́; Geſonus*
*Tenderet, & flexæ Balearicus autor habenæ,*
*Quo ſuſpenſa trahens libaret uulnera tractu,*
*Incluſum quoties diſtringeret aëra gyro.*
*Vix memorem cunctos (etſi modò geßimus) actus,*
*Nunc docet ingenti ſaltu me iungere foſſas,*
*Nunc caput aërij ſcandentem pondere montis*
*Quo fugitur per plana gradu.*

Qui locus quum haberetur mihi ſuſpectus καὶ ὕπουλος, viſum eſt eum expendere atq; examinare ad fidem manuſcripti codicis, quē fortè ex Anglia cum nonnullis alijs aſportaram, diſturbatis illic iam tum bibliothecis cœnobiorum, quò ſi eueniret quod ſperaram, remedium loco adferrem: neq; ſpe falſus omnino fui, inueni nanq; multò aliam lectionem, eamq; meo quidem iudicio ſaniorem, & quæ videbatur operæ aliquo precio annotanda, & iudicio doctiorum ſubijcienda. Ea ſic habet inter cætera:

*Falcemq́; Getes, arcumq́; Gelonus*
*Tenderet, & flexæ Balearicus actor habenæ,*
*Quo ſuſpenſa trahens libraret uulnera tortu.*

Vbi librare vulnera poëtico more eleganter dixit, pro rotare eiaculariq; tela factura vulnera. Et deinde:

*Nunc caput aërij ſcandentem prendere montis*

*Quo fugitur per plana gradu.*

hoc eſt,libero curſu,quaſi in plano campi ęquore curritur, in cacumen ardui montis euadere ſcandendo. Cæterùm quòd de Gelonis Scythię gente loquatur, non dubium eſt: nam Geſonos legas nuſquã: de Gelonis verò, Plinius, Strabo, Dionyſius, Stephanus, Virgilius, Mela, autores omnes. Deinde actorem accipio peritum torquendæ fundæ, potiore lectione, quàm ſi autorem & inuentorẽ eius accipias, præſertim quũ legamus fundæ inuentionis gloriam penes alios fuiſſe: Plinius enim lib. 7. Phœnicas inueniſſe cum baliſta fundam, commemorat. Strabo verò Aetolos in hanc gloriam vocat: cui cõſentire videtur Pollux lib. 1. vbi enumerans præſtantiſsima apud quanque gentẽ arma, *σφενδόνην ἀκαρνάνων*, fundam Acarnaniã cõmendat: Acarnanas autem Aetolis eſſe cõtiguos, quis eſt qui ignorat: ita vt actor ſignificet tortorem eo loco, quomodo Virgilius alicubi dixit:

*Stuppea torquentem balearis uerbera fundæ.*

Reliqua obuia ſunt poëtarum lectioni vel leuiter aſſuetis.

Pauſaniæ locus penſiculatius examinatus, de binis reorũ & accuſatorum lapidibus.

Cap. III.

AReopagitici ſenatus, noctu, ne quid gratiæ daretur, iudicare cõſueti, incorrupta ſeueritas nulli non audita eſt. Illud verò obſeruatu digniſsimũ fuerit, cur in eorum conſeſſu lapides duo argentei, vnus reo, alter accuſatori,

ſatori, in quibus conſiſterent, poſiti fuerint, ijſq; proprijs nominibus cognitionem iucundã inſinuantes: de quibus Pauſanias in Atticis hunc in modum ſcribit, ἄρειος πάγος, id eſt, Martius uicus nomen ſortitus eſt, quoniam Mars ibi primus iudicio ſtetit, interfecto Halirrhotio. Ibidem & Oreſten abſolutum fuiſſe à cæde matris ferunt: eſtq; illic Mineruæ Martiæ ara, quam ille iudicum ſententijs exolutus vouit poſuitq; Lapides verò argenteos, quibus inſiſtũt & rei qui iudicio ſiſtuntur, & accuſatores, nominant vnũ iniuriæ cõtumeliæ'ue, alterũ impudentiæ. Græcè ſonant poſtrema ita: τοὺς δὲ ἀργυροῦς λίθους, ἐφ' ὧν ἑστᾶσιν ὅσοι δίκας ὑπέχουσι, καὶ οἱ διώκοντες, τὸν μὲν ὕβρεως, τὸν δὲ ἀναιδείας αὐτὰς ὀνομάζουσι. Equidem iniuriæ lapidem accuſatoribus dicatum fuiſſe autumo, certa ratione, quam mox dicã. Cur verò impudentiæ nomine alter donatus fuerit, ignorare me fateor ingenuè, neq; ſubſidium alicunde video, nihil enim Cœlius (qui diſertè hæc verba tranſcripſit lib. 12. cap. 19.) nihil alij, qui iſtud cõmemorant, in medium adferunt, vnde iſtius Athenienſium facti ratio exculpi eliciue queat. Sed ſi ſyllabam vnam immutes molliter, & loco ἀναιδείας reponas ἀναιτίας, cadente ęqualiter vocis tractu & ſyllabarũ numero, ſonoq; propè eodem, clariſsima eluceſcet illorum facti ratio, ut oſtendã: nolim tamen in temeritatis ſcopulum impingere, certò hanc lectionem aſſerendo: quin potius doctiorũ oculos aperire, iudiciumq; acuere eſt animus, vt mecum expendant, an non veritati

magis conſentanea ſit hæc noſtra, quàm quæ in impreſsis extat codicibus. Nam quũ inter ſe opponantur οἱ διώκοντες, accuſatores qui poſtulãt, & οἱ δίκας ὑπέχοντες, rei cauſam ſuſtinentes, quos hîc Pauſanias nominat, quorum vtriſq; ſuus ſit poſitus lapis: poſtulat etiã ratio, vt iniuriæ contumeliæ'ue accuſatorum (qui tametſi veras cauſas defendant, ad opprimendos tamen reos eas perſequuntur) oppoſita ſit & reorum qui in iudicio poſtulantur, innocentia: nam vt accuſatoris antitheton eſt reus, ita & iniuriæ innocentia, nõ impudentia. quid enim hîc cõmune habeat cum miſerorũ, qui capite & fortunis oppugnantur, forte, impudentia? Quin & ipſe Pauſanias ἀναιτίας lectionẽ videtur confirmare, quùm paulo pòſt ſubiungit, ἐνταῦθα θύουσι μὲν ὅσοις ἐν ἀρείῳ πάγῳ τὴν αἰτίαν ἐξεγένετο ἀπολύσασθαι, hoc eſt, iſthic ſacrificant quotquot in Areopago cædis abſolui contigerit: vbi in Græcis verbis magis elucet vocis neceſsitudo. Ex argento autem cõflatos (quod ab ærugine immune eſt) lapides fuiſſe exiſtimo propterea, vt innuerent, integritatem vtrobiq; tam in accuſando, quàm in defendendo, ſpectari debere, nihil affectibus illic tribuẽdo, crimẽq; grauando, hîc verò nihil diſsimulando: nam vt neq; negare ſolùm ſufficit, ita neq; accuſaſſe ſolùm ſatis eſt: quod lepidè regeſsit Cephidio cuidam noto accuſatori Iulianus Imp. Porrò quod apud Zenobiũ legitur ex autoritate Theophraſti, Athenis aras extitiſſe ὕβρεως καὶ ἀναιδείας, & apud Ciceronẽ, contumeliæ fanũ & impudentiæ

factum

factū fuiſſe Athenis, ſuadente Epimenide Cretenſi, aliò ſpectare arbitror: nimirū illi vitijs ea poſuerunt, vt Romæ Pallori, Febri, Pauori, templa ſacrata legimus: neque verò Pauſanias aras templáue nominat, ſed lapides. Hinc etiam patet corrigendum eſſe codicem Alexandri in dierum Genialium lib.1.cap.13.ubi legitur Athenienſes contumeliæ & impudicitiæ aras ſacraſſe, corrupta librariorum vitio voce Impudentiæ, & deformata in Impudicitiæ.

Agathij hiſtorici locus vnus & itē alter prodigioſe peruerſus, integritati ſuæ reſtituitur. Cap. IIII.

QVi græcas literas Vatiniano quodam odio perſequuntur, peruicaci improbitate ſuggillant, earum cognitionem vt ſuperuacaneam temerarijs linguis traducunt, iſtorum vecordiam flagellare, quid attinet? aut è diuerſo, oſtendere ſummā eius linguæ, imò aqua & igni magis neceſſariam, vtilitatem, ne ab interpretum fide dubia pendêre ſemper tibi neceſſum ſit, quid præſtantis operæ contulerit? præſertim quum tot ante me, ijq́ doctiſsimi homines, ea in re penè ad tædium uſq́ deſudarint: nō poſſum tamen, quin vnico exemplo teſtatum faciam, quantopere illi hallucinent, & clarà quodammodo in luce cæcutiant, vt ex eo tanquā in ſpeculo errorem ſuum diſcant agnoſcere. Locus eſt apud Agathium Smyrnæum hiſtoricū, libro hiſtoriarum ſecūdo, circa calcem, de Chosroē Perſarum rege, quem percalluiſſe atque in memoriam traieciſſe cuncta Ariſtotelis Stagiri

tæ ſcripta cõmemorat,ut non fidelius Thucydidis nitidiſsimi ſcriptoris hiſtorias Demoſthenes orator memoria cõtinuerit:quod interpres ita cõuertit,vt dicat illum ſtagireten, id eſt, vini amphoram perpotaſſe longè melius, quàm rhetor pæanicus olori perſcripſerit fabulam. Quæ quidem prodigioſa verſio inde nata fuit potiſſimum,quòd trium celebriorum autorũ epitheta nõ intellexerit,ſuppreſsis ſtudio nominibus proprijs ab Agathio aut expolitione rhetorica obſcuratis.quanquã ne ſic quidem à latæ culpæ crimine excuſari poſsit interpres: cui enim vel mediocriter literato ignotum eſt, Ariſtotelẽ Stagyris ignobili Græcię oppidulo Andriorũ colonia.ſecundum Thucydidem natum: Demoſthenem è tribu Pæanienſi oriundum: & Thucydidem patrem habuiſſe Oloram? Sed adſcribã totum loci illius tractum ordine longè corruptiſſimum,ex mea interpretatione primo loco,quæ ita habet: Choſroëm laudibus vehunt atque ſuſpiciunt præter modum non Perſæ ſoli, ſed & ex Romanis nonnulli,velut eloquentiæ amatorem,& qui ad noſtratis philoſophiæ faſtigium peruenerit,transfuſis illi in Perſicam linguam, opera cuiuſdam,Græcorum ſcriptis. Quocirca dictitant quòd totum Stagiriten melius deuorarit,quàm Olori filiũ Pæanienſis orator: quodq́ Platonis,qui Ariſtonem patrem habuit,dogmatibus imbutus fuerit, ita ut ne in Timæo quicquam illum fugerit,tametſi hic dialogus præcipuè variegatus ſit lineari ſpeculatione,& operoſa

ſa cumprimis ſubtilitate, ac naturæ motus ſcrutetur:neq; etiam Phædon,aut Gorgias,aliuſue quiſpiam ex dialogorum illorum numero, qui & elegantes & obſcuri habentur, illius cognitionem ſubterfugerint,cuiuſmodi eſt Parmenides.At ego nunquã adduci poſsim, vt credam ipſum tam præſtanti fuiſſe doctrina,vt eã ſummam fuerit aſſecutus. Quî item fieri potuit, vt pura illa veterũ nominum libertas,quę,omitto rerum naturam,cumprimis eſt proficua & opportuna,in agreſti quapiam & barbara lingua conſeruetur? Qua ratione homo regio faſtu à puero educatus,multa adulatione delinitus,viuendi genus parum ciuile ſecutus,quod ad bella & inſtruendas acies ſemper ſpectet, quomodo inquam is qui ita vitã exegit ſuam, magnũ aliquem & memoratu dignum percipere fructum,exerceriq; vtiliter in ijs diſciplinis potuit? Si quis igitur laudaret eum,quòd quum rex eſſet, & Perſa,ac tantarũ gentiũ pariter & rerum cura illi incũberet, nihilominus deguſtare has artes cõcupierit,eaq; gloria efferri, certè & ego quoq; eiuſmodi virum collaudarem, cæteriſq; barbaris omnibus anteferrem.Quotquot verò ſapientem admodũ illum appellant, & tantùm non anteſignanũ omniũ, qui vſquam gentium philoſophiæ operam nauarunt, vſqueadeo vt cuiuſuis artis atq; diſciplinæ principia & cauſas pernouerit, illi deprehendentur in primis à vero exorbitare,ſolamq; uulgi famam eſſe ſecuti.Vranius quidam nomine,gente Syrus, in re-

gia vrbe vagabatur, artis medicæ profeſsione ſeſe venditans, qui quum nullum Ariſtotelis do gma exactè calleret, plurima tamen ſcire ſe iacti tabat glorioſus miles, eò quòd in concionibus palmam in altercando facilè obtineret. Crebrò nanq; ad imperatoriam porticū ventitans, aut in librarijs officinis ſedens, cum hominibus eò confluentibus diſceptabat, & magnifica crepabat, vſitata quædam de ſummo bono verbula identidē ingeminās, cuiuſmodi illi natura eſſet & ſubſtantia, an ne affectibus ſit obnoxiū, an vero ſimplex & impermixta natura: idq; apud eos quorū tamen bona pars nunquā literatoris ludum, vt arbitror, frequentarat, nedū elegantiore vita educta fuerat. Hactenus Agathij hiſtoriā ex noſtra interpretatione pertexuimus, cum qua vt conferatur paratius Chriſtophori Perſonæ translatio, ſubijciā eā, cùm vt conſulā tenuioribus, quibus libri copia non eſt, tū vt μισάλλωνε iſti cęcitatē peruideāt ſuam. Ea talis eſt: Non enim hunc Perſę ſolū vltra quàm decet laudibus ferunt & demirantur, ſed Romanorū pleriq;, vt eloquentiæ ſtudioſum, & qui ad noſtræ philoſophiæ ſummā peruenerit notionē, & græca opera in Perſicā linguā nonnulla tranſtulerit: addūt tamen & Stagiretē, id eſt, vini amphorā longè melius perpotaſſe, quàm rhetor pæanicus olori perſcripſerit fabulā. Quinetiā Platonicis imbutum dogmatibus tradunt, atque adeo vt ne Timęus hunc quidē prætereat, tametſi lineari ſpeculatione diuarietur, & naturæ rimetur motus. nec

nec Phædon ipſe, neq; Gorgias, uel dialogorũ
autor alius quiſquam, vt Parmenides, & cæteri
item, quibus varia ſententiarum profunditate
ſunt multa conſcripta. Ipſe verò non egregiè a-
deò hunc eruditũ fuiſſe exiſtimauerim, vt ſum-
mam diſciplinarũ teneret. Qui enim fieri id po-
terat, verã illam & liberã vt veterum nominum
pronunciationẽ, ita & rebus ipſis maximè con-
gruentẽ, lingua quædam vt agreſtis & rudior
& à Muſis penitus aliena ſeruaret? quo inquam
pacto vir regio faſtu ex immodicis adulationi-
bus ab ineunte ætate illectus, ac viuendi cõſue-
tudinẽ nactus ſupra modum barbaricã, & qui
bella ſemper & acies animo agitarit, exerceri in
his poterat diſciplinis, ex hisq; fructus aliquid
ſibi uendicare? Quòd ſi quis idcirco hũc laudet,
quia quũ rex eſſet, & Perſa, tantarũq; gentium &
maximarũ rerum curam haberet, vtcunq; tamẽ
deguſtare artes literarias voluiſſe, ex eaq; vt glo
riam, ita & animi capere voluptatẽ, profectò &
ipſe hunc laudarem, perinde præ cæteris barba
ris admirandum. Sed qui hunc nimium ſapien-
tem appellãt, & quaſi philoſophos cæteros præ
ſtitiſſet, omniũ artiũ diſciplinarũq; cauſas noſſe
affirmant, & qualem fortaſſe Peripatetici maxi-
mè eruditũ præfiniunt, deprehendetur is haud
dubiè nihil prorſus ea quæ vera ſunt peruidiſſe,
ſed vulgi duntaxat famam ſectari. Vir quidam
genere Syrus Vranius vocitatus, dum Byzantij
verſaretur, artem quidem medicam profiteba-
tur, ſed Ariſtotelicæ diſciplinæ prorſus ignarus,

nil deniq; vera cognitione tenebat, fremebun-
dus tamen & inſolens quàm multa ſe percalle-
re iactabat: & quum fortè inter cœtus hominũ
verſaretur, vt erat ſuapte natura contentioſior,
ſæpe etiam pro regijs porticibus ipſis aſtabat,
plerunq; in librariorũ tabernis venalitijs aſſide
bat, & ad hominum turmas ſe eôdem cogentiũ,
verba magnifica perinde mirabundus & ſtupi-
dus factitabat, conſueta quædam de deo longis
verborum ambagibus, his qui ſe circũſiſterent
poſtulantibus, qualis nam ſcilicet illi eſſet natu-
ra, quænam ſubſtantia, vtrum afficiatur, vtrum
curæ ſit expers, & alia quædam eiuſmodi: qui
uerò iſta profitebatur, ne grammaticũ quidem
adijſſe vnquam crediderim, nec vitam fortè re-
ctiorem egiſſe. At tempus eſt autorem ipſum au
dire græcè loquentẽ hunc in modum: ὑμνοῦσιν αὐ
τὸν (χοσρόην) καὶ ἄγανται ὑπὲρ τὴν ἀξίαν, μὴ ὅτι οἱ πέρσαι,
ἀλλὰ καὶ ἔνιοι τῶν ῥωμαίων, ὡς λόγων ἐρασὴν καὶ φιλοσοφίας
τῆς παρ' ἡμῖν ἐς ἄκρον ἐλθόντα, μεταβεβλημένων αὐτῷ ὑπό του
ἐς τὴν περσίδα φωνὴν τῶν ἑλληνικῶν συγγραμμάτων. καὶ τοί
νυν φασὶν, ὅτι δὴ ὅλον τὸν σταγειρίτην καταπιὼν εἴη μᾶλλον
ἢ ὁ ῥήτωρ παιανιεὺς τὸν ὀλόρου, τῶν τε πλάτωνος τοῦ ἀρίστωνος
ἀναπέπλησται δογμάτων, καὶ οὔτε ὁ τίμαιος αὐτὸν ἀποδρά-
σειεν ἂν, εἰ καὶ σφόδρα γεωμετρικῇ θεωρίᾳ πεποίκιλται, καὶ τὰς
τῆς φύσεως αὐτῆς ἐξιχνεύει κινήσεις, οὔτε ὁ φαίδων, οὔτε ὁ γοργίας, οὐ
μὴν οὐδὲ ἄλλος τις τῶν γλαφυρῶν καὶ ἀγκυλοτέρων διαλό-
γων, ὁποῖος ὁ παρμενίδης. ἐγὼ δὲ οὕτως αὐτὸν ἄριστα ἔχειν
παιδείας καὶ ταῦτα τῆς ἀκροτάτης, οὐκ ἄν ποτε οἰηθείην, πῶς
γὰρ οἷόν τε ἦν τὸ ἀκραιφνὲς ἐκεῖνο τῶν παλαιῶν ὀνομάτων ἐλεύ
θερον, καὶ πρός γε τῇ τῶν πραγμάτων φύσει πρὸς φορβόν τε καὶ
ἐπικαι-

ἐπικαιρότατον, ἀγρίᾳ τινὶ γλώττῃ καὶ ἀμουσότητι ἀποσωθῶσι. πῶς δὲ ἀνὴρ βασιλείῳ τύφῳ ἐκ παίδων καὶ κολακείᾳ πολλῇ γεγαννυμένος, δίαιτάν τε λαχὼν οἵαν ἔστι βαρυτάτην, καὶ πρὸς πολέμους ἀεὶ καὶ παρατάξεις ὁρῶσαν, πῶς δὴ οὖν ὧδε βιοὺς ἔμελλε μέγα τι καὶ λόγου ἄξιον ἐν τοῖσδε ἀπόνασθαι τοῖς διδάγμασι καὶ ἐνασκηθῆναι. εἰ μὲν οὖν ἐπαινοίη τις αὐτὸν, ὅτι δὴ βασιλεύς γε ὢν καὶ Περσῶν, ἐθνῶν τοσούτων καὶ πράξεων μέλον αὐτῷ, ὁ δὲ ἐφίετο γοῦν ὅμως ἀμηγέπη ἀπογεύεσθαι λόγων, καὶ τῇ περὶ ταῦτα γάνυσθαι δόξῃ, ξυνεπαινέσαιμι ἂν καὶ ἔγωγε, τὸν ἄνδρα, καὶ μείζονα θείην τῶν ἄλλων βαρβάρων. ὅσοι δὲ λίαν αὐτὸν σοφὸν ἀποκαλοῦσι, καὶ μονονουχὶ τοὺς ὅποι ποτὲ πεφιλοσοφηκότας ὑπερβαλλόμενον, ὡς καὶ ἁπάσης τέχνης τε καὶ ἐπιστήμης τὰς ἀρχὰς καὶ αἰτίας διαγινώσκειν, ἐκεῖνοι αὖ μάλιστα φωραθεῖεν οὐ τῶν ἀληθῶν ἐστοχασμένοι, μόνῃ δὲ τῇ τῶν πολλῶν ἑπόμενοι φήμῃ. Ἀνὴρ δέ τις Οὐρανίος ὄνομα, σύρος τὸ γένος, κατὰ τὴν βασιλέως πόλιν ἠλᾶτο, τέχνην ἐπαγγελλόμενος τὴν ἰατρικὴν μετιέναι. τῶν Ἀριστοτέλους δογμάτων οὐδὲν μὲν εἰς τὸ ἀκριβὲς ἐγίνωσκεν, ἐκομψεύετο δὲ ὡς πλεῖστα εἰδέναι, βρενθυόμενος τῷ δυσερις εἶναι παρὰ τοὺς συλλόγους. πολλάκις γὰρ ἰὼν πρὸ τῆς βασιλέως στοᾶς, καὶ ἐν τοῖς τῶν βιβλίων ἥμενος πωλητηρίοις, διεπληκτίζετο καὶ ἐμεγαληγόρει πρὸς τοὺς αὐτόθι ἀγειρομένους, καὶ ταῦτα δὴ τὰ εἰθισμένα ῥημάτια τοῦ κρείττονος περὶ ἀνακυκλῶν, ὁποῖον δή τι αὐτῷ ἔστι φύσις ἐστὶ καὶ ἡ οὐσία, καὶ τὸ παθητὸν, καὶ τὸ ἀξύγχυτον, ὧν οἱ πλεῖστοι οὐδὲ ἐς γραμματιστοῦ οἶμαι φοιτήσαντες, ἥμισυ βίῳ ἀρίστῳ ἐκδεδιῃτημένοι. Venio nunc poſtliminio ad locum illum in quo præcipua incuriæ nota uertitur, de Stagirite, quem eſſe Ariſtotelẽ nemo iurè dubitabit, ſi vel illud Laërtij legerit, Ἀριστοτέλης νικομάχου καὶ φαιστιάδος, σταγειρίτης. id eſt, Ariſtoteles Nicomachi & Phæſtiadis filius, Stagirita. deq; Pæanico

oratore, quē Demoſth. eſſe dixi, res eſt nota ex Suida, Harpocratione, & Plut. in vitis x. rhet. *Δημοσθένης*, inquit iſte, *Δημοσθένους καὶ κλεοβούλης τῆς γυναικὸς τῆς θυγατρὸς, τῶν δήμων παιανιεύς.* Rurſus per Olorę ſiue Olori filiū deſignari Thucydidē, quis eſt qui neſciat? Marcellinus patrē habuiſſe eū Olorū dicit cognominē Oloro Thraciæ regi: ſic eñ habet: *θουκυδίδης ὁ συγγραφεύς, ὀλόρου μὲν προῆλθε πατρὸς τὴν ἐπωνυμίαν ἔχοντος ἀπὸ ὀλόρου τοῦ θρακῶν βασιλέως.* ita & Suidas. Legit & Herodotus, perſpecto Thucydidis ingenio, gratulatus fuiſſe patri de filio, *μακαρίζω σε*, inquiēs, *τῆς εὐτεκνίας ὄλορε.* id eſt: Beatū te prædico Olore, qui talem genueris filiū. Cur aūt dicat Coſroēn accuratius imbibiſſe Ariſtotelē, q̄ Demoſthenes Thucydidē, ex hiſtoria petendū, quę ex Luciano nota eſt, qui ad illiteratū, ſed librorū copia ſtultè glorioſum ſcribēs, ait Demoſthenē octies deſcripſiſſe ſua manu Thucydidis hiſtorias, nō aliā ob cauſam, q̄ vt fideliter eius ſcripta memoria complexus, dictionē floridā imbiberet, familiarḗq; ſibi redderet. Sed de his abundè multa. Non poſſum aūt quin & vnius atq; alterius loci corrigendi indiciū faciā, qui in capite lib. 2. hiſtoriarū eiuſdē autoris extat, ubi de Narſetis eunuchi induſtria in exercēdo & ad militares labores aſſuefaciendo milite loquit, ubi interpres hūc in modū locū vlcerauit. Nam & decurrere eos cogebat, & in equū agiliter deſilire, armatosq́; tripudijs agitari, & tuba claſsicū per ſonāte, obtūdi. Gręcè ita legitur: *τροχάζειν ἀναγκάζειν, καὶ ὑπὲρ τῶν ἵππων ἐν κόσμῳ ἀναπάλλεσθαι, ἔτι πυῤῥίχην*

*τιὰ*

τινὰ ἐνόπλιον περιδινεῖσθαι, καὶ θαμὰ τῇ σάλπιγγι καταβομ-
βεῖσθαι τὸ ἐνυάλιον ἠχούσῃ. hoc eſt, faciẽs eos in orbẽ de
currere, & in equis decẽter velitari, & in ſpeciẽ ar
matę cuiuſdã pyrrichæ circũuelli, & cõfeſtim tu
ba claſsicũ canẽte ad ſigna turmatim cogi: id ẽm
eſt meo quidẽ iudicio καταβομβεῖσθαι, inſtar apum
examinis cõdenſari, uel apũ more cõuolare. E-
rat autem barbarici agminis ſpecies triangula-
ris, & Δ literæ ſimilis: frons ipſa anterior quæ in
acutũ claudebatur, frequẽs quidẽ & dẽſior erat,
quia circũquaq; ſcutis obſtruebatur, dixeris ſa-
nè ſuis hos caput ex ea inſtructi agminis ſerie fi
guraſſe. Alæ aũt utrinq; per turmas & agmina
cõdenſatę, & quãmaximè introrſus protẽſæ, pla
cidè ab inuicẽ dirimebãtur, in pgreſſuq; in vaſtã
terminabãtur latitudinẽ, ita vt in medio vacuus
locus relinqueretur, è quo terga nudata ex ordi
ne cõparerent: nã terga tergis inuicẽ verterãt, vt
facie uerſi in hoſtẽ eſſent, è tutoq; & ſcutis præ-
latis certarẽt: poſteriora uerò oppoſita erãt, ut ſe
acrius tuerent. Subijciã nũc gręca verba, è qui-
bus ceu ſpeculo certa habeatur cognitio: ἦν δὲ αὐ-
τοῖς ἡ ἰδέα τῆς παρατάξεως, οἷον εἰς ἔμβολον, δελτωτῷ γὰρ ἐῴ-
κει, καὶ τὸ μὲν ἐμπρόσθιον ὅσον ἐς ὀξὺ ἔληγε, στεγανόν τε ἦν καὶ πε-
πυκνωμένον τῷ πάντοθεν ταῖς ἀσπίσι περιπεφράχθαι, φαίης
τε ἂν αὐτοὺς, σὺν ὧ κεφαλὴν τῇ συνθέσει ἀποτυπώσασθαι. τὰ
δὲ σκέλη ἑκατέρωθεν κατὰ στίχους τε καὶ λόχους ἐς βάθος ξυγκεί-
μενα καὶ ἐπιπλεῖστον εἰς τὸ ἐγκάρσιον παρατεταμένα, διέστα-
το ἀλλήλων ἠρέμα καὶ διεκέκριτο. καὶ προϊόντα ἐς μέγι-
στον εὖρος ἀπετελεύτα, ὡς καὶ τὸ μεταξὺ χωρίον κενὸν κα-
θεστάναι, καὶ τὰ νῶτα γυμνὰ τῶν ἀνδρῶν τοιχηδὸν διαφαί-

νεσθαι. ἀπεστραμμένοι γὰρ σφᾶς αὐτοὺς ἐτύγχανον, ὅπως τοῖς μὲν πολεμίοις ἀντιπρόσωποι ὦσι, καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀγωνίζοιντο τὰς ἀσπίδας προβεβλημένοι, τὰ δὲ ὀπίσθια διὰ τὸ ἀλλήλοις ἀντιτετάχθαι, διαφυλάττοιντο. id eſt: Erat illis agminis ſpecies velut in cuneum conformata, Δ græcæ literæ aſsimilis, cuius frons in acutum deſinens, impenetrabilis erat, & præ denſitate ſolida, eò quòd vndequaq; clypeis obſepta erat: dixiſſes eos aprugni capitis effigiem ſtructura agminis referre. Alæ vtrinq; in longum excurrentes ſeriatim caterùatim'ue, longiſsimeq; in trãſuerſum protentæ, paululũ à ſe inuicem diſsidebant ac diſiungebantur, & paulatim in longiſſimum iugum deſinebant, ſic vt intermediũ ſpacium vacuum relinqueretur, & per ſingulos ordines terga viris nuda interlucerẽt: etenim auerſi ſibi inuicem conſtiterant, vt aduerſa fronte hoſtem exciperẽt, & tutò præliari poſſent obiectis clypeis, ſimulq; caudam exercitus tuerẽtur mutuo oppoſitu. Cæterùm libri materiam naſci mihi video, ſi cunctas quæ in eo autore latent mendas ſanare, vel ſaltem ſtibio inducere velim.

De Sirio ſtella, inibi locus apud Hyginum emendatus: & alter apud Pollucem: item apud Orum Apollinem & Plutarchum. Cap. V.

SIrij apud autores multa paſsim eſt mentio, tum pro ſtella ipſa, tum pro ſole quoque. vtroque modo exponi poteſt apud Virgil. in tertio Aeneidos, ibi:

*Tum ſteriles exurere Sirius agros.*

Sed vt de ſtella minimè dubium eſt, ita in cõtro-
uerſiam

uerſiam vocari poteſt, an pro ſole vſurpata vox legatur. at enimuero iſtam ambiguitatē eximit Suidas grammaticus, diſertè annotans σείριον à quibuſdã exponi τὸν ἥλιον, hoc eſt, Sirium ſolem: cuius teſtimonium confirmat Archilochi autoritas, naturali ratione illud de ſole efferentis: πολλοὺς μὲν αὐτῶν σείριος καταυανεῖ ὀξὺς ἐλλάμπων. id eſt: Multos ex illis ſol ſiccabit, æſtuq́ue ſuo durabiles reddet: id nanque ſolis proprium eſt, vi ſua ignea corporum humorem rapere atque depaſcere. Similiter vſus eſt & Lycophron in Alexandra, de Aiacis corpore in littus è mari eiecto loquens, ibi: ἐκβεβρασμένον νέκυν ἀκτὶς σειρίου καταυανεῖ. id eſt: Cadauer expulſum areſaciet ſolis radius. Vides manifeſtè Sirium vtrobique pro ſole accipi. Accedit quòd Ibycus poëta Rhegynus σείρια aſtra vniuerſa vocaret, teſtante Suida, vel quod ſint quaſi τέρια quædam, & nauigantibus ſignorum ſint loco, vel διὰ τὸ τέρειν τὸ λαμάζειν. Porrò admonendus es lector obiter de immutata à nobis nonnihil lectione in verſu Archilochi modò citato, in quo apud Plutarchum in Sympoſiacis legitur κ' ἀθαναύει, quam vocem haud dubiè corruptam molliter mutaui in καταυανεῖ ex Lycophrone, qui ad illum verſum parodicè alluſiſſe videtur. Cæterùm vti conſentiunt autores in Sirio, quòd ſit ſtella fulgida in lingua Canis ardēs, ita tamē variant cuius ſit: nam ſunt qui Orionis canem faciunt, nonnulli Iſidis, rurſus alij Cephali: Timoſthenes propriũ nomē eſſe voluit: non deſunt qui Icarij canem fuiſſe prodiderunt, qui

filiæ eius Erigone cadauer patris indicarit ab agricolis interempti, vt ex Polluce lib. 5. cap. 5. diſcas, vbi malè σύριος legit pro σείριος. quā fabulā latius enarrat Germanicus Cæſar, & item Hyginus in fabulis & aſtronomicôn ſecundo, ædito etiam canis proprio nomine, quem Negram vocat Germanicus Cæſar probatiore (vt equidem exiſtimo) lectione, quàm apud Hyginum legas Meram. Neq; minor pugna eſt de vocis etymo, contendentibus grāmaticis Sirium dictū quaſi ζείριον propter feruorem, παρὰ τὴν ζέσιν: vel quia nos diffluentes ſudore exinanit, παρὰ τὸ σειροῦν, quod ſignificat vacuare atq; inanire: vel quòd faciat canes rictu & aperto ore hiſcere, αἴτιος τοῦ σεσηρέναι, vt annotat Lucilius Tarrhæus. Hyginus ex Arato à σειριάω originem nominis deriuat, quod lucere & ſiccare notat: is enim in Phænomenis ita fermè deſcribit Siriū: ὃ δὲ οἱ ἄκρῃ

*Ἀστέρι βέβληται δεινῷ γένυς, ὅς ῥα μάλιστα*
*Ὀξέα σειριάει, καί μιν καλέουσ' ἄνθρωποι Σείριον.* id eſt:
*Ora canis ſumma accendit graue ſidus, & acri*
*Igne micat ſplendens, quo nomine Sirius audit.*

Præterea ſunt qui nomen deducant ἀπὸ τοῦ σαίρειν, quòd immodico æſtu cuncta rapiat atq; deſiccet: vnde rapidi epitheton apud Vergiliū, ibi:

*Iam rapidus torrens ſitientes Sirius Indos*
*Ardebat cœlo.* & itē apud Lucanū in x. Pharſ.
*Rapidos quà Sirius ignes Exerit.*

Quid, quòd & τὸ σείεσθαι, quod ſcintillare & tremulo motu vibrari denotat, nominis anſam præbuiſſe putant quidam? Feruoris huius ſtellę ſingularis

gularis meminit apud Græcos & Euripides in Hecuba, ubi ait:

*ἢ σείριος ἔνθα πυρὸς φλογέας ἀφίησιν ὄσσων αὐγάς.* id eſt: *Aut ubi Sirius flammantes ignis radios oculis expuit.* & Valerius Flaccus Argonaut. lib. 1.

*Et Calabri populator Sirius arui..* Statius quoque Syluarum lib. 2. *Implacido letalis Sirius igni.*

At enimuero vt ad Critolai librã expẽſius rẽ reuocemus, obſeruandũ eſt, ſidus integrũ (quod Latini minus rectè canis ſtellã nominãt) à Græcis *ἀστροκύων* dictũ, præcipuas habere duas ſtellas, in capite vnã, quę Iſis vocet, & alterã in lingua, quę Sirius ꝓpriè & Canis nuncupet. vnde apud Diodorũ lib. biblioth. 1. locus illuceſcit, vbi inter reliquos titulos columnæ Iſidis inſculptũ fuiſſe memorat, *Ego ſum in aſtro canis refulgẽs.* Hinc etiã melius intelligi poterit Orus Apollo, cuius in Hieroglyphicis hęc verba legunt: *ἶσις δὲ παρ' αὐτοῖς ἐστὶν ἀστὴρ αἰγυπτιστὶ καλούμενος σῶθις, ἑλληνιστὶ δὲ ἀστροκύων.* id eſt: Iſis illis eſt ſtella, quæ Aegyptia lingua Sothis, gręca Aſtrocyon nominat: ita eñi apud illũ legendũ eſt, nõ *ἀστρομύων*, vt perperã in codicibus impreſsis legit. atque ea lectio etiam apud Germanicũ Cæſarẽ reponenda eſt, Aſtrocyon legẽdo, nõ Aſtricyon. Fidẽ facit & Porphyrius in libello de antro Nympharũ, ubi inquit: *πρὸς γὰρ τῷ καρκίνῳ ἡ σῶθις, ἣν κυνὸς ἀστέρα ἄλλως φασί.*

Locus Claudiani ſenſu non vulgari expoſitus. Inibi de miraculis quibuſdam ad viſum ſpectantibus. Cap. VI.

NEmo eſt in literis verſatus qui ignoret, haud

dubitandum,pro certo,minimeq́ʒ ambiguo,ab autoribus vſurpari, vt in illo Virgilij Aeneidos tertio:

*Longæuo dicta parenti Haud dubitanda refer.*

Sed quia reconditum minimeq́ʒ vulgarem eius vſum obſeruaſſe mihi videor apud Claudianũ, quòd eo genere impenſius gaudeat is autor,lubebit adſcribere autoris locum ex ſeptima panegyri,vt obnixũ noſtrũ ſtudium in adiuuanda re literaria,quacunqʒ licet,probẽ.Locus ita habet:

*Viſa etiam medio populis mirantibus audax,*
*Stella die,dubitanda nihil,nec crine retuſo*
*Languida.* vbi dubitanda nihil,pro, nõ parua aut exigua accipitur: ſiquidem exilia,quæq́ʒ oculorum aciem propè ſubterfugiunt, præ nimia exilitate dubitationẽ nobis adferre ſolent. Memini ante annos aliquot ſpectaſſe me nõ ſine magna animi voluptate Mechliniæ, nobili Brabantiæ oppido,ceraſi calculum in modum quaſilli exculptum,quo cõtinebantur quindecim alearum paria, ſuis punctis affabrè diſtincta,ita vt acie oculorum dignoſci potuerint clarè, cui tamen non dubia aut tenebroſa erat illa oculorũ lux,ne diſcedam longius à propoſito: iſtud mecũ oculata fide teſtari plures poſſunt. fuerat autẽ emptus is calculus ab Hagano quopiam apud Confluentes Rheni & Moſellæ. Memorat Plinius lib.7. eiusq́ʒ plagiarius Solinus, de Iliade Homeri,quam nucis putamini incluſam vidiſſe ſe teſtetur Cicero. Idem Plinius Callicratem quendam formicas eiusq́ʒ generis alia

animalcula tam minuta ex ebore fabricaſſe ſcribit, vt earum partes à cæteris diſcerni nequirēt. Rurſus Myrmeciden in eo genere clarum, qui ex eadem materia quadrigam fecerit, quam muſca alis integeret: item nauem, quæ pennis apiculæ abſconderetur. Noſtra hac ætate ad miraculum vſq; inſignem in deſcribendis minutiſsimis characteribus Franciſcum Alumnum commemorat Petrus Aretinus in epiſtolarū opere, quod homo Italus ſua lingua ſcriptum ædidit, quem ait ſine notis (quas abbreuiaturas vocāt barbari) deſcripſiſſe integrum ſymbolum Apoſtolicum, & principiū Euangelij Ioannis, quod à ſacro recitant ſacrifici: atq; hęc ambo in ſpatio denarioli, ſtupentibus Imperatore Carolo & Clemente Pontifice, reiq; nouitate vix oculos ſatiare potentibus.

## Ex D. Cypriano locus emendatus. Cap. VIII.

INiquum mihi fore ſpero neminem, ſi præter artis meæ & bonarum literarum profeſsionem, emendandis etiam ſacris ſcriptoribus manum admoueam, modò res extra dubiū poni probariq; queat. Locus eſt apud D. Cyprianū lib. de Idolorū vanitate, vbi de præſtigijs & impoſtura dæmonum, qui vulgus veritatis prodigum ſeducunt, agens ita inquit: Et magis inde eſt ad pernicioſa vel ludicra potentatus, quorū tamen præcipuus Soſthenes formam Dei veri negat conſpici poſſe, & angelos veros ſedi eius dicit aſsiſtere. qui locus ita eſt à macula vindi-



BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO

candus, hoc pacto ſcribendo: Et magis inde (à dæmonibus videlicet) eſt ad pernicioſa vel ludicra potentatus, quorum tamen præcipuus Hoſthanes, &c. Quam interpolaturam ne quis vt arrogantem damnet, aut in culpam uocet, conuinci poteſt Minutij Felicis verbis eadem de re & eadem fermè lege cadentibus, libro aduerſus gentes vltimo: Eorum, inquit, Magorum & eloquio & negocio primus Hoſthanes, & verum deum merita maieſtate proſequitur, & angelos, id eſt, miniſtros & nuncios dei. Sed veri, eiúſque venerationi nouit aſſiſtere. Quòd verò Hoſthanes verior ſit lectio & magis germana, ſiue, vt apud Plinium eſt, Oſthanes, docebit iſte libro 30. capite 1. Primus, inquit, vt equidem inuenio, de Magia commentatus Oſthanes. & iterum: Hic maximè Oſthanes ad rabiem, non auiditatem modò ſcientiæ eius, Græcorũ populos egit. & rurſus capite ſequenti: Vt narrauit Oſthanes, ſpecies Magiæ plures ſunt. Suidas Hoſtanes, ὀϛάνης, ſcribit: Aſtrorum, inquiens, curſus autore Zoroaſtre primi Babylonij excogitarunt, poſt quem & Hoſtanes. Idem alibi commemorat Magos in Perſarum gente Hoſtanas per ſucceſsionem generis cognominatos fuiſſe.

D. Cyrilli

D. Cyrilli locus emendatus, vitio interpretis corruptus. Cap. VIII.

CYrilli opus extat aduerſus Iulianum, doctum cũprimis, in cuius libro primo Orphei verſus leguntur hi:

*φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστὶ, θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλοις*
*πᾶσιν ὁμῶς, σὺ δ' ἄκουε φαεσφόρου ἔκγονε μήνης*
*μουσαῖ', ἐξερέω γὰρ ἀληθέα.*
*Quos fas eſt audire, loquar: munite profanis*
*Oſtia & obſtruite: aſt aurem Muſæe nitentis*
*Progenies Lunæ obuertas mihi uera canenti.*

In his verſibus Oecolampadius interpres, pro luna, memoriam vertit, viſus legiſſe *μνήμης* pro *μήνης*, ſed manifeſto errore, vt oſtendam, ſi prius indicaro diſcrimen lectionis horum verſuũ. Eos enim ita legas apud Iuſtinum martyrem in parænetica oratione ad Græcos, aliter apud Euſebiũ lib. 13. euang. demonſtr. vbi ita citantur:

*φθ. οἷς θε. ἐ. θ. δ' ἐπι. βέβηλοι*
*φεύγοντες δικαίων θεσμοὺς, θείοιο τεθέντος*
*πᾶσι νόμου, σὺ δ' ἀ. φ. ἔκγονε μήνης* &c.

Illic procul abſiſtere & excludi à myſterijs audiendis profanos vult: hîc eoſdem deterret ne ad ea accedant, quandò iuſtitiæ diuinæ grauis vltio illis impendeat. Quòd autem *μήνης*, vt apud utrunque autorem extat, legendum ſit, cõprobat Hermeſianax Colophonius in tertio elegiacorum libro, ubi de Muſæi amaſia loquitur:

*οὐ μὴν οὐδ' υἱὸς μήνης, ἀγέραστον ἔθηκεν*
*μουσαῖος· χαρίτων ἤρανος ἀντιόπην.*
*Delitiæ Charitum, ſoboles Muſæe micantis*

*Lunæ, non tacitam liqueris Antiopen.*

& Proclus Diadochus lib. 1. comment. in Platonis Timæum, ἐπέπερ καὶ ἀπὸ μουσαίου τοῦ σεληνιακοῦ τὸ γένος τοῖς ἐν ἐλευσῖνι τῶν μυστηρίων ἡγουμένοις εἶναι φησί. quandoquidem & ſacerdotib. Eleuſinorũ ſacrorum præfectis genus eſſe à Muſæo illo Lunari aſſerit. Vides clarè illic lunæ filium, hîc verò lunarem, velut lunæ progeniem, dici. Addendum eſt & illud, interpretem etiam alium verſum ſua interpretatione corrupiſſe illic:

*καὶ ποταμοὶ πολιῆς τε βάθος χαροποῖο θαλάσσης.*

*Fluminaq́;, & cani ſpuma maris alta uorago.*

vbi interpres loco πολιῆς, id eſt, cani, legiſſe videtur πόλεις, vrbes. ſic nanq; conuertit: Et flumina, ciuitates, profundumq́; iucundi maris.

Cur Herculeum Tarentum dixerit in tertio Aeneidos Virgilius. Cap. IX.

CVr Herculeum Tarentum epitheto uocarit antiquitatis altiſsimus gurges Virgilius, in eo verſu,

*Hinc ſinus Herculei (ſi uera eſt fama) Tarenti Cernitur:* altiore indagine perquirendum eſſe duxi: quandò minimè omnium placuerit Seruij annotamentum, quo Herculeum dici vult, à Phalantho auctum, octaua generatione ad Herculẽ genus ſuum referente. Equidem exiſtimo poëtam reſpexiſſe (id quod non ſemel aliàs feciſſe deprehenditur) ad locum Ariſtotelis in libro περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων, de mirabilibus fama cognitis, qui ſic habet: λέγεται δὲ μετὰ τὸ παραλαβεῖν τοὺς ταραντίνους, ἡράκλειαν τὸν τόπον καλεῖσθαι, ὃν νῦν κατοικοῦσιν, ἐν

δὲ τοῖς ἄνω χρόνοις τῶν ἰώνων κατεχόντων, πλεῖον, ἔτι δὲ ἐκείνων, ἐμπρόσθεν ὑπὸ τῶν πρῶτον κατασχόντων αὐτὴν, σίγειον ὠνομάσθαι. quæ uerba hoc ſonant: Fertur nomen loco, quem nunc habitant, Heracleæ (quaſi Herculeã dicas) fuiſſe, poſtquã Tarentinos ſibi adiũxerat bello ſuperatos: ſuperioribus temporibus ab Ionibus Plium à nauigandi argumento: ante illos uerò ab incolis primis Sigæũ fuiſſe appellatam urbem. Ad quem locum quòd poëta reſpexerit, ut credam, faciunt Virgilij uerba illa, Si uera eſt fama: ut Ariſtotelis fide non planè ſtare ſe oſtenderet: quippe è fama cognita pleraque illic referentis, id quod & libri titulus facilè indicat. Herculeum ergo ab Hercule bello deuictum, uel ab Hercule illic diuerſato inſeſſum, quippe quũ ille pleraque Italiæ loca adierit, nõ diſsimulante hoc & Ariſtotele. Poteſt uideri Herculeum quoque appellaſſe ea ratione, qua poëtæ locis propinquis aut eiuſdem nominis, diuerſis tamen, quippiam uni tantùm peculiare attribuunt promiſcuè: qua in re multus eſt Pindarus: ut epitheton quod urbi uicinæ in eodem ſinu Tarentino ſitæ Thurio debebatur, Tarento adſcripſerit, quippe ubi ſagittæ Herculis, Troiæ fatales, à Philoctete fuerint repoſitæ & dedicatæ, ut in libello modò citato ſcribit Ariſtoteles, & libro uiceſimo Trogus Pompeius: quemadmodũ Pellæum Canopum appellat in quarto Georg. Virgilius, non ab Alexandro poſitum è Pella Macedoniæ oriundo, ſed uicinum Alexandriæ à Pellæo Alexandro conditæ. Attexenda eſt huc & tertia huius

epitheti ratio, vt Herculeũ dixerit Herculis numini ſacratum. Taras nanq; vrbis conditor, Neptuni filius, Herculi pariter & patri bina ſacrauit templa, quo fauorem vtriuſq; numinis coloniæ nouæ conciliaret, vt nimirum Herculis præſidio fortiter ageret diteſceretq́, Neptuni verò ope mare haberet propitium, & feliciter degeret, veluti ex Helenij Acronis in Horatium cõmẽtarijs diſcere eſt. Vtrũq; occultè deſignat numiſma Tarentinũ, in quo viſitur Taras Delphino inſidẽs, læuaq́; Copiæ cornu præferens cum græca inſcriptione ταρας. Fuerit & illud preciũ operæ adſcribere hoc loco, cur ſimiliter Herculeos Baulos vocarit Sillius Italicus lib. Punicorum duodecimo, ibi:

*Herculeos uidet ipſo in littore Baulos.*

vbi Herculeos vocat ab Hercule ibi diuerſato, quum eò ex Erithya Geryonis armentũ egiſſet: id quod Symmachus teſtatur his uerbis: Herculem armenta Geryonis agentẽ perueniſſe Baulos, vt nunc dicimus, antè βοαύλια: at inde Gaudos in Phlegræo ſinu abegiſſe gigãtes, & regionem liberaſſe, memorant. Certè & oppido nomen fuit Baulis, quaſi βοαύλοις, id eſt, bubilibus, quòd boues Herculis à Geryone abacti eo loco fuerint ſtabulati: mentionem huius oppidi facit Mar. Cœlius Rufus lib. epiſt. famil. 8. Ego, inquit, qui ſcirem Q. Pompeium Baulis ſchænobaticam facere, &c. De eo & Seruius in 6. Aeneidos meminit.

Quid

## Quid Ciborium apud Horatium. Cap. X.

APud Horatium Flaccum lib. carminum ſecundo, oda ſeptima, ibi:

*Obliuioſo læuia Maſsico Ciboria exple.*

Porphyrion grammaticus Ciboria propriè dici folia colocaſiorũ annotat, & pocula in eorũ ſimilitudinẽ facta: rectius quidẽ quàm Acron, qui Alexãdrina poma ea exponit. Verùm quia parũ iſti mihi ſatisfaciũt, plenius aliquãto de his perſcribenda videt ratio. Dioſcorides lib. 2. cap. 97. bifariã enunciari ciboriũ & cibotion dicit, à ſcrinioli arculæ'ue ſimilitudine, oſtenditq́ fabę Aegyptię caulẽ vbi defloruerit folliculos quaſillorum ſimiles producere, in quibus faba operculum excedẽs protuberat ampullæ in morẽ. quo loco diſſentire uidet Dioſcorides ab alijs autoribus: nam Nicander, cuius verſus mox ſubijciã, Ciboria propriè folia fabę Aegyptię accipere videt. Athenæus in 3. etiã herbã ipſam, vel potius flores eius, quũ ait, *γίνεται δ᾽ ἐκ τῶν κιβωρίων καὶ ἄνθος στεφανωτικόν*, id eſt: E ciborijs concinnat & flos ad coronas expetitus. Alij, inter quos Hermolaus Barb. Ciboriũ fructũ eſſe fabæ Aegyptię & colocaſiæ ait. ubi rurſus obſerua à Diphilo Siphnio medico, Colocaſiã peculiariter vocari fabæ Aegyptię radicẽ. Cũ Nicandro ſentire Pliniũ autumo, cuius hęc ſunt lib. 21. ca. 15. verba: In Aegypto nobiliſsima eſt colocaſia, quã cyamõ aliqui vocãt, hãc è Nilo metũt. deinde ſubdit: at Aegyptij adeò Nili ſui dotibus gaudẽt, ut implexis colocaſiæ folijs in variã ſpeciem vaſorum, potare

gratiſsimum habeant:ubi per implexa folia colocaſiæ,ciboria periphraſticè circumſcribi arbitror. Verſus autem Nicandri in γεωργικῷ,quibus colocaſiæ partes omnes,earumq́ uſus ad amuſſim deſcripſit,hi ſunt:

Σπείρας κύαμον Αἰγύπτιον,ὄφρα θερείας,
Ἄνθεα μὲν στεφάνους αὐύης,τὰ δὲ πεπτηῶτα
Ἀκμάιου κάρποιο κιβώρια δαινυμένοισι
Ἐς χέρας ἠιθέοισι πάλαι ποθέουσιν ὀρέξης,
Ῥίζας δ᾽ ἐν θοίνῃσιν ἀφεψήσας προτίθημι.

quos uerſus ita obiter pedibus adſtrinxi:

*Demeſſaq́; faba Pharia,quam ſeueris,hinc tu*
*Communes ſertis flores,protentaq́; latè*
*Maturo fructu plenoq́; ciboria,in uſum*
*Poclorum,manibus uerſet laſciua iuuentus,*
*Dum curat genium:at coctis radicibus utor*
*In cœnam appoſitis.* Quòd autē ciboria in uſum poculorū uocarint, factum puto propter inſignem foliorū amplitudinem,quæ petaſo aſſimilat Dioſcorides,pileo Theſſalico Theophraſtus:ille enim huic herbæ tribuit folium μέγα ὡς πέτασον, galeri inſtar prægrande:hic uerò lib.de plantarum hiſtoria quarto, τὰ μεγέθη πίλῳ θετταλικῷ ἐοικέναι ſcribit. Hinc etiam natum, quòd Ciborij uocabulū pro capaciore poculo accęperint autores,quo in ſignificatu extulit hîc Horatius & Hegeſander Delphus de Euphorione loquens: τοῦ δὲ κώθωνος οὐ μάλα προβεβηκότος, λαβὼν ἓν τῶν κιβωρίων ὡς ἐξοινῶν καὶ μεθύων ἐνέρησε. id eſt: Dum acriter certatur poculis,arrepto è ciborijs uno uelut temulentus imminxit, Didymus etiam annotat

notat Ciborium eſſe poculi genus: & addit Athenæus in undecimo, fortaſsis, inquiens, fuerit ſcyphium quod dicitur, eò quòd à fundo ſurſum uerſus in anguſtam ceruicem contrahatur, ciborij Aegyptij inſtar, διὰ τὸ κάτωθεν εἰς στενὸν συνῆχθαι ὡς τὰ αἰγύπτια κιβώρια. Meminit huius et Strabo lib. ultimo in hæc uerba, de quibuſdam rebus Aegypto peculiaribus loquens, οἷον ὁ αἰγύπτιος λεγόμενος κύαμος, ἐξ οὗ τὸ κιβώριον. id eſt, quale eſt Aegyptia, quam uocant, faba, è qua ciborium fit.

## Qui dicatur Saturnius verſus. Cap. XI.

SAturnius uerſus uocatur, iambicus trimeter hypercatalecticus, hoc eſt, unica ſyllaba ſenarij legem ſuperans, quem ab Hipponactis uirulenti poëtæ notiſsima maledicentia, Hipponactium quoq; dictum ex Honorati Seruij Centimetro liquet. Terentianus Maurus originem huic uerſui græcam aſtruit, quum uetuſtas, ut inquit, crediderit Saturniū uocandum, tanquā Italis repertū; neq; tamen ille hoc probat. Sextus Pompeius Saturnios appellatos ait, uerſus antiquiſsimos, quibus Faunus fata hominibus ceciniſſe uidetur: quo genere uerſuum etiam Næuius poëta bellum Punicū perſcripſerit. Ego quid hac in re certi dicam non habeo, niſi quòd putem Saturnij nomenclaturā referendam eſſe acceptam diritati ac malitiæ eius dei: quippe quum doceri poſsit, minarum plenum & contumelioſum fuiſſe hoc genus uerſuum, iratisq; congruum. Teſtatum hoc facit autor iam dictus lib. de metris, quum ait:

*Et Næuio poëtæ ſic ferunt Metellos*
*Cùm ſæpe læderentur,eſſe comminatos,*
*Dabunt malum Metelli Næuio poëtæ.*

Idem docet Patauinus Pedianus Ciceronis interpres vetuſtiſſ. ſic inquiẽs: Antiquũ Næuij eſt: *Fato Metelli Roma fiunt Conſules.* Cui tunc Metellus cõſul iratus verſu reſpõderat ſenario hypercatalecto, qui & Saturnius dicit: *Dabunt malum Metelli Næuio poëtæ.* Hinc tolli poterit obſcuritas omnis in verſu à me in Oda quadam conſcripto: *Non placet irati Saturnia lima Metelli,* quum ſignificatum vellem, non probari mihi mordacitatem & amarulentiã in carmine. Meminit & Varro lib. de lat. lin. 6. vbi ait: Ita vt Faunus & Fauna ſint in his verſibus, quos vocant Saturnios. Porrò elegans eſt & non expers ſalis in Metellos parodia ſiue alluſio ad Næuianum illum verſum, in Ciceronis Verrina ſecunda, in ijs verbis: Nam hoc Verrẽ dicere aiebat, te (Metellum deſignans) non fato, vt cæteros ex veſtra familia, ſed opera ſua Conſulem factum.

Euripidis verſus explicatus. Cap. XII.

TYrannos, qui primi Sicyonẽ Achaiæ vrbẽ copioſiſsimam tenuere, albis mulis inuectos fuiſſe lego in cõmentarijs Demoſthenicis: quo nomine Midiã uelut ad tyrannidẽ aſpirantẽ, aut ſaltem illorũ tyrannidis imitatorẽ inceſsit amaro morſu Demoſthenes, quum ait: καὶ ἄλλοσέ πῃ βούληται, ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ζεύγους τοῦ ἐκ σικυῶνος. id eſt: Quòd ſi alio quopiam paret, albo illo Sicyoniorũ iugo vehatur. Ad hunc tyrannorum morem

morem candidos mulos curribus ſuis iungentium, alluſiſſe crediderim Euripidem in tragœdia, cui Herculi furenti nomen eſt, ubi ſub λευκοπώλων, quaſi albis pullis iumentis'ue vtentiũ, nomine, tyrannos deſignat. ita enim ait:

*τὼ λευκοπώλω πρὶν τυραννῆσαι χθονὸς*

*ἀμφίον' ἠδὲ ζῆθον, ἐκγόνω Διός.* id eſt: Priuſquã Amphion & Zethus Iouis liberi, albis mulis inuecti, tyrannidem huius vrbis inuaſerant. Narrat enim illic Amphitryon è vetuſta fama Lycũ primũ obtinuiſſe imperiũ Thebarũ Bœotiæ (quas à ſeptẽ portarum numero ἑπτάπυργον πόλιν nominat) anteq̃ urbs in dominatũ Amphionis & Zethi Tyrannorũ inciderit. Tyrannicũ hũc morem perſtringit in Hieronymo nepote Hieronis Syracuſanorũ regis, quẽ à morte aui, quadrigis alborũ equorũ ex regia procedere ſolitũ, more Dionyſij tyranni ſcribit, Titus Liuius decad. 3. lib. 4. Non abludit hinc fortaſsis vetus triumphantiũ apud Rom. mos, qui curru à quatuor albis equis propter Clitumnũ amnẽ paſtis protracto Capitoliũ aſcẽdebãt, ueluti digni qui propter fortitudinẽ rerum potirent. Quin & Hieronicæ, ſacrorũ certaminũ victores, albis equis inuehebant, vt ex Suetonio liquet in Nerone Claudio, Neapolim eiuſmodi equis ingreſſo, more Hieronicarũ. Adde huc, quòd Iaſon apud Pindarum de ſtirpe regia Crethei & Athamãtis ferens, eos λευκίππους πατέρας nominat: & alibi in tragœdia Agamẽnonis & Menelai regũ Mycenis oriũdorũ vates cõpellant, λευκίππων μυκηνάων ἀρχεγετᾶν.

De pictis veſtibus, & quadratis, quædam ſcita ex antiquitate eruta. Cap. XIII.

VEſtes pictas, ἀνθινὰς & ἀνθηρὰς à græcis dictas, ueluti floribus ſparſas, antiquitus in uſu fuiſſe promiſcuo cùm matronis, tum ſcortis, inuenio, ut de uarijs gẽtibus taceã. Illud docet lib. 2. ὀνειροκρ. cap. 3. Artemidorus Daldianus his uerbis: γυναικὶ δὲ ποικίλα καὶ ἀνθηρὰ ἐσθὴς συμφέρει. μάλιστα δὲ ἑταίρᾳ καὶ πλουσίᾳ, ἡ μὲν γὰρ διὰ τὴν ἐργασίαν, ἡ δὲ διὰ τὴν τρυφὴν, ἀνθηραῖς ἐσθῆσι χρῶνται. id eſt: Fœminam uariegata ueſtis & picta decet, potiſſimè autem meretrici & opulentæ matronæ talis cõuenit: illa ſiquidem propter quæſtũ quem corpore facit, hæc uerò propter luxũ, pictis ueſtimentis utuntur. Suidas in dictione ἑταιρῶν refert legem fuiſſe apud Athenienſes, ut pictas ueſtes geſtarent ſcorta, τὰς ἑταίρας ἀνθινὰ φορεῖν. Earũ uſus apud Syracuſios interdictus fuerat, ut in uiceſimoquinto hiſtoriarũ Phylarchus refert, ſcribens lege fuiſſe cautum, ne aut auro redimirentur mulieres, aut pictis uterentur ueſtibus (græcè eſt, ἀνθινὰ φορεῖν) niſi proſtare publicè, ſuique copiam facere uellent. Scribit & Diodorus Siculus bibliothecæ libro quinto, Liberum patrem, quauis fœmina molliorem, ἀνθινοῖς, id eſt, pictis ueſtibus fuiſſe uſum. Iam uerò & Siritas, Sirios Italiæ fluuij accolas, promiſcuè ἀνθινοὺς χιτῶνας, hoc eſt, pictas tunicas geſtaſſe, ex Timæo cõmemorat Athenæus, & ex eo repetit Euſtathius Iliados decimoſexto. Et Strabo in 15. refert duces Perſarum æſtate amiculum geſtare purpu-

purpureum, pictum'ue, πορφυροῦν ἢ ἀνθινόν. Eiuſmodi veſtes etiam κατάστικτοι Polluci dicuntur, & ζωωτοὶ ſiue ζωδιωτοί, ab animantium formis floribusq́; intextis: ita enim ait, ὁ δὲ κατάστικτος χιτὼν ἐστιν, ὁ ἔχων ζῶα ἢ ἄνθη ἐνυφασμένα, καὶ ζωωτὸς δὲ χιτὼν ἐκαλεῖτο, καὶ ζωδιωτός. Quia verò de veſtibus facta eſt mentio, non omnino operam luſiſſe me putauerim, ſi addidero, quòd veſtes ſacræ, quibus noſtræ religionis diaconi, in templis ſacrificanti operam præſtantes, quadrangulis vtuntur, aſsimiles fuerint (non enim dicam occaſionem inde ſumpſiſſe) regijs veſtibus Perſarum & Lydorum, quas fuiſſe antiquitus tales ex Halicarnaſſæo intelligere mihi videor, qui Romanarũ antiquitatum libro tertio, inter cætera regia inſignia Tarquinio Priſco ab Hetruſcis miſſa enumerat, χιτῶνά τε πορφυροῦν χρυσόσημον καὶ περιβόλαιον πορφυροῦν ποικίλον, οἷα Λυδῶν τε καὶ Περσῶν ἐφόρουν οἱ βασιλεῖς, πλὴν οὐ τετράγωνόν γε τῷ σχήματι, καθάπερ ἐκεῖνα ἦν ἀλλ' ἡμικύκλιον. Id ſonat Latinè: tunicam purpuream lati claui, & amiculum purpureũ pictum, cuiuſmodi Lydorum reges & Perſarum geſtare olim ſolebant, non quadratũ quidem illud, iſtorum ad modũ, ſed ſemicirculari forma. Vbi clarè videre licet, quadrangula fuiſſe regum Perſarum indumenta, non in ſemicirculũ fracta, qualia ſacris operantium cernimus. Talem fuiſſe & Græcorum ſtolam inuenio, quod confirmat apud Athenæum Poſidonius Apamenſis, de philoſopho Athenione loquens, qui poſito ſupercilio philoſophico, arrepta occaſione temporũ

belli Mithridatici, quod Aſiaticorum animos ad defectionem, à Romanis alienarat, in cõcione quam ad Athenienſes habuit, profeſſus fuit Romanorũ ciuiũ multos ad deorũ ſtatuas confugiſſe, alios mutato habitu, quadrangulas veſtes aſſumpſiſſe, vt ſe Græcos (niſi mauis Lydos Perſas'ue) mentirentur, quod ſuſpicor: ita enim ſonant eius verba, οἱ δὲ λοιποὶ μεταμφιεσάμενοι τετράγωνα ἱμάτια. Quòd autem, Græcis quoque in vſu fuerit quadrata veſtis, teſtatur Appianus bellorum ciuiliũ lib. 5. vbi de M. Antonio agens, dicit eum curis exutum, valedictis imperij miniſterijs, quadrangulam ſtolam Græco more, loco patriæ veſtis ſumpſiſſe.

## Locus Senecæ illuſtratus præter mentem Cœlij antiquarij. Cap. XIIII.

Apud Senecam Controuerſiarum lib. 6. locus extat vel maximè lucis egens, ſed non eius quam Cœlius illi addere contendit, vndecimi lib. cap. 13. Verba autoris ſunt de Oſco rhetore, qui natus ad inurẽdas omniũ ingenijs cõtumelias, nulli nõ impreſsit aliquid, quod effugere non poſſet. Ille, inquit, Paſsieno, prima eius ſyllaba in græcum mutata, obſcœnũ nomen impoſuit, declamatori ſubtili, ſed arido. Quibus verbis quid innuatur, perobſcurũ eſſe non inficiatur Cœlius: ſed coniectura duci ſe ait, vt Phyſsienum putet appellatum, veluti eſſet mentulatus follis, à φύσα, quod follem ſignificat à ſpirandi argumento, & σῖνος, quæ vox Ariſtophani mentulam ſonet: quod nimis longè

gè petitum, imò extortum verius, cui non ſuboleat? nam vt omittam compoſitionis ius, quod reclamat, quis neſcit non vulgati iſta eſſe vſus vocabula in eo ſenſu? ſed Comici peculiare alterum in obſcœni membri ſignificatione, quando proprium penè ſit illius, obliquis interdum verborum inuolucris potius, quàm recto ſenſu prolatis vti. Ego verò ſimplicius venuſtiusq́ Paſsienum oratorem (cuius & apud Tacitũ fit mentio) calumnioſo nomine Paſchænũ ab Oſco audiſſe affirmauerim: πάσχαινον nimirum, quòd velut pathicum & muliebria patientẽ deſignare illũ voluerit, ſpurci nominis aſpergine, παρὰ τὸ πάσχειν αἶνα, quòd infanda pateretur: à quo verbo & πασχητίαν, Latino vocabulo non ignotiores pathici & cinædi nominantur.

## Conciliatur autorum diſcordia de Leda fabuloſa, & Nemeſi Helenæ matribus. Loci item corriguntur Plutar. & Theonis. Inibi qua ratione Helene dicatur ex ouo prodijſſe. Cap. XV.

INter dubitationis Symplegadas iactabitur fortaſsis vltro citroq́, qui Caſtorem & Pollucem, quos Dioſcuros vocitant, cum ſorore Helena, aliàs è Leda prognatos, aliàs Nemeſis filios leget. Taraſinus nanq́, ſiue, vt alij ſcribunt, Staſinus, qui res Cypriacas Heroico carmine proſecutus eſt, Nemeſin eorum matrem facit, in ijs verſibus:

Τοῖς δὲ μετὰ τριτάτην ἑλένην τίκε θαῦμα βροτοῖσι,
Τήν ποτε καλλίκομος νέμεσις φιλότητι μιγεῖσα

*Ζηνὶ θεῶν βασιλῆι τέκεν κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης.*
*Φεῦγε γάρ, οὐδ' ἔθελεν μιχθήμεναι ἐν φιλότητι*
*Πατρὶ Διὶ κρονίωνι. ἐτείρετο γὰρ φρένας αἰδοῖ.*
*Καὶ νέμεσις κατὰ γῆν τε καὶ ἀτρύγετον μέλαν ὕδωρ*
*Φεῦγεν. Ζεὺς δ' ἐδίωκε, λαβεῖν δ' ἐλιλαίετο θυμῷ,*
*Αλλοτε μὲν κατὰ κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης*
*Ιχθύι εἰδομένη, πόντον πολὺν ἐξορόθυνεν,*
*ἄλλοτ' ἀν' ὠκεανὸν ποταμόν, καὶ πείρατα γαίης,*
*ἄλλοτ' ἀν' ἤπειρον πολυβώλακα. γίνετο δ' αἰεὶ*
*Θηρία, ὅσ' ἤπειρος αἰνὰ τρέφει, ὄφρα φύγοι νιν.*

Quos vt poſſum cunque, in græcè neſcientium gratiam, vertam.

*Tertia poſt illos Helene pulcherrima prodit:*
*Auricoma hanc Nemeſis peperit compreſſa Tonante*
*Ab Ioue ui: nec enim ipſa dei conſortium amabat,*
*Inceſtum fugiens. atenim mentem ægra pudore*
*Carpitur ingenuo, terraque; marique; uolucrem*
*Molitur furtiua fugam: quin Iuppiter inſtat,*
*Prendere eam ſatagens, gliſcente incendio amoris.*
*Nunc illa arua ſubit reflui Neptunia ponti,*
*Aequoreo ſimilis piſci, & uada cærula uerrit.*
*Heſperium nunc Oceanum, & terræ ultima uiſit.*
*Nunc habitata petit grauidæ confinia terræ.*
*Vtque; Iouem effugiat. formas & mille ferarum*
*Aſſumit ſpecies.* Vides vt Helenes matrem Nemeſin, licet inuitam, nunc in piſcium formam mutatam, nunc ferarum ſpeciem aſſumentem, quò amatorem eludat, fabuloſe deſcribat. Iſtud & in græcis cōmentarijs legitur ad Cypriorum autorem relatum, in hæc verba: *Διοσκόρους καὶ Ἑλένην ἡ νέμεσις ἔτεκεν, ἣ διωκομένη ὑπὸ Διὸς μετεμορφοῦτο.*

id

id eſt:Dioſcuros pariter & Helenen peperit Nemeſis,quæ Ioue perſequente aliam formam induit. Conſentit & Auſonius poëta de Caſtore & Polluce loquens:

*Hos genuit Nemeſis,ſed Leda puerpera fouit.*

Similiter & Pauſanias ex Græcorum opinione Nemeſin Helenes matrem tradit, nutricem Ledam.ita enim ait in Atticis:Affirmant Græci Helenæ matrem fuiſſe Nemeſin, at Ledam vbera illi porrexiſſe & educaſſe:patrem verò extitiſſe Iouem,haud Tyndareũ. Ex qua opinione Phidias ſtatuarius effingit Helenam à Leda ad Nemeſin deduci. Callimachi quoq; interpres annotat Nemeſin apud Rhamnuntem Atticæ ex Iouis congreſſu peperiſſe ouum,quod inuentum Leda fouit,vnde enati poſtea fuerint Dioſcuri cum Helena:quo nomine Helena à Callimacho Rhamnuſis,vocetur epitheto. Neq; diuerſum prodidit in Aſtronomicis Hyginus,ſcribens Nemeſin ſomno ſopitam ab Ioue in cygnum mutato fuiſſe compreſſam,& actis menſibus è congreſſu illo cum volucri ouum produxiſſe,quod ablatum Mercurius Spartam detulerit, ac ſedenti Ledæ in gremium proiecerit,è quo nata ſit Helena,quam cùm cæteris fœminis formæ præſtantia antecelleret,filiã ſuam nominarit Leda. Subdit deinde,alios dixiſſe,quòd in olorem cõuerſus Iuppiter cum Leda concubuerit: ſed illud ſe in medio relinquere ait. Hi omnes ferè, Nemeſin matrem,Ledam alumnam geminorũ & Helenæ faciunt.Pugnare videtur Theon Alexan-

drinus in Arateis cõmentarijs ita ſcribens:Iupiter olori aſsimilatus ſecundum multorũ opinionem cum Nemeſi congreſſus eſt, ſecundum alios verò cum Leda:atq; è Leda quidem Helenam & Dioſcuros in ouo extitiſſe memorant. vbi obiter emaculandus eſt grȩcus codex, legendumq; pro νεμέαν, eſt νεμέσει. Diſſentire videtur & Iſocrates in Helenes encomio, geminum cõgreſſum Iouis in oloris ſpecie cum vtraq; deſcribens:Cygnus,inquit,factus Iuppiter in Nemeſis ſinum confugit:iterumq; cygno aſsimilatus Ledam deuirginauit.Et Euripides in Oreſtȩ Helenam Ledæ filiam apertè nominat,inſigniens eam epithetis ὀρνιθογόνου, quòd ab aue fuerit ſata:& κυκνοπτέρου,quòd è volucri olore prodierit.Quin & Pauſanias in Laconicis ſcribit,Amyclis(id Laconiæ oppidum eſt)è laqueato templi faſtigio viſi ſuſpenſum ouum, tænijsq; obuinctum,quod Ledam peperiſſe fabulantur: quod ipſum ouum Plutarchus in ſympoſiacis τυνδάρεον ὠὸν οὐρανοπετὲς vocat, hoc eſt, Tyndareũ ouũ de cœlo lapſum.Ouidius quoq; Ledã recubantẽ facit ſub olorinis alis. Hanc autorũ litẽ diſcuſſum iri puto,ſi intelligamus Ledã tranſnominatã fuiſſe Nemeſin:quod ex Lactantio Firmiano, Germanico Cæſare,autoritate Crateris,& Euripidis ſcholiaſte manifeſtũ fit.Ille nanq; lib. de falſa religione 1.cap.21.diſertè ait,mortuis cõſecratis apud Ethnicos nomina immutari cõſueuiſſe: nam & Romulus,inquit,poſt mortẽ Quirinus dictus eſt, & Leda Nemeſis,& Circe Marica,&

Ino

Ino poſtquã ſe præcipitauit, Leucothea, materq́; Matuta: & Melicertes filius eius Palæmon atq; Portunus. E quibus verbis patet Ledã mortalitate exutã Nemeſis appellationẽ accepiſſe: quomodo & Ariadnen immortalitate donatã, Liberam fuiſſe dictã annotat Probus grãmaticus: & Melicertẽ à morte Glaucũ tranſnominatũ fuiſſe ſcribit Nicanor Cyrenæus. Neque uerò mortuis ſolis id tributum fuiſſe, ſed viuorum quoq; nomina mutata, & cognomentis obſcurata legimus. ſiquidẽ conſtat Alexandri Macedonis matrem Polyxenam, poſtea Myrtalen & Olympiada, item Stratonicen fuiſſe appellatam. Ita Mneſarete, nobiliſsimum Græciæ ſcortum, Phrynes nomine notior eſt, à lurido colore ſic nominata. Herophile Erythrę a nomine impoſititio fuit dicta: Achæus Oreſtis nomine, Podarces Priami, multò illuſtrior eſt. Nunc audi & Germanici Cęſaris verba, quibus indubitatius nihil eſſe poteſt. Cygnũ, inquit, dicũt inter aſtra conſtitutũ, eò quòd Iupiter in cygnum transfiguratus euolauerit in Rhamnuntẽ Atticæ regionis, ibiq́; cõpreſſerit (ita enim cum doctiſſ. Morillono legendum cenſeo, non ramũ) Nemeſin, quæ & Leda dicitur, ut refert Crates tragœdiarum ſcriptor, quæ enixa eſt ouũ, vndę nata eſt Helena. Ex hoc loco pariter & ex Lactantio mutanda conſtanter eſt lectio apud Plutarchum in libello, q; Pythia deſierit oracula carmine reddere, ubi perperàm inter cętera, quę immutata modò enumerauimus nomina, legit Ledam Mneſmoẽn fuiſſe

tranſnominatam,ubi tu Nemeſin repone pro μνημοσύνην. Adſcribenda ſunt huc & Euripidis gloſſematarij verba in Oreſten, quæ ita ſonant: Ledam perhibēt in Nemeſin mutatam, ſic cum cygno concubuiſſe.græcè ita: φασὶ γὰρ τὴν λήδαν εἰς νέμεσιν μεταβληθεῖσαν, οὕτω συνελθεῖν τῷ κύκνῳ. Cauſam verò cur ex ouo prognata dicatur Helena, reddere conatͬ Clearchus in amatorijs, ſcribens ὠά, hoc eſt,oua antiquitus dictum fuiſſe cœnaculum locum'ue æditiorem tabulati in ædibus, ſeu contignationē,poſterior ætas ὑπερῷον,quaſi ſuperum ouum dixit:in qua ædium parte educata quum eſſet Helena,opinione ſiniſtra impleuit vulgus hominum, vt ex ouo prodijſſe eam crediderint: nam fabula mera eſt,quā Neocles Crotoniata ſcripto prodidit,ouum videlicet illud Helenæ parens,è luna fuiſſe delapſum:& lunares fœminas oua parere:deniq; ibi natos decies & quinquies antecellere nobis.

De Bupalo locus Horatij in Epodis reſtitutus:& ab eo factæ parœmiæ. Item Sulpitiæ poëtriæ locus enodatus. Cap. XVI.

APud Horatium Epodôn carmine ſexto legitur:

*Aut acer hoſtis Bubalo.* ſic enim habent codices omnes,quos mihi videre licuit,ſimul cum interpretibus,qui locum maculoſum conniuentibus oculis prætereunt, quum ibi non Bubalo,quod quadrupedis genus eſt,ſed Bupalo,manifeſtiſsimè legendum ſit:de quo tametſi diſſentiant autores qui fuerit, certum eſt tamē patria

Chium

Chium fuiſſe, Anthermi filium, inuectiuis Hipponactis & amarulentis iambis nobilitatum, qui poëtæ iſtius, acerrimi ſibi hoſtis deformitatem oculis ſpectantium ad riſum expoſuiſſe videtur: erat nanque Hipponax poëta, non pumilę modò ſtaturæ homũcio, & fœdo vultu, ſed gracili quoque corpuſculo, vt omnigenæ hiſtoriæ libro duodecimo refert Aelianus, & apud Athenæum Metrodorus Scepſius. Dixi autem, in eo qui fuerit, non conſentire autores: ſiquidem Plinius marmorarium fuiſſe multis ante inuentam picturam ſtatuariam'ue ſeculis ſcribit. Suidas ἀγαλματοποιὸν, id eſt, ſtatuariũ nominat: Plaſten, qui è luto vultus fingere ſolet, Pauſanias nõ vno in loco: Acron pictorem eum facit. Sed Plinij verba, quia vtriuſque tam Hipponactis quàm Bupali hiſtoriam graphicè adumbrent, nõ grauabor adſcribere, explicandæ Horatij in hoc loco ſententiæ maximè cõuenientem. Anthermi, inquit, Chij filij Bupalus & Anthermus clariſsimi in ea ſcientia (ſculpturæ videlicet) fuere, Hipponactis poëtæ ætate. deinde ſubdit: Hipponacti notabilis fœditas vultus erat, quamobrem imaginem eius laſciuià iocorũm ij propoſuere ridentium oculis. (Eraſmus circulis videtur legiſſe.) Quod Hipponax indignatus, amaritudinem carminum diſtrinxit in tãtum, vt credatur aliquibus ad laqueum eos compuliſſe, quod falſum eſt. Pauſanias verò in Meſſeniacis ita de eo ſcribit: Bupalus homo miræ induſtriæ in ædificandis templis, & in plaſtice inſignis (ζῶα ἀνὴρ

ἀγαθὸς πλάσαι)primus omniū quos nouimus apud Smyrnæos fortunæ ſimulacrum fecit, capite præferentis cœlum, &c. Idem in Bœoticis meminit Charitum à Bupalo ſculptarum in Attali conclaui, quas ob artificij præſtantiam Pergameni oſtentent. Celebrat idem autor & Charitas apud Smyrnæos poſitas ex auro. Suidas verò hunc in modū de eo memoriæ prodidit. Hipponax patre Pytheo & matre Protide natus, Epheſius fuit, ſed expulſus à tyrannis Athenagora & Coma, Clazomenas habitatum conceſsit: ſcripſit in Bupalū & Athenin ſtatuarios, quòd ipſius imagines ad ludibrium expreſsiſſent. Vbi obſerua Athenin dici, quem Plinius paulò antè citatus Anthermum nominat. Suidam ſequitur in Nutricia ſua Politianus, ibi:

*Nec ferus Hipponax, atro qui felle cruentus*
*Bupalon & ſtratum morſu laniauit Athenin.*

Quia autem extorris patria Clazomenas Ioniæ vrbem commigrauit, à Sulpitia poëtria epitheto Clazomenius uocatur in verſibus quos ſuper querela reipub. de infelicibus ſub Domitiano temporibus conquerentis edidit, ibi:

*Nec qui pede fractus eodem*
*Fortiter iraſci diſcit duce Clazomenio.*

In quem locum non ſatis explicitum, & illud adnotare preciū eſt operæ, quòd fractum verſum vocet Scazontem Hipponactium: ſiquidem teſtimonio Halicarnaſſei, cōſtat Hipponactem infregiſſe trimetrum Archilochiū in Scazontem, quo inimicos pungeret acerbius, σκάζοντι μέτροις

ὀρθὰ

ὀρθὰ τοξεύσας ἔπη, vt ait Epigrammat. A Bupalo ſpecie prouerbiali dictum eſt à Iuliano apoſtata, βουπάλιος μάχη, pugna Bupalia, pro maledica virulentaq́ꝫ inſectatione, in epiſtola qua Alypio Cæſari fratri gratias agit ob miſſam ad ſe Geographicam pinaca, diligentia magna elaboratam: ita nanq́ꝫ ait: καὶ καλλιμάσωσας αὐτὸ προσθεὶς τοὺς ἰάμβους, οὐ μάχην ἀείδοντας τὴν βουπάλιον κατὰ τὸν κυρηναῖον ποιητὴν, ἀλλ' οἵους ἡ καλὴ σαπφὼ βούλεται τοῖς ὕμνοις ἁρμόττειν. id eſt: Magna induſtria illud elaboraſti, additis & iambis, non pugnã canentibus Bupaliã, ut cum Callimacho Cyrenæo poëta dicam, ſed quales uenuſta Sappho uult hymnis cõgruere. Ab eodem nomine effictum eſt & alterum prouerbium, à Leonide Epigrammatario, βουπάλειον στύγος, Bupalium odium, pro inexpiabili, cuiuſmodi apud Ciceronem audit Vatinianũ odiũ. Verſus eius ſunt hi:

ὦ ξεῖνε φεῦγε τὸν χαλαζῶντα τάφον
τὸν φρικτὸν ἱππώνακτος, ὅτι χ' ἁ τέφρα
ἰαμβιάζει βουπάλειον ἐς στύγος. Dicam & latinè:

*Hoſpes ſepulchrum grandinans diras, fuge,*
*Vbi ferus Hipponax iacet, cuius cinis*
*Etiamnum in odium* Bupali *iambos iacit.*

Maledicentiæ Hipponactis in Bupalum teſtes ſunt illi uerſus ex ipſius iamborum libris apud autores citati:

ὡς οἱ μὲν ἀγεῖ βουπάλῳ κατηρῶντο. id eſt:
*Sic illi ſcelerato* Bupalo *diras imprecabantur.* & ille:
λάβετέ μου θοἰμάτιον, κόψω βουπάλου τὸν ὀφθαλμόν.
*Auferte ueſtem meam, ut* Bupali *excindam oculum.*

Ad quem verſum alluſit alicubi Ariſtophanes, ſic inquiens:

ἐ νὴ Δία τις τὰς γνάθες τούτων δὶς ἢ τρὶς ἔκοψεν,

ὥσπερ βουπάλου, φωνὴν οὐκ ἂν ἔχοιεν. id eſt: Per Iouē ſi quis illorum maxillas bis ter'ue depalmaſſet, quemadmodum Bupali, obmutuiſſent facilè. Meminit eius in Bupalum iamborum & Zezes Iſacius ibi, καὶ ὁ ἱππώναξ ἐν τῷ κατὰ βουπάλου πρώτῳ ἰάμβῳ ἱδέασι. Neq; illud ſilentio prætereundum eſt, Hipponacteum præconium, pro morſu amaro & felleo vſurpari apud Ciceronem: quandoquidem & in parentes ſuos Iambis debacchatum fuiſſe Leonidas ſuprà à nobis nominatus teſtatur, quando de eo ita canit: ὁ καὶ τοκέων ἐν βαΰξας. id eſt: Qui in parētes etiam ſuos delatrauit.

De titulo libelli Senecæ, de morte Claudij inſcripti. Cap. XVII.

LIbellus extat typis inuulgatus Annei Senecæ à Beato Rhenano viro in iuuanda re literaria ſanè ſtrenuo, primùm (niſi fallor) & inuentus & in lucem emiſſus, cui titulus eſt, Ludus de morte Claudij Cæſaris, feſtiuus quidem ille & ſalibus iociſq; refertus, in quo Claudium Cæſ. in cœlum refert per ludum. Eum ego libellum eſſe cenſeo, cui ab autore Ἀποκολοκύντωσιν nomen inditum ſcribit Dion Cocceius hiſtoriarum 58. uoce (vt equidem exiſtimo) ad apotheoſin alludente, qua conſtat ex Herodiano lib. 4. in deos referre ſolere imperatores fato functos. Verba Dionis ſunt, συνέθηκε μὲν γὰρ καὶ ὁ σενέκας σύγγραμμα, ἀποκολοκύντωσιν αὐτό, ὥσπερ τινα ἀπαθανά-

*παθανάτισιν, ὀνομάσας*, id eſt: Cōpoſuit enim & Seneca ſcriptum, quod Apocolocyntoſin, veluti quandam inter indigetes referēdi rationem, inſcripſit. Apocolocyntoſin autem nuncupauit Seneca, eò quòd Claudius medicato boleto, quaſi pharmaco purgatorio, quod olim frequēs è colocynthide concinnabatur (quam agreſtem cucurbitam vocare licet) perijt. Infuſum autem delectabili cibo boletorum virus, Locuſtæ nobilis veneficæ ingenio paratum, Agrippinā Claudio porrexiſſe ſcribūt Plin. lib. 22. Corn. Tacitus lib. 12. Suetonius & Dion lib. antea dicto. quod attigit & Satyrographus Iuuenalis, inquiens:

*Boletus domino, ſed qualem Claudius edit.*

& Martialis eo verſu:

*Boletum qualem Claudius edit, edas.*

Huc pertinet & Neronis dictum memoratu nō indignum, dicentis: Boletos (fungorum id genus eſt) eſſe *βρῶμα θεῶν*, id eſt, deorum cibum: velut innuentis, per boleti eſum ad deos exceſsiſſe Claudium.

## Qui fuerint interpretandorum ſomniorum primi artifices, quiq; de ea ſcientia ſcripſerint. Item onirocriticon incerti autoris.

## Cap. XVIII.

TAmetſi Cicero lib. de diuinat. 2. ſomniorū coniectores, quos *ὀνειροκρίτας* Græci vocant, ex leuiſsimo & indoctiſsimo hominum, imò ſagarum, genere conſtare dicat, antiquiſsimum tamen eius perit æ inuentum, & inde laudem arrogaſſe ſuis hominibus gentiles le

go,& eius ſcientiæ præſtantiam haud diſsimulanter in ſacris literis laudari inuenio, idq; in Ioſepho Iacobi filio, quem ob eximiam in hac arte induſtriam præ cæteris maximū nomen & præcipuos honores adeptum fuiſſe clariſsimū eſt, uſqueadeo vt & Trogo Pompeio iſtud ignotū nō fuerit, qui Iuſtini uerbis dicit illum primum ſomniorum intelligentiam cōdidiſſe: quanquā Philon Byblius Abrahamo illius proauo laudem iſtam attribuat. Plinius lib. 7. Amphictyoni Deucalionis filio ſomniorum & oſtentorum interpretationem aſsignat. Pauſanias Amphiaraum ὀνειράτων διακρίσει in dijudicandis ſomniorum euentis excelluiſſe ſcribit in Atticis. Clemens ὁ Στρωματεὺς refert Telmiſſeos excogitaſſe primos τὴν δι' ὀνείρων μαντικὴν, futurorū per ſomnia prænotionē. quod repetit & Tatianus Aſſyrius, qui pro Chriſtiana fide mortē oppetijt, his uerbis: Τελμισσέων μὲν γὰρ οἱ δοκιμώτατοι, τὴν δι' ὀνείρων ἐξεῦρον μαντικήν. Fuit autem Telmiſſus Lyciæ oppidulum Strabone teſte, non Cariæ, vt opinatur Cicero deceptus Poëtarum, præſertim Tragicorum, qui regiones plerunq; cōfundunt, autoritate, in qua vrbe aruſpicum diſciplinā excelluiſſe fatetur idem Cicero. Et Arrianus lib. 2. de rebus geſtis Alexandri Macedonis, cōmemorat Telmiſſeos vates à natura explicandis diuinis rebus & enunciandis futuris eſſe deditos. Complures aūt de hac cognitione ſcripſiſſe reperio, inter quos cōmemorantur hi fermè: Geminus Pyrius tribus ea de re editis libris: Panyaſis

ſis Halicarnaſſæus, Alexander Myndius, Phœbus Antiochenus, Demetrius Phaleræus, cuius de eadem ſcientia quinq; cõmentarij extitiſſe leguntur: Artemon Mileſius, qui ad XXII. onirocriticôn lib. conſcripſit: Nicoſtratus Epheſius, Aſtrampſychus, Artemidorus Daldianus è Lydia, cuius unius extant libri tres græcè ſcripti ad Caſsiũ Maximũ, & duo ad Artemidorũ filiũ cognominẽ, tametſi Suidas quatuor tantũ eius autoris eſſe prædicet: & Antipho Athenienſis ætate prior Artemidoro. Cui uerò autori arrogari debeant verſus Onirocritici, qui ſingulis ſenarijs ſomnij coniectionem abſoluunt, haud facilè dixerim: eos tamen, quòd nuſquam extent ſeriatim typis expreſsi, libuit hîc in gratiam ſtudioſorum ordine ſubijcere græcè.

*ὄναρ καθ᾽ ὕπνους νεκρικοὺς λέγειν τόδε.*
*ἀργοῦς κινεῖσθαι, δυστυχεῖς ποιεῖ φίλους.*
*ῥίχειν καθ᾽ ὕπνους, εὐθηνεῖς ποιεῖ τύχας.*
*ἄνθραξι βαίνειν, ἐχθρικὴν δηλοῖ βλάβην.*
*βότρυς κατέσθειν, ὀμβρικὴν δηλοῖ κλύσιν.*
*βρῶσις σύκων, δείκνυσι φλυάρων ψόγους.*
*φάγειν γλυκερὰ, πικρίας ἕξεις ῥόπους.*
*θρίδακας ἐσθίειν, σωμάτων δηλοῖ νόσον.*
*ὠὰ κρατεῖν, ἐσθίοντι, σημαίνει λύπας.*
*γελῶν καθ᾽ ὕπνους, δυσφόρους ἕξεις ῥόπους.*
*κλαίων καθ᾽ ὕπνους, παγχαρὴς πάντως ἔσῃ.*
*εἰ θυμιᾷ σέ τις, πικρὸν τ᾽ ὄναρ πέλει.*
*πέτρᾳ καθεσθεὶς, ἐλπίδας χρηστὰς ἔχει.*
*τείχει καθεσθεὶς, εὐτυχὴς πέλειν δόκει.*
*κόπρῳ καθεσθεὶς, ζημίας ἕξεις ῥόπους.*

δυσκολίαν, νόμιζε τὴν ἀηδίαν.
ἔκδηλός ἐστι βόρβορος, ψυχῆς ῥύπος.
ἰλὺν πεπλυκὼς, τοῦ νόσου νόει βλάβην.
πηγὴ διαυγὴς, τὰς νόσου λύει λύπας.
ὕδωρ διαυγὲς ἐκπίνειν, χρηστὸν τόδε.
ὕδωρ πίνων πηλῶδες, ἐν λύπαις ἔσῃ.
ὕδωρ βλύζον κάτωθεν, ἐχθροὺς μηνύει.
οἶνος ῥυπώδης, ἐκφανοῖ πολλὰς λύπας.
οἶνος κενωθεὶς ἀγγείων, παύει λύπας.
οἴνου μετασχὼν, προσδόκα δεινὰς μάχας.
χύσις δὲ ποταμοῦ, δυσμενῶν δηλοῖ κάραν.
νῆξις θαλάσσης ἡμέρας, τοὔναρ καλόν.
νῆξις θαλάσσης ἀγρίας, δηλοῖ λύπας.
χρυσὸν κρατῶν, ἄπρακτος, ὧν θέλεις, ἔσῃ.
ἥλους κρατῶν, τὰ κέντρα τῶν ἐχθρῶν βλέπε.
στρουθὸν κρατῶν φεύγοντα, προσδόκα βλάβην.
στύλον κρατῶν, ἔλπιζε τὴν θείαν χάριν.
κέρκους κατασχὼν, οὗ θέλεις πάντως τύχοις.
χειρὸς πετασθεὶς κίρκος, ἄρχουσιν βλάβη.
κλεῖδας κρατεῖν δὲ, σύνθεσιν δηλοῖ τρόπων.
κλῆμα κρατήσας, ἐγκαλεῖσθαι προσδόκα.
ὅλον καθαίρειν, φροντίδων δηλοῖ λύσιν.
χεῖρας καθαίρειν, φροντίδων δηλοῖ λύσιν.
πόδας καθαίρειν, φροντίδων δηλοῖ λύσιν.
πόδας πλατεῖς ἔχοντα, σημαίνει λύπας.
ποδῶν κοπιόντων, μηδόλως ἄρχου τρίβον.
τρίβων τὸ σῶμα, δυσκλεὴς ἔσῃ λίαν.
θανὼν καθ' ὕπνους, φροντίδων ἔσῃ δίχα.
καλὸν πέτεσθαι, πράξεως καλῆς τόδε.
φίλειν, ἐγείρει δυσμενῶν μακρὰς μάχας.
κρημνοῦ πεσόντα, δυστυχῆ δηλοῖ τύχην.

λάκκῳ

λάκκῳ καθεῖναι σαυτὸν, οὐ καλὸν τόδε.
† πολὸν βλέπειν θέοντα, μυστικὸν τόδε. aliàs πῶλον.
περιστερὰς βλέπειν τε, προξενεῖ βλάβην.
βόας θεωρεῖν, εἰς καλὴν πρᾶξιν φέρει.
νεκροὶ βόες δηλοῦσι τοὺς λιμοῦ χρόνους.
νεκροὺς ὁρῶν, νέκρωσιν ἕξεις πραγμάτων.
ἵππους μελαίνας, οὐ καλὸν πάντως βλέπειν.
ἵππων δὲ λευκῶν ὄψις, ἀγγέλων φάσις.
σφῆκες φανέντες, δυσμενῶν εἰσὶν βλάβαι.
φωστῆρας ἰδεῖν, πραγμάτων δηλοῖ φάος.
θάλατταν ἰδεῖν μειδιῶσαν, εὔθετον.
φλοῖσβος θαλάσσης, πραγμάτων δηλοῖ κλόνον.
λευκὰς ὁρᾶν τὰς σάρκας, εὔθετον λίαν.
σάρκας μελαίνειν, οὐ καλὸν πᾶσιν τόδε.
κυνῶν ὕλαγμος, ἐχθρικὴν δηλοῖ βλάβην.
χιὼν φανεῖσα, δυσμενῶν ἔχθρας λύει.
λευκὴν στολὴν κάλλιστον ἐν ὕπνῳ φέρειν.
στολὴν φορεῖν μέλαιναν, οὐκ ἀληθεία.
στολὴν δ' ἀλουργὸν, εἰς μακρὰν νόσον φέρει.
στολὴν ἐρυθρὰν, εἰς καλὴν πρᾶξιν φέρει.
στολὴν φορεῖν ἄνακτος, ἐλπίδων λύσις.
χιτὼν ῥαγεὶς, ἔρρηξε φροντίδων βάρος.
ζωνὴ κοπεῖσα, τὴν δόλον λύει τάχος.
τρίχας καρῆναι, πραγμάτων δηλοῖ βλάβην.
τρίχας πεσεῖν δὲ, κίνδυνον φέρει μέγαν.
μάχην μάχαιρα ζωγραφεῖ κρατουμένη.
συνθλᾶν μαχαίρας, δυσμενῶν δηλοῖ λύσιν.
βρονταὶ καθ' ὕπνους, ἀγγέλων εἰσὶν λόγοι.
γέροντα σαυτὸν εἰ βλέπεις, ἕξεις γέρας.

Conabor pro virili eoſdem verſus totidē ſenarijs includere.

Celare noli ſomnium quando liquidum eſt.
Pigrè moueri ſemitam duràm facit.
Actus ſecundat, ſomnies ſi currere.
Calcare prunas, noxiam ſignat grauem.
Botros edere, notat madores imbrium.
Ficus edere, cauilla ſcurrarum notat.
Moleſtias ſignat uorare dulcia.
Comeſa lactuca, indicat morbum grauem.
Oua edere continereq́; oſtendit mala.
Si ſomnians ridebis, angor te premet.
Sed ſi fleas, repleberis tunc gaudijs.
Succendi ad iras, hoc acerbum eſt ſomnium.
Petræ inſidens ſtabili, bonam ſpem contine.
Muro inſidentem ſors ſecunda te manet.
Mulcta grauaberis, ſuper ſtercore ſedens.
Putoris omen eſſe crede moleſtias.
Animæ inquinamentum notat, cœno infici.
Cœnoſa peragrans, ſentiet uitium ingeni.
Fons limpidus, mentem ſerenam denotat.
Potare limpidam, bonum omen prædicat.
Cœnoſam aquàm bibens, agit in anguſtijs.
Ebulliens aqua, perduelles nunciat.
Serenat animum uappidi potus meri.
Sopit dolores, dolio exhauſtum merum.
Vinum bibentem pugna te manet grauis.
Fluuius inundans, hoſtilem incurſum notat.
Aequor ſerenum nare, fauſtum eſt ſomnium.
Aequor natare turbidum, angores notat.
Aurum tenere ſomnians, uoto excides.
Clauos tenens, ab hoſte periculum caue.
Iactura certa eſt, paſſer euolans manu.

Tenens

*Tenens columnam, numinis ſperes opem.*
*Votum obtinebis, ſi manu accipitrem premas.*
*Accipiter euolans malum adfert principi.*
*Claues tenere, ſtabile fœdus indicat.*
*Remoram notant flagella torta uitium.*
*Se eluere totum, exterminat curas graues.*
*Ablucre dextram, curarum faſcem fugat.*
*Eluere plantas, diluit curas graues.*
*Latos pedes habere. portendit malum.*
*Viam ingredi nolito, ſucciſo pede.*
*Inglorius eris, te uſtulatum ſomnians.*
*Curis eris liber, necem ſi ſomnies.*
*Volare, ſucceſſum rei lætum notat.*
*Præſagiunt pugnas hoſtiles, baſia.*
*Aduerſa ſors portenditur præcipitio.*
*Se iacere pronum in foſſam, ſignat triſtia.*
† *Eſt myſticum cœlum uidere uoluier.* † *Aliter: Currentem equi pullum uidere, myſticum eſt.*
*Damnum ominare, ſi columbas uideris.*
*Viſi boues, ſiniſtra portendunt mala.*
*Diram augurantur mortui peſtem boues.*
*Viſum cadauer indicat necem grauem.*
*Eſt ominoſa res atros uidere equos.*
*Albos equos uidere, fauſtus nuncius.*
*Signant periculum ab hoſte, ueſparum agmina.*
*Videre lumen, res loco in claro notat.*
*Pelagus quietum cernere, eſt omen bonum.*
*Fremitus maris, negocijs turbas notat.*
*Albens caro, res auſpicata eſt admodum.*
*Nigratio cutis, bonum nulli notat.*
*Canum latratus, hoſtium inſultus notat.*

*Hoſtile conamen cadet, uiſa niue.*
*Omen bonum in ſomno eſt, amictus candidus.*
*At pulla ueſtis, curæ inanem non facit.*
*Purpurea ueſtis, non grauem morbum notat.*
*Rubens ſtola, euentus rerum felicitat.*
*Magnam foue ſpem, regia indutus ſtola.*
*Diſrupta ueſtis, curarum faſcem eximit.*
*Præciſa zona, celeriter expedit uiam.*
*Damnum in negocijs coma obraſa indicat.*
*Diſcrimen ingens, crinium caſus notat.*
*Tentus manu enſis, auguratur prælium.*
*Confringere enſes, hoſtium ſtragis nota eſt.*
*Tonitrua ſomni, nunciorum dicta ſunt.*
*Qui ſe ſenem uidet, manet eum dignitas.*

Obſeruationes latinæ de anni temporum diſcrimine. Cap. XIX.

QVod in ætatibus, idem & in anni temporibus diſcrimen obſeruatum apud autores video: vt quemadmodũ dicũt, ineunte, vel prima iuuenta, & ſic deinceps, ita & ineunte vel primo vere, quod Virgilius etiam, nouo, dixit in Georg. pro veris initio, ad imitationẽ Græcorũ, qui dicunt, πρώτου καὶ νέου ἔαρος. Similiter Latini, medio, vel adulto vere (quo poſtremo nõ ſemel utitur Marcellinus) efferũt, pro eo quod eſt, in medio veris, quod Græci non abſimili ecphraſi, ἀκμάζοντος, ἢ μεσοῦντος τοῦ ἔαρος dicũt. quanquã Corn. Tacitus æſtatem adultam quodam loco vſurpaſſe videatur, pro, ſub finem æſtatis, ubi ait: Aeſtate iam adulta legionum aliæ in hybernacula remiſſæ. Solent nanque autumni

tempore

tempore,aut ſi maturius,æſtate deſinente,in hyberna dimitti milites.Cicero etiam ſummã hyemem dixit,pro media bruma,in oratione pro lege Manilia:Nunquã niſi ſumma hyeme tranſmiſerint.Idem lib.de nat. deorũ ſecundo, ſeneſcentem hyemem vocauit, vbi ſolſtitium circunſcribens dicit,Solis inflectentis curſum tempus adiunctum eſſe ſeneſcenti hyemi. Sic Ammianus lib.21.Autumno iam ſeneſcente profectus.pro quo & prouectũ dicere non ineptè poterimus, vti Tacitus prouectam noctem dixit. Deniq; & extremo,prono, & præcipiti vere Latinî dicũt, loco eius quod vulgariter, in fine veris, dicimus: Græci παυομένου καὶ λήγοντος, teſte Polluce: præterea & φθίνοντος & ἀπιόντος, ex Proclo.Cicero pro Pompeio:Tantũ bellum Cn. Pompeius extrema hyeme apparauit, ineũte vere ſuſcepit, media æſtate confecit.

Cur Cupreſſus feralis arbor fuerit ab antiquis habita,rationes. Cap. XX.

CVpreſſus arbor quòd funebri ſigno ad domos funeſtas poni antiquitus conſueuerat,& prope rogum depangi, nemo eſt in literis vel tenuiter verſatus, qui ignorat: quam verò id ob cauſam,nondũ liquidò apparet.multiplex enim adducitur à varijs ſcriptoribus ratio,quæ cum gente variat: ſiquidem Latini naturam & ingenium arboris magis intuiti videntur,Græci uerò fabuloſa potius ſectari.Varroni nanq; placuit adhiberi rogis cupreſſos,propter grauem vſtrinæ nidorem: quod ita interpreta-

tur Iſidorus, vt odórem cadauerum dum vrerentur, cupreſsi iuxtà poſitæ comprimerent iucunditate odoris ſui. Plinius lib. 16. cap. 33. cauſam geminat, cùm quòd ea arbor Diti ſit ſacra, tum quòd reſecto eius vertice intermori, & ſucciſa nõ regerminare credatur. quod tenet quoque Sex. Pompeius: Cupreſsi, inquit, mortuorũ domibus ponebantur ideo, quia huius generis arbor exciſa non renaſcitur, ſicut ex mortuo nihil iam eſt ſperandũ. quam ob cauſam in tutela Ditis patris eſſe putabatur. Seruius cupreſſum Proſerpinæ dicatã ait, propter morientiũ luctus. At Aſclepiades ex ea cauſa lugubrẽ habitam prodidit, quòd Boream Celtarũ regem cõmemorent primùm in amiſſæ filiæ Cypariſſæ tumulo conſeuiſſe nouũ genus arboris huius. Autor græcus τ̃ γεωπονικῶν, ſiue de agricultura, Caſsianus Baſſus Scholaſticus (is enim eorũ collector fuit, non Cõſtantinus) lib. 2. rationẽ refert ad lugubrem caſum Cypariſſarũ Eteoclis filiarum, quæ quum in ſolenni dearum tripudio in puteũ prolapſæ interijſſent, miſerta flebilem ſortem Tellus plantas proceritate puellis ſimiles (vti fabulatur) produxit, deſiderium quoddam earum & monimentum rei in arborum illis cognominũ aſpectu volens extare. Nec defuerunt qui ad triſtem euentum Cypariſsi cuiuſdã id transferũt, qui Telephi filius quum in Chio inſula ceruum manſuetẽ delitias ſuas fortuito iaculo ipſe (vt refert Probus) Syluanus'ue pueri amaſius (quod Seruio placet) traieciſſet in ſyluis paſcentẽ, inedia

dia vitam finiuit, præ mœrore contabeſcens, quem Apollo (nam hunc eius amatorem narrat Ouidius Transformat. decimo, & Seruius parũ ſui conſtans in Aeneidos tertio) nec medica ope nec conſilio ab inſtituto reuocare quum non poſſet, in Cupreſſum luctuoſam arborem conuertit, de amaſij nomine dictam. quanquã alij græcã originẽ illi tribuunt, vt Cypariſſus uocata ſit, διὰ τὸ κύειν καὶ φέρειν παρίσους, κλάδους τε καὶ καρπούς, ab æqualitate fructuũ pariter & ramorũ quos producat: vnde natus ille ſenarius ab Euſtathio adductus, κύει παρίσους, ὁ κυπάρισσος κλάδους. Illud obiter adiecero, quòd Iouis ſceptrũ è Cypariſſo fabulentur fuiſſe factũ veteres, vt Hermippus autor eſt: quæ res deterruit Pythagoræos ab uſu Cupreſsinarũ arcularũ, quod cõmemorat Laërtius. Fuit & Cypariſſus oppidũ in Parnaſſo monte ſitũ iuxta Delphos, à Cypariſſo Minyę Orchomeniorũ regis filio nomẽ habens, Euſtath. teſte.

## Virgilij locus illuſtratus ex tertio Aeneidos. Iulianus Aurelius cum Laërtij interprete notatus. Cap. XXI.

Virgilius haud vulgari ſenſu illud in tertio Aeneidos extulit:

*Da pater augurium, atq; animis illabere noſtris.*

tectè nanque reſpicit ad cognomen Apollinis Genitoris, cuius in Delo extabat ara hoc cognomento, quem Cato in oratione de educandis liberis Genitiuum dixit. Huius meminit in Argonauticôn quinto Valerius Flaccus:

*Phœbi Genitoris ad aras Ventum ait.*

Cloatius Verus, Deli, inquit, ara eſt Apollinis γενέτορος, in qua nullũ animal ſacrificatur, quam Pythagoram velut inuiolatã adoraſſe produnt. Idem ſcribit Ariſtotelis in Deliorũ repub. teſtimonio Laërtius Diogenes lib. 8. βωμὸν προσκυνῆσαι μόνον τὸν ἐν Δήλῳ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ γενέτορος, ὅς ἐστιν ὄπισθεν τοῦ κερατίνου, διὰ τὸ πυροὺς καὶ κριθὰς, καὶ τὰ πόπανα μόνα τίθεσθαι ἐπ' αὐτοῦ ἄνευ πυρὸς, ἱερεῖον δὲ μηδέν. id eſt: Adoraſſe modò Pythagoram Apollinis Genitoris aram in Delo, quæ retro Corneam eſt poſita, quoniam farra, hordeũ, placentasq; ſolas citra ignem apponere illic moris ſit, victimas uerò nullas. quem locum interpres cõmaculauit quidem. Sed maioris erroris in luto hærere deprehendit Iulianus Aurelius, autoris uerba exponens in lib. quem de Deorũ cognominibus ſcripſit: nam illud, ὄπισθεν τοῦ κερατίνου, uertit, quæ poſt Ceramicũ poſita erat, qui locus fuit Athenis celebris. Huc reſpexiſſe & Ciceronem certũ eſt in tertio de natura Deorum, ſcribens, ne Apollini quidem Delio hoſtiam immolare voluiſſe Pythagoram, ne aram ſanguine aſpergeret. Quam aram, quia in ea nullum animal immolabatur, εὐσεβῶν βωμὸν, id eſt, piorum ſeu ritè uenerantium aram ſua etiamnũ ætate dictam extitiſſe refert Cyrillus lib. 9. aduerſus Iulianũ. Ex his liquêre etiam poteſt, cur Venerandi vocabulo uſus poëta, non hoſtias mactantem, ſed ſolenni tantùm precatione vſum Aeneam facit, in eo verſu: *Templa dei ſaxo uenerabar ſtructa uetuſto.* neq; enim dubium mihi eſt, quin doctiſsimus

poëta ſciuerit iſtud, & accuratiſsimè obſeruarit. Porrò corneam aram uocat Laërtius eam quæ ex dextris (ſic enim lib. vtra animãtia ſapientiora ſint, aquaticáne an terreſtria, Plutarchus habet. Idem ſecum pugnans in Theſeo, læuis, non dextris, ait) cornibus omnibus ibi poſitã, quem κεϱατῶνα βωμὸν in Theſeo appellat, inter ſeptem orbis miracula habitam vel Martiale teſte.

Italiam varijs nominibus appellatam eſſe, & vnde quodq; nomen illi accreuerit. Cap. XXII.

VAria apud Poëtas Italiæ nomenclatura extat, quam libet in hoc vnũ caput, ceu vnam Myconum, congerere, ut non omnibus cognita, una eademq́ꝫ opera tradantur. Eam regionem primò Argeſſam fuiſſe nominatam, aut ſecundum alios Margeſſam, à Margetum gente, quos Halicarnaſſæus per quartam vocalem Morgetas appellat ex Antiocho Syracuſano, conſtat: deinde à Iano Ianiculam, quod in Originibus ſcripſit Cato: rurſus à Saturno, cui ſacrata fuit, Saturniam, teſte Halicarnaſſæo & Trogo: poſtea Auſoniam, ab Auſone Vlyſsis è Circe filio, uti Zezes, aut ut alij, ab Auſone Itali & Leutariæ filio: Stephanus ab Auſone genito ex Atlante & Calypſo: nam Auſoniam proprie dictum fuiſſe tractum maritimum Auruncorum inter Campanos & Volſcos autor eſt Dion Cocceius. at Portius Cato Calabros prius Auſones nuncupatos ait. Iam uerò & Heſperia audijt ab Heſpero Atlantis fratre, ab ipſo in exilium acto, ſecundum Seruium, & huc appul

ſo. Quin & Oenotria eadem terra fuit dicta: in quo nomine ingens eſt pugna: ſiquidem ab Oenotro Arcade Lycaonis filio, qui primus tranſfretato ſinu Ionio Italiam incoluit, ita appellatam ſcribit Halicarnaſſæus: cui fermè conſentit Myrſilus Lesbius, & Pauſanias, qui in Arcadicis ſic ait: Oenotrus filiorum Lycaonis natu minimus, à Nyctimo fratre pecunijs viriſq; impetratis, in Italiam traijcit, primus omnium qui è Græcia coloniam nauigio deportauit: imò ne barbarus quidem vllus ante Oenotrũ alienam terram inuaſiſſe, ei qui diligenter omnia excuſſerit, inuenietur. Hæc ille. Antiochus quoq; Syracuſanus Oenotrium ducem Arcadum in Calabriã appuliſſe, ibiq; in ora maritima colonias poſuiſſe memorat. Sed hæc ut mendacia refellit in Originibus Cato, nomen iſtud ſortitam Italiam dictitans, ab Oenotro vetuſtiſsimo rege Sabinorum & Hetruſcorum, penes quem imperium erat. Idem ex quorundam opinione Oenotrium cum Iano eundem facit, qui primus Italis vinum & far oſtenderit. Varro Oenotrum Latinorum regem, nomen creaſſe regioni exiſtimat. Seruius à vino optimo nomen ſumpſiſſe Oenotriæ annotat, quod οἶνον Græci vocant, ridicula nominis deriuatione. Poſtremò Italiæ nomen indidiſſe Italum quendam Arcadum regulum Thucydides in ſexto refert. Hyginus Italum ducem ex Penelope & Telegono natum cõmminiſcitur. Halicarnaſſæus Italum Siculorum regem, qui primus agricolationis opera in Italiam

Italiam inuexerit,regionem à ſe tranſnominaſ-ſe ſcribit. Timæus fabulatur dici ab Italo boue vno ex armento Geryonis, qui abactus ab Hercule Siculi freti anguſtias tranauerat, Tyrrhena lingua Italum taurum nominante. Hellanicus verò,quoniam opimos boues gignat ea regio, eiuſdem vocabuli occaſione nuncupatam voluit. Recenſet etiam in Originibus Cato, Italũ Heſperi fratrem, vnde gemina Italiæ nomina creuerint. Hæc ferè de Italiæ appellationibus omnium propè terrarum alumnæ annotare viſum eſt, quæ tot populorum diſcordes ferasq́ linguas, Latini ſermonis commercio ad colloquia contraxit, vt Plinij verbis dicam.

## HADRIANI IVNII ANIMADVERSORVM LIBER SECVNDVS.

Septimij Tertulliani locus vnus & item aliter, & D. Clementis, reſtituuntur genuinæ lectioni.

### CAPVT I.

PErcurrenti mihi nuper annotamenta Beati Rhenani in Tertullianũ ſecundæ æditionis, multa bene retractata probeq́ interpolata ſunt viſa: in nonnullis viſus eſt parum fauente, ne dicam inuita, Delia venari vir ille alioqui extra omnẽ

aleam doctiſsimus, quiq; in reſtituendis autori bus ſedulam nauauit operam, è quibus unum atq; alterum locum ſubiiciam à me obſeruatū. Scribit in libro de Velandis uirginibus Septimius Florens his uerbis: Debebunt, inquit, etiā & ipſi aliqua ſibi defendere inſignia, aut pennas Garamantum, aut crobylos barbarorū, aut cicadas Athenienſium, aut cirros Germanorum, aut ſtigmata Britonum. Hîc pro crobylis, ſcrobulos legit atq; exponit in priore æditione Beatus, ut ſcrobuli, voce à diminutiuo ſcrobe, foramina ſint auriū, per quæ barbari traiiciant gemmas & annulos. Deinde in altera, de qua loquor, æditione, bis in eundem impingens lapidem, dictionem reponit coniecturæ ſolùm obſidem, ſtrobulos legēs, adiecta annotatione iſta: Strobulus Græcis pineam nucem ſignificat, geſtamen ex auro barbarorū quorundam &c. Speciosa quidem videtur hæc eluſio, qua imperitioribus iudicio defectis uelut offuſa nebula ſatiſfiat: quibus tamen obtrudere, quod nuſquam lectum eſt, à latæ culpæ crimine non multum abhorret. Eſt autem crobylus crinium plexus in acumen deſinens: de quo & cicadis Thucydides in primo, & Lucianus in Nauigio: ἀναδυμένυς κρώβυλον ὑπὸ τέττιγι χρυσῷ ἀνειλημμένον. & præter Plutarchum Theophylactus, κρωβύλῳ καὶ τέττιγι ὁ γοργίας σεμνύνετ]. id eſt: Crobylo & cicada ſuperbit Gorgias: qua de re plura in commētario de Coma. Eſt & alter eiuſdem lapſus in libello de fœminarum cultu commiſſus, ubi pro, Scrupu-

loſa

loſa deus auribus uulnera intulit, ſcrobuloſa maluit legere, ut ad ſcrobulos illos barbarorũ commentitios alluſum ſit ſcilicet, quum ludat ironicè in temerariam & peruicacem noſtram libidinem foramenta auribus ſpontè impingentium. Porrò uериſimile mihi ſit Tertullianum antiquitatis omnis ſcientiſsimum virum, græcam vocem Crobylos, nõ ſuppetente Latina, in Romanam coloniã adoptare, uel vſitata tum temporis uti maluiſſe: alioqui ætas illa quæ Pliniũ, Martialem, Suetonium, magiſꝗ etiam poſteriores tulit, græcis libenter dictionibus vſa videtur, ad proteruiæ uſꝗ uitium. In quorum numero miror, cur Ruffinus Aquileienſis ſtudiò interdum obſcurare ſuam dictionem græcis uocibus velut latinis geſtierit, ubi diſertè Romanas vſurpare maiore cum luce pariter & gratia potuerit. Adferam è multis unum, quod apud D. Clementem in ſexto ὑποτυπώσεων extat, in hæc uerba: Quòd etſi lex de his non admonuiſſet, nos ut canthari libenter uolueremur in ſtercore? Potuiſſet hîc purè puteꝗ Latina voce Scarabæos dixiſſe, maluit tamen merè græcam aſpergere. quid uerò eum mouerit, dicere nõ habeo: certè caliginem multorum oculis offudit, & iudicio Io. Sichardi, uiri non indocti, qui æditionem procurauit, impoſuit, qui parum cogitans κάνθαρον ſonare græcè Scarabæum, multoꝗ minus, quòd inſectum iſtud ſtercoreas pilas uolutet (quod de eo ſcribunt Plinius lib. 30. cap. 2. Orus, Porphyrius lib. 4. περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων. Plu-

tarch.lib.de Iſide & Oſyride,alij)ſuſpicionẽ ſiniſtrã admodũ margini illeuit inter ſcholia: nam pro cantaris,canterios,fortaſsis votis eius melius reſponſuros,quàm exiguũ inſectum iſtud, ſubſtituit. Atenim demus humanũ eſſe interdũ errare,quando & bono Homero nõnunquam ſomnus obrepere poſsit, attamen maiore religione opus eſt.

De tribus veſtium purpurearũ generibus diſtinctius paulò perſcripta ratio. Inibi quid ἀλουργὸν propriè. Cap. II.

TRia fermè purpurearũ veſtium genera ab autoribus enumerata lego, ἀλουργίδα, πορφυρίδα, & φοινικίδα, quæ tamen ab ijs qui hac de re ex profeſſo ſcripſere, pro colorũ diſcrimine non ſatis diſtincta,mirari ſat nequeo, ac ne à diligentiſsimo quidem Bayſio,præterquã in voce φοινικίδος, quam phœniceum colorẽ potius, quàm purpuram deſignare,rectè annotat. Certè ſingulis diuerſum fuiſſe colorem autumo, vt dicam poſtea: quandò & Artemidorus in Onirocriticis lib.2. cap.3. clarè eas diſcriminet,quũ πορφυρᾶν ἐσθῆτα τὰ αὐτὰ τῇ ἀλουργίδι σημαίνειν, hoc eſt, purpuream veſtem idem portendere in Baccho operatis dicat,quod cæruleam. & iterum, ἀλουργίδα ἔχειν ἱερῶσι μὲν καὶ θυμελικοῖς &c. mox, πορφυρᾶ δὲ ἐσθὴς δούλοις ἀγαθὴ καὶ πλουσίοις. Enimuero vocabulorum etyma intuenti mihi atque expenſius rimanti, ἀλουργὶς videtur cœruleum paludamentũ, ſiue mauis,trabea exponi poſſe: nam colorem cœruleũ ἀλουργὸν à maris colore dici puto, ἀπὸ τῆς ἁλός:

quo

quo modo accipitur quod legimus Odyſſeam Homericam olim ἐν ἁλουργοῖς ἐσθήμασιν, vt Iliada ἐρυθροβαφέσιν, agi conſueuiſſe: cœruleis quidem il lam, propter Vlyſsis per mare errores: hanc verò rubeis, propter cædes & cruenta bellorũ uul nera. Deinde φοινικίδα interpretor, quæ palmeũ colorem mentiretur, illis φοίνικα palmam nuncupantibus. Poſtremò πορφυρίδα rectè purpureã à cruore ſanieue piſcis purpuræ dici poſſe cenſeo, nigricantem videlicet magis, à cuius ſimilitudine πορφύρεον κῦμα, & πορφύρεον θάνατον Home rus extulit. Cæterùm ad iſtius rei diſcrimen, ad ferũt momenti nõnihil Appiani verba, ex quinto bellorum ciuiliũ, ubi Sextus Pompeius gloriabundus ob geminum naufragium aduerſæ partis, phœnicium paludamentũ, quo Imperatores utebantur, in cœruleum conuertit, adinſtar Neptuni, cuius filius haberi ambiebat, ob felicem in nauigatione ſucceſſum (quam rem obiter attingit & Porphyrio in Horatij Epodôn lib.) Ea ſic Græcè leguntur: καὶ τὴν συνήθη τοῖς αὐτοκράτορσιν χλαμύδα, ἐκ φοινικῆς ἐς κυανῆν μεταλλάξαι φασί.

Locus ex quinto Aeneidos Virgilij accuratius expenſus & explicatus. Cap. III.

LEgenti mihi locum Virgilij, quo certaminum in parentalibus ab Aenea (vt putatur) primùm inſtitutis editorum præmia enumerat, neſcio quid ſcrupi animum perculit, quòd ſacros tripodes inter brabēa ponit. ſic enim ait: *Circoq; locantur*

*In medio ſacri tripodes, uirideſq; coronæ.*

Placuit itaq; Seruium, cuius inter grãmaticos non poſtrema eſt autoritas, conſulere, quid in medium ille adferret, ratus illum meæ expectationi facturũ ſatis. qua ſpe falſus, altius rem examinandã duxi. Ad Græcos igitur fontes, quorum latices pleno ore hauſit poëta noſter, qui illum à profano uulgo excludunt, confugio, ac primùm ad ingeniorum parentem Homerum, apud quem in funebribus ludis Patrocli præmia uictoribus proponit Achilles τρίποδ᾽ ὠτώεντα δύο. & rurſus, ἄπυρον κατέθηκε λέβητα. Sciendum itaq; tripodas hîc accipi pro lebetibus vel cacabis tribus pedibus innixis: ſic enim interpretor illud Euſtathij in Iliad. 9. διὰ τὸ τρίποδα τὴν ὑπόβασιν ἔχειν. quæ uerba tranſcribens Phauorinus, ὑπόφασιν malè legit, niſi chalcographi uitio irrepſit mendum. Sed repetam rem à principio omnem latius. Cõſtat ex Athenæo in Dipnoſoph. 2. & Euſtathio in nono Iliados, duo antiquitus tripodum fuiſſe genera, ſiue lebetum: alterum ἐμπυριβήτην, qui igni imponitur, dictum quoq; λουτροχόον, quòd eo ad balnea uterentur: eundem & ab Homero αἴθωνα, uelut ab igne candentem nominatum, in quo aqua calefiebat: cuius apud Aeſchylum eſt uſus:

τὸν μὲν τρίπους ἐδέξατ᾽ οἰκεῖος λέβης
ἀεὶ φυλάττων τὴν ὑπὲρ πυρὸς στάσιν.

Et apud Sophoclem in Aiace: τοῖς δ᾽ ὑψίβατον τρίποδ᾽ ἀμφίπυρον λουτρῶν ὁσίων θέσθ᾽ ἐπίκαιρον.

*Vos tempori arduum lauando funeri*

*Impo-*

*Imponite igni tripoda.* alterum ἄπυρον ignis expertem, in quo vinum dilui ſolebat, à diluendi eius argumento κρατῆρα etiam dictum, quem etiam ἀναθηματικὸν vetus Homeri ſcholiaſtes exponit, quod inter templorum donaria, & in ædium ſupellectile ad ornatum reponeretur, propterea extritus & albicans è ſtanno affuſo, vt Iliados 23. annotat Euſtath. λευκὸς ἀπὸ χεύματος ἀπλαδὴ κασσιτέρου. Quòd uerò tripus & lebes idem ſint, oſtendit Homerus: nam quem vocat in ψ ἄπυρον λέβητα, in nono ἄπυρον τρίποδα dixit. Sed præſtat ipſius verba citare, quibus Agamēnôn pollicetur ſe Achilli pro iniuria ademptæ Briſeidis daturum præter alia multa,

ἑπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα,
αἴθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι. hoc eſt:

*Ignem haud expertos tripodas ſeptem atq; talenta*
*Dena auri & bis tot candentes igne lebetes.*

In viceſimotertio, Achilles victori tertio præmium decernens,

Αὐτὰρ τῷ τριτάτῳ ἄπυρον κατέθηκε λέβητα, καλὸν &c.

*Tertio item expertem flammæ nitidumq; lebetem*
*Conſtituit.* Tales autem tripodes qui ignis iniuriam nunquā ſentiūt, temperandoq; uino addicti, Libero patri ſacri erant, ob veritatem in ebrietate ſitam, iuxta illud, οἶνος καὶ ἀλήθεια, Vinū & veritas. Vnde & victoriæ præmium in Liberalibus proponi ſolebat tripus, quando & veriloquos, ex Tripode locutos prouerbio dicimus. Duas igitur ob cauſas poëtam ſacros tripodas dixiſſe putarim, tum ἀπύρους, ac proinde

Libero ſacratos: tum vt ἀναθηματικοὺς, qui vel ad ædium ſacrarum ornatum conuerti poſſent. nam Seruij interpretatio frigidior uidetur: ſic enim exponit: Sacri tripodes, ſic pulchri, vt ſacros putares: nec enim ſacrilegus erat, ut ſacra donaret. Porrò & illud ſilentio præteriri non debet hoc in loco, Ionem poëtam in Agamemnone, ἔκπωμα δακτυλωτὸν ἄχραντον πυρὶ dixiſſe, poculum anſatum ab ignis iniuria immune, alludendo ad Homericam vocem ἄπυρον, nimirum accipiendæ frigidæ accommodum, uel ad hauriendam bibendamue frigidam appoſitũ. Fuit & lebes nauigij genus (vnde fortaſsis per paronomaſian lembus dictus eſt) quo ad Erythiam Hiſpaniæ inſulam mare traieciſſe Herculem ferunt apud Alexandrum Aetolum, de Hercule ſic dicentem:

*χαλκείῳ δὲ λέβητι μέγαν διενήξατο πόντον.*

*Traiecit uaſtum pelagus ex ære lebete.*

Euphorion lebetem æneum, cymbam æneam, hoc eſt, roſtris æneis munitam vocauit, ibi:

*χαλκείῃ ἀκάτῳ βουπληθέος ἐξ ἐρυθείας.*

abnauigaſſe Herculem ſcapha ænea ex opima boum Erythia ſcribens. Theoclytus etiam lebete nauigaſſe illũ ait. Panyaſis & Pherecydes græci ſcriptores phiala vectum prodiderũt, qua de re plura Athenæus lib. 2. & Macrob. lib. 5. ca. 21.

De talorum & teſſerarum iactu, multa ab alijs non dicta, nonnulla etiam animaduerſa. Cap. IIII.

QVum viderem non infeliciter tentaſſe quoſdam

dam Eraſmi dictis attexere aliqua de talorum teſſerarumq́ ratione, vſqueadeo vt gloriari etiã hoc nomine inſtiterint, qui tamen vix tria quatuor ue autorum teſtimonia aſſuerint, putaui & ego me rem ſtudioſis non ingratam facturum, ſi non parum multa ab alijs tacita, quædã etiam animaduerſionem & limam promerita, collectaneis hiſce noſtris insererem: quare candori noſtro faucbunt ſtudioſi. Ἀστράγαλος itaq́, quem talum Latini nominant, Ionibus etiam ἀστραγάλη, vt ex autoritate rhetorici lexici citat Euſtathius, ſic dictus eſt, quaſi ἀστράβαλος, enallage literæ β, διὰ τὸ ἀστραβῶς ἐπὶ βαίνειν, quòd ad inceſſus firmitatem faciat. hinc ἀστραγαλωταὶ μάστιγες celebratæ ſunt veteribus, ſcuticæ talis inſertis conſtantes, ut idem Iliad. 23. annotat, quarum apud Plutarchum in libello aduerſus Coloten fit mentio, quibus cædi flagellariq́ ſolebant in Matris deorum templis Galli eius deæ miniſtri, ſi quid deliquiſſent. Eius verba ſunt, μάστιγος διδυμένος δὲ ἀστραγαλωτῆς ἱκάνας ἢ τοὺς γάλλους πλημμελοῦντας ἐν τοῖς μητρῴοις κολάζουσιν. Hinc & ἀστραγαλομάντεις ab Artemidoro libro ſecundo recenſentur, qui è talorum iactu, futurorũ euentuum ſortem prædiuinabant. Talos ἀστρίχους dixit Ariſtophanes, alij poëtę ἀστρίας, Callimachus ἄστριας, ubi donatos cuidã fuiſſe memorat ζορκὸς πέντε νεοσμήκτους ἄστριας, dorcadis talos quinos recenti raſura expolitos. Vnde & talis ludere ἀστρίζειν dicebaſ & ἀστραγαλίζειν. Hic ludus quaternis fiebat talis, quorũ vnuſquiſq́ caſus habebat quatuor, nõ ſenos,

cubi ad modum:dyas nanq; & pempras hic deerāt,hoc eſt,binarius quinariusq; numeri ocioſi erant,neq; in talis recenſebantur : ſed poſitus ipſe,ſiue ratio lapſus,vicem obtinebat numeri, teſtante Polluce.vnde apparet ſtatus poſitus'ue talorum diuerſos,nominibus unionis, ternionis,quaternionis,& ſenionis fuiſſe cēſitos.Cupidinem & Ganymedem talis ludentes puerili more inducit Apollonius Rhodius libro tertio his verbis:

*Αμφ' ἀστραγάλοισι δὲ τώγε*
*Χρυσέοις, ἅτε κοῦροι ὁμήθεες, ἑψιόωντο.*
*Vt pueri æquales ex auro ludere talis*
*Sunt deprenſi ambo.*

Caluus poëta Curium Romanum talis pereruditum deſcribit,teſte Aſconio.Pauſanias Arcadicis in Herculis ſpecu cognomento Buraici,diuinationis genus exercitum fuiſſe ſcribit, quod aſtragalis quaternis in pinaca coniectis fiebat, poſt fuſas prius ad diuum preces.Pindari quoque ſcholiaſtes in Pythijs annotat,in ſacris deorum menſis repoſitos fuiſſe talos aſtragalóſue, quibus proiectis futura augurabantur. Verbi gratia,eiuſmodi ſi iactus obtigerit, tale quid eueniet:ſin minus, non continget. Celebris eſt apud autores Siphnius talus, *σίφνιος ἀστράγαλος*, ob exiguitatem, vt arbitror, *διὰ σμικρότητα*, ſicuti refert Euſtathius. A talorum ludo diuerſus eſt teſſerarius,quem & *πεττείαν* & *κυβείαν* illi dixere, licet Athenæus confudiſſe videatur libro 10.ex Theopompo Rhodiorū inſolentiā deſcribens, talo-

talorum ludo, uel teſſerarum de fœminis liberis ad ſtuprum ſolicitandis contendentium: cuius verba non grauabor adſcribere: ὥστε καὶ κυβεύειν ἠξίωσαν πρὸς ἀλλήλους περὶ γυναικῶν τῶν ἐλευθέρων, καὶ διωμολογοῦντο τοὺς ἐλάττω τοῖς ἀστραγάλοις βάλλοντας, ἣν τινα χρὴ τῶν πολιτίδων τῷ νικῶντι εἰς συνουσίαν ἀγαγεῖν &c. & paulo pòſt, καὶ ταύτην τὴν κυβείαν ἔπαιζον. id eſt: Pacti inter ſe, vt qui minimum talis iecisſet, uictori quancunque oppidanarum iusſus produceret. & mox: atque hunc teſſerarum ludum exercebãt. Vides uti & κυβεύειν & κυβείαν confundat cum aſtragalis. Πεττείαν, hoc eſt, teſſerarium ludum inueniſſe in Aulide Bœotię, οὐ ῥάθυμον παιδιὰν, ἀλλ' ἀγχίνουν τε καὶ ἔξω σπουδῆς, non ſegnem ludum, ſed ingenioſum atque induſtrium, Palamedes Euboicus à Philoſtrato in Heroicis traditur: cui eam gloriam tribuit & Gregorius Nazianzenus in prima inuectiua στηλιτευτικῇ: item Pauſanias in Argolicis, dicens Palamedem cubos ab ſe inuentos conſecraſſe in fano Fortunę. Sophocles quoque in Palamede fabula, hanc inuentionem illius ita proſequitur:

οὐ λιμὸν οὗτος τόνδ' ἀπῶσε σὺν θεῷ
Εἰπεῖν, χρόνου τε διατριβὰς σοφωτάτας
Ἐφηῦρε, φλοίσβου μετὰ κόπον καθημένοις,
Πεσσοὺς, κύβους τε τερπνὸν ἀργίας ἄκος; Latinè ſonãt:

*Non ille (dicam enim) procul famem deo*
*Iuuante abegit, ociumque fallere*
*Docuit ſedentes littore in ſicco, mare*
*Vbi murmurat, ludo reperto teſſeræ,*
*Vitæ iucundo deſidis ſolatio?*

Imò Polemon autor eſt, ſua ætate monſtratum fuiſſe ſaxum apud Ilium, ſuper quo peſſos Græci iaciebant. Quin & παλαμήδειον ἀβάκιον, Palamedis abaculus celebratur ab autoribus. Plato tamen in Phædro Aegyptios ait inueniſſe præter numerandi & ſubducendorũ calculorũ rationẽ, etiã πεττείαν atq; κυβείαν. Proci apud Homerum πεσσοῖσι προπάροιθε θυράων θυμὸν ἔτερπον, teſſeris ante fores ſeſe oblectabant. Ludum hunc in carmine de Virginitate deſcribit Nazianzenus:

ἀλλ᾽ ὥς τις στρεπτοῖσιν ἰαινόμενος φρένα πεσσοῖς,
Πεσσὸς μὲν προίησι, τὸ δ᾽ ἄρτιον, ἠὲ περιττὸν
Οὐ χέρες, αὐτομάτη δὲ λίθων στροφάλιγγος ἔνεικαν. id eſt

*Qualis cui mentem uerſatilis alea paſcit,*
*Ille quidem iacit, at par impar non manus ipſa.*
*Fingit, fortuita at præbet uerſura lapilli.*

Phanias Comicus Mithylenæũ quendã Leonẽ ἀήττητον κατὰ τὴν πεττευτικὴν, in aleatorio ludo inſuperabilẽ nominatim celebrat. Atenim quę fuerit procorũ in iactu teſſerarũ ludendi ratio, ex Cteſonis Ithacenſis fide recenſet Appion Alexandrinus apud Athenæũ in Dipnoſoph. 1. Porrò in hoc ludo quinq; vtebant̃ teſſeris, unde & nomẽ fortaſſe πεττείας, quaſi πεμπτάας τινὲς fluxit, ut ex Euſtathio citauit Phauorinus: (nam ἀπὸ τοῦ πίπτειν, à caſu eorũ etymõ deriuat Hom. ſcholiaſtes. Aliter tamen Zenobius, tribus ueteres luſiſſe dicit, quod & adagiũ uidetur innuere, ἢ τρὶς, ſiue (ut in Zenobio legit) τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι. Sed quia in huius adagionis mentionẽ incidimus, paulò latius explicãda erunt quædã, & reſtituenda nõnulla

in

in Eraſmi annotatione. Cubus, grȩcè κύβος, effertur tam de teſſera quæ iacit, q̃ de puncto ipſo & nota inſculpta, numerũ iactorũ reddente, ac prȩcipuè unione, qui ὄνος quoq; aſini nomine dicitur. ubi obſerua obiter, apud Pollucẽ lib. 9. ca. de conuiualibus luſibus, κοιλότητος legendũ eſſe, nõ κυλότητος. Priore modo accipit illud è Tragœdia, ἀεὶ γὰρ εὖ πίπτουσιν οἱ Διὸς κύβοι. id eſt: Feliciter ſemper cadunt cubi Iouis. at poſteriore accipiendũ Euripidis illud in Myrmidonibus, ubi teſſeris ludentes facit Heroas,

*βέβληκ' ἀχιλλεὺς δύο κύβω καὶ τέτταρα.*

*Duas Achilles uniones iecit & quatuor.*

quem verſum in Ranas tranſtulit Ariſtoph. Itẽ illud Eupolidis: ἀποφθαρεὶς δὲ δύο κύβω καὶ τέτταρα. Sic accipienda ſunt quæ paulò obſcurius ſcripſit Zenobius in hȩc verba: κύβον γὰρ ἔλεγον ἰδίως αὐτὸ τὸ ῥιπτόμενον, ὅτι πλήρης ἐστὶ, καὶ κενόν. quæ ſic reddidit Eraſmus: Teſſerã etiã iactũ ipſum appellant, qui nõnunquã plenus eſt, interdum inanis: itaq; iactus ter trium feliciſsimus erat, trium inanis. Hæc ille, ſed falſus eſt: nam ter ſex plenam victoriã apportabant, tres verò cubi, hoc eſt, uniones, ſuccumbere iacentem loquebantur: id quod & Zenobius non inficiat, qui Ionas appellaſſe tales cubos monadas 'ue etiã ὄνος teſtatur: ubi in exemplaria græca non vulgare mendum irrepſit, loco ὄνος habentia οἶνος, tametſi apud Pollucem alibi etiã οἰνὸν & οἴνην ſcriptũ inueniã. Quod uerò non ter trium iactus feliciſsimus fuerit, quod uoluit Eraſmus, ſed ter ſenũ, clarè oſtẽdit

Aeſchylus in Agamemnone, vbi excubitor conſpecta per tenebras face captæ Troiæ indice, eam ter ſex ieciſſe, hoc eſt, fauſta lætaque portēdere omnia gaudet: itaque ſic ait:

*τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι,*

*Τρὶς ἓξ βαλούσης τῆσδέ μοι φρυκτωρίας.* id eſt,

*Cecidiſſe res beriles proſperè dabo,*

*Nocturna quando hæc fax mihi ter ſex iacit.*

Vnioni quoque nomē fuit apud illos *κύων*, cui canicula reſpondet voce latina: præterea & *κῷος* & *χῖος*, quò ſpectat Leonidæ epigramma in Piſiſtratum:

*Τί ſοχασώμεθά σε Πεισίστρατε, χῖον ὁρῶντες*

*γλυπτὸν ὑπὲρ τύμβου κείμενον ἀστράγαλον.*

*Quid commentabor de te Piſiſtrate, Chium*

*Inſculptum tumulo quòd uideam aſtragalum?*

Ex quo loco apparet Chium etiam in talis, non modò in teſſeris obſeruari ſolere. Adde, quòd Eubulus Comicus in Aleonibus, *κύκλωπα*, ni fallor, dixit ab uno oculo monadi reſpondente. At ſenio, *ἑξίτης* dicebatur, & *κῷος*, atque etiā *σωνικός*: de quo fluxit parœmia, *χῖος παρέστη, κῷον οὐκ ἐάσω.* quomodo Strattis Comicus illud extulit:

*Χῖος παραστάς, κῷον οὐκ ἐᾷ λέγειν.* id eſt:

*Hic Chius aſtans, non ſinit Coum loqui.*

quò alluſit Ariſtophanes in Ranis, ibi: *οὐ χῖος ἀλλὰ κῷος.* Iam uerò Cubi uocabulū (quod etiam ad amphoram, iuxta Rhemnium Fannium, & quadrantal, à quatuor quadris dictum, extenditur, de quo & Gellius lib. 1. cap. 20.) apud Græcos panem etiam quadratū notat, anetho conditum

ditũ & oleo, vt in Dipnoſophiſtis tradit Athenæus: præterea & lumborum concauitatem utrinque ſubſidentem, κύβον dici in Synonymis à Simmariſto proditum eſt. Arrianus etiam pro verticulo ſpinæ cubi uocabulũ vſurpaſſe legit:

*αὐχένος δὲ ὑπάτοιο κύβοις ἐπιτέλλεται ἰξύς.*

*Ceruicis ſummæ coniungit uertebra ſpinam.*

In eadem ſignificatione Aſtragali voce uſus eſt Tryphiodorus, ἐπαυχενίοις δὲ λυθέντων ἀστραγάλοις ἰάγησαν, collapſos altrinſecus Troianos perfractis colli uerticulis expiraſſe ſcribens. Quin & pro ancipiti euentu κύβος, vt alea Latinis, ponitur: unde prouerbiale illud apud Aeſchylum in 7. ad Thebas, ἔργον δ' ἐν κύβοις ἄρης κρινεῖ. id eſt: Mars belli incertus rem iudicabit. Non eſt prætereundum ſilentio quod apud Menodotum, ſiue eius metaphraſten Galenum in oratione ad artes parænetica legitur, Mercurium orationis deum à veteribus plaſtis pictoribusque, κύβῳ inſiſtentem fingi pingique, quòd cubica figura ſit minimè inſtabilis: qua ratione cubis comparauit Socratis rationes Hierocles Alexandrinus philoſophus, quòd quancunque tandem in partẽ caderent, ſtabiles ſemper καὶ ἀπτῶτον manerent. quodque Plato in Repub. Archytam Tarentinum geometram primùm inueniſſe cubum refert. Solebant autẽ pro numero punctorum ſiue cuiuslibet monadis drachmã aut ſtaterem deponere ludendo, præcipuè in eo luſus genere quod πλειστοβολίνδα nuncupabant ab euentu, quòd qui plura iactu numeraſſet puncta, appoſitam argenti ſummã

auferret. Vnde in Amipſiæ Comici Pala, uel funda (σφενδόνην inſcripſit) τριμναῖον apponitur, trium minarum precium, in trium cuborum iactu, nimirũ pro quolibet vnione mina. Porrò à punctis teſſerarum ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς κύβοις ῥημάτων, aleones dicti ſunt ῥηματίαι, vt in Iliad. 16. annotat Euſtathius, quos & σκιραφίτας Amphis Comicus dixit: at pergulæ vel tabernæ vbi teſſeris ludebatur, κυβευτήρια à cubis, & σκιράφια à peculiari Athenis ei rei dedicato loco, nominabantur, quas & πεττεῖα dixit Sophocles. Refertur ab Euſtath. in Ilia. 6. teſſerarij ludi genus διαγραμμισμὸς dictũ, quo calculis ſexaginta albis pariter & atris, in fritilli alueo ludebatur: ita enim eius verba interpretor, διὰ τῶν ἐν πλινθίοις ψήφων ἑξήκοντα, λευκῶν τε ἅμα καὶ μελαινῶν. Cuius vſus eſt apud Philemonẽ, μεθύει, διαγραμμίζει, κυβεύει. Redeamus poſt liminio ad talos. Vt cubus ſex habet caſus τῆς ἑβδομάδος κατ᾽ ἀντίθετον συγκειμένας, ita vt ſeptenariũ conſtituant numerum cum acceſsione oppoſitæ partis: nam monadi hexas oppoſita erat, triadi tetras, & dyadi pemptas, quæ in ſolis cubis ſenas habentibus ſuperficies, extant: ita aſtragalorum quilibet quaternos habet caſus, vti diximus: qui ſi in excidendo diuerſas oſtẽdiſſent facies, venereus iactus is nominabatur. Porphyrion grammaticus annotat Veneris iactum ſupremum habuiſſe numerum in talis, quippe qui tricenariũ expleret, quo iactu ἀρχιποσίαν ſortiebantur, à quo bibendi ordo inciperet: niſi pro tricenario legendum ſit ter ſenariũ, de quo antè

in

in Senione diximus,& in commentarijs noſtris in Horatium. Euſtathius Iliad. 23. talorum caſus vniuerſos ſcribit fuiſſe numero λε,id eſt,triginta quinq; ( niſi vitioſus fuerit codex manuſcriptus,quem Bononiæ vtendũ mihi impetrarat Comitum Pepolorum,principis in ea ciuitate familiæ,benignitas)quorum aliqui à dijs, ab Heroibus alij &viris illuſtribus,aut amaſijs,nõnulli à fortuitis euentis, vel ad honorem & lucrum,vel ad ignominiã diſpendium'ue facientibus,nomen ſumpſerũt: inter quos Steſichorus octadem ſignificabat, quoniam eius poëtæ tumulus apudHimeram Siciliç oppidum,octonis conſtabat angulis. Poſtea à fracto triginta tyrannorũ dominatu, quadraginta qui Reipubl. Athenienſis ſummã tenuerunt, in gratiã Euripidis poëtæ,qui cum ijs viuebat familiariter,excogitarunt quendã talorũ iactum,quem poëtæ nomine donatũ Euripidiũ dixere. Erat in talorũ luſu felix iactus πρανὴς dictus quaſi pronus, cui ὑπτιάζων,id eſt, ſupinus aduerſabatur, apud Eubulum.Item ἀίγλη à ſplendore fortunatus iactus erat.In feliciũ numero cẽſebantur & καλλίβολος, & εὐδαίμων,& ἱδρὸς,& λάμπων,συνωρὶς,ἁρματίας, κυρφωτὸς, ἐπακοντιστὴς, ἐπίβητος, & quæ alia recenſet ex Eubulo Pollux.inter infauſtos erãt γραῦς,ἄβολα, μαίνης,ἄβιτος,πάφαινα.at μίδας è medijs iactibus erat,nec infeliciſsimus,nec item fortunatiſsimus teſtante Polluce,tametſi Cœlius feliciſsimũ ſcribat.Addit Euſtathius loco ſupradicto, q̊d huic loco non eſt diſſonũ,quòd κύων,de quo memini,

*δηλοῖ ἀντανάιρεσίν τινα ψήφου, ἐν χώραις γάρ τισι διαγεγραμμέναις πεττευτικῶς, πολλῶν κειμένων ψήφων ἃς ἐχρῆν ἀνταναιρεῖν, αἱ μὲν χῶραι, πόλεις ἐλέγοντο νόμῳ κυβευτικῷ, κύνες δὲ αἱ ἀλλήλαις ἐπιβουλεύουσαι ψῆφοι.* Ad talos illud quoque ſpectat, quòd Diogenes in ſua repub. cenſuit aſtragalos nomiſmatis vicem obtinere, damnato prorſus pecuniæ vſu: quodq́ Antiochus ille cognomento *ἐπιφανὴς*, id eſt, illuſtris, imò *ἐπιμανὴς* potius & inſanus, cum Polybio dicendus, promiſcuè nullius habita ratione, his talos dorcadum, illis palmæ fructus, aliis aurum elargiretur. Memoratur Lyſandri Lacedęmonij dictum non incelebre, viros iureiurando, pueros talis fallendos eſſe: nam apud Iul. Pollucem, vt id obiter dicam, lib. 6. cap. 32. *ὅρκοις* legi debet, non *ἔκοις*. & apud Plutarchum nono ſegmento problematum, cap. 6. deſiderantur hæc verba: *παῖδας μὲν ἀστραγάλοις, ὅρκοις δὲ ἄνδρας ἐξαπατητέον.* legitur & Demetrius ex fuga bis infeliciter ſuſcepta retractus ſecundò, talis aureis donatus fuiſſe à Phraarte Perſarum rege ad exprobrationē puerilis leuitatis, quod cōmemorat ex Trogo Pompeio Iuſtinus. Eſt & illud obſeruatu dignum, quòd Xenophon equis talos tribuit, præter Ariſtotelis hoc in genere diligentiſsimi mentem, negantis animalia *μώνυχα*, ſolidam habentia vngulam, talis eſſe prædita, excepto Aſino Indico, cui & cornu in fronte produxit natura. Hęc habui quæ de talis teſſerisq́, aliis indicta, de myrothecio noſtro ſupplere libuit, rem literariā promouendi ſtudio.

De

De ſortiendi rationibus uarijs. Cap.V.

LOcus Horatij in Odarum primo prælegebatur à me, ubi negat à morte nos regna vini ſortituros talis: ibi quum ueniret in mentem mihi pluribus in rebus obſeruatam fuiſſe olim ſortiendi rationem, viderem'qꝫ pleraſqꝫ ſortitiones ab eo loco eſſe alienas, viſum eſt eam cognitionem huc eſſe reijciendam, hîcqꝫ pluſculum verborũ ſuper ea re eſſe faciundũ, id quod nunc exequi ſtat animus, ſi prius Mercurio ſuũ quoddam ἑρμαῖον appendero, nempe quòd omnis ſortitio Mercurio fuerit attributa, ut in Ilia. ſeptimum annotat Euſtath. vnde ἑρμοῦ κλῆρος, id eſt, Mercurij ſors quædam dicta fuit apud veteres: ea erat ſecundũ Suidam oleæ folium, quod in vrnam conijciebant, primum'qꝫ educebant in honorem huius dei: cuius cõſuetudinis meminit in Aeolo Euripides. Sors autem ſiue ſignum ſortitionis quod vrnæ immittitur, calculus uidelicet, aut cõcha, aut aſcia, aut annuli nota, aut etiam ceſpes viuus iuxta Sophoclem, vel ſimile quid, κλῆρος dicitur, alio nomine πάλος, ἀπὸ τοῦ πάλλειν, à mouendo: κλῆρος uerò ab euentu, quo educta ſorte ad muneris alicuius adminiſtrationem quis uocatur, à κλῶ, quod eſt, voco: aut potius ex Herodiani grammatici ſententia, à καλὸν, id eſt, lignum, quòd lignorum vſus fuerit potiſſimus ad ſortes faciendas, in quibus ſymbolum ſuum teſſeram'ue incidebant: quomodo Homerus Iliad. 7. ea voce vſus eſt, ibi:

οἱ δὲ κλῆρον ἐσημήναντο ἕκαστος

*ἐν δ' ἔβαλον κυνέῃ.*

*Pro ſe quiſq; duces ſortem obſignare, cauamq;*

*Inijcere in galeam.* Ab hac voce deſcendunt κληροῦχοι, ita coloni nominantur apud Græcos, velut ſorte nacti loca inhabitanda. ſic Iſocrates
2 in Panegyr. ſic vſus eſt Appianus: βολοῦσκοι δὲ τοῖς πταίσμασι τῶν γειτόνων οὐ καταπλαγέντες ἐστράτευον ἐπὶ ῥωμαίους, καὶ ἐπολιόρκουν τοὺς αὐτῶν κληρούχους. id eſt: Volſci nihil perculſi finitimorum cladibus, expeditionem in Romanos mouebant, eorumq; colonos bello affligebant. Quibus prælibatis, ſortiendi
1 modos ſubijciam. Primùm igitur omniũ in eo reipub. ſtatu, qui penes populum eſt, δημοκρατίαν nominant, magiſtratus ſorte eligebantur. Dein de iudices principiò conſcribi de curia ſenatoria, deinceps in vrnam ſortitò mitti, ut è pluribus neceſſarius numerus confici poſſet, conſueuiſſe autor eſt Aſconius Pædianus: ita vt primò delecti, mox ſortirentur: quod ex orationibus Ciceronis ſæpe diſcere eſt. Ea ratione apud Virgilium,

*Quæſitor Minos urnam mouet.* & apud Statium:

*Arbiter hos dura uerſat Gortynius urna.*

Seruius in 6. Aen. negat auditas fuiſſe cauſas, niſi per ſortem ordinatas. Ordo autẽ ex ſorte dierum petebatur, quo poſt triceſimum diem cauſas ſuas exequi poterant. Iudicum autem nomina tabellis inſculpta inq; vrnã iacta, per ſortem
3 promebantur. Pręterea Conſules, Proconſules & Prætores prouincias ſortiebantur: vetabatq; lex Curiata prouinciã extra ſortem cuipiã cedere,

re,hoc eſt, ne alter alterius prouinciã inuaderet,
ſed miſsis ſortibus eas ducerent,præcipiebat.Ci
cero in familiar.epiſt.Appius (inquit)dixit ſeſe,
ſi licitũ eſſet legem Curiatã ferre, ſortiturũ cum
collega eſſe prouinciã.Inſuper ducendis legatis 4
vrnam & ſortem veteri exemplo poſitas fuiſſe,
ne ambitioni aut inimicitijs locus foret, cõten-
dit Marcellus apud Corn. Tacitũ lib. viceſimo.
Adde quòd brabeutæ ſorte ducebãt eos qui cur 5
riculo certamina obituri forent,vt in Electra te
ſtatur Sophocles,vbi ait:

*ὅθ' αὐτὸς οἱ τεταγμένοι βραβῆς*
*κλήροις ἔπηλαν καὶ κατέστησαν δίφρους.*

Luctaturi quoq; in circo ſortiebantur, & ſorte 6
ducti manus conſerebant:vnde & palæſtræ no-
men, ἀπὸ τοῦ πάλλειν, ab vrnæ motu, iuxta Seruiũ.
In quo ſortitionis genere illud obſeruatum le-
gimus apud Lucianum, vt binæ literæ pares
eductæ, binos athletas committerent. Apud
Homerum Heroës, obſignatis ſignaculo cu- 7
iuſque ſortibus & in galeam dimiſsis, ſortiun-
tur,quis cum Hectore ſit congreſſurus.Sortiun
tur item Paris & Menelaus, vtri cederent prio-
res iaculandi vices. Iam verò & apud Virgil. in 8
quinto,duces in nauali certamine,loca ſorte le-
gunt.apud eundem in tertio ſortiuntur remos, 9
id eſt,remigandi vices.Miles quoque ſortitò ex 10
cubabat: quapropter in Theodoſio laudat il-
lud Latinus Pacatus, quòd ipſe excubias cum-
primis ſorte ageret.Annotat in dieb.genialibus 11
Alexander Neapolitanus, Syracuſanis in vſu

fuiſſe,ut per literarum elementa ſorte legerent, qui in concione ſententiam ſuam exponerent: vnde cauillum Dionyſij manauit, monarchiam ſibi augurantis,quum literam M.eſſet ſortitus. Talis autem ſortitio propterea indicta fuiſſe videtur,ne contentio quæpiã in ordinatione oriretur,aut ne in gratiam alicuius iudiciũ huma-
12 num tranſuerſum ferretur.Tacitus lib.13.refert præfectos quoq;, penes quos cura publicarum tabularum eſſet,ſorte duci ſolere è prætorũ nu-
13 mero. Ariſtophanis interpres in Veſpis adſcribit & illud, quòd Aegyptij ſortitò partirentur,
14 quos quiſq; agros coleret. Neq; ſilentio prętereundum eſt,ſtudioſos antiquitus in Muſæis ludis'q; literarijs ſortiri conſueuiſſe, ut bini quos ſortes commiſiſſent,alter alteri eruditas quæſtiunculas intentarent:qua de re lubet Plutarchi ex ſympoſiacôn nono,cap. 3. verba ſubijcere: ἔθους ὄντος ἐν τοῖς μουσείοις κλήρους περιφέρεσθαι, καὶ τοὺς συλλαχόντας ἀλλήλοις προτείνειν φιλόλογα ζητήματα. Su-
15 per hæc omnia ſortitionis vſus in ſympoſijs nõ eſt incelebris, quando talis aſtragalis'ue ſorte miſsis ſympoſiarchen ſeu modiperatorẽ à Nonio Marcello ſic nuncupatũ,ducebant, qui conuiuij præſes, conuiuales leges præfigebat: quẽ nos morem obſeruamus mordicus veluti per manus traditum,pridie eius diei quem Epiphania græca uoce indigitamus, patriaq; lingua, quem ſors præſidem dederit, Regem nominamus cum Græcis,qui eundem quoq; βασιλέα uocitant,Cuius moris in Tacito fit mentio lib. 13.

ubi

vbi inquit:Feſtis Saturno diebus inter alia ęqualium ludicra,regnum luſu ſortientium,euenerat ea ſors Neroni.& Arrianus in Epicteto his verbis: ἐν σατουρναλίοις λέλογχε βασιλεὺς,προστάσσει, σὺ πίε, σὺ κέρασον,σὺ ἄπελθε,σὺ ἔλθε. Apud Laërtium Diogenem lib . 8 . ſympoſiarchus tyrannicè iubet, πίνειν,ἢ καταχεῖσθαι τῆς κεφαλῆς, pręcipiens ebibendũ eſſe poculũ,aut in caput affundendum . Hactenus ferè de ſortiendi generibus perſcripſimus: nunc quædã ab hoc argumento non aliena adijcienda ſunt,nimirum quòd ſortium deæ appellatæ fuerint olim Teniræ,à tenendi argumento: quodq́ue aliquando receptum fuerit, ſortes capitales folijs inſcribi à iudicibus, vnde ἐκφυλλοφόρησις condemnatio dicta eſt.Item quòd teſtulis in vrnam coniectis, ſi ſex millium numerũ explerent,reus ſolum vertere cogebatur, non tam facinoris conuictus,quàm reipub.grauis, ac virtutis nomine odioſus,quod ὀστρακισμὸν appellabant,ab Hippia tyranno inuectum, vt in lib.de politijs ſcribit Heraclides:nam Suidas ex autoritate Theophraſti,tradit omnium primum Athenis oſtraciſmo eiectum fuiſſe Theſea, multò ante Hippiæ tempora . Neque illud reticendũ eſt, veteres loco calculorum iudiciariorum,vſos fuiſſe conchulis marinis, quæ χοιρίνας vocabant, vt teſtantur Pollux lib.8.& Ariſtoph.interpres. ad quarum modum fabricatæ fuerũt poſtea æneæ,quas σπονδύλους & φρυκτοὺς nominarunt. Porrò iudicum calculi duplices fuerant,vt ex Vlpiani annotationibus in Demoſthenem conſtat,

quidam pertuſi perforatiue, & nigri, qui condemnabant: alij qui abſoluebant, albi & integri: illi τετρυπημέναι ψῆφοι καὶ μέλαιναι, & ἀναιροῦσαι, & τετρυπημέναι dicuntur ab autoribus: at hi ἄτρητοι, λευκαὶ, σώζουσαι, ἐλεοῦσαι, & apud Aeſchinem πλήρεις. Sitella verò, quæ & vrna, græcis καδίσκος, vas erat in quod immittebantur calculi: cuius operculum per quod inijciebantur, κημὸς dicebatur. Duas verò fuiſſe vrnas, priorem mortis, poſteriorem miſericordiæ nuncupatam, annotatur ab Ariſtophanis ſcholiaſte in Veſpis.

## Locus ex annotationibus Budæi in Pandectas expenſus. Cap. VI.

BVdæus renaſcentis græcæ literaturæ alter quaſi Camillus, in annotationibus quas in Pandectas ſcripſit doctiſsimas, annotat πιλίδιον apud Demoſthenem in oratione περὶ παραπρεσβείας, hoc eſt, de legatione male obita, ſignificare ἐπιτηδευτὴν κόμην, comã aſcititiam. Equidem ſi à tantæ in re literaria autoritatis uiro diſſentire fas eſt, πιλίδιον tiaram aut pilei genus ad defendendum æſtum & imbres aliaſq; aëris iniurias comparatum intelligo, præſertim quum Grammatici dicant id eſſe quod uulgo καμιλαύκιον ab arcendis ſolis feruoribus dicetur, παρὰ τὸ ἐλαύνειν τὸ καῦμα, ea enim lectio reſtituenda eſt in Suida, pro καμιλαύχιον. in quem vſum hodie feltra dicta, è caprarum aut hircorũ villis rudioribuſq; lanis coagmentantur cõcinnanturq;. Facit huc quòd nonnulli eam vocem σκιάδιον ſiue vmbellam exponunt. extat apud

Ariſto-

Ariſtophanem Telephi πιλίδιον. alioqui & πῖλος cum voce diminutiua idem ſignat Thucydidis ſcholiaſtæ & Suidæ: qua voce & ſignificatione vſus eſt Dion libro 58. de C. Caligula loquens, καὶ σφίσι πίλους τὸν θετταλικὸν τρόπον ἐς τὰ θέατρα φορεῖν, ἵνα μὴ τῇ ἡλιάσει ταλαιπωρῶνται, ἐπιτρέπει. id eſt: Senatoribus conceſsit fultos è lanis coactis galeros ad ſpectacula adferre, Theſſalico more, ne ſolis feruore moleſtarentur. Hephæſtion grammaticus annotat, Theſſalicos illos galeros inſignes fuiſſe, his verbis: καὶ γὰρ περισσοὶ ἦσαν οἱ θετταλικοὶ πῖλοι. Theſſalici galeri ſeu petaſi, vt prægmagni meminit & Theophraſtus libro quarto de plantarum hiſtoria, vbi de faba Aegyptia loquitur, quam dicit proferre folia ingentia, ὧν τὰ μεγέθη πίλῳ θετταλικῷ ἰσάζον, id eſt, magnitudine Theſſalicum pileum æquantia: vbi notandum venit, quod iſte πῖλον vocat, à Dioſcoride πέτασον nominari, quum de eadem herba libro ſecundo in hæc verba ſcribit: ἔχει δὲ φύλλον μέγα ὡς πέτασον. id eſt, folium habet inſtar petaſi magnum. Sophocles in Oedipo Colonæo, ἡλιοστερῆ κυνῆν θετταλίδα vocat talem galerum, velut galeam Theſſalicam ſolem arcentem. Vſum iſtiuſmodi galeri indicat & Callimachus, vbi ait:

Ἀμφὶ δ᾽ οἱ κεφαλῇ νέον αἱμονίηθεν
Μεμβλωκὸς πίλημα * πέτρου ἄλκαρ ἔκειτο.

Impoſitus erat capiti galerus fultus, recenter admodũ è Theſſalia profectus, ſolis defenſaculum: πέτρον enim ſolem ex Anaxagoræ opinione

dici hîc puto. Dionyſius Halicarnaſſæus lib. 2. apices interpretatur Saliorum geſtamina, *πίλους ὑψηλοὺς εἰς σχῆμα συναγομένους κωνοειδεῖς*. hoc eſt, pileos galeroſue pręaltos in coni formam faſtigiatos, quos Græci *κυρβασίας* appellant. Talis fuit & cauſię vſus, ex Euſtath. Iliad. 2. *καυσία ἦν κάλυμμα κεφαλῆς μακεδονικὸν ἐκ πίλου ὡς τιάρα, σκέπουσα ἀπὸ καύσωνος*. id eſt: Cauſia tegmẽ erat capitis Macedonicum è lanis coactis, vt tiara, æſtum defendens. quod & in Epigrammatibus lectũ ęſt. Neq; aliorſum accipienda ſunt Demoſthenis verba, quæ Budæus adducit, quibus Aeſchinis mollities perſtringitur: Tu, inquit, in meditandis infelicibus verbulis & exercendis lateribus ocium conſumens, ſecurus eſſe de reddenda tantorum criminum ratione putas, ſi vel impoſito capiti galero obambules, mihiq; conuicia facias: *κἂν πιλίδιον λαβὼν ὑπὸ τὴν κεφαλὴν περινοστῇς, καὶ ἐμοὶ λοιδορῇς*.

## Locus obſcurus apud Ciceronem in orat. pro Roſcio explicatus. Cap. VII.

NEſcio quomodo mihi placuerit ſemper impenſius vetus illud prouerbium ab omnibus decantatum, Difficilia quæ pulchra: ita ſemper aduerſus ardua, quæq; pluſculũ difficultatis primore fronte obtenderent, enitendum mihi eſſe duxi: itaq; quum apud Ciceronem in oratione pro Sex. Roſcio Amerino inter legendum occurriſſet dignus vindice nodus, quem nemo hactenus, quod equidem ſciam, explicare adnixus eſt, inueniſſe me ratus ſum quod quærebam. Saxonius, cuius præ cæteris erudi-

tus

tus in eam orationẽ extat cõmentarius, ad eius loci allegoriã, aut ænigma potius perfectè intelligendum, Delio natatore putat eſſe opus. Neq; Syluius aut Latomus momenti quicquam ad loci explicationem adferunt. Accingar igitur ego, & quoad eius fieri poteſt, ſenticetum difficultatis omne tollã: quòd ſi in re obſcuriſsima fallar opinione, conatus tamen in parte laudis ponetur. Ciceronis verba ſunt: Te pugna Cannenſis accuſatorem ſat bonum facit: multos cæſos non ad Thraſimenum lacum, ſed ad Seruilium uidimus: quis ibi non eſt uulneratus ferro Phrygio? Inceſsit hîc Erucium notæ improbitatis accuſatorem, qui Syllanæ proſcriptionis tempore in calamitoſo reipub. ſtatu, occaſionem bene gerendæ rei nactus, clarum accuſatoris nomen acquiſierit. Vocat ergò hîc allegoricè Cannenſem pugnã, Syllanam proſcriptionẽ: quod ita eſſe, perſpicuum fit ex Arnobio Lactantij illius magni præceptore, cuius ex lib. quinto aduerſum gẽtes verba huc adſcribenda ſunt. Nunquid, inquit, bellum Iliacum in Socraticã verti condemnationem poteſt? aut pugna illa Cannenſis, proſcriptiò fieri crudelitasq; Syllana? Poteſt quidem proſcriptio (quemadmodũ Tullius ludit) pugna dici & appellari Cannẽſis, ſed quæ geſta eſt dudum pugna, eſſe nõ poteſt, eademq; proſcriptio &c. Vides clarè Cannenſis pugnæ appellatione, venire & intelligi proſcriptionem Syllanam. Sed quæ ſequuntur plus habent difficultatis. Multos cæſos non ad Thraſimenum

lacum, ſed ad Seruilium. Correctio eſt, de lacu autem Thraſimeno in agro Peruſino notũ eſt, perijſſe illic cæſa ingenti clade, vnà cum Flaminio Cos. uicena Romanorum millia, præter captiuorum non parcum numerum. Lacum verò Seruilium, quem Syluius negat ſe legiſſe vbi ſit, Sex. Pompeius Romæ ab autore nominatum refert in principio uici Iugarij, baſilicæ Iuliæ continentem, vbi Hydræ effigies extiterint à M. Agrippa poſitæ: quod forum hoc nomine fuiſſe aſſerit antiquitatis omnis ſcientiſsimus Morillonus. Certè Cicero illic Seruilium lacum appellat tribunal C. Seruilij Glauciȩ, longè poſt homines natos improbiſsimi, optimorũ quorunq; ciuium & ſenatorum ſanguine madens atq; reſtagnans. de quo intellexit & Iulius Firmicus libro primo matheſeωn, vbi ait: Vis'ne aliquid tibi, quia in Syllanis temporibus immoramur, de lacu Seruilio referam? in quo multorũ ſenatorũ capita ad oſtentationẽ immaniſsimi facinoris, ſectis ceruicibus pependerunt. Et Seneca lib. de diuina prouidentia: Videant largum in foro ſanguinem, & ſupra Seruilianũ lacum (id enim proſcriptionis ſpoliariũ eſt) ſenatorũ capita. Quod ut dilucidum fiat & probabile, repetenda eſt altius paulò hiſtoria. Conſtat enim ob factiones Syllanam & Marianam, ſine iure quum eſſet & ſine vlla dignitate reſpub. C. Seruilium Glauciam cum Saturnino Apuleio gladijs cædibuſq; omnia cõmiſcuiſſe, & ad libidinẽ Saturnini in cũctos mortales ſeditioſiſsimis ſuis conatibus obſi-

obſiſtentes graſſatum fuiſſe,tandem à Mario in ſexto conſulatu occiſum:quod autorũ teſtimonia cõfirmant.primùm nanq; Velleius Paterculus rem omnem ſatis enodat,ubi de C.Mario loquitur:Non tamẽ,inquit,huius cõſulatus fraudetur gloria, quo Seruilij Glauciæ Saturninię; Apuleij furorẽ cõtinuatis honoribus rempub. lacerantium, & gladijs quoq; ac cæde comitia diſcutientium,Cos.armis cõpeſcuit,homineſq; exitiabiles in HoſtiliaCuria morte multauit. Ex Valerio quoq; Maximo lib.3.cap.2. liquet Seruilium Glauciam maximos ſeditionũ motus excitaſſe,prætorẽq; ipſum à Mario iam tum ſene oppreſſum fuiſſe. Plin. lib. de viris illuſtr.deſcribit Seruiliũ iſtum ſeditioſiſsimũ L.Saturnini ſatellitem,ab eoq; prætorẽ creatũ .quod & L. Florus lib.epitomes tertio cap. 16. cõmemorat, in vno tamen falſus,quòdConſulem eum faciat,quum conſtet ex Cicerone lib.de claris oratoribus, ad eam dignitatẽ nõ emerſiſſe: quanquã nõ negat eum in prætura conſulem potuiſſe euadere,ſi rationẽ eius haberi licere iudicatũ fuiſſet:ita enim ait:Is ex ſummis & fortunę & vitæ ſordib.in prętura Cos.factus eſſet,ſi rationẽ eius haberi licere iudicatũ eſſet:nam & plebẽ tenebat, & equeſtrẽ ordinẽ beneficio legis deuinxerat. Is prętor eodẽ die,quo Saturninus Trib.pl.Mario & Flacco Cos. publicè eſt interfectus,homo ſimillimus Hyperboli Athenienſis,cuius improbitatẽ veteres Atticorũ comœdię notauerunt.Hunc Seruiliũ ob vitæ turpitudinem & ſpurcitiam ſenato-

ria dignitate ſummouere conatus fuit Q. Cæcilius Metellus, teſte Appiano lib. 1. bell. ciuil. cui ille tantum non aqua & igni interdicendũ ſtatuit & proſcribendum. De huius ergo Seruilij Glauciæ cædibus loqui Ciceronem, hinc manifeſtum fieri poteſt. Quod ſequitur de ferro Phrygio, non eſt quòd Romanum gladium cum Syluio exponamus, quòd à Phrygibus originẽ ducãt Romani: ſed argutius feſtiuiusq́; ferrũ Phrygium putãdus eſt uocare, ſeruilis generis arma in rempub. expedita: quippe quũ Phryges ignominioſe vt ſerui nominentur, iuxta parœmiam, Phryx plagis emendatur: quando & Seruilij nomen inde non abludit, & apparet ex verbis Ciceronis modò citatis, è ſummis & fortunæ & uitæ ſordibus emerſiſſe: quibus deſignari puto & ſeruilem hominis conditionem, & contaminatam libidinibus, vel ſaltem egeſtate inſigni affectam vitam. Hæc habui, quibus lucem dare loco per ſe admodum obſcuro me poſſe ſperaui. Porrò Saturninum, cuius meminimus, vt turbatorem plebis, nominatim memorat Corn. Tacitus lib. annalium tertio.

Locus ex Martiale priſtino nitori redditus. Cap. VIII.

Epigramma eſt elegans apud Martialẽ lib. epigr. 1. quo notat inſignem auaritiam & ſordes Næuoli cuiuſdam, qui cùm arcam haberet innumeris ſyntheſibus differtam, nihil tamen in tenuioris fortunę amiculos erogaret, paſſurus eas à tineis exedi citius, quàm earum vſu

vſu commodaret quicquam,aut ſuccurreret egeſtati amicorum.Huius epigrammatis poſtremus verſus ita vt in vulgatis codicibus legitur, venere omni & ſale carere mihi uidetur.Is talis eſt:

*Non metuas mortem Næuole,ſed tineas.*

At ſi manuſcripti codicis lectionem ſequamur, quo vetuſtiſsimo emaculatiſsimoq́ ab amico quodã Anglo donatus olim fui, ſordebit prior & vulgatior lectio ſtatim, & poſterior expeditior erit & argutior longè, ac feſtiuo Martialis ingenio dignior,quæ talis eſt:

*Quod renuis,non te Næuole,ſed tineas.*

Nam quum Næuolus iſte,ut dixi,infinitis abundaret veſtium generibus,atq; æquis oculis amicos ſpectaret pannoſos, nihil interim largiens: ah miſer,inquit,quantulum tandem foret,ſi detraheres,non tibi,id quod facere recuſas,ſed tineis duos pannos:nam multiplex ſyntheſis paſcendis modò tineis aſſeruabatur à Næuolo, utpote qua ipſe non frueret̃. Culpandus igit̃ iure ſummo,qui renuebat fraudare non ſeipſum, ſed tineas,binis pannis, quos potius quàm amico vtendos largiretur, arcæ incluſos à tineis corrumpi atque erodi ſineret. Proinde ſic ait,& perquàm lepidè:

*Quantum erat,infelix,pannis fraudare duobus,*
*Quod renuis,non te Næuole,ſed tineas.*

Vſqueadeo iſte Næuolus ad κτῆσιν, quàm χρῆσιν,amicus eſſe maluit, Simonidem aliquatenus exprimens,qui in extremo ſenio cur ad rem eſ-

ſet attentior, interrogatus, ſi Stobæo credimus, reſpondit, malle ſe inimicos à morte ditare, q̃ viuum egentem, amicorũ fidem experiri. Quod dictum hoc ſeculo multi mordicus tenent. In eodem epigrammate, vt & illud obiter dicatur, tertius quoque verſus paulò aliter in manuſcripto legitur: impreſsi enim codices ita habẽt,

*Sic tua ſuppoſitis perlucent præla lucernis.* At meus,
*Sic tua compoſitis collucent prata lucernis,*

Vbi tamen præla magis probem: niſi ſi dicamus, in pratis illum interdum explicare ſolere veſtes inſolandas, quemadmodum nos lineas conſueuimus.

## Locus in Epigrammatibus græcis emendatus. Cap. IX.

Immiſcere iuuat ſubinde Latinis Græca: itaque è collectaneis Epigrammatum, libro primo, titulo *εἰς σύχλω*, ſubijciam hîc vnum, in quo vitium eſt non leue, interpreti Opſopœo ignoratum, quod tamen facilè ſanari queat. Epigramma Philippo tribuitur, è ſenarijs conſtans, eſtq́ue tale:

*ὅτ' ἐκ ζαέντου λίβυος, ἐκ ζαοῦς νότου*
*συνεζοφώθη πόντος, ἐκ δὲ νεάτων*
*μυχῶν βυθῖτις ψάμμος ἐξηρεύγετο,*
*ἴσος δὲ πᾶς ἄπλωτος εἰς ἅλα πλύσας,*
*φορτὶς δ' ἐσούρει τὸν ἀΐδαν πλανώμενος,*
*ἀρωγὸν αὐτῷ δαίμονας Λυσίστρατος*
*ἐλιπάρησεν, οἱ δὲ τῷ νεωκόρῳ*
*μόνῳ θάλασσαν ἀγρίαν ἐκοίμισαν.*

Vbi in ſexto verſu pro *ἀρωγὸν αὐτῷ*, quod Opſopœus

pœus ad nauim referens exponit, auxiliatorem ipſi, ſcilicet naui, legendum eſt ἀρωγοναύτας vnica dictione, epitheton Dioſcurorum & Pollucis, velut deorum tutelarium & opem ferentium in diſcrimine nautis, quemadmodum ex Statio in tertio Syluarum, Theocrito in Idyllio Dioſcuris nuncupato, & Horatio in Odarũ primo liquet. Itaq; hic autor dicit Lyſiſtratũ in ſummo verſantem periculo confugiſſe ad vota, & Geminorũ pręſentem opem imploraſſe, eamq; precibus impetraſſe. eſt ergo ridicula Opſopœi expoſitio, & locus ita interpolandus, ut à me factum eſt. Sed quid moror carmen carmine reddere?

*Stridens procellis Africus caligine*
*Inuoluerat denſa mare, & furens notus,*
*Voluebat æſtus imo arenas è ſinu:*
*Rugoſa præceps carbaſa in mare abierant,*
*Maneſq; ad imos iam ferebatur ratis,*
*Nautarum opiferos quum Lyſiſtratus deos*
*Supplex precatur, qui mare inſanum nimis*
*Strauere, naucleri unius uicti prece.*

## Locus ex Ciceronis libro de repub. 6. & ſimul ex Nonio Marcello integræ lectioni reſtitutus. Item de ſympinio, ſympuuio, & ſympulo nonnulla. Inibi quid Samium, Capedo, & Cullullus. Cap. X.

VEteres in ſacris ſuis fictili vaſe neutiquã operoſo quo libabant, vſi fuere: quod trifariam efferri inuenio: nam & ſympullum, & Sympuuium, & Sympiniũ diuerſimodè apud autores ueteres lego, vt mirum ſit cur

Bayfius magnæ proculdubio eruditionis vir, ſympinium planè reījciat,contra lecturam doctiſsimorum etiam virorum,quod ait,à quibus nuſquam probari poſſe hanc lectionem contendit.Ego verò,bona eius viri pace, apud Ciceronem & Arnobium ſympina dici oſtendam. Locus eſt Ciceronis in ſexto de repub. monſtroſe deprauatus,etiam apud Nonium Marcellum, in quo clarè ſympina, ex uetuſti codicis eiusq́ emaculatiſsimi fide,legendū eſt.Sed adſcribam primò lectionem vulgatam,vt corrupta eſt,omnem ex Nonio Marcello.Samium, inquit,eſt teſta.Lucillius ſatyr.lib.14. Et non pauper me vti ſamio certoq́ catino. Mar.Tullius lib.6.de rep. Læli quam omnes habemus in manibus, quàm ſi imperia pontificum dījs immortalibus grata ſine ſamio,quæ vt his ſcribit, capedines. Quiſquis es diligens lector & æquus, obſerua lectionis diſcrimen,& in vtriuſq́ autoris codice huius prorſus Chironium ſana,ex ea quam ſubījciam lectura,ita ſcripturus: Samiū eſt & teſteū. Lucillius ſatyr.lib.13.

*Et non pauper uti Samio curtoq́; catino.*

M.Tull.lib.6.de rep.Extat oratio Lælīj,quā omnes habemus in manibus,quàm ſympina pontificum dījs immortalibus grata ſint, Samiæq́, ut is ſcribit,capedines.Quid hac ſententia dilucidius? quid illa prodigioſius? in qua ſympini aut ſympinīj voce appoſitiſsimè eſſe vſum Ciceronem uides.Arnobius quoq́ lib.aduerſus gentes quarto:Piaculis,inquit, dicitur cōtracta eſſe

commiſ-

cōmiſsio,ſi per imprudentiæ lapſum aut in verbo quiſpiam,aut ſympinio deerrarit.Et iterum lib.7.Date quæſo dijs immortalibus bibant,ſcyphos, brias, pateras, ſympiniaq; depromite. Quæ verò eſt iſta ratio,ne dicam ſtultitia,negare ſympinium etymi ſui originem à combibendi argumento, παρὰ τὸ συμπίνειν, trahere, quum ſympinium aut ſympullum admittas per y literam Latinis auribus auiam(ut Terentiani Mauri verbo utar)ſcriptum? Quęnam eſt iſta præpoſtera ſapientia,iteratis ęditionibus ita ludere,nihilq; certi adferre,quo deſtruas quod probabilius tuo uideatur? Nam ut de Cicerone taceam, certum eſt Arnobium in ijs,quos aduerſus gentes ſcripſit,octo libris omnigena eruditione refertis,retexiſſe abdita ſacrorum gentilium myſteria,eaq; ſolennibus ipſorum vocibus expreſſiſſe,itaq; receptum verbum nō fuiſſe corruptum,ſi aliter ſe habuiſſet: qua in re ſubſcribent mihi omnes, quotquot emunctioris eſſe naris in autoribus legendis decet.Venio ad Sympuuium, ſi non potius Sympinium ſcribendū eſt, cuius vſus eſt apud Iuuenalem ſat.6. *Aut quis*

*Sympuuium ridere Numæ priſcumq; catinum.*

vbi pro priſcum, codices nonnulli nigrum legunt. Nonius Marcellus ſympuuium uas dicit eſſe ligneū:diuerſum ergo à fictili.Vtit̃ & Varro:Nō uides,inquit,ipſos deos ſi quādo uolunt guſtare uinum, deripere ad hominum fana, & tamen tum ipſi illi libero ſympuuio uinitari? Idem lib.1.de uita populi Rom. Item erant uaſa

vinaria, ſini (ita manuſcriptũ exemplar habet, loco ſicut, quod in Nonio legit, cuius vocis vſus etiam alibi extat) cymbia, aquilinæ, pateræ, gutti, ſextarij, ſympuuiũ. Et Gelenius vir extra controuerſiam doctiſsimus, apud Pliniũ lib. 35. cap. 12. ſympuuijs legit ex antiquorũ codicũ fide, vbi ſic loquitur Plinius: In ſacris quidẽ etiã inter has opes nõ murrhinis cryſtallinis'ue, ſed fictilibus prolibat ſympullis. Iam verò Simpulum à ſimplicitate operis fortaſſe dictũ, ſiue ſympullum, vt legit Bayſius, apud Feſtũ legitur, ita deſcribentẽ: Simpulum vas paruũ non diſsimile cyatho, quo vinum in ſacrificijs libabatur. Apuleius quoq; vtitur: In hodiernũ, inquiens, populus Rom. dijs immortalibus ſimpulo & catino fictili ſacrificat. Hermolaus Barbarus citat etiã Varronis exemplũ, Deos ipſos vili ſimpulo inuitari: detortũ fortaſsis ex ijs quę paulò antè adduxi verbis eiuſdẽ autoris, libero ſympuuio uinitari. Hæc ferè de tribus vocibus, vnũ tamen idemq; ſignificantibus, annotare inter diſceptantes grãmaticos viſum eſt. Porrò ſuperiorẽ M. Ciceronis ex 6. de repub. ſententiã expreſsit nõ ſemel, ſed variato dictionis colore, idẽ autor, quæ loca lubebit in mediũ adducere, vt lectionẽ illã noſtrã cõfirment, ne iudiciorũ moroſitas temeritatis crimẽ in nos diſtringere queat. ac primũ ex tertio de natura deorũ exemplũ proferã, vbi ſic ait: Docebo meliora me didiciſſe de colendis dijs immortalibus, iure põtificio & more maiorum, capedunculis quas Numa nobis reliquit,

de

de quibus in illa aureola oratiuncula dicit Lælius, quàm rationibus Stoicorũ. Rurſus in libello quem græco titulo præter morem ſuũ παράδοξα inſcripſit ad Brutũ cap. 1. Quid Numa Pompilius, minus 'ne gratas dijs immortalibus capedines ac fictiles vrnulas fuiſſe, q̃ delicatas aliorum pateras arbitramur? quo loco Deliacas cũ Bayſio legero potius, q̃ filicatas cum Camerario. Eodẽ reſpexiſſe & Q. Septimiũ Tertullianũ in apologetico aduerſus gẽtes putarim, cap. 25. quando ſic dicit: Nam etſi à Numa concepta eſt curioſitas ſuperſtitioſa, nondũ tamen aut ſimulacris aut templis res diuina apud Romanos cõſtabat, frugi religio, & pauperes ritus, & nulla Capitolia certantia cœlo, ſed temeraria de ceſpite altaria, & vaſa adhuc Samia, & nidor ex illis. Iſte vaſa Samia vocat, quæ Lælius Samias capedines: ac Samia quidem in genere dicuntur figlina, à luto eius inſulæ fictilibus conuenientiſsimo. vnde apud Auſonium legitur Agathocles rex abacum oneraſſe Samio luto, fictiles lances intelligi quum uellet. Et Galli Matris deûm ſacerdotes ſamia teſta virilitatem amputabant, vt ait libro trigeſimoquinto Plinius. Capedines verò à capacitate fortaſsis, niſi à capiendo matris, quòd eſſent anſatæ, atque ita facilè prehendi poſſent, vt & capidula vſitato veteribus uocabulo vinarium vas anſatum legitur: atque hæ etiam erant fictiles, cuiuſmodi vaſa κεράμια appellat Athenæus, aut κύλικας, quos idẽ figulina vaſa exponit, παρὰ τὸ κυλίεσθαι τῷ τρόχῳ.

quòd rotæ circumactu fingerentur. Notandus ergò oſcitantiæ Moriſotus, qui in conuertendis in Græcam linguam Paradoxis, exemplo Gazæ & Maximi Planudæ, multũ operæ poſuiſſe uult uideri, quòd capedines, reddiderit εὐρυχωρίας, qua uoce ſignificantur latifundia, & ampla ſpacioſaq́ loca: procul extra ſententiam Ciceronis. Adeò non eſt procliue Latina in græcam coloniam adoptare cuiuis, aut è diuerſo, ut neq́ cuiuslibet Corinthũ nauigare. Xyſtus Betuleius hoc peruidit, admonens πλημοχόην ſubſtitui poſſe ex Athenæi & Pollucis lib. 10. cap. 20. deſcriptione, propterea quòd eius in myſterijs ſolennis erat uſus. Huc pertinet quod Maurufius Iuba ſcriptum reliquit, ad Macedonum uſq́ dominatus tẽpora vaſis fictilibus Samijs'ue uſos fuiſſe ueteres, quod in Athenæi dipnoſoph. ſexto lectum eſt. Addendum eſt & illud corollarij loco, Culullos fictiles fuiſſe calices, in ſacris pontificum ac veſtaliũ uirginũ adhiberi ſolitos.

De ſupplicandi modis variè apud diuerſas gentes obſeruatis. Cap. XI.

Ritus præcipuus & irrefragabilis ſupplicandi apud Perſas is habebat̃, ſi ſupplex ſumpto igne flumen ingreſſus, minatus fuiſſet, ſe ignem aquæ immiſſurum, niſi uoti fieret compos, ut refert Plutarchus in commentario de primo frigido. hoc eò ſpectat, quòd apud eos ſacroſancto in honore ignis habebat̃. Scribit enim lib. 3. Q. Curtius, ignem, quem Perſę ſacrum & ęternum uocabant, argenteis altaribus

præferri

præferri conſueuiſſe ante Perſicum agmen, de quo & Agathius lib.2.hiſto.& Procopius lib.2. bello Perſici,& Ammianus Marcellinus lib.23. ignem cœlitus lapſum apud Perſas ſempiternis foculis cuſtodiri narrat, cuius portionem exiguam,ut fauſtam,præiſſe quondam Aſiaticis regibus,ex aliorum fide commemorat. Apud Aſſyrios ſupplicans incuruatis membris,humum penè uultu contingebat, manibus poſt tergum reiectis cõnexiſq́;, vti ſcribit lib.18. Ammianus idem.Apud Scythas maximum ſupplicandi genus habebatur,ſi quis extenſo humi corio bubalo,reiectis in dorſum manibus, deſidêret, teſte Suida.Apud Iudæos,ſupplex manum ſubijciebat femori eius cui ſupplicabat. Apud Græcos oleaginas virgas ore manuq́; præferebant ſupplices,lana candida circundatas: unde *ἱκτήριοι κλάδοι* apud Aeſchylum ſupplices rami, & *ἱκετηρίαν* oliuæ ramum à ſupplicando Græci nominant,quem *ἀρεσιώνην* cæteri. Iſtud non fugit Virgilium,vbi ait:

*Iamq́; oratores aderant ex urbe Latina,*
*Velati ramis oleæ,ueniamq́; rogantes.*

Hinc eſt quòd Valerius Flaccus & Papinius ſupplicem oliuam appellant, quippe per quam Lutatius pacem ſupplicando fieri dicit. Aeneas itẽ apud Virgil.lib.8. ſupplex Euandro vitta compros prætendere ramos legitur.Ita Plautus velatas manus dixiſſe videtur,ramis oleaginis inumbratas,ceu velamento quopiam,vbi inquit: Poſtridie in caſtra ex vrbe ad nos veniunt flen-

tes principes, Velatis manibus orant, ignoſcamus peccatũ ſuum. Niſi intelligamus manus velatas, quæ obtenderent atq; ſponderent fidem, cui manu ad digitos uſq; inuoluta & inteсta diuina res fiebat: quod Liuius, Horatius & Seruius innuunt. Ita Liuius prodidit Locrenſes obtendiſſe ramos oleaginos, ſupplicũ velamenta, lib. 5. quartæ decadis: cum ſordida, inquit, ueſte tenentes velamenta ſupplicũ. Apud Lucanum idẽ faciunt & Maſsilienſes obſeſſa vrbe, ubi ait:

*Orant Cecropiæ prælata fronde Mineruæ.*

Legati quoq; Rhodiorum deprecati peccatum, ramos oleę ſupplices iactantes procidiſſe leguntur, Liuianæ decadis quintę lib. 5. Commentarij Euripidis id fieri quoq; lauri folijs annotant in Oreſtem: vnde ἄφυλλον στόμα Euripidi in Oreſte. Iam verò & Macedones ἐχιτάρκῳ tunica, quam ſubuculam dicimus, ſola induti, ſupplicaſſe leguntur. Antiquæ Græciæ in ſupplicando, mentum eius quem deprecabantur, attingere mos erat: unde obijcit Hecuba Vlyſsi ut inexorabili & duro, quòd uultum auerterat, ὡς μὴ προσδέχοιν γενειάδος; ne mentũ eius mulcere cõtactu poſſet, reflexo capite, vt ne ſupplicem admittere cogeretur. Apud Homerum, & mentum & dextram & genua contingunt ſupplices: ac mentũ quidem vt annueret, aut pro deprecante intercederet, ſi quid faciundum foret ex vſu: dextram verò, vt faceret: genua verò, vt ne ceſſaret, ſed pergeret. Hecuba Euripidis etiam illud Vlyſsi præfracto obijcit, quòd dextram occuluerat, præci-

ſa ſpe veniæ omnis. De genibus quòd ea ſuppli ces attrectabant, multa fit apud autores utriuſque linguæ mentio: certè misericordię ſedem in genibus cōſecratam fuiſſe à vetuſtate memorat Seruius. quod diſertiſsimè his verbis extulit lib. 11. cap. 45. Plinius: Hominis, inquit, genibus ineſt & quædam religio, obſeruatione gentium: hæc ſupplices attingunt, ad hæc manus tendunt, hęc vt aras adorant, fortaſsis quia ineſt ijs vitalitas, quippe quorum inanitate perfoſſa, ceu iugulo, ſpiritus fugiat. Priamus Iliad. vltimo iubetur à Mercurio itineris duce, Hectoris corpus redempturus, aduolui ſupplex ad Achillis genua:

*γόνων ἁψάμενοι λιτανεύσομεν, αἴ κ᾽ ἐλεήσῃ.*

Idem alibi Iliad. 6. *λαβὼν ἐλίσσετο γούνων.*

Sic & Virgilius:

*Et genua amplexus, genibusq; uolutans.* Et iterum:

*Et genua amplectens effatur talia ſupplex.*

Sic apud Tryphiodorum Sinon periurus *ἱκεσίαις παλαμῇσιν ἥψατο γούνων*, Priamo aduolutus. Similiter apud Euripidē Oreſtes ſupplex Menelai genua contingit, *τῶν σῶν γονάτων*, inquiens, *πρωτόλεια θιγγάνω*. Synesius, *πρηνὴς καὶ γονυπετὴς ἱκέτης γενόμενος*: Pronus atq; in genua procidens ſupplex factus. Liuius lib. 5. quartæ decadis, vbi de Perſeo agit: Summittentēq; ſe ad pedes ſuſtulit, nec attingere genua paſſus. Claudianus de raptu Proſerp. Genibusq; ſuas cū ſupplice fletu Admouere manus. Apud Q. Curtiū mater & cōiunx Darij pro uolutæ ad pedes Alexandri, orant ut liceat ſibi

patrio ritu ſepelire Darium, quem rebantur in acie cecidiſſe. Huc ſpectat quòd Homerus Iliad. nono, Litas deas ſupplices fingit eſſe claudas, eò quòd *γουνκλινεῖς*, id eſt, flexis genibus ſupplicent qui priores offenderint. Prometheus apud Aeſchylum vinctus negat ſe ſupinas muliebri ritu manus ad Iouem extenſurum, ſupplicum more, *γυναικομίμοις ὑπτιάσμασι χερῶν*. Fuit & iſte mos ſupplicum, quod Lucillius Tarrhęus refert, vt in foco ſedentes verbum nullum facerent, ſilentio animi demiſsionem conteſtati: id quod canit Argonaut. 4. Apollonius:

*τὼ δ᾽ ἄνεῳ καὶ ἄναυδοι ἐφ᾽ ἑστίῃ ἀΐξαντε,*
*ἵζανον, ἥτε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται.* id eſt:
*At tacitus mutusq; focis conſedit uterq;,*
*Supplicibus quæ lex impendet dura miſellis.*

Iſtud mutuatus ab Homero, apud quem in Odyſſeæ 7. Vlyſſes aduena in Alcinoi ædibus, *κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζετ᾽ ἐπ᾽ ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσι*, hoc eſt, humi in lare ſedit. Apud Plutarchum Themiſtocles rebus acciſis, & iam conclamatis, ad Moloſſorum regem Admetum fugiens, nouo quodam modo, cum regio iuuene, *ἐπὶ τὴν ἑστίαν καθίσαι*, ad larem conſediſſe legitur, quod ſanctiſsimũ & irrefragabile ſupplicij genus apud eam gentem habebatur. Scribit Parthenius de Neæra Hypſicreontis Mileſij coniuge, quòd *ἱκέτις προσκαθίζετο ἐπὶ τῆς ἑστίας τῆς ἐν τῷ πρυτανείῳ*, quòd ſupplex in foculo Prytanæi deſederit. quod interpres malè cõuertit in hanc faciem: Inuenit ſedentem in templo Veſtę in Prytanæo, ignarus, vt arbitror, iſtius moris. Ea nanque

que fœmina, quoniam mariti thorum violarat ſibi metuens confugit ad Naxios, & ſupplex in foco conſedit, veluti aſylo certiſsimo & inuiolabili: neq; maritus dei in ſe iram prouocare fuit auſus, vi allata illam deripiendo. Huc faciũt uerba Cicer. in oratione pro domo ſua: Nihil ſanctius, nihil omni religione munitius, quàm domus vniuſcuiuſq; ciuium: hîc aræ ſunt, hîc foci, hîc dij penates, hîc ſacræ religionis cerimoniæ continentur: hoc perfugium eſt ita ſanctum omnibus, ut inde arripi neminem fas ſit.

### De Zytho & Ceruiſia, quid differant, quibusq́; nominibus olim appellabantur. Cap. XII.

NEmo eſt uel mediocriter literis tinctus, cui dubium ſit priſcis hominibus vſurpatam fuiſſe vini factitij, ſiue conficiendi è frugibus potus rationem, ijs præſertim regionibus, quæ ob ſoli uitium vineas non producunt: cuius inuentionem Libero patri aſcribit Diodorus in fine lib. 4. vbi ita ait: Dionyſius eos quorum regio à uinearum vſu aliena eſſet, potũ hordeaceum conficere docuit, paulò deteriorẽ uini ſuauitate. Sic idem lib. 6. à Gallis potum ex hordeo parari ſcribit ob uitium inopiam, quem zythum appellent. Sed hoc in genere varia lego uſitata fuiſſe nomina: nam Zythum dixiſſe Aegyptum inuenio, Celiam & Ceriã Hiſpanos, Ceruiſiam Gallos, Sabaiam Illyrios, Parabiam Pæonas, Curmi barbaros neſcio quos, & Alam Anglos, detorta nonnihil uoce (ut equidem exiſtimo) Danica, qua Oela appellatur: ea nanq; gens

olim Angliam immigrauit:nam ab alica appellationem deriuare cum Ruellio, inſcitia eſt. De quibus ita loquitur Plinius lib. 14. cap. 22. Eſt, inquit,& occidentis populis ſua ebrietas,fruge madida,plurib. modis per Gallias Hiſpaniasq́;, nominibus alijs,ſed ratione eadē.Hiſpaniæ iam & vetuſtatem ferre ea genera docuerunt.Aegyptus quoq; é fruge ſibi potus ſimiles excogitauit.Idē autor lib.22.cap.vltimo,é frugibus fieri potus cōmemorat, in Aegypto Zythū, Celiam & Ceriam in Hiſpania,Ceruiſiam & plura genera in Gallia alijsq́; prouincijs.His omnibus,tam etſi diuerſa videantur nominum tenus, vis tamen inebriandi cōmunis eſt.ita Leontius apud Conſtantinum in Geoponicis lib.6. inter cætera poculenta,quibus inebriandi vis inſit, refert barbaricum potum é tritico & hordeo:item ex auena & olyris. Confirmat iſtud & Dioſcorides,qui quū de Zytho & Curmi loquens, cerebrū iſta tentare & capitis dolores excitare dicit, vim ſine dubio inebriandi illis aſsignat. Huc accedit & Dion Academicus,ſcribens excogitatā primū apud Aegyptios fuiſſe rationē qua inopes vini indigi,hordeaceo potu ſeſe explerent, quo ita exhilaraſcerent, vt in cantiones & tripudia ſoluerentur omnes. Virgilius in tertio georgicôn de ceruiſia (quod & Seruius agnoſcit) ſentiens, hilaritatem conciliare uini modo canit, vbi de ſeptentrionalibus populis loquitur:

*Hîc (inquit) noctem ludo ducunt, & pocula læti*

*Fermen-*

*Fermento atq; acidis imitantur uitea ſorbis.*

Ariſtoteles in libello de ebrietate ſcribit, vini potu inebriatos, in faciẽ pronos deferri: at qui hordeaceum hauſerint affatim, reſupinare capita: quòd merum capitis grauedinẽ conciliet, at vinum ex hordeo factitiũ, καρωτικὸν ſit, & profundo ſopore hominẽ obruat. Supinos autem ſterni eo potu temulentos, his verbis oſtendit: μόνοι δὲ οἱ τῷ κριθίνῳ μεθυσθέντες, εἰς τοὐπίσω καὶ ὕπτιοι κλίνονται. id eſt: ſoli illi qui ceruiſia inebriantur, in dorſum & ſupini cubant. Quibus teſtimonijs clarũ fit, hordeaceo potui vim inebriandi aſsignare omnes, quam in Ceruiſia noſtra agnoſcimus quoq;: de qua ſenſit Corn. Tacitus in libello de moribus Germanorũ, quum ait: Potui eſt humor ex hordeo aut frumento in quandã ſimilitudinẽ vini corruptus. Conſtat autẽ hac ætate ceruiſiã fieri ex hordeo, quod prius madeſcit, deinde torretur reſiccaturq; (βύνην appellat Aëtius medicus, maltam noſtrates) addita tritici farina, adiectis & lupi ſalictarij floribus, cum fece ceruiſiæ, quę fermenti vicem obtinet. Quem conficiendi modũ videtur & Iſidorus propémodũ agnouiſſe, ubi ita ſcribit: Eſt, inquiens, potio ex ſucco tritici per artẽ confecta: ſuſcitatur enim igne uis illa germinis madefactæ frugis, ac deinde ſiccatur, & pòſt in farinam redacta molli ſucco admiſcetur, quo fermentato ſapor auſteritatis & calor ebrietatis adijcitur, quæ fit in ijs partibus Hiſpaniæ, cuius ferax vini locus non eſt. Hactenus ille. Sed operæprecium eſt, & locus id poſtulat,

annotare diſcrimen, quo à Ceruiſia noſtri ſecu li, Zythum ueterũ diſcrepare volũt recentiores, eo prçſertim nomine, quòd Aëtius Zythum praui ſucci dicat eſſe, quippe è putrilagine factum: quod ex Galeno lib. 6. de ſimplicium facultat. tranſtulit, ubi is addit, etiam flatulentum eſſe Zythum, partimq́ acrem eſſe & calidũ, partim frigidum aqueum & acidum. Neq filentio præterijt hoc & Paul. Aegineta, qui illi acrimoniam ex putredine attribuit, & frigiditatem ratione acidæ qualitatis: quum è diuerſo Ceruiſiæ ſalubritatem adſcribant ſanioris iudicij homines, inter quos Manardus medicus inſignis, ſeptentrionalibus nationibus uix alio quàm ceruiſiæ potu utentibus, & formam & ſalubritatẽ & roboris præſtantiam ex ceruiſia ferè cõtingere autumat. Differentiam verò hanc eſſe uolũt, quòd Zythum ex hordeo cõputreſcente atq aceſcente fiat: at Ceruiſia ex eodem, ſed poſt macerationem toſto atq arefacto, ac proinde etiam putredinis omnis experte. Mirum tamen mihi uidetur, quòd cõficiendi Zythi ratio à ueteribus clarè non ſit prodita: nam Dioſcorides ſimpliciter ex hordeo fieri ſcribit. Suidas non aliter interpretatur, ſolummodo exponens zython, vinũ ex hordeo factitium. Et Galenus in commentario in lib. de morbis acutis, ſiue de ptiſana (quomodo à Cælio Aureliano & Athenæo inſcribitur) reprehendens Hippocratem, quòd prætermiſiſſet parandi cremoris hordei modum, duas enumerat obiter conficiendi eius rationes, ſed

non explicat,cuius verba hæc ſunt: Satius fuerat docere quem in modum apparandum eſſet hordeũ, ſimpliciter'ne madefieri oporteret, an ex eo zythum huius temporis cõficere &c. Aequè clarè explicuit hoc, non tamen ex profeſſo, Diodorus Siculus de Baccho zythi inuentore loquens: εὑρεῖν δὲ καὶ τὸ ἐκ τῆς κριθῆς κατασκευαζόμενον πόμα, τὸ καλούμενον ζῦθον. id eſt:Inueniſſe illum perhibent & potum ex hordeo confectum, quem zythum appellent. Meminit & Strabo lib.17.zythi,apud quem tamen perperàm ſcribitur per κ ζῦθον, vbi ait: τὸ δὲ ζῦθος ἰδίως μὲν σκευάζεται παρ' ἐκείνοις, καὶ παρ' ἑκάστοις δὲ αἱ σκευασίαι διάφοροι. id eſt : Zythũ priuatim apud illos cõficitur,cuius parandi diuerſæ per familias rationes. Item in aphoriſmorum ſecundo Galenus zythum Alexandrinorũ potum nominat, quomodo Iunius Columella lib.agriculturæ nono Peluſiacum illum vocat, eo verſu:

*Vt Peluſiaci proritet pocula zythi.*

Qui verſus admonet me oſcitantiæ ſummæ Baptiſtæ Pij,annotantis zythum hic eſſe compoſitionem factam ex gith,quod melanthium ab aliquibus appellari,ab alijs melaſpermum ſcribit Plinius.quod illius indoctum cõmentum non potuit à me ſine cachinno legi. Quicquid ſit,nõ obſtabit leue illud diſcrimen, vt verear ceruiſiã noſtram etiam zythi nomine compellare. Reliquum eſt vt varia,quibus appellatur diuerſimodè,nomina ſubijciam & explicem. De zytho abundè multa. Cereuiſiam à Cerere, id eſt, fruge

nomen habere ſcribit Iſidorus: alij à Ceria Hiſpani idiomatis olim vocabulo nominis appellationē deriuant: niſi potius à cereo colore fluxiſſe nomen dicamus. Celiam à calefaciēdo deducit, ſed abſurdius, vt mihi quidē videtur, Iſidorus, cuius in Numantino bello meminit L. Florus, his verbis: Quum ſeſe prius epulis, quaſi in ferijs, impleuiſſent carnis ſemicrudæ, & Celiæ, ſic vocant indigenæ ex frumēto potionem. De Sabaia ita Marcellinus lib. 26. Eſt autem Sabaia, inquit, ex hordeo vel frumento in liquorem conuerſus pauper tinus in Illyrico potus: vnde iniurioſum Sabaiarij nomen, quo in obſidione Chalcedonis appellatus fuit Valens Imperator. Ariſtoteles eundē potum πῖνον dixit verbis ſuperius citatis, vel à communi bibendi vocabulo, vel à ſordibus fæculentis fortaſſe. Nonnulli Græcorum βρῦτον vocarūt, vt Hellanicus: πίνουσι δὲ βρύτον ἐκ τῶν ῥιζῶν, καθάπερ οἱ θρᾶκες ἐκ τῶν κριθῶν. hoc eſt: Potus fit illis è radicibus herbarū, quemadmodum Thracibus ex hordeo. Hecatæus in Europæ deſcriptione ſcribit Pæonas bibere βρύτον ἀπὸ τῶν κριθῶν. Sic vſus eſt & Archilochus poëta, ὥσπερ αὐλῷ βρύτον, ἢ θρᾶξ ἀνὴρ, ἢ φρὺξ ἔβρυζε. Ceruiſiam veluti tibia ſorbebat, quaſi Thrax aut Phryx. Citatur & Aeſchyli autoritas in Lycurgo dicentis, κἀκ τῶνδ' ἔπινεν βρύτον ἰσχναίνων χρόνῳ. id eſt, hinc bibiſti ceruiſiam æuo fractus. Porrò Ala Anglorum, de qua diximus, hoc differt à ceruiſia, quam Bieram nominamus, quòd illa ætatem non perinde ferat, ut ceruiſia. cauſam referendam

ferendam puto ad lupum ſalictariũ, cuius flos ceruiſiæ additus ἀντιτυπίαν quandam conciliat, qua ſenio renitatur: nam ſuauitas quæ Alæ ineſt maior, tritici floris ampliori copiæ, accepta referenda eſt. Hinc fit quòd Angli, maioris diſcriminis gratia, cerniſiam per n literam pro Ala efferunt, at per u ceruiſiam pronunciantes, Bieriam intelligunt. Cæterum appendicis loco & illud adijcere libet, non vini modò aut ceruiſiæ potu caput tentari atq; ebrietate percelli, quando lectum ſit mel quoque inebriare: apud Orpheum nanque vetuſtiſsimum theologum Saturnus ab Ioue filio per mellis poculum inſidijs capitur, quo ſaturatus inebriatur, & acto in vertiginem quandam capite, qualem vini copia excitat, obdormiſcit: ita enim apud illum loquitur Nox, quæ Ioui hunc de melle dolum ſuggeſsit:

*Εὖτ' ἂν δή μιν ἴδηαι ὑπὸ δρυσὶ ὑψικόμοισιν,*
*ἔργοισι μεθύοντα μελισσάων ὀριβόμβων, Δῆσον.* id eſt:
*Poſtquam illum cernes ſucco, quem Dædala tectis*
*Ponit apis, ſaturum, contende tenacia uincla.*

Quod & factum eſt: nam comprehenſus vinctusq; virilibus priuatur. Ita & apud Platonem πόρος calamitatis deus nectare ad ſatietatẽ hauſto inebriatur.

## De voce Piſtrix & Priſtis.
### Cap. XIII.

APud Virgiliũ Aeneidos tertio, vbi monſtroſa Scyllæ forma deſcribit, duplicẽ lectionẽ obſeruaui, legẽtibus nõnullis, Poſtrema

immani corpore Piſtrix: alijs Priſtis: ſed utrãq; approbo apud probatos autores receptam. Eſt autẽ Piſtrix ſiue Priſtis cetus marinus, quomodo ibi apud Virgil. accipitur, & lib. 10.

*Frons hominem præfert, in priſtin deſinit aluus.*

Sed de piſtrice dicam primo loco, ſic enim Sex. Pompeius: Balenam belluam marinam ipſam dicunt eſſe Piſtricem & cetum. Cicero ipſe non ſemel piſtricem reddidit, quem κῆτος vocauit Aratus, ex quo ita ille uertit:

*Tum uerò fugit Andromeda & Neptunia Piſtrix:*

id quod iſte ſic extulerat:

οὐδὲ μὲν ἀνδρομέδης, καὶ κήτεος ὅσσ' ἐλέλειπτο.

Ad verbum ita ſonat verſu redditum:

*Nec uel tantillum Andromedæ, ceti ue relictum eſt.*

Vtitur hac voce & Lu. Florus lib. 3. cap. 5. de Lucullo loquens. Videntibus, inquit, procul, quaſi marina piſtrix euaſerat. De Priſti uerò pro ceto loquitur Plinius lib. 9. cap. 4. vbi maximum animal in Indico mari priſtin eſſe dicit & balęnam. Et cap. 13. inter ea quę pilo ueſtiuntur, animalq; pariunt, enumerat priſtin, balænam, & vitulum. Idem lib. 36. inter Scopæ opera recenſet, Chorũ Phorci, & Priſtes, ac multa alia marina: pluribusq; alijs locis priſtium meminit. Quin & ita apud Gręcos nuncupantur. Epicharmus in Hebes nuptijs, in reliquo apparatu & menſarũ delitijs enumerat quoq; priſtes: ἐῶν δὲ, inquit, ζύγαιναι, πρίστιδες, ῥῖναι τε τραχυδέρμονες, id eſt, nec deerant libellæ, priſtes, nec aſperipelles ſquatinæ. Et Polycharmus in Lyciæ rerum commentarijs ſcribit

bit, vati è piſcibus futurorum euentus augurantiin littore apparere orphos, glaucos, interdũ etiam balænas & priſtes, ἐνίοτε δὲ φάλαιναι, ἢ πρίστεις. Videtur autem nomen deductum ἀπὸ τοῦ πρίζειν, à findendo, quòd fluctus longo tenuis corporis tractu mirè perſulcat. Inuenio tamen in eadem ſignificatione & per υ ſcriptum πρῆστιν, ut apud Oppianum primo Halieuticõn: ἐν δὲ δαφοινὴ πρῆστις, Truculentaq́ue priſtis. quo loco Oppiani ſcholiaſtes, πρῆστις εἶδος κήτους θαλασσίου, Preſtis ſpecies ceti marini. Deriuantq́ue grammatici ἀπὸ τοῦ πρῆσαι, ab incendendo, fortaſsis quia motu & longo ſyrmate mare criſpari & quodammodo ardere faciat. Inuenio & Piſtris ſcriptum, non modò Priſtis, pro ceto, vt apud Pedonem, quem citat Seneca:

*Qui ferat Oceanum, qui ſæuas undiq; Piſtreis,*
*Aequoreosq; canes ratibus conſurgere panſis.*

Niſi vitium ſit in codicibus impreſsis. Porrò à forma priſtiũ marinarũ, inquit Nonius Marcellus, quæ longi corporis ſunt, ſed anguſti, Priſtis nauigij genus nomẽ habet. Claudius Quadrigarius rerũ Romanarũ lib. 12. Quin quòd nauigiũ ea forma à marina bellua dicta eſt Priſtis. ita enim lego ex vetuſtiſsimo exẽplari, pro eo quod in uulgatis extat, Quiq́ue. Priſtis pro naui etiam apud T. Liuium lib. 4. quintæ decadis ponitur. Adiectæ ad hunc numerum quinq́ue priſtes erãt. Sic accipit & Virgil. in 5. ibi:

*Velocem Mneſtheus agit acri remige priſtin.*

Vtitur & Polybius græcus hiſtoricus, πίστι λίμ-

βους ἔχων καὶ μίαν πρίστιν. id eſt: Quinque lembis inſtructus & vnica priſti. Seruius originem deducit vel à tutela depicta, vel à ſecandis fluctibus, ἀπὸ τοῦ πρίζειν τὰ κύματα. Eſt & πρίστις poculi genus oblongi apud Diphilum & Athenæum in vndecimo.

## HADRIANI IVNII ANIMADVERSORVM LIBER TERTIVS.

Plinij locus vindicatus de Orbonâ dea. Item cur Quartanæ Saturni filiæ dicantur.

### CAPVT I.

FErdinandus Pintianus homo Hiſpanus, poſt omnes omniũ in Plinium annotationes pręclarè de eo autore meritus, Orbonæ deæ mentionem apud Plinium lib. 2. cap. 7. exterminandam putat, veluti ſpuriam & adulterinam, vt quam ſcriptor nullus celebrarit, nullibiq́ omnino, ut ipſe ait, compareat. Atenim ego, vt haud temerè mutandum quicquã in autoribus, aut veteramentariorum more ſtatim interpolandum, vel etiam inducendum eradendum'ue cenſeo, ita Orbonæ lectionem defendo conſtanter & ſeruandam autumo, quum eam agnoſcat doctiſsimus pariter & antiquitatis omnis callentiſsimus Arnobius, magni illius Lactantij pręceptor libro aduerſus gentes quarto, vbi

vbi in reliqua fictitiorum & putatitiorum deorum turba, quam enumerat, hanc quoq; deam non diſsimulanter nominet, his verbis: Ab erroribus viarum dea vibilia liberat: in tutela ſunt Orbonæ, orbati liberis parentes: in Næniæ, quibus extrema tempora. Hîc apparet & Orbonæ nomen Romanis ſacris templisq; non fuiſſe ignotum, & ipſam orbitatis eſſe deam, cui quòd matronæ olim ſacra fecerint, memoriæ proditum legiſſe aliquando memini: nam quòd Antonius Sabellicus ſuis in annotationib. ſcribit, ex Macrobij autoritate, matronas ad arcendam orbitatem Orbonam propitiaſſe, vbi infando ſacrorum inſtituto orbari conſueuerint, nuſquam in eo autore legi exiſtimo. Proinde retinendam eſſe vetuſtam lectionem iudico, in Plinianis codicibus, tranſpoſito tantùm cõiunctionis vinculo, hunc in modũ: Ideoq; etiã publicè Febri fanũ in palatio dicatum eſt, Orbonæ ad ędem Lariũ, & ara malæ fortunæ Exquilijs. quē locum Pintianus ex Cicerone interpolare hoc pacto voluit: Ideoq; etiam publicè Febri fanum in palatio dicatum eſt ad ædem Larium, & ara malæ fortunæ Aeſquilijs: propterea quòd apud Ciceronem libro de natura deorum tertio perperàm legiſſet, codicis, vt opinari lubet, vitio deceptus, Febris enĩ fanũ in palatio ad ædẽ Lariũ, & arã malæ fortunæ Aeſquilijs conſecratã videmus: ubi melioris notæ codices rectius legũt: Febris enim fanũ in palatio, & ædem Larum, & aram malę fortunę Exquilijs cõſecratã uidemus.

Diſpeſcenda ſunt igitur vocum ſpacia coniunctione copulante, apud Ciceronem, qua occaſione Plinio uetus lectio manebit integra. aut pro, Orbonę ad ædem, legendum erit ex Cicerone, & ædes larium, id quod nemo, niſi impudentiſsimus is ſit & præuaricator maximus, tentabit. Quia uerò de febris fano facta mentio eſt, et illud ex Minutio Felice in Octauio (is enim autor eſt octaui libri Arnobio aſcripti, quod Morillonus admonuit iuuenis extra omnem aleam ingenij poſitus) addendū eſt, Pauorem, inquit, Hoſtilius atq; Pallorē coluit, mox à neſcio quo Febris dedicata. quæ verba repetuntur & apud Cyprianum libro de idolorum vanitate. Quin & illud appendicis vice adijciendum eſt, quòd Quartanæ Saturni filiæ ab Octauio Horatiano medico peruetere dicuntur, ob morbi videlicet cùm tarditatem tum malitiam inſignē, vt equidem exiſtimo: in quarum curatione Democritus cenſuit pollutione eſſe opus, ut ſunt cædes, culpæ, menſtrua, ſanguinis potus, ſacrarum auium vel vetitorum animaliū carnes cibo datæ.

De Aquila in Romano exercitu portari ſolita, paradoxon. Cap. II.

Mirū ualde mihi, atque adeo paradoxon viſum eſt quod apud Dionem Cocceiū de Aquila ſcriptum repperi, quam non militare ſignum, ſed fanulum quoddam fuiſſe prodit, aureum aquilæ ſimulacrum effigiatum habens, haſtæ præpilatę ſuffixum, quod ita à milite ferebatur, quem cum Cæſare aquiliferum di

cere

cere licebit. Autoris verba ſunt ex quadrageſimo hiſtoriarum libro, *ὁ γὰρ ἀετὸς ὠνομασμένος, ἔστι δὲ νεὼς μικρὸς, καὶ ἐν αὐτῷ ἀετὸς χρυσοῦς ἐνίδρυται, καθίσταται ἐν πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ καταλόγου στρατοπέδοις, καὶ οὐδαμόσε ἐκ τῶν χειμαδίων, πλὴν ἄν που σύμπας ὁ στρατὸς ἐξίοι, κινεῖται, καὶ αὐτὸν εἷς ἀνὴρ ἐπὶ δόρατος μικροῦ ἐς ὀξὺ τὸν στύρακα ἀπηγμένου, ὥστε καὶ ἐς τὸ δάπεδον καταπήγνυσθαι, φέρει.* id eſt: In omni exercitu per delectum cõſcripto apud Romanos collocatur Aquila (id erat fani exigui nomen, in quo aurea iacebat aquila) quæ non mouetur ex hybernis, niſi totus prodeat exercitus. fanum illud paruæ ſuffixum haſtæ aquilifer portat, cuius inferior cuſpis acuminata erat, vt humi depangi poſſet. Appianus bellorũ ciuiliũ lib. 2. Aquilæ potiſsimam dignitatem inter militaria ſigna attribuit, quum ait Cęſarem ſtitiſſe ſua manu ſigniferum aquilam ferentem, quæ præcipuum in bellis ſignum erat. Cæſar lib. belli ciuilis 3. ſpectatæ uirtutis aquiliferũ tantiſper aquilam defendiſſe pugnando ſcribit, dum deficientibus iam viribus, equitibus ſuis accedentibus aquilam multos per annos defenſam moribundus tradidit. Certè idem Cæſar à ſignis militaribus aquilas diſcriminat, vbi inquit de pugna cũ Pompeio cõmiſſa: Signa militaria ex prœlio ad Cæſarem ſunt relata centum octoginta, & aquilæ nouem. Plinius refert C. Marium ſecundo cõſulatu ſuo propriè dicauiſſe Romanis legionibus aquilam, abdicatis reliquis ſignis, quæ quatuor erant, lupus nimirum, minotaurus, equus, & aper. A quo tempore obſeruatũ ſcribit idem,

rarò legionis caſtra hybernaſſe, vbi non eſſet aquilarum par ſeu iugum: quæ res in omen fortaſsis rapta eſt, vt aquilæ ſignum non velleretur aut loco tolleretur, niſi in aciem deſcenderẽt vniuerſæ legiones, id quod ait Dion.

## Quæ dicantur dextræ aut ſiniſtræ mundi partes. Cap. III.

IN ſiderum curſu orientem nominari dextrã cœli partem, occiduam verò plagam, læuam ſiniſtram'ue, ex Higyni obſeruatione annotandum eſt. Vnde & Plinius lib.2.cap.8. Naturalis hiſtoriæ, errantia ſidera læuum curſum mundi vertigini contrarium ſcribit, illo ſemper in dexteram præcipiti: cui conſentit & Ptolemæus. Eôdem ſpectat & Orphei vetuſtiſsimi poëtæ dictum, ſolem dextrum auroram producere, læuum noctem, dicẽtis: hoc eſt, in oriente diẽ proferre, in occaſu noctẽ. Quid, quòd apud Græcos σκαιὰ, id eſt, læua dici τὰ δυτικὰ ſiue occidua annotat diligẽtiſsimus Euſtathius? Quin & ex Ariſtotelis ſententia Chalcidius Timæi Platonici interpres, orientem dextram mundi partẽ ſtatuit. Atteſtatur item Plutarch. lib. 2. de philoſophorũ placitis, in hæc verba: Pythagoras, Plato, Ariſtoteles, dextram mundi plagam orientalem eſſe dixerunt, vnde motus initium exiſtat: occiduam uerò læuam. At Empedocles dextram ſtatuit ab ea parte, qua ſolſtitium æſtiuum eſt: ſiniſtrã, qua brumale. Similiter & Cleomedes &c. Cleomedes græcus autor, cuius opus nuper in lucem exijt, ſeptentrionẽ pro dextra ponit. Similiter Heruſci

truſci aruſpices dextram nominabāt ſeptentriōni ſubiectā, ſiniſtram meridiei expoſitā, quomodo & poëtæ accipiunt. Contrà apud T. Liuium in Numa, augur regiones ab oriēte ad occaſum determinās, dextras ad meridiē partes, lęuas ad ſeptentrionem eſſe dixit. Sed hanc diſtinctionē ridet Arnobius libro aduerſus gentes quarto, ſcribitq́ pro ratione ſitus corporis, variare mūdi partes, vel læuas, vel dextras: nam quicquid teres eſt, & ex omni parte rotūditate ſolida conuexum, definiri aliqua finis aut initij portione non poteſt. Itaq; cùm dicimus, inquit, hęc regio dextera eſt, illa læua, non ad mundi habitū dicimus, qui ſui ſimillimus totus eſt, ſed ad poſitionem noſtram, ſitumq́ reuocamus.

### De ſimilitudine mundi cum ouo, & cum litera ω mega. Cap. IIII.

NOn dubiū eſt quin pleriq; ſcriptores omnes globoſam ſeu ſphæricā figurā mūdo attribuerint, vt & Ariſtoteles, & cū Stoicorū ſchola Homerus quaſi princeps ſenſiſſe videtur, qui terrā ἀπείρονα, id eſt, infinitā dixit, propter orbicularē figurā circularē'ue, initio pariter & fine carentē, vti Heraclides, Euſtathius, & Iohānes grāmaticus Ariſtotelis enodator exponunt. Et Numa Pompilius terrā pilæ forma eſſe credēs, quod à Sex. Pompeio annotatū, ædē Veſtę rotundā conſecraſſe perhibetū, quū intelligeret Veſtā eandē eſſe cum terra vitæ hominū altrice. Attamē inuenio & qui ὠοειδῆ, hoc eſt, ouali figura mundum eſſe prædicarunt, id quod apud

Plutarchum de placitis philoſophorum ſecun-
do, ijſdemq́ verbis in libello Galeno falſo attri
buto legitur: qua in opinione fuit & Sanchunia
thon Berytius, antiquiſsimus rerum Phœniciæ
ſcriptor, à Philone Byblio translatus in græcã
linguam, qui omnem hanc rerum faciem ὁμοίως
ᾠοῦ σχήματι, id eſt, oui inſtar effigiatam fuiſſe pro-
didit ſcripto, vt ex eo refert Philon Byblius. Ea-
dem eſt ratio cur initiati orgijs Liberi patris, O-
uum in ſacris ſuis coluerint venerabundi, vt ni-
mirum è terete forma, ac penè ſphærali, vnde-
quaq́ clauſa, & intra ſe uitam includente, mun-
di ſimulachrum cognoſceretur, vt à Macrobio
Saturnaliorum ſeptimo, cap. 16. proditũ eſt. aut
potius translatum è Plutarchi ſympoſiacis, vbi
in hæc uerba diſſerit: ὅθεν οὐκ ἀπὸ τρόπου τοῖς περὶ τὸν Διό-
νυσον ὀργιασμοῖς, ὡς μίμημα τοῦ τὰ πάντα γεννῶντος καὶ πε-
ριέχοντος ἐν ἑαυτῷ, συγκαθοσιοῦται τὸ ᾠόν. id eſt: Quare
non abs re in Bacchi orgijs ouum ſacratum eſt,
veluti ſimulachrum mundi è quo cuncta nata
ſunt, cuiusq́ complexu vniuerſa tenẽtur. Quin
& Varro in Logiſtorico, qui inſcribitur Tube-
ro de origine humana, mundum ouo compara
uit, cuius hæc verba adducit Probus grammati
cus: Cœlum eſt teſta, item vitellum ut terra, in-
ter illa duo humor quaſi in ſinum (ſic lege, non
ilcinus) cluſus aëri, in quo calor. quanquã is au-
tor non de mundi forma ouali id extuliſſe, ſed
habita quatuor elemẽtorum ratione, mundum
ouo aſsimilaſſe mihi videtur: atq́ ita accipere il-
lud uidetur & Proclus in Timæum, vt Orphicũ
ouum

ouum ſit idem, quod Platonis ens, τὸ πλάτωνος ὄν, καὶ τὸ ὀρφικὸν ὠόν. Fuerunt & qui terrarum orbem in formam literæ græcæ ω effigiarunt, vt extremum lineamentum quod ο literam ambit, oceanum referat deſignetq́ꝫ, quem ζωστῆρα κόσμου, id eſt, mundi baltheum, quidam appellarūt, Probi teſtimonio. Quò reſpexiſſe uidetur Cyrillus, ibi:

*ὠκεανὸς δ' ᾧ πᾶσα περίῤῥυτος ἐνδέδεται χθών.*

*Tellurem Oceanus circunfluus illigat omnem.*

Non poſſum non appendicis vice adijcére ex Varrone mundi definitionem, operoſam quidē illam, ſed raro lectā, qui in Cynicis Satyra, quæ inſcribitur Dolium ſiue Seria, ſic ſcribit: Mundus, inquit, domus eſt maxima homuli, quam quinqꝫ altitonæ flammeæ zonæ cingūt, per quā limbus pictus bis ſex ſignis ſtellimicantibus altus in obliquo æthere Lunæ bigas acceptat, & appellatur à cælatura cælum, græcè ab ornatu κόσμος, latinè à puritie mundus.

## Virgilij verſus ex Eratoſthene translati: eius item locus expenſus accuratius. Cap.V.

QVoniā de zonis præcedente capite mentionem fecimus, locus poſcere videtur, vt Virgilianos de zonarum deſcriptione verſus, autori ſuo vindicemus. Is eſt Eratoſthenes Cyrenæus, qui verſibus Heroicis librū conſcripſit, cui Mercurio titulum indidit. Sed audiamus primùm Virgilium in Agriculturæ primo ita canentem:

*Quinqꝫ tenent cœlum zonæ, quarum una coruſco*

*Semper ſole rubens & torrida ſemper ab igni,*
*Quam circum extremæ dextra læuaq; trahuntur*
*Cærulea glacie concretæ, atq; imbribus atris.*
*Has inter mediamq; duæ mortalibus ægris*
*Munere conceſſæ diuûm.*

Nunc penè eoſdem, ſed Eratoſthenicos, ex Heraclide Pontico ſubijciamus libro de allegorijs Homericis, qui ita ſonant:

*Πέντε δ' οἱ ζῶναι περιηγέες ἐσπείρηντο,*
*Αἱ δύο μὲν γλαυκοῖο κελαινότεραι κυάνοιο,*
*ἡ δὲ μία ψαφαρή τε καὶ ἔκπυρος, οἷον ἐρυθρή,*
*Τυπτομένη φλογμοῖσιν, ἐπεὶ ῥά ἑ μοῖραν ὑπ' αὐτὴν*
*Κεκλιμένην ἀκτῖνες ἀειθερέες πυρόωσιν.*
*Αἱ δὲ δύω ἑκάτερθε πόλοιο περιπεπηγυῖαι,*
*Αἰεὶ κρυμαλέαι, αἰεὶ δ' ὕδατι μογέουσαι.*

Quos obiter adſtricta numeris oratione reddere non pigebit.

*Circum hunc funduntur zonæ quincuplicis orbes:*
*Glaucum ex his ſuperant cyanum nigredine bini,*
*Torrida zona una eſt, ſabuloſaq; tota, rubentem*
*Quam radij flammis feriunt* Hyperionis *acres*
*Continuis, recto & ſubiectam tramite torrent.*
*At geminæ cœlo diductæ utrinq; recliui,*
*Imbribus uſq; madent, glaciali aut frigore torpent.*

Sed enimuero poëtam noſtrum mutuatum eſſe ſuam deſcriptionem ex autore quem dixi, mecũ ſentit Probus Grãmaticus, id quod deprehendi lectione poſtea, quanquã verſus ipſos non profert: hæc enim eius ſunt verba in locũ Virg. prędictũ. Hanc tamẽ, inquit, vniuerſam diſputationem certũ eſt Virgiliũ tranſtuliſſe ab Eratoſthene,

ne,cuius liber eſt hexametris verſibus ſcriptus: qui Hermes inſcribit. Porrò zonarũ (quas elegãti carmine deſcripſit Claudianus lib. de raptu Proſerpinæ primo, & Transformationũ principio Ouidius) naturam fabuloſe expreſsit in Achillis clypeo Homerus, plicarum nomine πτύχας eas nominans, duas è plumbo albo fingens, auſtralem innuendo & ſeptentrionalem zonas, frigidas perpetuiſq; niuibus obſitas: totidem æneas, æſtiuam ſignificando & hybernam, mediç inter candorem & rutilum colorem temperiei: quintam eamq; mediam, auream, hoc eſt, igneã. Homeri verſus eſt iſtę:

*Τὰς δύο χαλκείας, δύο δ᾽ ἔνδοθι κασσιτέροιο,*

*Τὴν δὲ μίαν χρυσῆν.* Media autem eſt *ἰσημερινὴ*, id eſt, æquinoctialis: proximæ duæ *θερινὰι*, id eſt, ſolſtitiales, à nobis habitata altera, Antichthones alteram incolunt, ita dicti, *ὡς τὴν ἐναντίον χθόνα οἰκοῦντες*, teſte Probo: extremæ duæ inhabitabiles, borealis quidem ob aſsiduos nimioſq; rigores: antarctica uerò, quæ & *νοτὶη* ſiue auſtralis, propter immodicas imbrium humiditates, quibus auſtrina plaga eſt obnoxia, vnde & nomen habet. Iſtud eſt quod Virgilius illo verſu, Cœrulea glacie cõcretæ &c. innuere & ſentire voluit: vt verba illa, imbribus atris, ad auſtrinam plagam: at illa, cœrulea glacie, ad borealem referenda ſint & applicanda: ut reſpondeant Eratoſthenicis, *κρυμαλέαι* propter gelu, & *ὕδατι μογέουσαι*, propter imbres.

## De ſignificatione ebrij non uulgari. Cap. VI.

EBrium prȩter notam ſignificationem, pro pleno & ad ſaturitatem uſque referto accipi, Latinis auribus notum eſt. Similiter μεθύειν (quod inebriari propriè ſonat) pro πληρῶσθαι & compleri efferunt Græci; quomodo in Dioſcuris Theocritus de Amyco Bebrycum rege loquens, illud extulit: Ἔστη δ᾽ ὅ πληγαῖς μεθύων, id eſt, Conſtitit offertus & ebrius plagis. Apud noſtros Plautus Comicus ebriam cœnam dixit pro opipara & adiiciali copioſáque. Quid, quòd Nonius Marcellus ebrios dici poſſe qualibet re expletos, confirmat autoritate Varronis, qui in Eumenidibus dixit, ſcholaſticas aures ſcholica dape ebrias? Quin & veſtis oſtro ebria legitur, quæ purpuræ florem ebiberit: quæ ſimili metaphora, ſaturata murice à Martiali dicitur. Deinde, quia ebrietas mentem alienat, & (ut Enniano vtar uerbo) expectorat, ob immodicum potum, ȩtiam pro dementato & mentis haud compote, accipitur ebrium; qua in ſignificatione ſumitur apud Horatium Odarum lib. 1. de Cleopatra Aegypti regina, quam dicit fuiſſe fortuna dulci ebriam, hoc eſt, dementatam nimiúmque ſecundis rebus elatam, ad exemplum Anacreontis Teij, qui amantem ſine modo, & amoris œſtro uelut extra ſe poſitum, μεθύοντα ἔρωτι dixit, id eſt, amore ebrium, quod apud Philoſtratum in Apollonio lectum eſt. Quam ſignificationē ebrij agnoſcas etiã in Petronij Arbitri illo uerſu,

Vilis

*Vilis adulator picto iacet ebrius oſtro.*

Quo innuit paraſitos & adulatores ad ampliſſimas fortunas Principum ſtoliditate euectos, priorum vitæ ſordium non amplius memores, reliquos prę ſe deſpicere, rerum ſucceſſu elatos.

De ſcolij ſiue obliqui carminis ratione, quædam lectu & obſeruatu digniſsima. Cap. VII.

DE carminis conuiualis, quod græci Scolion, nos obliquum dicere poſſumus, origine, magna eſt apud autores pugna: in vno ſolo conſenſus eſt omnium, quòd aſſeuerent conuiuale eſſe carmen, & inter pocula concini ſolitum: cuius etymon tradit Orus grammaticus inde deriuatũ, quòd à temulentis quibus ſenſuum organa turbata ſunt, & obliquè ſe quodam modo habent, cantari ſoleat. Suidas aliiq; à contrario ſenſu ita dictum annotant, quòd ſimplex ac facile ſit, minimeq; ambagioſum aut obſcurum, quippe quum fuerit μάλα ὀλιγόστιχον, paucis verſibus contexta cantilena: quam rationem vt falſam reiicit Ariſtophanis interpres. Aliter Heſychius, pro erudito & neutiquam vulgari, quodq; non à quibuſuis, ſed à doctis tantùm caneretur, exponit: quod attingit & Plutarchus in ſympoſiacis. Dicæarchus in cõmentario de re Muſica, triplex odarum genus enumerat: vnum quod omnes pariter vnico concentu, alterum quod viritim ſinguli per ordinem canebant, & tertium hoc quod à peritiſsimo & ingenioſiſsimo quoq;, vt res in ordine cadebat, ſuccinebatur, vnde & nomen. Ari-

ſtoxenus & Phyllis muſicus ſcriptorum monumentis prodidere,in nuptijs,diſpoſitis varijs circa menſam unā lectis, accūbentes cōuiuas myrteis per uices ſertis redimitos,ſententias amatoriasq́ cantilenas cantillare ſolere: & canendi vices ob lectorū poſitū, obliquo modo peractas fuiſſe. Proximè omniū ad rem accedere videt interpres Ariſtoph.cuius ſententiā q̄ poſſum lucidiſsimè in Latinū ſermonē conuertā. Vetus, inquit,mos fuit cōuiuas canere, ordine ſequentes eū qui deſierat:qui nanq; cantū auſpicabat, laurum myrtū ue manu tenens,Simonidis Steſichoriue odas cantabat quandiu lubitū erat:deinde pro arbitrio ſuo,cuicunq; placitū illi erat,tradebat,non ſecundū accumbentiū ordinē: itaq; ille deinceps cantillabat:qui rurſus tertio cui viſum erat,canendi uices tradebat:inde factū eſt,ut ob implexū ordinē,ſcolia dicerent carmina quæ ex improuiſo & recitare & fidibus canere quilibet ſolitus eſſet.Parū diſcordat ab hac ratione Plutarch.lib.1.ſympoſiacôn,in hæc verba ſcribens: Sunt qui myrtū in ordinē ire negent,ſed ſigillatim de lecto in lectū differri, eumq́ qui prius cecinerit,alterius lecti primo cantori trāſmittere, hunc rurſus tertij primo:deinde eodē pacto illū qui in primo lecto ſecundas vices tenuerit, alterius lecti ſecūdo permittere:ac proinde à uariato implexoq́ circuitus ordine,obliqui nomē fluxiſſe veriſimile eſt,*διὰ τὸ πολυκαμπὲς τῆς περιόδου*.Certiora tradi poſſent, ſi extarent uel Tyrannionis grāmatici lib.C.Cæſaris mandato cōſcriptus de

ſcolio

ſcolio carmine:uel Didymi Chalcenteri ſympo ſiaca,in quorũ tertio libro uarias huiuſce vocis etymologias explicuiſſe ab Etymologici autore annotatũ eſt. Ego tamen,ut in caput rẽ conferã, ita teneo,quũ olim in cõuiuijs poſt cœnam lyra circũferri fuerit ſolita, uel Quintiliano hoc atte ſtante,ad quã fidibus canebãt, lyrã illã obliquo & ſinuoſo circuitu in menſa obambulare cõſue uiſſe autumo,vt ἐναλλὰξ hoc eſt,pectinatim quo dãmodo,nõ ἐφεξῆς,id eſt,ſeriatim & per ordinẽ ac cubitus,cõuiuis tradita fuerit,atq; inde carmina illa quæ ad lyrã canebant,ſcoliorũ appellationẽ meruiſſe. Porrò ex profeſſo inter cætera poëma ta etiã σκολιὰ ſcripſiſſe cõmemoratur Ion Chius poëta. Itẽ Origenes ſcolia conſcripſit,in quibus ſummatim breuiterq; perſtrinxit ea omnia,quæ ſibi obſcura & perplexa uiderent. Quod aũt qui canebant,myrtũ manu tenerent vel laurũ, præter Plutarchũ docet Dicæarchus lib. de muſicis certaminibus,his verbis: οἱ γὰρ ᾄδοντες ἐν τοῖς συμποσίοις ἐκ παλαιᾶς τινὸς παραδόσεως κλῶνα δάφνης ἢ μυῤῥίνης λαβόντες ᾄδουσιν. id eſt: Qui canunt in cõuiuijs, ex vetere inſtituto ſumpta lauri myrtiue fronde canunt. Qua in re & illud diſcrimen obſeruatũ lego,vt qui verſus Aeſchyli canerent,myrteum ramulũ manu tenerẽt:qui uerò Homericos,laureum termitẽ. Hinc liquet Zenobiũ in adagiorũ farragine lapſum eſſe, quum ſcribit, eum qui in ſympoſijs canere neſciuiſſet,laurea myrteaue ac cepta virgula,ad eam canere. Quicquid tandẽ conſtituere liceat, id obſeruaſſe mihi videor,q;

plerunq; ſcolijs carminibus aut illuſtrium virorum & fortium laudes canerentur, aut præclaras ſententias illa continerent, aut mixtim vtrunq;:quãdo ex Cicerone,autoritate Catonis, & ex Fabio Quintiliano conſtat,epulis adhiberi ſolere tum fides,tum etiam tibias,ad quas clarorum virorum laudes & facinora uirtutesq; canerentur:id quod exempla dilucidè docebũt, quorum aliquot non pigebit adſcribere, vbi illud vnũ dixero, quòd Pindari autoritate, Terpandro inuentionem ſcolij carminis, attribuit lib.de Muſica Plutarchus. Scolion de Admeto Theſſalo Athenis decantatum,ex Pauſaniæ Lexico adnotat in Bœotia Euſtathius diligentiſsimus Homeri interpres, de cuius autore multa lis inter veteres fuit.eius tale eſt initium: Ἀδμήτου λόγον ὦ ἑταῖρε μαθὼν, τοὺς ἀγαθοὺς φίλει, τῶν δειλῶν δ᾽ ἀπέχου, γνοὺς (perperam enim apud Ariſtoph. in Veſpis ποιοῦ ſcriptum eſt) ὅτι δειλῶν ὀλίγα χάρις. id eſt:Fortes ama,cognita de Admeto hiſtoria, & ignauos fuge,id tibi perſuaſum habens, exiguam talium eſſe gratiam. Quod carmen & clari viri hiſtoriam delibat,& ad fortitudinem parænericũ eſt. Videtur autẽ per fortes innuere generoſam & mariti amantem Alceſtin:per degeneres verò Admeti patrem,qui pro filio mortem oppetere tergiuerſatus fuerat,atq; ea verior eſt ratio,fabuloſam enim iudico quã Ariſtophanis interpres & Zenobius adducunt, quòd quũ diem obijſſet Alceſtis pro marito Admeto, ſcolia ac lugubria carmina in illam fuerint decantata, tantiſper dũ

miſerta

miſerta eius Proſerpina, ipſam ad ſuperos ſoſpitem remiſit: aut, quod fabulatur Euripides, Hercules expugnatis inferis eam reduxit: alioqui Phænodemus refert Admetum Pheris oppido Theſſaliæ profugum, hoſpitium delegiſſe apud Theſeum, Alceſtidis & Hippaſi liberorum natu minimum, ibiq́ſedem fixiſſe. Meminit huius ſcolij Ariſtophanes Comicus in Veſpis, item in πελάργοις ſiue gruibus, his verbis:

ὁ μὲν ᾖδεν Ἀδμήτου λόγον πρὸς μυῤῥίνην,
ὁ δ' αὐτὸν ἠνάγκαζεν ἁρμοδίου μέλος. id eſt:

Canebat ille myrtum tenens Admeti hiſtoriã, at alter illum cogebat Harmodij cantilenã. Meminit & Cratinus Comicus, ὅταν Ἀδμήτου μέλος αὐλῇ, id eſt, vbi ad tibiam cecinerit Admeti carmẽ. Iam uerò Scolion de Harmodio, ſcriptis autorum celebre eſt, qui communicatis cum Ariſtogitone operis tyrannidem Piſiſtratidarum conuellit interfecto Hipparcho, cuius intium erat, φίλταθ' ἁρμόδιε οὔ τοι πω τέθνηκας, quod negat Harmodium mori poſſe, qui ſublato tyranno immortalem adeptus ſit gloriam, ſempiterna fama victurus. Huc alluſit in Acharnenſibus Ariſtophanes, vbi ait:

οὐδὲ παρ' ἐμοί ποτε τὸν ἁρμόδιον ᾄσεται Συγκατακλινεὶς.

hoc eſt: *Nunquam mecum accumbens Harmodiũ canet.* Refertur & aliud ab Euſtathio Iliados quarto, quo canitur fortitudo exulum, qui ſe fortiter in obſidione Lipſydrij oppiduli geſſerunt, quod ita habet: αἲ αἲ λειψύδριον προδοσέταιρον, οἵους ἄνδρας ἀπώλεσας, μάχεσθαί τι ἀγαθοὺς καὶ εὐπατρίδας, ὁπότε ἴδειο-

*ξαν οἵων πατέρων ἔσαν*. Heu heu Lipſydrium, ſociorum proditrix, cuiuſmodi uiros exitio dediſti, in prælio fortes, generoſosq́, quando ſui ſpecimen ædiderūt è quibus fuerint orti maioribus. Fuit autem Lipſydrium locus in Spartæ confinijs, quem Athenienſium exules à tyrannis expulſi muro clauſerant, inter quos Alcmæonidæ principatū tenebant, quibus à Piſiſtrato debellatis cani cœpta eſt obliqua iſta cantio inter pocula. Non ſum immemor hunc locū aliter conuerſum ab Eraſmo, à cuius ſententia diſsilio: tu ſi placet, eum lege in adagio, in Lipſydrio pugnas. Cōmemorat Euſtathius & in Aiacem Scolion, quod in prædicanda fortiſsimi viri virtute conſumitur, cuius tale exordiū eſt: *παῖ τελαμῶνος Αἰὰν αἰχμητὰ, λέγουσί σ' εἰς τροίαν ἄριστον ἐλθεῖν ἀχαιῶν, μετ' ἀχιλλέα*. id eſt: Bellator Aiax Telamoniade, te poſt Achillem Græcorum fortiſsimū ad Troiā ueniſſe fama eſt. Sed exemplorū ſatis de claris viris, nūc ſubijciamus vnum aut alterū, quod ſententias non dubias continet, quale eſt illud Simonidis poëtæ, quod Platonis verbis referam in Gorgia ſic dicentis: *οἴομαι γάρ σε ἀκηκοέναι ἐν τοῖς συμποσίοις ᾀδόντων ἀνθρώπων τοῦτο τὸ σκολιὸν, ἐν ᾧ καταριθμοῦνται ᾄδοντες, ὅτι ὑγιαίνειν μὲν ἄριστόν ἐστι, τὸ δὲ δεύτερον, καλὸν γενέσθαι, τρίτον δὲ ὥς φησιν ὁ ποιητὴς τοῦ σκολιοῦ, τὸ πλουτεῖν ἀδόλως*. hoc eſt: Arbitror audiſſe te canentes in ſympoſijs obliquum illud carmen, in quo enumerant qui canunt, nihil eſſe in rebus præſtantius, quàm integram habere valetudinem: ſecundum locum obtinere pulchram formam: tertias

tias

tias vices tenere, diuitias non fraude partas, vt autor ſcolij inquit. Legitur apud Suidam & alterum, Timocreontis Rhodij in opulentiæ deteſtationem, in hæc verba: ὤφελόν ὦ τυφλὲ πλοῦτε ἐν γῇ μήτε ἐν θαλάττῃ μήτ' ἐν ἠπείρῳ φανήμεναι, ἀλλὰ ταρταρόν τε ναίειν κ' ἀχέροντα, διὰ σὲ γὰρ παντ' ἐν ἀνθρώποις κακά. id eſt: Par erat ô cæce Plute, nec terra, nec mari, nec in continenti te uſquam extare, ſed tartareas ſedes & Acherontem incolere, propter te namq; nihil non malorum in vita mortaliũ eſt. Ad cuius ſcolij imitationem leges & plebiſcita promulgaſſe Periclem annotatum eſt, & ab Ariſtophane in Acharnenſibus ſuggillatum, cuiuſmodi fuit illud: Μεγαρέας μήτ' ἀγορᾶς, μήτε θαλάττης, μήτ' ἠπείρου μετέχειν, quo communionem cum perduellibus Megarenſibus omnem præciſam voluit. Addamus & exempla duo quæ vtriuſq; rei meminerunt, inter quæ elegantiſsimum legitur Ariſtotelis Peripatetici ſcolion in Hermeam Atarnenſem ſcriptum cum virtutis egregio encomio, quod pluſculis licet verſibus perſcriptum, operæ eſt precium huc annotare, quod ſic habet: Ἀρετὰ πολύμοχθε γένει βροτείῳ, θήραμα κάλλιστον βίῳ, σᾶς πέρι παρθένε μορφᾶς, καὶ θανεῖν ζηλωτὸς ἐν Ἑλλάδι πότμος καὶ πόνους τλῆναι μαλεροὺς ἀκάμαντας. τοῖον ἐπὶ φρένα βάλλεις καρπὸν τ' ἀθάνατον, χρυσοῦ τε κρείσσω καὶ γονέων, μαλακαυγητοῖο θ' ὕπνου. σοῦ δ' ἕνεκεν ὁ Διὸς Ἡρακλῆς, λήδας τε κοῦροι πολλὰ, ἀνέτλασαν ἔργοις σὰν ἀγρεύοντες δύναμιν. σοῖς δὲ πόθοις ἀχιλλεὺς αἴας τε ἀΐδαο δόμους ἦλθον. σᾶς δ' ἕνεκεν φιλίου μορφᾶς καὶ ἀταρνέος ἔντροφος ἀελίου χήρωσεν αὐγάς, τοιγὰρ ἀοίδιμος

ὄργοις, ἀθανάτόμ τε μιμ αὐξήσουσι μοῦσαι μνημοσύνης θυγατέρες, διὸς ξενίου σέβας αὔξουσαι, φιλίας τε γέρας βεβαίας. Carmen elegantiſsimum totidem verbis quàm poſſum maximè conabor latinis auribus appendere. Virtus mortali generi laborioſa, cuius pulcherrimum in vita ſtudium, tuam unius ô virgo ob formam, etiam mortem obire Græciæ optandum eſt, durosq́ perferre & indefeſſos labores: talem animis eumq́ immortalem fructũ inijcis, auro parentibusq́ præferendum, & molli ſomno. Propter te Iouis Hercules, Ledæq́ nati plurima perpeſsi ſunt, tuam venantes factis potentiam. Tui deſiderio Achilles & Aiax ad inferos penetrarunt. Tuam ob deſideratam formam Atarnenſis alumnus ſolis ſplendori ſubduxit ſe, præclara ob facinora nobilis: cuius gloriam ſempiternam prorogabunt Muſæ Memoriæ filiæ, Iouis hoſpitalis maieſtatem augentes, firmæq́ amicitiæ pignus. Alterum quod loquitur, amore ad pręclara audenda facinora animari homines, ſimulq́ hiſtoriã Cleomachi viri fortis tegit, qui in gratiam amaſij præſentis, inuectus in confertas hoſtium in procinctu ſtantiũ turmas, diſturbatis eorum ordinibus, victoriã Chalcidenſibus peperit: quamuis alij Antonem quendam eadem fortuna uſum ſignificari autumant. vtcunq́ ſit, conſtat apud Eretrienſes cantari fuiſſe ſolitum, ut in Erotico refert Plutarchus, quod ita habet: ὦ παῖδες οἱ χαρίτων τε καὶ πατέρων ἐλάχετε ἐσθλῶν, μὴ φθονεῖτε ὥρας ἀγαθοῖσιν ὁμιλίαν. σὺν γὰρ ἀνδρίᾳ καὶ ὁ λυσιμελὴς ἔρως ἐπὶ χαλκιδέων θάλλει πόλεσιν.

πόλεσιν. perperàm enim legitur κάλλει pro θάλλει. quod de induſtria (ne quis imperitia factum inſimulet) ita conuertam: Puellæ vos quibus contigit bonis naſci parentibus, nolite inuidere viris fortibus veſtrî commercium: mollis nanque amor vnà cum fortitudine in Chalcidenſiũ oppidis viget. Tranſijt verò & obliqui nomen ad Epigrammata ænigmaticè obſcureq́; prolata, cuiuſmodi vnũ in Plutarchi ſympoſiacôn quinto legitur, ſed à me paululum emendatum, & in verſus ſenarios diſtinctum:

ἡ παλλάδος γῆ πυρὶ κατηθαλωμένη,
κεύθει κελαινὸν αἷμα διονύσου βοὸς,
ἔχουσα κλῶνας ἰσθμικοὺς ἀνὰ στόμα. id eſt:
*Durata torrido igne terra Palladis,*
*Condit cruorem nigricantem Liberi,*
*Ac ramulos in ore præfert Iſthmicos.*

Innuit autem fictilem vrnam, apij (quo in Iſthmijs victores coronabantur) ramo circum os coronatam, muſto plenã. Quin & eius vſus ad carmina adulatoria fuit detortus: tale eſt Praxillæ poëtriæ Sicyoniæ, quod inter ea, quæ παροίνια ſiue cõuiualia inſcripſit, à veteribus recenſetur:

οὐκ ἔστιν ἀλωπεκίζειν,
οὐδ᾽ ἀμφοτέροις γίγνεσθαι φίλον. hoc eſt:
*Vulpinari non decet, nec utriq; parti illudere.*

quod in adulatorem cõpetit, qui vt tectius verſutiusq́; imponat, diſsimulare ſe fingit ex compoſito. Meminit Ariſtophanes in Veſpis, & alterius cuiuſdam ſcolij, quod ita incipit: χρήματα καὶ βίαν κλειταγόρᾳ τε κἀμοὶ μετὰ θετταλῶν. quod de Cli-

tagora Theſſalica poëtria canebatur, & Theſſalis, qui Athenienſibus ſuppetias tulerunt in bello aduerſum tyrannos. meminit eius & Cratinus in comœdia quadã, κλεισταγόρας ᾄδειν. Refertur & ab Athenæo lib. 13. ſcolion quoddã quod inter ſacrificandum cantatũ fuiſſe ait, à Pindaro in Xenophontis Corinthij gratiam conſcriptũ, cuius initiũ eſt, ὦ κύπρου δέσποινα, quod quia mendoſum eſt, huc adſcribere ſuperſedeo. Item alterum eiuſdem poëtæ ad Hieronem Siculũ lib. 14. Fit apud eundem lib. 10. mentio ſcolij Pindarici, quo cottabum delibat Agathoni amaſio. Meminit & Ariſtophanes in Auibus:

ἐλθ᾽ ἱμάτιον τὸ σκόλιον ᾄδειν μοὶ δοκεῖ, id eſt:

*Videtur mihi ſcolion canere ueſtimenti gratia.*

Hactenus de ſcolio ſatis ſuperq; multa: cui opponi videtur, ſi vocis habeamus rationem, τὸ ὄρθιον μέλος, cuius meminit in lib. de Muſica Plutarchus, ſcribens Terpandrũ Methymnæũ inueniſſe modum τῆς ὀρθίου μελῳδίας, quaſi dicas, recti cantus. Herodotus in Clio refert Arionẽ citharœdũ in nauis tabulato (foros vocant) ſtantem concinuiſſe νόμον τὸν ὄρθιον, qui cantus erat fidicinis citharœdiue concitatior, & ſonora voce prolatus, quomodo apud Homerũ Eris ὄρθια ἤϋσε, alta voce exclamat, vt exponit Suidas. Ita legitur Timotheus nobiliſsimus fidicen, quũ caneret τὸν ὄρθιον νόμον, Alexandrũ Macedonem verſibus uſq; eò impuliſſe concitaſſeq;, vt ad arma prorueret. Scribit Suidas, Terpandrũ τὸν ὄρθιον νόμον & τρόχαιον nominib. ſuis donaſſe, à numeris quibus feruntur.

tur. Iulianus in epiſtola ad Iamblichũ, *κιθαρῳδῷ τὸν ὄρθιον ᾄδοντι πρὸς τὸ ἐλλεῖπον τῆς χορδῆς ὑπὸ τῷ τέττιγι, τὸ ἴσον ὁ πύθιος ἀντεφθέγξατο.* Fidicini Orthiũ carmen canenti, ruptam chordam committente cicada, æqualibus modulis Pythius ſuccinuit.

Quo anni tempore conditus ſit mundus, diſceptatio: & quòd in Libræ ſigno non abſurdè ſtatuatur eius naſcentis origo. Cap. VIII.

NOn ita pridem nata fuit inter me & ſacrificum Amſterodamum cõtrouerſia non iniucunda in ſympoſiolo, in quod anni tempus inciderit genitalis mundi dies: quẽ tam etſi à concepta opinione (quam altiſsimè imbibitã mordicus tuebat̃) dimouere nõ potui, quicquid tamen extemporanea illa contentio diſceptanti tunc ſuggeſsit, haud prorſus *ἀπροσδιόνυσον*, viſum eſt in miſcellanea iſta materia nõ abs re admiſcere. Nam ille quum ver defenderet, cui primã creſcentis mundi originẽ acceptã eſſe referendam putabat, temperiẽ eius temporis pro argumento quaſi Achilleo minimeq́ dubio adducebat: aduocans eôdẽ & aſtrologorũ de Ariete rudimentum neſcio quod: item ſcripturæ locùm de primatu menſium Martio delato, qui in Exodo diſertè ſit perſcriptus. Ego cõtrà, qui autumnali æquinoctio deferri eam gloriã debere volebã, abſolutam perfectionẽ *καὶ τελειότητα* rerũ creatarũ eſſe ſpectandã inſtiti. Vt enim, inquã, animantiũ omne genus, ſiue gradiat̃ reptet́ue, ſiue volucre ſit aut aquis innatãs, nõ inchoatum aut naſcens, ac veluti ex ouo prodiens, finxit

Deus,ſed iuſto ætatis generationisq́ libramento robuſtum:ita & plantas arboresq́, cum ſuo quanq fœtu,grandes atq perfectas,& generando ſibi ſimili aptas,produxiſſe illũ credibile eſt, quando & Adamum,è lutea terra & formatum & appellatum,abſolutam virilis corporis firmitudinẽ iam tum ab ipſo natali,quo creatus fuit, aſſumpſiſſe conſtat: ſimiliter & eius coniugem Heuam quomodo & lunam non gibberoſam, non corniculatam,non diuiduã,Deum finxiſſe opinatur Seuerianus(cuius in vetus inſtrumentum extant ſcripta)ſed integro orbe plenam adultamq́.Neq enim tyrocinium cœpiſſe,ac veluti ex informi imperfectóue rudimẽto adoleuiſſe mundum veriſimile eſt, in qua ſententia fuerunt Ethnici,naturam ſuam à ſimplici & imperfecto paulatim ad ſui perfectionem,adiumento artis & temporis acceſsione peruenire ſomniantes.Alioqui niſi illud ſtatuamus,in eadem nauicula fluctuare videbimur cũ illis qui ambigunt, ouum'ne prius fuerit,an gallina. Quid,quòd reuocare mundi ortum ad ver,quaſi quo calor genitalis ſit temperatus,ex quo animari cuncta & vegetari cẽſent philoſophi,eſt quadantenus negare,quòd Deus ex nihilo pulcherrimum hunc mundi ornatum produxerit,ſed quòd potius ex beneficio prolifici illius & æquabilis caloris extiterit?Neq verò cõmuni illa autoritate opinionem noſtram ſtabilire eſt animus, quæ Dei opera perfecta eſſe loquitur:nam illa tametſi à quibuſdam velut Aiacis clypeus defenſionis lo
co

co obijciatur, nihil huc facit, eſt etenim alior-ſum dicta, nẽpe in Dei operibus nihil eſſe quod in reprehenſionem cadere culpariue queat. Præ tereo item autoritatem Iſaaci Argyri hominis græci, qui in illa monaſticæ vitæ tranquillitate, inter cæteras θεωρίας, quas altiſsimus ſeceſſus & philoſophicum ocium ſuppeditat, demonſtrationibus aſſeuerare contendit, Septembri menſe conditum fuiſſe orbem, ac princeps anni initium verè exiſtere pridie Calendarum Octobrium. Imò verò, inquam, quod tu modò pro te adduxti, ceu irrefragabile teſtimonium, è duo decimo Exodi capite petitũ, pro me facit, tuãq; opinionem conuellit prorſus & iugulat: quum nanq; præcipit Deus Moſi, ut Niſan menſem, qui Martio noſtro nunc reſpondet, inter anni menſes primum habeat, non ordinem hìc in an norum curriculo ſpectari oſtendit (quem vel ip ſe Deus ab æterno à Septembri inchoauit, vel gens Iudæa, cuius in Hiſtorijs antiquiſsima fides eſt, talem ſemper tenuit) ſed principatum & dignitatem inter menſes immutat, mandans vt primarij honoris prærogatiua Martio mẽſi de ferretur, quo videlicet conſtaret gentem Iudaicam iugum Aegyptiorum grauiſsimum ſingulari Dei beneficio exuiſſe: quo item menſe poſte ris temporibus à mundanarum poteſtatum tyrannide ereptum nos iri, certiſsimo pręſagio & fatali ſignificaret, nempe teterrimo Chriſti cruciatu in iſtum menſem incurſuro, expiandos. Deniq; quid euidentius indubitatius'ue uſquã

reperias, quodq́ mundi primordium (cum quo & annum verti neceſſe eſt) firmius cõuincat ad Septembrem referri debere, quàm quod libri eiuſdẽ tertio & viceſimo legitur, vbi mandat obſeruari magna religione diem feſtum collectionis annuorum prouentuũ, quæ fiat in anni exitu, coactis in horrea & frugibus & pomis: quod feſtum & Tabernaculorũ ſcenarum'ue nomine nuncupabat. Quo ex loco manifeſtè liquet, ſub æquinoctiũ autumnale, exitum anni metiri Moſen ex Dei omnia illi dictantis oraculo: nam ſi eo menſe finis anni, eodem proximóue & initiũ eius ſequi par eſt: ita vt ſi collectio frugũ pomorumq́ in anni finem incurrit (quam nemini dubium eſt Sole Libram tenente fieri ſolitã) extra dubiũ cadet etiam initiũ anni in foribus adeſſe. Porrò nõ abſurdè omnino fingitur primigenia mundi à Deo creati origo extitiſſe in Libra (ſi vulgata iſta ſignorũ nomina velut ab ęterno impoſita feremus) vt nimirũ quoniam à ſicco in frigidũ declinat ſignum iſtud (ſunt enim duæ iſtæ qualitates mortis, vtpote aridæ & frigidæ, affines ac conſanguineæ) portenderet interitus legi obnoxium mundũ fore, id quod indubitatũ nobis cum Platonica ſchola habetur.

Rerum affluentiam communi mortalium vſui à Deo conceſſam, deſinere ſæpenumero ob quorundam maleuolentiam, varijs exemplis comprobatur. Cap. IX.

DEi omnium largitoris munificentiam mortalibus ex æquo cunctis ad vſum præbitam, tyrannicè

rannicè flagellaſſe ingrati quidam & maleuoli gratuitæ illius liberalitatis expſores leguntur, qui ad priuatos vſus, quod publici iuris Deus eſſe voluit, pro libidine interuertiſſe videntur: qua vecordia quid aliud cōſecuti fuerint, quàm vt iratum numen largiſsimos beneficentiæ ſuæ fontes clauſerit, exemplis aliquot quum ueteribus, tum recentioribus, teſtatum facere non pigebit: vſqueadeo nō malè nec citra numinis inſpiratum ceciniſſe putandus eſt Aſcræus ille uates, quando improbi hominis & ſceleſta in publicum cōſulentis pœnā dependere ſæpenumero integras ciuitates ait. Sed ad rem. Salis Tragaſæi celeberrimæ & ab autoribus omnibus decantatiſsimæ memorant fodinæ, è quibus aſportare cunctis in Troade uolentibus quantū libuiſſet, licuiſſe ſcribit Athenæus: ſed ceſſaſſe euanuiſſeq; ſalem illum foſsitium illicò, poſtquā Lyſimachus rex vectigal impoſuiſſet: qua re in miraculum conuerſa, declaratoq; per regem loco à vectigalium exactione immuni, rurſus auctam fuiſſe ſalis illam reſtibilem copiam ſcribit. Refert idem autor ſimile quid in Ereſſo uſu ueniſſe, vbi non procul à mari ſubitò exiluerant fonticuli ſcatebræ frigidam profundentis, cuius potu ægri mirum in modum recreabantur: quę ſalubris aquæ fama attraxerat multos longinquis è locis medicatum fontem hauſturos. Quapropter Antigoni regis præfecti dum rem ſuam priuatam promouere ſatagunt, diuerſam quandam aquam bibentibus propinandā

imperarunt,ea ratione ęgros ludificati: ſtatimq; ab eo tempore exaruit fontis ſcaturigo. Phylarchus item commemorat fabamAegyptiam,Colocaſiæ nomine non ignotiorem,quę nuſquam locorum,præterquam in Aegypto,ſeminari,neque ſata creſcere ſoleret, regnante Alexandro Epirota Pyrrhi regis filio,ſubitò ad Thyramin Theſprotiæ Epiri amnem paludoſo in ſolo erupiſſe,& adultam vberem ædidiſſe fructū, perq; bienniū totum ſparſim lateq; excreuiſſe:ſed quū ille adhibitis cuſtodibus,interdicto inſuper graui addito cauiſſet,ne quis eò accederet propius, nedum fructus decerperet,in tantum exaruiſſe lacum,vt de cætero non modò non protulerit fructum,ſed ut ne aquæ quidem veſtigiū ullum extitiſſe vnquam apparuerit. Tribus uetuſti ſeculi exemplis,totidem recentiorum temporum ſubijciam. Locum accepi fuiſſe in regno Neapolitano,prę̨ſtantiſsimi mellis aërij(quod ἀέριον μέλι Suidas,ἀέριον Galenus, uulgus hominū Manna nominat à voce hebræa Man,quæ genericè donum ſignificat)prouentu nobilē,quem Neapolitani reges perpetuo muro claudendum curauerant,incertam ob cauſam, ſiue vberior prouentus atq; inde optimus reditus,ſiue purior eius collectio eos huc ſtimulauit: quacunq; tandem de cauſa denegato illius contactu, cœleſte illud καὶ διοπετὲς donum in uniuerſum cadere deſijt:mox quum iuſſu Regum interrupta fuiſſet muri ſeries,denuò labi affluenter, & à pube ruſtica colligi paſsim cœpit, Repetitur iterū magno

gno ſtudio cingendi loci propoſitum, ſed temerarium: ſiquidem circunquaq; præcluſa muri lorica, ſtetit melleus ille imber, neq; manauit amplius, donec diſsipata diſiectaq; maceriæ illius crate, libero ingreſſu potitus ruſticus cœtus, auidiſsimè defluuium illud mannæ colligere permiſſu regum potuit. Alterum exemplum experta eſt Anglia, quod eo tempore quum vitam ibi degerem, audiſſe memini, haud liquidò ſcio an in Suffolkienſi ditione, vbi portus fuit aut ſtatio littoralis, tanta oſtreorum copia ſcatens, vt vicinæ regionis egeſtatem laxare haud dubio cœleſtis affluentiæ oſtento potuerit, donec impoſito aſsis vnius tributo (quod piſcanti pro ſporta qualibet oſtreorum plena pendendum erat) deſijt omnino ac diſtabuit fœcunda illa teſtacei generis captura. Tertio loco ſuggerit ſe haudquaquam ſilentio obliterandum aut oſcitanter prætereundum Hollandicæ reipub. turpe vectigal in ſimilem conchyliorum (quos voce Pliniana Muſculos appellat lingua vulgaris) affluentiſsimam piſcationem in Batauiæ inſularum vna: nam ſimulatq; ſubita illa & inaudita conchyliacei fœtus abundantia crebris multorum ſermonibus ad aulicæ turbæ aures dimanaſſet, illa, vt eſt ad eiuſmodi aucupia quouis Argo oculatior, Harpyis rapacior, aduolat confeſtim, & edicto vectigal, licet minutum, imperat. Sed quid iſto locupletandi fiſci (quem non abs re lienem appellare ſolebat Traianus Imperator optimus, quòd augeſcente eo cętera mem

bra carpantur & diſtabeſcant) compendio profectum eſt: nempe vt dicto citius totum illud piſcitij genus euaneſceret, nunquã viſum poſtea. quod eadem inſula factum vidit & in anguillarum captura, ſed quæ abolito tributo reſtituta fuerit poſtliminio, vti narrauit mihi vir ornatiſſimus magnæq́; autoritatis D. Nicolaus Grudius, à commentarijs ordini Velleris aurei, ſtudioſorum ſummus patronus. Nempe ſalſiſsimè itidem & veriſsimè Aulicos, tineas, ſoricesq́; palatiorum appellabat Cõſtantinus, vt apud Sex. Aureliũ legitur. Quanto rectius Alexander Macedo idemq́; liberalius facturus fuiſſe putabit, qui dicenti conſiliario, quòd ciuitates illi vectigales maiora imperatis tributa poſſent perſoluere, reſpondit, ſe odiſſe hortulanum qui è radicibus factitaret olera: idem reipſa ſentiẽs, quod eodem ſenſu Aemylio Recto Aegypti prætori, grauiora ſolito vectigalia imponenti, Tiberius Cæſar reſcripſit, Tonderi pecus velle ſeſe, nõ ad viuã uſq; cutim deglubi. Nimirũ ille qui ſolaris luminis vſum tam improbis quàm bonis impertire ſe æqualiter profitetur, dona ſua non ad potentiorũ libidinẽ diripienda diſpenſandaq́; clargitur, ſed vt mirificã illius bonitatẽ ac liberalitatem nulli clauſam nos intuẽtes, gratitudinis admoneamur, & ad illius vnius conſtantẽ amorẽ accendamur. Laudatũ eſt ab omnibus præclarũ ſanctiſsimæ Laconũ reipub. inſtitutũ, quod ex æquo omnes, ἐπὶ τὰ ἴσα, καὶ τὰ ὅμοια, hoc eſt, ad paria ſimiliaq́; cuncta vocabat.

## Quid Effata,& Carmen. Theodoriti quoq; & Euſebij loci excuſsi accuratius. Cap. X.

EFfatum, præter definitionem Ciceronis in Academicis,qua id eſſe dicit,quod aut verum aut falſum eſt,ut ſit idē cum eo quod græci ἀξίωμα uocant, aliam quoq; nō vulgarem ſignificantiam habere videtur, ut Effata dicantur cùm oracula ( vocem hanc propriè accipiendo) à fatidicis uatibusq; edita:tum ſententię certa lege prolatę,precationes'ue certis verbis conceptæ. Siquidem Varro lib. de Lat. ling. 5. & Seruius in 6. Aen. effata propriè dici annotant augurū preces: vnde & ager poſt pomœrium vbi captabantur auguria, Effatus vocabatur: quod & ex Aulo Gel. lib. 13. cap. 14. intelligi datur, Effatum eſſe agrum extra pomœriū, qui determinat finem vrbani auſpicij. Prior illa ſignificatio clariſsimè elucet è Cicerone lib. de legib. 2. uerba legis adducente, quæ ita habent: Eorū (loquitur de publicis ſacerdotibus) autē duo genera ſunto, vnū quod præſit cærimonijs & ſacris, alterū quod interpretet fatidicorū & vatū effata incognita. vbi effata àb effando ea dicunt, quæ ἐκλικτὰ & ἐκλόγια planè eadē etymi ratione à Græcis vocant. ſiquidem Porphyrius acerbiſsimus ſectæ Chriſtianę hoſtis, libros conſcripſit περὶ τῆς ἐκλικτῶν φιλοσοφίας, quorū apud Euſebiū & Theodoretū frequens eſt ſparſim mentio: quē equidē librorū titulū, de effatorū philoſophia ſiue cōmentatione, uertendū latinius pariter & iuſtius autumo, q̄ hactenus conuerſus ſit ab omnib. quos

videre mihi licuit eorum autorũ interpretibus, qui ſine cauſa illud tranſtulerunt, De electorum philoſophia, quos vocabuli ambiguitas, & materiæ quæ in ĳs libris tractetur ignorantia fefelliſſe videtur. Sciendum itaq; trifariam illorum titulum legi, περὶ τῶν ἐκλεκτῶν, & ἐκλογίων φιλοσοφίας, & diuiſim ἐκ λογίων, de philoſophia quæ ex effatis ſiue reſponſis dæmonum vatumq́; peti poſſit: rimari nanq; & perſcrutari græcæ theologiæ arcana inde contendit. docet iſtud dilucidè Euſebius lib. 5. de prępar. Euangelica, de Porphyrio verba faciens hunc in modum: διὰ τούτων καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων ὁ γενναῖος ἑλλήνων φιλόσοφος, ὁ θαυμαστὸς θεολόγος, ὁ τῶν ἀπορρήτων μύστης, τὴν ἐκ λογίων φιλοσοφίαν, ὡς ἀπόρρητα θεῶν περιέχουσαν λόγια παραφαίνει. id eſt: Per hæc & his ſimilia inſignis ille græcorum philoſophus, admirandus Theologus, ille arcanorũ myſtes, effatorum philoſophiam, velut cõtinentem deorum arcana, quæ in uulgus eliminanda non ſint, publicauit. Et lib. 4. οὗτος τοιγαροῦν ἐν οἷς ἐπέγραψε περὶ τῆς ἐκλογίων φιλοσοφίας, συναγωγὴν ἐποιήσατο χρησμῶν τοῦ τε ἀπόλλωνος &c. Iſte igitur in libris quos inſcripſit de effatorum philoſophia, collegit oracula Apollinis aliorumq́; deorum & bonorum geniorum &c. Ex his abundè liquet, & quanto in errore verſentur interpretes, & quòd ἐκλόγια illis, effata Latinis, pro reſponſis deorum & fatidicorum accipiantur: quandò & Ammianus Marcellinus lib. 19. effata Delphorum ſolennia vocet oracula. In altera verò ſignificatione extulit Liuius, ſed cõiunctim cum voce id ex

preſ-

preſsius ſignãte, carmine uidelicet, vbi ait: Quę longo effata carmine non operæ eſt referre: loquitur de ritu contrahendi fœderis certo verborum contextu: nam iſtud Carmen quoq; dicebatur, quod tametſi verſibus poëticisq; metris nõ conſtabat, certa tamen numerorum lege cadebat. quo ſenſu apud Liuium in primo illud dictum eſt: Lex horrendi carminis erat. & rurſus: Paucis verbis carminis mutatis. Et manifeſtiſsimè lib. 9. quartæ decadis, ubi ſic ait: Cõcione aduocata quum ſolenne carmẽ precationis, quod præfari priuſquam populum alloquantur, magiſtratus ſolent, peregiſſet conſul, ita cœpit. Et iterum: Ex carmine ſacro, præeunte uerba ſacerdote, precationes fecerãt. Item ex Cicerone pro Rabirio: Crudeliſsimi regis iſta ſunt cruciatus carmina, quæ tu homo leuis ac popularis libentiſsimè commemoras: Caput obnubito, infelici arbori ſuſpendito. Tale quid videtur fuiſſe, quẽ πόδα, hoc eſt, pedem appellat Galenus in ſexti Epidemiorum commentarijs, & memorat Iulius Pollux lib. 4. cap. 12.

### De Campanis earumq; vſu, ad varia olim munia apud Gentiles recepto. Cap. XI.

PAulinus Epiſcopus Nolanus diui Hieronymi æqualis, vir ſanctimonia vitæ ſpectabilis, primus in ſuam eccleſiam Campanæ vſum inuexiſſe prodit, quaſi priori ſeculo ignotus fuerit eius vſus, id quod ſecus habet: verùm ſanctiſsimus vir abuſum gentilium ſacrorũ correxit, & ad pia munia tranſtulit, vt nimirũ eius

ſtrepitu exciri poſſent ſemotius habitantes ad conciones precationesq́;. Atq; hinc fortaſſe tenuit cõſuetudo, vt Nolę uocabulo cenſerent tintinnabula, ab hac Campanię Nola, cuius apud Polybiũ Liuiũq́; fit mẽtio. Eiſdẽ verò uſibus deputatas fuiſſe priſcis ſeculis campanas inuenio, quibus hodie ſeruiunt. Olim ſi quis è vita exceſſiſſet, æra campanæ'ue pulſabantur, ut peruetus Theocriti ſcholiaſtes annotat (qui mos in hunc vſq; diem perdurat) quòd is ſonus credebatur eſſe *καθαρὸς καὶ ἀπελαστικὸς τῶν μιασμάτων*, hoc eſt, auertere ſpectra & dæmonũ ludibria. atq; hinc receptum arbitror, cur tonante cœlo campanarum boatu perſtrepatur. Non ſum tamen neſcius, ſubeſſe & aliam cauſam, nimirũ ut illarũ complosu aërem longè lateq́; diuerberante, uis tonitrui infringatur. Legimus & Lacones rege defuncto, lebetes vice campanarum complodere ſolere. Iam uerò & Apollodorus in libro, quẽ de dijs inſcripſit, Hierophantam, hoc eſt, Proſerpinæ ſacerdotem tintinnabulum ſiue nolam, *ἠχεῖον* nominat, pulſare Athenis conſueuiſſe ſcribit. Deinde campanæ ſonitu apud Romanos populũ in thermis ſtatis horis vel aduocari uel dimitti ſolere, ex Martiali conſtat, ubi ait: *Redde pilam, ſonat æs thermarum.* Prệterea Grệci in piſcatorio foro ſub cœnam pulſabant nolam, ut locuples eſt teſtis Plutarchus, adnotãs ſympoſiac. lib. 4. *φιλόψους*, id eſt, helluones, obſonatoresq́; dici, qui in foro piſcatorio eſitarent, celeriterq́; tintinnabuli pulſum exaudirẽt: græcè eſt, *καὶ κώδωνος ὀξέως ἀκούοντας*: quod

ipſum

ipſum & Geographus lib.14.docet, de Iaſſijs loquens, qui citharœdo artem oſtentāti tantiſper aures præbueruut, dum increpuiſſet nola quæ in Cupediario erat foro, quo audito cuncti ad cœnam dilapſi ſolum illum deſtituerunt, præter ſurdaſtrum unū, qui & ipſe, intellecto quòd cæteri ſimul cum nolæ crepitu diffluxiſſent, valere iuſſo citharœdo, confeſtim abierit curriculo: ita enim habet, ὡς δ' ὁ κώδων ὁ κατὰ τὴν ὀψοπωλίαν ἐψόφησε, καταλιπόντας ἀπελθεῖν ἐπὶ τὸ ὄψον. Strabo lib.15. ſcribit Perſas in unū locum cœtus cogere ante lucē nolæ ſonitu, ψόφῳ χαλκοῦ πρὸ ὄρθρου. Samanęi, quod poſt Brachmanas ſecundum Indiæ philoſophorum genus eſt, cœlibem ducens uitam, ad pulſum campanæ (ὑποσημαίνοντι κώδωνι) cœnacula vbi cibum capere ſolent ingreſsi orant, à peractis precibus iterum διακωδωνίζειν, id eſt, campanulam pulſare, vti refert libro quarto περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων Porphyrius. Quin & excubitores nocturnis uigilijs nolam antiquitus pulſabant, ad cuius pulſum reſpondendum erat illicò, ut Suidas refert, ex Ariſtophanis, ut puto, interprete: qui mos etiamnū apud Iccium portū (Caletum uocant) alijsq́ locis præſidiarijs obſeruat. Antileon in gratiā amaſij Hipparini, ut refert Parthenius, nolam quæ in arce munitiſsima Heracleæ Italicæ præſidij indicium erat, aſportauit clàm, occiſo cuſtode per inſidias. ita enim ait: λοχήσας τὸν φύλακα τοῦ κώδωνος κατακαίνει. Similiter ſi qua vis ingrueret, campani æris tinnitu indicium eius rei dabatur olim. Vnde Thebaidos ſexto

Papinius eleganter cecinit:

*Procul auxiliantia gentes Aera crepant.*

& T. Liuius: Campanorum, inquit, imbellis multitudo cum æris crepitu, qualis in defectu lunæ ſilenti nocte fieri ſolet, ædidit clamorem. Dion Cocceius lib. 54. ſcribit Auguſtum Cæſ. quum ei per ſomnum viſus fuiſſet Iuppiter dicere, ut præſidij loco Iouem tonantem, cui ædem vouerat, haberet, poſtero die Iouis ſtatuæ nolam appendi iuſsiſſe: cuius apud præſidiarios milites vſus ſalutaris erat. Eôdem ſpectat illud Statij in Achilleide: *Paulumq́; exercita pulſu Aera tacent.* ubi loquitur de ſacris Bacchi trietericis, quæ nocturno nolarum tintinnabulorumq́ pulſu perſtrepebant. Huc refer & Corybantia æra ex Virgilio. nobilia ſunt & Temeſæa æra in ſuccurrendo laboranti lunæ, apud Ouidium. quin etiam æra Dodonæa multiplici repercuſſu obſtrepera leguntur, de quibus Auſonius:

*Nec Dodonæi ceſſat tinnitus aheni.*

Adde quòd qui ad conſulendum oraculũ proficiſcebãtur, χαλκωμάτων πατάγῳ περιψοφεῖσθαι, id eſt, ænearum nolarum crepitu vndiq́ perſtrepentium circunſonari ſoliti fuerint, Plutarcho teſte in capitum Romanorum enumeratione. Legimus & tintinnabulis explorari equos, an ſint conſternaces καὶ ψοφοδεεῖς. Sophocles Tragicus tribuit alicubi Troianis σάκος κωδωνοκρότον, hoc eſt, clypeum nolis quibuſdam pulſatilibus ſonorum.

An

An ſupplicium rotarium veteribus cognitum fuerit. Inibi Ammiani locus animaduerſus. Quod item tormenti genus Rota. Cap. XII.

AN diriſsimi exempli ſuppliciũ apud Germanos nimiſquàm uſitatum, quo in latrones uiarũ inſeſſores animaduertunt, rotarum radijs incuſsis membra diffringendo, quodq́ lentæ mortis ludibrio, ſi quod aliud, uel maximè infame eſt, an illud inquam ueteribus etiam inter exquiſita pœnarũ genera fuerit cognitum, inciderat in conuiuio quęſtio: cuius rei cognitio quum ad me eſſet reiecta, reſpondi illicò, uideri mihi atrociſsimi huius tormẽti genus apud Ammianum Marcellinum Palatinæ hiſtoriæ ſcriptorem extare, poſtulatoq́ codice locũ oſtendi ex uiceſimo primo libro, vbi ſic ait: Romulus poſt eum & Saboſtius currus axi uincti, fuere diſpicati, ut proni in ſtudia ſenis: alij rotarum pœna conſumpti ſunt. Certè, quantũ ego peruideo, non ſubolet mihi alterius ſupplicij mentionẽ hîc fieri, quàm eius de quo nata controuerſia eſt: duorum enim ſimul meminit acerbiſsimorum ſuppliciorũ, unius quod Merij exemplo quadrigis in diuerſa nitentibus corpus paſsim diſtrahit, quod iſte diſpicare uocat (niſi potius legendum ſit uoce Varroniana, diſplicati, à diſplicando, quod in diuerſum agi diſtendiq́ ſignificat) alterius uerò quod incuſſu rotæ diffractis cruribus cæteriſq́ artubus, diriſsimo cruciatu prorogatam mortis lentitudinem adfert, quod ipſe rotarũ pœna cõſumi uocat, non-

nulli crurifragium,quaſi σκελοκάταξιν græcè dicas,appellitant.Huius etiam ſimilis'ue ſupplicij exemplum in Mario Iuniore factũ legitur apud Iulium Firmicum lib.1.cuius fœditatem operoſam autoris uerbis adſcribam.Prætorio,inquit, uiro,minori ſcilicetMario,qui iudicio omnium bene meritus de repub.uidebať,Syllana iuſsione eliſa ſunt prius crura:deinde deiecta de ſtatu corporis brachia humerûm tenus diſſoluta,ceciderunt:tertiò amputata lingua necem reliquit in faucibus: ad poſtremũ omni parte corporis mutilàta,oculi qui fuerant ſpectatores & ſuper ſtites,eguntur:& uix anima tantis uulneribus erogata eſt,cũ hinc inde membris fluctibus minutatim ſpiritus carpereť. Alioqui olim in cruce ſuffixis effracta fuiſſe crura,etiã Euãgelij pręcones teſtanť.Diuerſum à rotaria hac lancinãdi corporis ratione,tormenti genus fuit apudGręcos Rota ſiue τρόχος, quo ſerui rotis illigati, flagris proſcindebanť: de quo Ariſtoph. ἐπὶ τροχοῦ γ' ἑλκοίτο μαστιγούμενος,id eſt,Flagellandus in rota trahatur.Suidas etiã Rotã exponit pro fidiculis eculeóue,quo ſontes extenſi in quæſtione habebanť:ſic enim ſonant eius uerba:τρόχος,ὄργανον βασανιστικὸν καὶ διατεῖνον τὰ σώματα. Ariſtoph. ἐπὶ τοῦ τροχοῦ στρεβλούμενον δεῖ σ' εἰπεῖν ἃ πεπανούργηκας.hoc eſt:Oportet te rota extortũ,flagitia tua profiteri.

Quid ſit apud Syneſium thiaſotes,ſiue ſocius Cotyos. Cap. XIII.

APud Corinthum urbem Veneri operatã, Cotys dea colebatur,quæ & Cotytto,turpitudinis

&

& præpoſteræ libidinis præſes: in cuius tutela obſcœni infamiũ amorũ ſectatores & cinædi erant, quod ex Suida facilè cõſtat. Hinc apud Syneſiũ Ptolemaidos epiſcopũ, luculentũ ſanè autorẽ, molles & effœminati homines parũq́ uiri, θιασῶται κότυος, id eſt, ſodales aut aſſeclæ Cotyos, prouerbiali ſpecie dicuntur: quod ex ipſius uerbis abundè clarè liquebit, ac primùm in epiſtola cuius initium tale eſt: ὥσπερ ἄλλοτε πολλάκις ἐπὶ τῶν καιρῶν &c̃. Quemadmodum ſçpe aliàs oblata occaſione prodeſſe tibi ſtudui &c̃. Sic inquit, ἀλλὰ κἂν τιμιώτατος εἶναι δοκῇ, θαῤῥῶν ἀποφαίνου τὸν ἄνδρα ἡμίγυνον, αὐτόχρημα θιασώτην τοῦ κότυος. hoc eſt: At tu hominem, tametſi integerrimus uideatur, audacter pronũcia ſemiuirum eſſe, & re ipſa Cotyos ſodalem. Alibi in epiſtola ad fratrem, flagitioſæ uitæ hominem deſignans, ait illum κοτυττοῖ νεωκορεῖν, hoc eſt, Cotyttûs æditimũ eſſe. Clariſsimè uerò oſtendit hoc in Caluitij encomio, ubi poſtquã dixit Cliſthenes, Timarchos, alioſq́ omnes qui lucro formam proſtituunt, molles præterea & effœminatos uniuerſos eſſe θριχοπλάστας, hoc eſt, calamiſtraturæ ſtudioſos, ſubinfert: Nunc, inquit, quòd quis ſit θιασώτης τοῦ κότυος, id eſt, Corys ſodalis, nullũ aliud huiuſce rei indiciũ fuerit, q̃ ſi cincinnos cõponat ſæpius, & unguẽto delibutos prçferat, hũc in prõptu eſt dici & Cotyos deę Chiorũ & Ithyphallis, hoc eſt, Priapi ſacris operatũ eſſe. quo loco ſodalẽ Corys nũcupat eũ qui ſit ꝓfligatę pudicitię. Apud Phauor. legit̃ Cotys eſſe αἰσχρουργίας ποιητικὴ, apud Suidã τῶν αἰσχρῶν ἔφορος.

Eupolis Comicus Corinthijs, aduerſus quos Baptas ſcripſit, obijcit Corytn φορτικὸν δαίμονα, grauem & improbam deam, quod apud Heſychium lectum eſt. Meminit huius deæ & Aeſchylus in Edonis, fabulæ id nomen eſt, his verbis: σεμνὰ κότυς ἐν τοῖς ἠδωνοῖς, id eſt, Veneranda & ſancta inter Edonos Cotys. Et libro decimo Strabo: Illud uerò obſerua, Syneſio Coryn Chiorũ diuam eſſe, quam Suidas Corinthiacam faciat.

## In Nicolao Alexandrino reſtituta vox perperàm ab interprete interpolata. Cap. XIIII.

IN ea ſemper fui opinione, quòd nunquam temerè reponendum ſit aut immutandũ quidquam ex recepta lectione apud autores ſiue Græcos ſiue Latinos, niſi aliud euincat uel ratio, uel melioris notæ codicum conſenſus & authoritas: eosq́ qui hanc in partem impingunt, latæ culpę reos iudicaui ſemper, qui temeritatis ſuæ conſcientiam tueri nequeant. Iſtud quũ Nicolao Alexandrino myrothecij medici autori (quem Myrepſum nominat Fuchſius) accidiſſe animaduerterem, ſuccurrere illi optimũ fore ratus, luxatam particulam ſuoq́ loco emotam reponere medica ope, & reiecta ſuppoſititia, ſolidare ſum aggreſſus: quod ipſum non ægrè laturum Fuchſium, pro ſuo candore (qui germanæ eruditionis perpetuus comes eſſe debet) exiſtimo. Locus eſt in deſcriptione unguenti Populnei, ubi meminit, adipis ſuilli recentis ſalis expertis, græcè legitur ἀπάτου, ut ipſe annotat: quã uocem, quia grammaticorũ uulgus ieiunum ſignifi-

gnificare ſcribit, reijcit ille, & numero ſummouet, lectionem eſſe corruptam affirmans, eiusq́ uice legendum potius αὖθ ἄλατος, arbitratur, ſed ſine ſale. Eſt enim uox illa ἄπαστος longè elegantiſsimæ ſignificationis, pro, non ſalito, aut ſalis experte, compoſita ex α negandi particula, & πάσσειν, quod ſignat etiã cõdire ſale, muriáue conditanea ſalire. ita nanq; apud Phauorinum legas, πάσσειν, τὸ τιθέναι ἅλας πρὸς ταριχεῖαν, ad condituram ſalem adijcere: unde deductũ eſt illud apud Ariſtophanem ἐπίπαστα λείχειν, ſalgama illingere. Proinde quicquid ſale conditum non eſt, ἄπαστον eleganter dicitur, quomodo iſte autor γίατα ὕειον ἄπαστον ἢ πρόσφατον καὶ ἄναλον dixit. Cæterum ἄπαστος in priore ſignificatione non ieiunum modò, ſed eum qui cibum omnino non delibet, denotat, à πάσασθαι, quod ita apud Homerum capitur, ubi ad Achillem inquit Priamus, appoſita menſa, νῦν δὴ καὶ σίτου πασάμην. nam uerisſimile eſt, in tanto animi angore poſitum Priamum, delibaſſe modò cibum, quem dolor ob amiſſum filium non patiebatur affatim explere ſe. tametſi ad implendi uſq; ſignificationem extendatur quoque hoc uerbum, ut apud Eratoſthenem: Οπταλέα κρέα

Εκ τέφρης ἐπάσαντο, τά τ' ἀγρώσσοντες ἕλοντο. id eſt:

*Diripiunt uerua, atq; aßis ſe carnibus explent.*

Et apud Callimachum:

μύθου δ' ἐπασάμην ἥδιον. id eſt:

*Me magis exatiarit fabula grata.*

Ammiani locus emendatus de inſulis è profundo egeſtis,& de terræmotuū generibus.Cap. XV.

APud Ammianū hiſt. lib. 17. ubi terræmotuū genera,quibus terra aut egerit, aut cōplanatur, aut in uoragines dehiſcit, enumerat,locus extat corruptiſſ.de terręmotib.&de inſulis terręmotu ſurſum ꝓpulſis & enatis,ubi talis eſt lectio:Fiūt aūt terrarū motus modis quatuor:aut enim Palmatiæ ſunt,qui humū moleſtius ſuſcitantes, ſurſum propellunt immaniſsimas moles,ut in Aſia Delos emerſit,& Hiera,& Anaperodus,Ophiuſa & Pelagia prioribus ſeculis dictitata,aureo quondā imbri perfuſa,& Eleuſim in Bœotia,& apud Tyrrhenos Vulcaniæ, inſulęq́; plures:aut Schiſmatiæ,qui limes ruentes &obliqui,urbes, ædificia,montesq́; cōplanant:aut Chaſmaticæ, qui grandiori motu, patefactis ſubitò uoratrinis terrarū partes abſorbēt, ut in Atlantico mari,Europæo orbe potior inſula, & in Chryſeo, Helice & Burra,& in Ciminia Italię parte apud oppidū Succuniū eſſe profundos hiatus terræ, qui æternis tenebris occultant.Inter hæc tria genera terræmotuū Mycrematicæ ſonitu audiunt minatorio &c.Tu ſic caſtiga in meliorē formā: Delos emerſit,& Hiera,& Anaphe,&Rhodus, Ophiuſa &Pelagia prioribus ſeculis dictitata, aureo quondā imbri perfuſa,& Eleuſin in Bœotia,& apud Tyrrhenos Vulcaniæ, inſulæq́; plures.Aut σχισματίαι,qui limis ruentes:& ſic deinceps.& iterū:aut χασματίαι,qui grandiori &c.& mox;&in Criſſæo Helice & Bura:& inCiminia

Italiæ

Italię parte apud oppidũ Flauiniũ eſſe. Deinde: Inter hæc tria genera terręmotuũ *μυκητίαι* ſonitu audiunt̃ minatorio. Sed ne quis temerarios nos exiſtimet, lectionis fidẽ autorũ dictis fulciamus. Nam ꝙ Delos è mari emerſerit, præter nominis etymon *παρὰ τὸ δηλοῦσθαι*, cõfirmat Ariſtotcles, Plinius, & Eumenius rhetor. Quod in Aegeo, inquit, mari ſemel cõtigit, ut quę operta fluctibus uagabat̃, repentè inſula Delos exiſteret. Quòd aũt diuiſim Anapho & Rhodus legendũ ſit, aſcribenda erũt ꝑpterea Plinij uerba hũc locũ cõfirmantia ex lib. 2. ca. 87. Claręinquit, iampridẽ inſulę Delos & Rhodos, memoriæ produnt̃ enatæ, poſtea minores, ultra Melon Anaphe. & paulò pòſt: Inter eiuſdẽ Hiera, eadẽq; Automate. E quib. uerbis diſtinctionis ueritas ſimul & lectionis elucet clarius, q̃ ut admoneri debeat. De Rhodo uerò præter Philonẽ lib. de mũdo, conſentit & Heraclid. in lib. de Politijs: *ῥόδον τὴν νῆσον τὸ παλαιὸν κεκρύφθαι λέγουσιν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἀναφανῆναι δὲ ὕστερον ξηρανθεῖσαν.* id eſt: Rhodon inſulã antiquitus mari opertã fuiſſe perhibẽt, poſtea arefactã emerſiſſe. quę ꝙ Ophiuſa olim dicta fuerit, idẽ autor ſcribit, & Euſtath. à multitudine ſerpentiũ ibi naſcentiũ, quos tẽpeſtate eò delatus Phorbas Triopæ filius ſuſtulit, quod Hyginus addit lib. 2. aſtro. An uerò eadẽ inſula Pelagia appellata fuerit à priſcis cõmuni omniũ maris inſularũ cognomine, quõ *ποντίαν*, id eſt, ęquoreã eã dixit Pindarus, haud ſcio: certè inter oĩa huius inſulę cognomẽta, quę uaria à Pli. lib. 5. ca. 31. recenſent

nullum tale inuenio:oſtendit enim uocitatã eſſe antea Ophiuſam:Aſteriam ab aſtri ſimilitudine, ut ſuſpicor:Aethræam à ſerenitate,quæ tanta illic eſt,ut nunquam tanta nubila obducantur,ut non aliqua hora ſol cernatur:Trinacriam à tribus eminentibus oppidis,Lindo,Camiro,& Ialyſo:Corymbiam à racemorum hederæ ſpecie: Pœëſſam ab herbido virore:& Atabyriam à rege.Addit Strabo lib.14.Stadian quoq; appellatam, & Telchinida, à Telchinibus faſcinatoribus:quod repetit & Euſtathius,Strabonis uerbis libenter ſua ſcripta exornans,niſi quòd Stadiæ nomen in cõmentarijs Dionyſij, ſiue quòd deſideraretur in ſuo exemplari,ſiue quòd ſuſpectum ſibi nomen præterire tacitum,quàm proferre maluerit,planè omiſit. Quòd ſi diuinationi locus conceditur,pro,Pelagia,præciſa prima ſyllaba,Lagia,legero:ſiquidem certũ eſt cognomina pleraq; inſularum alijs atq; alijs eſſe communia:quandò & Ophiuſa dicta ſit Cythnus, & Tenos,Stephano Plinioq;, & Colubraria in mari Iberico,teſtantibus Plinio & Solino.Similiter Aſteriæ cognomẽ,quod Rhodo tribuit Plinius,etiam Delo ceſsit, ſi Callimacho, Solino, Stephano,alijs,credimus. & ſic de cæteris.Proinde fieri potuit ut à prouentu uenatúue leporum appellari Lagia meruerit, ἀπὸ τ̃ λαγῶν. quod cognomen à ſimili euentu Delon obtinuiſſe refert Solinus.Quod ad aureum imbrem attinet,fabulæ aſſertores ſunt Homerus in Bœotia, & in Olympijs Pindarus,his uerbis:

ἔνθά ποτε βρέχε θεῶν βασιλεὺς χρυσαῖς νιφάδεσσι πόλιν.

*Vbi aureo imbre pluit Diuûm rex.* de Rhodo loquitur. Quod ſequitur, Eleuſin in Bœotia, hoc aliquandiu ſuſpenſum animi me tenuit, quum ſcirem Eleuſina ab autoribus omnibus in Attica poni, myſterijs Cereris nobilem: itaq; ſuſpicatus fui reponi poſſe loco Eleuſinis, Creuſis, quod Bœotiæ oppidulũ tradit eſſe Stephanus, & in Bœoticis Pauſanias, Theſpienſium nauale, præſertim quum ea uox affinitatis plurimũ habeat cum Eleuſin: putarimq; fieri potuiſſe, quòd ſcriptoris uitio Eleuſin, pro, Creuſis, ut ignotiori nomine, illo celebriori, repoſita fuiſſet. Sed ita fluctuantem reduxit in viam Plinius, cap. 92. ſecundi lib. αὐτοῖς ὀνόμασι ſcribens, ſimiliter in Bœotia & Eleuſina. quanquam is locus ex diametro pugnat cum iſto: illic enim hauſtam à mari Eleuſina prædicat Plinius, hîc eandem ponit inter enatarum exempla. quare hæc uerba, & Eleuſin in Bœotia, tranſponenda eſſe arbitror in tertiũ genus terræmotuum, poſt illa quæ ſequuntur, hunc in modum: Et in Criſſæo Helice & Bura, & Eleuſin in Bœotia: quandoquidem in uno capite referuntur etiam à Plinio, titulo, quæ urbes hauſtę ſint à mari. Iudiciũ eius rei penes doctos eſto. De Vulcanijs inſulis certa quoq; res eſt, affirmante idem & Plinio cap. 88. lib. 2. ubi Aeolias eas nominat: eædem enim ſunt Hepheſtiades, Vulcaniæ, Liparæorum, & Aeoliæ, eiuſdem autoritate lib. 3. cap. 8. Porrò quòd limis ruentes legendum ſit, non limes, ipſe autor declarat,

ſubdens, & obliqui, ut obſcurius à ſe dictum ex planet: aut ut Ariſtotelis uerba reddat, qui inquit, οἱ ὡς πλάγια σείοντες. Illud uerò maioris momenti eſt, quòd pro Chryſeo, Criſſæũ repoſui: pro quo ſciendũ Burã & Helicen in ſinu Corinthio collocari à Plinio cap. 92. in hęc uerba: Pyrrham & Antiſſam circa Mæotin pontus abſtulit, Helicen & Burã in ſinu Corinthio, quarũ in alto ueſtigia apparent. Cõſtat aũt Corinthiũ ſinũ cõfundi cum Criſſæo, ſic dicto à Criſſa Phocidis emporio, qui ſinus hodie à Venetis appellatur, il golfo de Patras. ita Strabo lib. 7. ἔτι δὲ καὶ τὸν ἀμβρακικὸν, καὶ κορινθιακὸν, καὶ κρισαῖον ἐκπληροῖ κόλπον, quod mare implet Ambraciũ, & Corinthiacũ & Criſſæũ ſinũ. de quo & Procopius lib. 1. de bello Gothorũ: Sinus qui Criſſęus dicit̃ in Lechæũ deſinens, ubi & Corinthus ciuitas eſt. Buræ uerò & Helices meminit Strabo lib. 8. Ariſt. lib. de mũdo, & Calliſthenes apud Senecã lib. 6. natur. quęſt. Quale uerò fuerit oppidũ Succuniũ in Ciminia, nuſquã inuenio, pro quo Flauiniũ ſubſtitui, nõ ualde deuiũ à uocis Succunij literarũ tractu, ductus autoritate Virgilij, qui in 7. Flauinia arua & Ciminiũ lacũ montẽq; cõiungit: niſi mauis Feſcenniũ ex Portio Catone in Originibus, qui in ſecũda Thuſcię gente ad Ciminia iuga Feſcenniũ enumerat: aut ſi quis Sutriũ malit reponi, cuius ibidẽ fit mentio: alius aliud ſubſtituat ſi uidebit̃, neq; enim exploratũ eſt mihi quicquã, ut dicã ingenuè: nam Plin. ca. 96. dicit ſimpliciter in ſylua Ciminia loca eſſe in quib. in terrã de

pacta,

pacta, extrahi nequeant, non addito loci oppidiue cõfinio: de cuius rei fabuloſo ortu lege Seruij annotata in 7. Aeneid. Atenim & lacus Ciminij & iugorũ Ciminiorũ meminit Cato, uti ſyluæ Plinius. Poſtremò μυκητίαι, quã uocẽ pro Mycrematicæ ſubſtituimus, apud Ariſtot. lib. de mũdo, unde hæc per occaſionẽ deflexa ſunt, terræ motus ij dicunt, qui mugitu quodã terræ uiſcera quatiũt, παρὰ τὸ μυκᾶν, à mugiẽdo. ita enim inquit: μυκητίαι σεισμοὶ, σείοντες τὴν γῆν μετὰ βρόμου. unde ſubijcit poſtea Ammianus: Tũc enim neceſſe eſt uelut taurinis reboare mugitib. fragores, fremitusq́ terrenos. Sed pro loci correctione uideo me penè iuſti cõmentarij uicem expleuiſſe.

Galeni commentarius ex lib. 1. de Articulis, germanæ lectioni redditus. Cap. XVI.

APud Hippocratẽ ſub finẽ lib. 1. de articulis perperàm legitur στενοχωρίη, quum legendũ ibi ſit στενυγροχωρίη, ut ex Galeno diſcas, cuius tamẽ cõmentario uix quicquã deprauatius inquinatiúsue inuenias, quẽ ut eſt mendis prodigioſe deformatus, nõ pigebit ſubijcere, quo doctiores ęqua iudicij lance, re ad amuſsim expenſa, ſuũ adijciãt calculũ: cuius uerba ita legunt ferè: ὃ κ' ἐστι σύνθετον ὄνομα τὸ ἐν ὑγρῷ χωρίῳ εἶναι τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ στενοῦ καὶ περὶ χώρας γεγονὸς, ὥς τινες νομίζουσιν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ στενόχωρον, ὅπερ οὐδ' αὐτὸ πλέον σημαίνει τοῦ στενοῦ, κατὰ παραγωγήν τινα γεγενημένης στενοχωρίης, μηδὲ πλέον δηλούσης διὰ στενότητος, σύνδηλον δ' ἐστὶ τοῦτο κἀξ ὧν Σιμωνίδης εἶπε, ὧδέ πως ἐχόντων, ὅπω τις οὕτω δ' ἀσκίεις ἐν ὄρεσιν ἀνὴρ λέγονται δὶς ἐν οὐδὲν παρδαλέων μοῦνος τ' ἐν ὑγρῷ συντυχὼν ἐν ἀτραπῷ.

Quid, deus bone, iſtis monſtroſius? nũc germanam, meo quidem iudicio, lectionem habe: *οὐκ ἔστι σύνθετον ὄνομα τὸ τρυγυροχωρίη, ἔκ τε τοῦ τρυγὸς καὶ τοῦ ὑγροῦ καὶ τῆς χώρας γεγονός, ὥς τινες νομίζουσιν, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ τρυγυρὸν, ὅπερ οὐδ᾽ αὐτὸ πλέον σημαίνει τοῦ τρυγὸς, κατὰ παραγωγήν τινα γεγενημένης τρυγυροχωρίης, μηδὲν πλέον δηλούσης, τῆς τρυγότητος. εὔδηλον δὲ τοῦτο κἀξ ὧν Σιμωνίδης εἶπε ὧδέ πως ἐχόντων,*

*Οὐκ ἄν τις οὕτω δ᾽ ἀσκίοις ἐν οὔρεσιν*
*Ἀνὴρ λεόντ᾽ ἔδεισεν, οὐδὲ πάρδαλιν,*
*Μοῦνος τρυγυρῇ συντυχὼν ἐν ἀτραπῷ.*

In quibus ſenarijs poteſt & *δασκίοις* legi, utraq; lectione ſenſui accõmodata, ſiue apricos, ſiue nemoroſos montes dicas. Noſtram lectionem defendit & Galenus lib. Epidem. 6. part. 2. ubi *τρυγρῶσαι* quid Hippocrati ſit declarat, *οὐ γὰρ ἔγκειται τὸ ὑγρὸν ἐν τῇ λέξει*, inquit, *καθάπερ ἄν τις οἰηθείη, μὴ γινώσκων ὑπὸ τῶν Ἰώνων τὸ τρυγὸν ὀνομάζεσθαι τρυγυρὸν*, & quæ ſequuntur ex Simonide repetita. Hunc locũ tametſi ante annos quatuordecim Bononiæ iam tum agenti mihi correctum, nõ potui non huc infarcire, ut emaculandi græci codicis occaſionem habeant medicæ rei ſtudioſi.

Hadria-

# HADRIANI IVNII ANIMADVERSORVM LIBER QVARTVS.

## Error Grammaticorum in etymo vocis Euhyus.

### CAPVT I.

INter uaria Bacchi cognomēta nullum eſt fermè frequentius, quàm Euius, apud Horatium aliosq́ poëtas: quare mirari ſubit in uoce trita & quotidiana, ut ita dicam, cur Latini grammatici Euhyus ſcribant litera ſuis uocibus auia (ut cum Terentiano dicam) y ſcilicet, quum Græcorum more, à quorum ritibus tracta uox eſt, Euius rectius ſcribi debeat. neq; uerò hoc ſolum, ſed & etymon eius adijciant ab ὑὸς, cuius in hoc cognomine nullum extat ueſtigium. ſiquidem Cornutus Perſij interpres uetuſtus Baccho cognomen iſtud additum putat, quòd quum deſideratus eſſet in prælio Gigantæo, Iuppiter exclamarit, εὖ υἱὲ, heu fili, ratus à Gigantibus interfectum. Neq; multò ſcitius fabulatur Acron, ita dictum annotans, quòd mutato in leonem Baccho quum cōcidiſſet gigas, Iuppiter factum ſpeculatus laudansq́ exclamarit, εὖ υἱὲ, bone fili: quod ego uerterē, macte uirtute fili. Sed ille ineptius longè, εὖ υἱὲ, interpretatur, heu fili, quaſi legas dictum, φεῦ υἱέ. At enimuerò ualedicto illorum erroneo commento, Euium cum Græcis, qui εὔιον, ſcribendum aſſe-

ro,nomen deriuans ab *εὐοῖ*, quæ uox bacchantium propria eſt,ita in Orgijs ſuis deo ſuo acclamantium: quam Demoſthenes in oratione de Corona,Aeſchini obijcit in ſacris illis identidē ab ipſo acclamatam,& repetit ex eo Strabo lib. 10.in hæc uerba: *τῶν δὲ φρυγίων μέμνηται Δημοσθένης, διαβάλλων τὴν αἰσχίνου μητέρα, καὶ αὐτὸν, ὡς τελούσῃ τῇ μητρὶ συνόντα καὶ συνθιασεύοντα, καὶ ἐπιφθεγγόμενον εὐοῖ σαβοῖ πολλάκις*.id eſt,Phrygiorum ſacrorum meminit Demoſthenes, accuſans Aeſchinem quòd cum matre ſacris illis operata conſuetudinē habeat & commercium ſodalitij,acclametq́ identidem Euæ Sabæ:quæ duæ uoces tranſierunt in Bacchi Euij & Sabaſij cognomina.

Quid ſit apud Ammianum, Vt Pygmæi uel Thiodamas agreſtis:eiusq́; locus correctus.

Caput II.

Ammianus lib. 22. ubi Iuliani Imp.animi inuictam conſtantiam,& ſuſurronū contemptricem laudat,prouerbiali ſchemate illud extulit:Fruſtra uirum circūlatrabant immobilem occultis iniurijs,ut Pygmæi uel Thiodamas agreſtis homo Lindius cum Hercule.ita enim legendum autumo,pro eo quod connexa uocū ſerie Homolidius ſcriptū eſt. Innuit enim Iulianum nihilo magis cōmotum fuiſſe blateronum aulicorum iniurijs dicterijsq́, quàm Herles Pygmæorum aſſultibus exterritus fuerit: imò ea ipſa contempſiſſe riſiſſeq́,ueluti Thiodamantis Lindij probra conuiciaq́ inultus neglexit Hercules.Ad illud de Pygmæis alluſit Alciatus

tus Iuriſconſultus in Emblemate quodã in eos, qui maiora uiribus aggrediuntur, ſuę imbecillatis non conſcij, quod hunc in modum habet:

*Dum dormit, dulci recreat dum corpora ſomno*
*Sub picea & clauam cæteraq; arma tenet,*
*Alcidem Pygmæa manus proſternere letho*
*Poſſe putat, uireis non bene docta ſuas.*
*Excitus ipſe, uelut pulices ſic proterit hoſtem,*
*Et ſæui implicitum pellæ leonis agit.*

De Thiodamante uerò ambiguam inuenio hiſtoriam: nam Philoſtratus & Lactãtius Lindiũ ex oppido Rhodi illum tradunt: Zezes & Callimachi interpres Dryopem faciũt, quæ gens eſt furtis latrocinijsq; famoſa. cum quibus ſentit & Pherecydes in tertio hiſtoriarũ apud Tarrhæũ. Habet aũt fabula ita. Quum in Thiodamantem Lindium terrã aratro proſcindentẽ ex improuiſo incidiſſet famelicus Hercules, alterũ ex iugo boum iugulat illo præſente & deuorat: quã ille iniuriã maledictis ulciſci fuit aggreſſus: at iſte illum ſibi amariſsimè conuiciantẽ cum riſu & cachinnis audijt. Exinde manſit apud Lindios ritus & conſuetudo, ut bos arator Herculi cognomento βȣθοίνᾳ immoletur, cum multa dirarum imprecatione. Iſtud legas apud Philoſtratum in imaginum lib. 2. apud Lactantium libro 1. cap. 21. & apud Nazianzenum ςηλιτευτικῇ prima, cuius iſta ſunt uerba: ὁ βȣθοίνας τὸν γεωργὸν τυραννήσας, καὶ τὸν ἀρότην βȣ̃ν λαφύξας, καὶ τὴν κλῆσιν λαβὼν ἐκ θωράξεως. hoc eſt: Bouimanduco ille, qui oppreſſo ui agricola, bouem aratorem abligurijt,

è re ipſa nomen adeptus. & paulò poſt:

*Λινδίοις εὐσεβὲς, τὸ καταρᾶσθαι τῷ βουθοίνᾳ*. id eſt: Piũ opus habebatur apud Lindios diras imprecari Bouimanduconi Herculi, illiq; conuicia facere, cultus loco erat. Huc ſpectat illud ab eodẽ ad Nemeſium obſcurius dictum, *καὶ Λίνδος ἐφυβρίζετο ἱεροῖσι*, Lindus quę ſacris conuiciatur. Sunt qui Herculem bis integrum deuoraſſe bouẽ ſcribunt, ſemel apud Lindum urbem, & iterũ apud Dryopas Thiodamantis bouem. Callimachus hymno *εἰς ἄρτεμιν*, fabulatur Herculem iam in deos relatum, nihilominus inexplebilis edacitatis eſſe & gurgitẽ inſignem, *οὐ γὰρ*, inquit,

*Παύσατ' ἀδηφαγίης, ἔτι οἱ παρὰ νηδὺς ἐκείνη,*
*Τῇ ποτ' ἀροτριάοντι συνήντετο Θειοδάμαντι.*
*Manſerat ingluuies, necdum placata quierat,*
*Qua quondam occurrit ſulcanti uomere terram.*

*Thiodamanti*. Vbi interpres in commentarijs græcis annotat Thiodamantem fuiſſe Dryopũ regem: cui ſubſcribere uidetur & Lucillius Tarrhæus ex Archilocho & Pherecyde ſcribẽs, Herculẽ, eſuriente Hyla puero, relictoq; à tergo pædagogo Licha, fortè obuium Thiodamanti, popoſciſſe aliquantum cibi: cuius quum repulſam tuliſſet, ira ſuccenſum, diripuiſſe è bobus alterũ, eoq; mactato epulatum fuiſſe: qua accepta iniuria Thiodamantem in urbem regreſſum, compuliſſe oppidanos ad arma aduerſus Herculem: ibi tum neceſsitate extrema circumuentum Herculem, etiam uxorem Deianiram armaſſe, prælioq; ſuperiorem, Thiodamantem neci dediſſe,

gentemq;

gentemq́ omnẽ in alias ſedes tranſportaſſe. Hęc ille. Legitur autem non ſemel aliàs bouem totum abſumpſiſſe helluo inſignis Hercules: nam refert Pindarus illum Coroni ædes ingreſſum, integrum bouem, ut ne reliquum quidem os ullum relinqueret, abliguriuiſſe: quod & Philoſtratus repetit loco antea citato. Quin & Aelianus uariæ hiſtoriæ lib. 1. & Athenæus lib. 10. ſcribũt illum in contentionem ueniſſe cum Leprea Cauconi, uel ut Aelianus, Glauconis filio, uter prior taurum deuoraret.

Locus apud Athenæum, & apud Io. Zezen, lectioni genuinæ reſtitutus, de Lityerſe gulone.
Caput III.

INexplebilis iſta Herculis & prodigioſa uoracitas, admonet me quaſi dedita occaſione ut ſanare inſiſtam uerſus Soſithei Tragici ſcriptoris de ſimili gulone Lityerſe, qui nothus Midæ regis filius, Celænis in Phrygia regnauit, homo uultu effero & truculento, ſed bibo glutoq́ ſupra fidem maximus, qui totum uini dolium uno die ebibendo uacuabat, triumq́ clitellariorum aſinorum onus, panes deuorabat. Sed præſtat autoris ipſius uerba ex fabula Daphnis ſiue Lityerſes inſcripta referre, perperàm enim apud Zezen Soſibius nominatur uerſuum autor, ut & fabulæ titulus Daphthis, pro Daphnis. Adſcribam autem prius lectionem quæ uidetur mihi ſanior, emendaturus poſtea corruptam utrobique, apud Athenæum in decimo, & Zezen Chiliade 2. Verſus ſunt ſenarij trimetri:

*οὗτος δ' ἐκείνου παῖς παράπλαστος νόθος,*
*μητρὸς δ' ὁποίας ἡ τεκοῦσ' ἐπίσταται,*
*ἔσθει μὲν ἄρτους τρεῖς ὅλους κανθηλίους*
*τρὶς δὲ βραχείας ἡμέρας, πίνει δ' ἅμα*
*καλὸν μετρητὴν, τὸν δεκάμφορον πίθον,*
*ἐργάζεται δ' ἐλαφρὰ πρὸς τὰ φορτία.*

Verſum uerſu pro uiribus conabor reddere:

*At filius Midæ Celænæi nothus,*
*Qui matre, dubium eſt, ipſa nouerit parens,*
*Treis quantum aſellos prægrauet, panes uorat,*
*Breui die, ſimulq; deterget bibens*
*Iuſtum cadum, decem amphorarum dolium,*
*Redditq; iumentis onus portatile.*

Apud Athenęum loco prædllegato tres ſoli iam bici leguntur, ad Polycletęam illam normam emendandi:

*ἔσθει μὲν αὐτὸς τρεῖς ὅλους κανθηλίους,*
*τρὶς δὲ βραχείας ἡμέρας. πίνει δ' ἕνα*
*καλὸν μετρίτην, τὸν δὲ καρποφόρον πίθον.*

Poſteriores duo apud Zezen malè quoque ſcribuntur hoc modo:

*δὲ ἢ βραχίας ἡμέρας πίνειθ' ἅμα*
*καλῶν μετρητήν.* In his pro *δὲ ἢ*, lege, *τρὶς δὲ.* & loco *καλῶν, καλὸν*, niſi uelis ex Lityerſæ ęſtimatione iſtud dici, qui dolium uini decem amphorarum capax, Cadi ſiue Metretæ nomine extenuando, uelut rem nihili, & potatu facilē uocitarit, quū tamen in menſura ingens ſit diſcrimen; nam Metretes ſeu cadus (idē enim ſunt) ſextarios duos & ſeptuaginta complet, teſte Nicandri interprete: tantundem enim continent amphoræ duæ, quod

doctiſsimè collegit Georg. Agricola. At dolium decem amphorarũ qui epotarit, is trecentos ſexaginta ſextarios in inexhauſtam alui uoraginem demerſerit: cuius rei fidem penes autorem depoſuero. Illud uerò de hoc Lityerſe proditum quoq; memoriæ eſt, quòd uiatores compellere conſueuerit ad reſecandam falce colligendámue meſſem, quorum truncatis capitibus, lacera corpora intra manipulos illigabat: occiſus ab Hercule poſtea, iuſtiſsimas immanitatis ſuæ pœnas, grauiores meritus, dedit.

Apud Galenum locus emendatus in græcis codicibus. Cap. IIII.

INcredibilis illa & extra controuerſiã potentiſsima Romani Imperij maieſtas compellit meminiſſe me Polemonis Laodicæi rhetoris dicti, ne uitio ſcriptorum ut eſt corruptum latêre poſsit. Eius Polemonis complura memorantur à Philoſtrato in Sophiſtis egregiè dicta: at illud concinnum, & feſtiua breuitate memorabile eſt dicterium, quo Romam orbis compendium nominauit, quod à Galeno lib. 1. commentariorum περὶ ἄρθρον, in ſcripta relatum eſt, ſed corrupta græcorum codicũ fide, ubi de ſua profectione ita loquitur: Poſtquam diu multumq; Smyrnæ egi, Romam abſoluto ſecundo & triceſimo ætatis anno perrexi, urbẽ tanta hominũ copia inundantem, ut laboraſſe putandus ſit rhetor Polemon, dum eam orbis compendium appellat. græcè legendum eſt, ὥστε πίνεσθαι πολέμωνα τὸν ῥήτορα τῆς οἰκουμένης ἐπιτομὴν αὐτὴν εἰπόντα,

perperàm enim in expletiuas uoculas ſoluta eſt dictionis compages, in ἐπὶ τὸ μή. Huc adſcribere libet elogium eiuſdem urbis Dionyſij Halicarnaſſæi, uocantis eam ἡγεμόνα γῆς καὶ θαλάσσης ἁπάσης πόλιν, principem terra mariq; urbem. & alterum Iulij Frontini ex libello de aquæductibus, in hæc uerba: Regina & domina orbis indies, quæ terrarum dea conſiſtit, cui par nihil, & nihil ſecundum: quod poſtrèmum ex Martiali in epigram. 12. mutuatus eſt ille, ubi ſic ait:

*Terrarum dea gentiumq; Roma,*
*Cui par eſt nihil, & nihil ſecundum.*

Iuuenalis locus explicatus. Cap. V.

IVuenalis ſatyra duodecima, inter cætera quę refert, Catullum naufragij metuentem in mare præcipitaſſe, enumerat,

*Vrnæ cratera capacem,* *Et dignum ſitiente Pholo.*

uaſtæ magnitudinis & ingentē deſignās: quod illum mutuatum eſſe ex Steſichoro Lyrico poëta arbitror, qui Centaurorum & Lapitharū conuiuium deſcribens, ait Pholū (quē propterea hoſpitē Alcidæ nuncupat Lucanus) impleuiſſe Herculi craterem trium lagenarum capacem, quem prior ipſe obbibiſſet: amplum autē fuiſſe oportuit, qui urnam, hoc eſt, quatuor & uiginti ſextarios caperet, ut & τριλάγυνον. Eſt autem lagena uinarū uas, ſed fictile, in quo uinum aſſeruabatur in conuiuijs deplendum. Verba autem Steſichori iſta ſunt:

Σκυφίον δὲ λαβὼν δέπας ἔμμετρον ὡς τριλάγυνον
Πῖεν ἐπισχόμενος, τό ῥά οἱ παρέθηκε Φόλος κεράσας.

Hercu-

Hercules(de eo enim loquitur)acceptum in manus ſcyphum plenum, trium lagenarum capacem,ori admouens obbibit, quem Pholus ipſi infuderat.Meminit &Herculei crateris Statius, quem duo iuuenes uix portabant.

Vox,quaſſabundus, interpolata apud Macrobium. Cap.VI.

QVatiendi uocabulum ad temulentiã largioremq́ꝫ potationem traduxiſſe Horatium in Odis,exemplo Menandri in Adelphis,qui κατασέιειν eo ſenſu uſurparit,&Philemonis Comici,annotatum eſt à me in commentarijs,quos in eum autorẽ ſcripſi:atqꝫ ab ea uoce quaſſabundũ dici uideri,pro ebrio, apud Macrobium in ſaturnal.5.cap.21.ubi ait,Herculem fictores ueteres non ſine cauſa cum poculo fecerunt,& nonnunquam quaſſabundum & ebrium.ſed locum maiore cum retractatione diligentius examinans, non ſectionis uſtionis'ue illum indigere,ſed molli tantùm malagmate opus eſſe iudicaui, uti ſanaretur : quod futurum eſt,ſi pro,quaſſabundum(quæ uox in prædicta ſignificatione Latinis auribus ſatis peregrina eſt)reponas,caſſabundum, quod uocabulũ, crebrò cadentem notat, Sex. Pompeio teſte, apud quem tamen malè geminato ſſ ſcriptum inuenio,deductum à uerbo caſare, ex iteratiuorum ſiue frequentatiuorum claſſe:pro quo receptius eſt aliud,caſitare.

## Locus Horatij expoſitus ex Sermonibus, Cur inſani porcum Laribus immolarent. Cap. VII.

DE eo qui inſania non uexetur, dictum eſt ab Horatio lib. 2. Sermo. ſat. 3.

*Immolet æquis* *Hic porcum Laribus.*

Cuius dicti rationem ab interpretibus non expendi demiror. Conſtat quidem ex Varrone de re ruſtica lib. 2. & ex alijs, porco immolato expiari inſanos, quod uel ex ioco Plautino in Menæchmis liquidò oſtendit, ubi ait: Quibus hîc precijs uæneunt porci ſynceri? nummum à me accipe, iube te piari de mea pecunia, nam equidē inſanū te eſſe certò ſcio. Et iterum: Iube, ſi ſapis, porculū afferri tibi: id quod dicitur homini inſani cerebri & emotæ mentis. Cur uerò id piaculi genus antiquis uſitatū fuerit, dicā ego quod ex arcanis illorū ſacris erutū opinor. Maniā Græci inſipientiam inſaniā'ue dicunt, ſiue quòd mentem ultra modum laxet, à μανὸν, quod remiſſum & molle ſignificat: ſiue quòd pertinacius corpus teneat, & difficulter expellatur, quaſi μονίαν dicas: ſiue quòd ea capti ſolitudinem appetant, παρὰ τὸ μονοῦσθαι, uti à Cælio Aureliano ſcriptis eſt proditum. Atenim Maniam hanc, undecunque appellationem ſortita ſit, Larum matrem fuiſſe cognominatam pronunciauit Varro lib. de analogia 2. & ex eo repetijt Arnobius lib. aduerſus gentes tertio. quin & Sex. Pompeius Maniam Maniū deorum, qui ijdem & Lares dicuntur, auiā matrē'ue fuiſſe ſcribit: utriuſq; enim opinionis

nis eſſe autores. Hinc factũ ſanè puto, ut uecordes homines & inſani Laribus ſacrificarent, ut qui eiuſdem cum matre poteſtatis eſſent participes, aut qui propitio numine Maniã genitricem συμβωμὸν καὶ σύνναον placarent, inſaniæq́ aſpergi nem detergerent. Meritò autem uidetur immolari porcus Laribus, qui & Grundiles à grunniendi appellatione denominantur.

De nepotino luxu Chieſij cuiuſdam Romani ciuis. Cap. VIII.

NEpotinis ſumptibus ſuperaſſe prodigorum omniũ ingenia Caius Caligula memoratur à Suetonio Tranquillo. Cleopatræ luxum immanẽ cœna unica refert Plinius. Sed reginæ potentiſsimæ & Imperatoris maximi iſta exempla ſunt, & quidẽ rara: at priuatum hominem ad prodigioſi luxus enormem licitationem, non macelli unius, ſed peregrini quoq́ orbis conturbatricem, aſpiraſſe quis non merito maximo demiretur? Is fuit Auguſtinus quidã Chieſius Rom. trapezites, qui Leoni x. Pontifici Max. totiq́ purpurei ſenatus cœtui, exterorũq́ Regum Legatis, ob filiũ ab illo baptiſmi lauacro tinctũ, ſplendidiſsima (ut ita dicã) repotia conſtituit, in quibus non ſatis fuit eduliorũ omnis generis miſſuumq́ exquiſitiſsimorũ apparatui modum omnem ademiſſe, niſi etiam lances, pinaces, cæteraq́ cùm eſcaria uaſa, tum potus inſtrumenta ex argento affabrè facta omnia in Tyberis præterlabentis alueum, inani luxus oſtento, præcipitarentur, idq́ non una modò, ſed

pluribus quoq; uicibus, quotieſcunq; ſcenicum illud ferculorum & menſarum choragium mutandum foret: atq; iſta paruo conſtitiſſe ęſtimandum erat, niſi & alieno ex orbe petitarũ immani precio auium (quas Pſittacos nominamus) ſolæ linguæ uarijs in patinis cõditæ, ultimo ferculo omnem luxus oſtentationem longè ſuperaſſent.

De luxu temporum præpoſtero apud Rom. Item Pacati Drepani locus expenſus. Cap. IX.

FAmoſus iſtius hominis luxus refricat mihi memoriam planè ſimilis luxuriæ Romanorũ, in qua deſcribenda quaſi ex cõdicto certaſſe duo magni nominis Panegyriſtæ, qui ex uetuſtate nobis reliqui ſunt, uidẽtur, Mamertinus Promertinus Iuliani prætorio præfectus, & Latinus Pacatus Drepanus: ille in Panegyrico Iuliano, hic Theodoſio Impp. dicto. Prioris uerba ſunt: Quinetiam prandiorum ac cœnarũ magnitudines R. P. ſanciebat, cùm quæſitiſsimæ dapes non guſtu, ſed difficultatibus æſtimarentur, miracula auiũ, longinqui maris piſces, alieni temporis poma, æſtiuæ niues, hybernę roſæ. Hæc ille: quæ æmulatione quadam ductus alter exprimere uoluiſſe uidetur in hæc uerba: Neminem unum inueniri, qui auderet ad penum regiam flagitare remotorum littorum piſcem, peregrini aëris uolucrem, alieni temporis florẽ. Nam delicati illi ac fluẽtes, quales tulit ſæpe reſpub. parum ſe lautos putabant, niſi luxuria uertiſſet annũ, niſi hybernæ poculis roſæ innataſſent,

ſent,niſi æſtiuam in gemmis capacibus glaciem falerna fregiſſent.horum gulę anguſtus erat noſter orbis,nanq; appoſitas dapes nõ ſapore,ſed ſumptu.Illis demũ cibis acquieſcebant,quos extremus oriens,aut poſitus extra Rom. imperiũ Colchus,aut famoſa naufragijs mari amiſiſſent, quos inuitæ quodammodo reluctantiq; naturæ hominum pericla rapuiſſent.Quæ uerboſius adſcripſi propterea,ut ſtudioſi loca committerent inter ſe atq; conferrent, quanta breuitas, quanta item exornatio utrinq; hauriri queat ad ſcribendi uſum.Illud uerò quod ſequitur in eodem autore, expenſu dignißimũ puto, ubi ait: Nónne cognouimus cuiuſdã retro principis nõ prandia ſæpe,ſed fercula ſeſtertiûm millies æſtimata patrimoniorũ equeſtrium precia traxiſſe? Quis eñ aut ſeſtertiũ millies,hoc eſt,uicies quinquies centena Coronatorũ millia, unico prandio,ne dicam nunc ferculo,abſumi poſſe crediderit?aut ad eam ſummam aſcendiſſe cenſum equeſtrem?fidem enim omnem tranſcendere magno diſcrimine uidetur utrunq; : ſiquidem lautitiæ magnificentiæq; unicum exemplum, quod Cleopatra ędidit,cui nihil aſtrui ulterius poſſet, centies ſeſtertiûm collegit,hoc eſt,ducenta quinquaginta aureorũ millia : & cenſum equeſtrem ſub Iulio Cæſ.quadringenta ſeſtertia,hoc eſt,decem coronatorũ millia pependiſſe cõſtat. Interpolandum igitur nonnihil locum dubiæ fidei autumo,& legendum ἀξιοπιστοτέρως,ſeſtertijs mille,quæ ſumma etiamnum immanis eſt, quippe

quæ ad uigintiquinq; aureorũ Coronatorum millia aſcendat,& propiore aliquanto confinio attingat equeſtris cenſus limites,quos cum imperio excreuiſſe ueriſimile eſt:ut ita legatur, nõ prandia ſæpe,ſed fercula ſeſtertijs mille æſtimata &c.Sentire autem illum puto de Vero Antonino Cæſ.qui conuiuiũ opulentiſsimum dedit, quod ęſtimatũ fuerit ſexagies centenis millibus ſeſtertiorũ,ut id uerbis Iulij Capitolini repetã, ſiue quod idem eſt,ſexagies ſeſtertiûm:qua taxatione audita M.Antoninus Imp.ingemuiſſe dicitur,& publicum fatum doluiſſe:quę ſumma in caput collecta,centena quinquagena Coronatorum millia conſtituit: ut inde colligere liceat, fercula nõnulla ad mille ſeſtertia perueniſſe, hoc eſt,uigintiquinq; millium aureorum ſummam. Equidem non detrecto, quin penes Budæũ eiuſmodi locorum σπιθάμιον æſtimatorem,aliosq; polyhiſtoras,æquum ſit iudicium.

Locus ex Velleio Paterculo ad examen reuocatus. Cap. X.

VTi Cæcias nubes,ferrum Adamas,ſuccinum aceres,catena ſuos nexus ducit, ita trahit loci unius occaſio alterum:cõtrouerſia enim illa ſupputationis iniquioris in apparatu cœnæ,extrahit hanc, quę in rationẽ repetundarũ cadere poſſe uidetur,quæ talis eſt.Nocte quæ nefariam necem Iulij Cæſ. coniuratorũ manibus interfecti ſecuta eſt,conſtat ex Appiano lib.2.eius pecunias cum imperij codicillis,ſiue Antonij,ſiue Calphurniæ uxoris iuſſu,quo à

minus

minus ſecura in tutiorem Antonij domum deferrentur, fuiſſe tranſportatas, quarũ ſumma immenſum diſcrepare inuenit, niſi immutata paululum codicis Velleiani fide, concilietur inter ſe autorum conſenſus mutuus. Velleij uerba ſunt: HS ſepties millies depoſitum à C. Cæſare ad ædem Opis occupatum ab Antonio, actorum eiuſdem, inſertis falſis, ciuitatibusq́ corruptis, cõmentarijs. Quę ſumma nimis quàm immẽſa eſt, ut quæ ad Gallicanæ monetæ rationẽ rem reuocando, contineat centies ſeptuagies quinquies centena Coronatorum millia. Cui tamen nihil derogandũ putarẽ, quum longè maiora coëgiſſe Tiberius dicatur, niſi obſtaret Plutarchi autoritas nõ uno in loco, quæ ad HS millies hãc ſummã deducit: ſic enim ait in Cicerone: Donec Cæſar Auguſtus ex Apollonia ueniens, hæreditatẽ C. Cæſaris accepit, & cum Antonio in cõtentionem deſcendit ob bis mille quingentas myriades, quas ille è ſubſtãtia Cęſaris occupabat. Hæc ſumma, ſi Romano more loqui inſiſtamus, efficit HS millies, hoc eſt, uicies & quinquies centena coronatorũ millia, eadẽq́ fuerit cum Paterculi, ſi inducas expungas ue uocẽ illã, ſepties: incidit q́ fermè cum altera, quam idem Plut. in Antonio ad quatuor talenta deduxit, quæ uicies & quater centena Coronat. millia cõſtituunt, paululo minore ſumma, q̃ HS millies complectat. ſic enim ſonant eius uerba: ὅτι γυνὴ καλπουρνία πιστεύσασα τῶν χρημάτων τὰ πλεῖστα κατέθετο πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας, ὡς λέγομ τὰ σύμπαντα τετρακισχιλίων ταλάντων.

id eſt:Vxor Cæſ.Calphurnia maximam pecuniarum partem in ædes Antonij depoſuit, illius fidei eas credens,ad ſummam in uniuerſum quater mille talentorum. Conſenſus horum locorũ efficit,ut apud Paterculum legendum contendam ſeſtertiũ millies,non autem ſepties millies, donec certiora edocear.

De Batauia locus in Panegyriſta reſtitutus. Cap. XI.

IN Panegyrico Maximiano Auguſto dicto, de cuius autore dubia lis eſt,ſiue is Mamertinus fuerit, ſiue Belga, ita ſcriptum de Batauorum inſula inuenio. Quanquã illa regio diuinis èxpeditionibus tuis Cæſar uendicata atque purgata, quã obliquis meatibus callidis interfluit,quanquã diuortio ſui Rhenus amplectitur,penè ut cum uerbi periculo loquar terra nõ eſt,ita penitus aquis imbuta permaduit, ut non ſolum qua manifeſtè plauſtris eſt,cedat ad nixũ, & hauriat preſſa ueſtigium,ſed etiam ubi paulò uidetur firmior,pedum pulſu tẽtata quatiatur, & ſentire ſe procul mota pondus teſtetur, ita ut res eſt,ſubiacẽtibus innatat,& ſuſpenſa latè uacillat. Quibus uerbis ita graphicè & ad amuſſim Batauiæ ſolũ depinxit,ut nullus pictor melius, nullus rhetor ornatius magiſ'ue appoſitè dicẽdo aſſequi queat:niſi quòd ſubeſſe mendas ſuſpicio eſt,ita ut reſtituendam hunc in modum lectionem exiſtimem. Quanquã illa regio diuinis expeditionibus tuis Cæſar uindicata atque purgata,quam obliquis meatibus Scaldis inter

fluit,

fluit,quámq́ diuortio ſui Rhenus amplectitur, penè(ut cum uerbi periculo loquar)terra nõ eſt, ita penitus aquis imbuta permaduit,ut non ſolum qua manifeſtè paluſtris eſt,cedat ad nixum, & reliqua. Nam quòd pro,callidis,repoſuerim, Scaldis,non temerè nec ſine autore facio.quid enim aceruata bina epitheta, præter Latinorum fermè autorum uſum,ſibi uolunt?quid callidi ſignificatiò, huic loco aliena, huc facit? At enim ego facilem fuiſſe lapſnm in duobus uerbis non ita multum abſimilis ſoni, ignorante ſcriptore quid Scaldis eſſet,cõtenderim:niſi quis pugnet legendũ eſſe Vahalis, quod alterius cornu Rheni nomen fuit,uel Cornelio Tacito teſte,qui lib. 2.ita ſcribit: Rhenus uno alueo continuus,aut modicas inſulas circumueniens, apud principium agri Bataui,uelut in duas amnes diuidit, ſeruatq́ nomẽ & uiolentiam curſu, quà Germaniam præuehitur,donec Oceano miſceatur, ad Gallicam ripam latior & placidior adfluens,uerſo cognomento Vahalem accolę dicunt:mox id quoq́ uocabulum mutat Moſa flumine, eiusq́ immenſo ore eundem in Oceanum effunditur. Quibus ex uerbis facilè liquet, alterum Rheni oſtium,quod Belgicæ oram præuehitur,Moſæ nomine hodie clarũ, Vahalim ſuperioribus locis,ubi diuortij initium eſt,dictum fuiſſe,fortaſſis ab arenæ qua tingitur ſubruffo colore, quẽ Valum uocant,quo nomine equum(quo Beliſarius fortiſsimus dux inuectus fuiſſe legitur in Gothorum exercitum) ſubruffi coloris deſigna

bant Gothi,iaculis ſolum illum appetentes, uti apud Procopium legitur. Quoniam autem Batauiæ ſolum ita ad ingreſſum intremit, & preſſum ſidit,concutiturq́,quod de hac inſula ut elegantiſsimè,ita uteriſsimè dixit, hinc ego factū puto,ut Hollandiæ, quæ Batauiæ pars eſt, nomen à cauitate creatum ſit:ſiquidem ad pedum pulſum concuti eam certum eſt,& procul etiam pondus uideri ſentire, atque uacillare, uelut aquis innatantem, rideat licet Martinus Dorpius hanc nominis rationē.Addit & ſuam coniecturam de inſulæ huius nomine Petrus Nannius noſter in ſuis ſymmictis,illū legat, ſi quem iuuat iſta cognitio.

### Quòd ethnici ſingulas corporis partes peculiaribus ſuis dijs deputarint. Cap. XII.

ANilis & friuolæ gentilium ſuperſtitionis pleniſsimi ſunt libri omnes: at illud inſigniter ridiculam eorum opinionem teſtatā facit,quòd ſingulas humani corporis particulas, ſingulos deos obtinere exiſtimarent: quodTiberianus in Prometheo ita extulit,ut dicat deos ſingulares ſui partes homini cōtribuiſſe,quas ſibi uindicent,ſuæq́ tutelæ proprias agnoſcant.Caput nanq; Ioui deferunt,Neptuno pectus,cinctum Marti, quo ſpectaſſe Homerū putant in Agamemnone deſcribendo:

ὄμματα καὶ κεφαλὴν ἴκελος Διὶ τερπικεραύνῳ,
Ἄρεϊ δὲ ζώνην, στέρνον δὲ Ποσειδάωνι.

Frontē Genio ſacrā facit Seruius, unde, inquit, deum uenerantes frontem tangimus, Supercilia

lia in Iunonis tutela fuiſſe ait Sextus Pompeius, quòd ijs protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam à Iunone tribui putabãt, Lucina inde dicta. Oculos Cupidini Veneris filio, in quibus excubet, ceu ſpecula quadam, tribuit Philoſtratus: Mineruæ eos ſacros tradit Fulgentius. Aurem Memoriæ conſecratam refert Seruius, quo reſpexit & Plinius lib. 11. ita ſcribens: Eſt in aure ima memoriæ locus, quem tangentes atteſtamur. Et Virgilius:

*Cynthius aurem Vellit & admonuit.*

Locus item retro aurem dextram, Nemeſi attributus fuit, quo referimus, ut Plinij uerbis dicam, tacto ore proximum à minimo digitum, ueniam ſermonis à dijs ibi recondentes. Dextra Fidei ſacra eſt, nam in fide porrigitur, de qua alibi à nobis dictũ abundè eſt. Dorſum & poſticæ partes Plutoni propriæ adſcribũtur ab Artemidoro lib. 1. Onirocrit. ubi ait: νῶτα καὶ τὰ ὀπίσθια πάντα Πλούτωνος αὐτὰ καλοῦσιν ἴδια. Renes & inguina Veneri adiudicantur. Pedes Mercurio, uti in libris τῶν φυσιολογουμένων ſcripto proditum eſt à Democrito. Genua Miſericordiæ conſignauit antiquitas, quòd ea ſupplices attingant, ad hæc manus tendant, hæc ut aras adorent, ut inquit Plinius. Miſericordiam autem in dearum numero fuiſſe olim, teſtatur eius apud Athenienſes ara, teſte Pauſania & Philoſtrato. Tali plantæue pedum, in Thetidis poteſtate fuerunt. Digiti Mineruę conſecrati, Seruio teſte: quò referri poteſt illud Epigrammatarij Rufini;

ὄμματ᾽ ἔχεις ἥρης, μελίτη, τὰς χεῖρας ἀθήνης,
τοὺς μαζοὺς παφίης, τὰ σφυρὰ τῆς θετίδος. id eſt:
*Lumina Iunonis tibi ſunt, digitiq; Mineruæ,*
*Cum Thetidis talis, ubera Cyprigenæ.*

De talis mirum. Item Fulgentij locus à menda aſſertus. Cap. XIII.

ILlud uerò mirum mihi uidetur, & feriatis in genijs altiore indagine exquirendum, an talorum ratio ad libidinis pruriginem aliquid faciat, quod à Fulgentio Placiade annotatũ eſt: ait enim in talo uenas eſſe quæ ad renum, femorum, atq; uirilium rationem pertineãt, unde & uenæ aliquæ ad pollicem uſque tendant, quod tractãtes & phyſici & mulieres ad obtinendos partus, & iſchiadicos eodem, ut inquit, phlebotomãt loco, & emplaſtron entaticon (perperàm enim ibi ſcribitur, emplaſtromentaticũ, una uoce) quem ſtyſiden uocauit, Africanus in Aſtroſophiſtis pollici & talo imponendum præcepit. Quin & Orphei teſtimonio affirmat illum locum principalem eſſe libidinis. Emplaſtron autem ἐνταστικὸν uocauit, quod appoſitum tentiginem uirilium concitat, ἀπὸ τῆς ἐντάσεως: quod & alio uocabulo obſcuriore dixit Aphricanus στυσίδην, ab arrectionis facultate, παρὰ τὸ στύειν. Ad quod uerbum alludens ùeterum quiſpiam Comico ſale, ſeipſum appellat ἀστυσάνακτα, non arrigentem, ὡς μὴ στύοντα, τουτέστι μὴ πεφυκότα ἐντείνειν τὸ αἰδοῖον κατὰ ὄρωτα, quod in Iliados 6. apud Euſtathium inuenias. Et apud Athenæum Diana uirgo στύμματα μισεῖν dicitur. Itaq; mirari ſatis non potui,

potui,qua fronte indoctus quidam, qui tamen Philomuſi nomine gloriatur, in annotationibns illic ſuis ſcribere ueritus non fuerit, Emplaſtromentaticum uocari omne id quod ad emplaſtrationem faciat:ac potius legendum cõtendit,emplaſtron mentaticum, quod è menta herba fieret. & Steriden, pro Steſide, eſſe tanquam fulcimentum &columen ualetudinis fidelioris, à στηρίζω. Diſpeream,ſi quid unquam in uita legi ineptius frigidiusq́;,quod uel Neronianas thermas refrigerare queat.

De Scytale Laconica. Cap. XIIII.

Achæus Eretrienſis poëta, qui pleraq; ſtudio obtenebrare dictus fuit, in Iride Satyrica,ænigmaticè Laconicam Scytalen uocat πλικτὴν σπαρτιάτην γραπτὴν κύρβιν. ac κύρβιν quidem,quòd ut in κυρβίσι publicis uidelicet tabulis leges exaratæ erãt,ita in Scytale præcepta ad duces & imperatores militiæ inſcribebantur.Spartanam uerò à ciuitate, cui uni recepta in uſu miſsitandarum ſcytalarum ratio fuiſſe legitur.Implexam uerò ſcriptamq́;,quoniam Scytalen circumuoluentes candido loro Lacones quæ uolebant ſcribere conſueuerant, ut Athenæus lib.10.exponit.Elegantiſsimè uerò præter Suidam & Au.Gellium,deſcribit Scytalen Auſonius in quadam ad Paulinum epiſtola, ubi uarios enumerat occultè ſcribendi modos: ſic enim canit:

*Vel Lacedæmoniam Scytalen imitare,libelli*
*Segmina Pergamei tereti circundata ligno*

m

*Perpetuo inſcribens uerſu, qui deinde ſolutus*
*Non reſpondentes ſparſo dabit ordine formas,*
*Donec conſimilis ligni replicetur in orbes.*

In quibus uerſibus clariſsimè nominat Pergameum libellũ, chartam Pergamenã deſignans, quòd candidum lorum, ἱμάντα λευκὸν uocant Athenæus & Suidas: Aul. Gellius ſimpliciter lorum, obſcuriore ſenſu. Meminit Scytales Laconicæ Baſilius in epiſtola ad Candidianum, ἐφοβούμην προσβλέπων, ὡς οὐδεὶς ἐν αἰτίαις ὢν σπαρτιάτης λακωνικὴν σκυτάλην. hoc eſt: Quo tempore ceram ſoluebam, expaui literas intuens, non minore metu percuſſus, quàm ſolet Spartanus criminis ſibi conſcius, inſpecta Laconica Scytale.

Auſonij verſus de Mida rege expoſiti, & Petronij Arbitri. Cap. XV.

IN eadem Auſonij epiſtola, de Mida Lydiæ rege aſininis auriculis deformato, eiusq; rei indicio occultè à tonſore manifeſtato, intelligendi ſunt uerſus illi:

*Depreſsis ſcrobibus uitium regale miniſter*
*Credidit, idq; diu texit fidiſsima tellus,*
*Inſpirata dehinc uento cantauit arundo.*

Quam fabulam quia cultiſsimis uerſibus reddidit Petronius Arbiter, nõ perinde omnium manibus extritus autor, lubet hîc adſcribere eius uerbis:

*Sic commiſſa ferens, auidus reſerare miniſter,*
*Fodit humum, regisq; latentes prodidit aures.*
*Concepit nam terra ſonum, calamiq; loquentes*
*Inuenere Midam, qualem conceperat index.*

Latius

Latius iſta pertractat Metamorphoſeωs undecimo Ouidius.

Celeritatem illaudatam eſſe in ſcribendo, exemplis aliquot docetur. Cap. XVI.

MVltis placet extemporalis quædam ſcriptitandi ratio, & in conficiendis libris celeritas, uelut exprompti atque in numerato poſiti ingenij argumentum: at mihi ſecus uidetur, probaturque impenſius diligentia accurata & longiore tempore iudicij confirmatore expreſſa: illic uerba uelut primoribus in labris nata, aut ſuperficiario ingenij æquore natantia æduntur: hîc lectionis multifariæ opes tanquam è ſanctiore quodam ærario reconditæ promuntur: illic ſuſpecta facit omnia & cicatricoſa, ſcribendi facilitas & curſus: hîc habito delectu rerum uerborumque pondera examinantur felicius, & exhibentur. Quid, quòd celeriter nata, celeriter etiam intereunt? & Horatius etiam in nonum annum premi, quo feliciter ſub incude retractentur, opera monet. Idem reprehendendum carmen ait, quod non coërcuerit multa dies & multa litura. *ἡ γὰρ ἐν τῷ ποιεῖν εὐχέρεια, καὶ ταχύτης, οὐκ ἐντίθησι βάρος ἔργῳ μόνιμον, οὐδὲ κάλλους ἀκρίβειαν. ὁ δ' εἰς τὴν γένεσιν τῷ πόνῳ προσδανεισθεὶς χρόνος, ἐν τῇ σωτηρίᾳ τοῦ γενομένου τὴν ἰσχὺν ἀποδίδωσιν*, ut in Pericle inquit Plutarchus: nam operis facilitas celeritasque non addit illi pondus ſolidum aut duraturum, neque exactam pulchritudinem: at temporis longinquitas labori uelut fœneratò accedens, ei quod naſcitur, robur firmitatemque

adijcit. Seneca nihil ordinatum eſſe dicit, quod præcipitatur & properat. Agatharchus pictor magnos ſibi ſpiritus ſumebat de pingendi celeritate: quod quum intellexiſſet Zeuxis, Diu, inquit, ego pingo, quia pingo æternitati, uti refert Valerius Maximus. Similiter pictori parum perito de celeritate glorianti, demonſtrataque pinacem illam modò à ſe pictam dictitanti, reſpondit nobiliſsimus pictor Apelles: Etiam tacente te res loquitur, ex tempore pictam. Laudatur Lyſiæ oratoris exemplum, negantis ſe ſcripturum feſtinatò & præcipitanter compoſita, uelut muſteo quodam calore nata: οὐ γὰρ ἔγωγε, inquit, βούλομαι συντάττειν τὰ ἐσπουδασμένα. Virgilium paucißimos die cõpoſuiſſe uerſus, autor eſt Varus: imò urſæ more párere ſe uerſus, ac lambendo fingere gloriatũ ipſum fuiſſe refert Donatus. Sic ſcripſiſſe & Salluſtium accepimus, ut inquit Fabius: & ſanè manifeſtus eſt etiam ex ipſo opere labor. Iſocratem decennium propè abſumpſiſſe in æditione orationis Panathenaicæ cõmemorant Lyſias, Fabius. Plutarchus tres propémodũ Olympiadas inſumptas refert. Conuenientiſsimum huic loco eſt illud Ariſtidæ ſophiſtæ dictum, à Philoſtrato lib. 2. in ſcripta relatum, quo Marco Imper. ſciſcitanti quando ipſum auditurus foret, reſpondit: Hodiernum diem exime, at cras audies: neque enim uomentiũ è numero ſumus, ſed elaborantium. οὐ γὰρ ἐσμὲν τῶν ἐμούντων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων. Ita Mar. Antonius librum de ebrietate à ſe ſcriptum, euomuiſſe alicubi legitur, in probri loco.

loco. Scriptorum itaq; præcipitatio iſta & ueluti abortus, nunquam in laudis loco ponēda eſt, quod ex tam multis clarorum uirorum exemplis abundè colligitur.

## Quis extemporalis dictionis monſtrator & autor fuerit. Cap. XVII.

EXtemporalis orationis, quam αὐτοσχέδιον & σχέδιον λόγον Græci uocant, princeps uidetur fuiſſe Gorgias Leontinus, patre Carmantida natus, neglectum cultus in orationibus approbās, ut in Eliacōn 2. ſcribit Pauſanias: is enim Athenis in theatrū progreſſus, primus auſus fuit dicere, προβάλλετε, id eſt, proponite, innuens nihil omniū latêre ſe, & quauis de re propoſita paratum diſſerere, ut Flauius Philoſtratus commemorat. quod & Cicero non uno in loco repetit his uerbis: Is princeps ex omnibus auſus eſt in conuentu poſcere, qua de re quiſq; uellet audire. Quin apud Platonem Gorgias de omni re quæcunq; in diſceptationem quæſtionemq; uocaretur, copioſiſsimè ſe dicturum profitetur. hinc γοργιαῖον apud Syneſiū prouerbialiter accipi uidet, pro eo quod affectatū eſt & turgidum. & ab huius uiri ſtudio Theſſali γοργιάζειν dicebant τὸ ῥητορεύειν oratorem agere, quod in Philoſtrati epiſtolis lectum eſt. Alij Aeſchinem Atrometi filium inueniſſe τὸ σχεδιάζειν, hoc eſt, ex tempore orare; ſcribunt, qui tempore Mauſoli Cariæ regis Rhodum profectus, extemporanea oratione illum celebrauit. Sunt qui à Pericle fluxiſſe σχεδίων λόγων fontes memorant: neq;

deſunt qui ad Pythonem Byzantinum huius inuentionis gloriam trahũt. Pauſanias Anaximenem primum αὐτοσχεδίως λέγειν, id eſt, ex tempore dicere inueniſſe ſcribit.

Eraſmi lapſus in apophtheg. Cap. XVIII.

Polycleti ſtatuarij dictum eſt elegantiore & argutiore ſenſu, quàm ut conniuenter præteriri debeat, quod Eraſmus ita reddidit: Polycletus ſtatuarius dicere ſolet, eorum opificium eſſe moleſtiſsimũ, quibuſcunq; lutum perueniret ad ungues, plaſtas opinor ac figulos notãs. Hæc ille: ſed toto cœlo à genuina dicẽtis ſententia aberrans: quid enim gratiæ habet aut ueneris: aut quàm neutiquam uerum eſt dicteriũ illud, quòd figulorum moleſtiſsimum ſit opificium? Longè aliud indicare uoluit eius dicti autor, nempe tunc maxima in difficultate uerſari opificem, & quemcunq; alium operis autorem, quando ſumma illi opera imponenda eſt, quando ad unguem perpoliendũ eſt illud & elimandum, ne quid hiet, ne quid aſperius reſultet, néue quid protuberet: ars enim omnis à rudimento informi καὶ ἀτυπώτῳ incipit, deinde paulatim formam addit cuiq; rei ſuam & articulatim effigiat, perfecto demum opere & abſoluto ultima manus accedit, quo tempore maximus autorem manet labor: propterea inquit, χαλεπώτατον εἶναι τὸ ἔργον, ὅταν ἐν ὄνυχι ὁ πηλὸς γίνηται. hoc eſt, Difficillimum eſſe opus, quando in ungue uerſatur lutum. Huc ſpectat parœmiacus ille loquendi modus, quo ut quidque eſt abſolutum maximè

me,& exquiſitiſsima diligentia curaq́ elaboratum, ita ad unguem illud eſſe factum dicimus. Illud uerò addendum eſt obiter in Plutarcho,li bro ſympoſiac.2.ubi huius apophthegmatis fit mentio,uitioſe legi ὄχι pro ὄνυχι.

Ammiani Marcellini loci aliquot emendati.Item Morilloni doctiſsimi hominis iudicium de oratione Iuliani. Cap. XIX.

EX Nazianzeno conſtat Iulianũ Imperat. quem ἀποστάτην nonnulli,ut Chriſtianiſmi deſertorem,Euſtathius ſemper παραβάτην, tranſgreſſorem nominat,orationẽ ſcripſiſſe duplici titulo inſcriptam, Ἀντιοχικὸν ἢ μισοπώγωνα: ac Antiochicam quidem ab Orientis apice Antiochia,erga quã ciuitatẽ mirificè affectus fuit ob applauſus & lætas acclamationes hominũ ſalutare ſidus illũ nominantiũ: uel quòd in ea urbe Chriſtũ profitentiũ ingens eſſet numerus. Miſo pogona uerò quaſi barbæ inſectatricẽ, à gente Chriſtũ profitente,quę magiſtri ſui exemplo ea tempeſtate barbã alere cõſuerat.Iſtud apudAm mianũ quoq; legit lib.22.ſed corrupto altero titulo.locũ ut eſt uitioſus adſcribã. Quocirca in eos deinceps ſæuiens,ut obtrectatores & cõtumaces,uolumẽ cõpoſuit inuectiuũ,quod Antio chienſe,uel miſſoPagonẽ appellauit,probra ciuitatis infenſamẽta annumerãs.Vbi pro miſſo Pagonẽ,cõſtanter legendũ eſſe Miſopogonẽ, indu bitatũ ex antedictis fit:rurſus pro, infenſamẽta, diuulſim lege,infenſa mẽte.Eodẽ lib.ubi legit,ui pereis,ut ita dixerim,morſib.ab eo ſæpius appe

titus, in fullionatus, ut ferebatur: ſcribendũ eſt, in fullonia natus. Et iterum: Vbiq; propinquãs, in ſpeciem alicuius nominis uotis excipitur: repone, numinis, loco nominis. Apud eundẽ lib. 25. ſic lege: Recolebat ſæpe dictum Lyrici Bacchylidis, quem legebat iucundè id aſſerentis: uitioſe nanq; illic ſcriptum inuenies, Baſilidis. Illud uerò ut acceſſoriũ, ſed minimè ocioſum aut πάρεργον, adſcribendum eſt de iudicio Antonij Morilloni ſuper inſcriptione libri Iuliani modò citati: eſt enim is uir multijuga doctrina, & omnifaria, ſi quis alius, lectione, quem'q; humanitatis & philoſophiæ omnis ἀφροδίτην καὶ χάριτας uoces, quod de Porphyrio Eunapius dixit: is ergo retulit mihi ex oculata manuſcriptorũ codicum fide, orationem illam inſcribi non Ἀντιοχικὸν de nominatiuè, ſed Ἀντίοχον dentato titulo, ab Antiocho truculẽto & aſpero tonſore, de quo mentionẽ fecerit Martialis alicubi, ubi ait: Solus habet cor tonſorem qui timet Antiochum. Sed an Græculo homini tanta fuerit rerum Romanarum ſua ætate longè priorũ cognitio, ut in grææcæ orationis inſcriptione mordaci aceto condienda, Latini nominis ex hominũ memoria præ uetuſtate propè aboliti uſucapione famam libri titulo acquirere ſategerit curioſe, excutiendum alijs omitto.

Locus unus & alter ex Ciceronis libris de Deorum natura, germanæ lectioni reſtituuntur. Cap. XX.

CAſtigationes nobilis cuiuſdam grammatici longè

longè eruditiſsimæ in Ciceronis dialogum de claris oratoribus,à me nuper lectæ, concitarũt me atque adeo inflammarũt,ut induſtria ſimili, licet impari,pulcherrimo parentis linguæ Romanæ operi ipſe quoq; manus admouerem,palmam in medio omnibus propoſitam, ſi modò feliciter res pro uotis caderet,cum alijs participaturus.Equidem reſtitutionis gloriam nullus mihi arrogo : ſed ob diligentiã fortaſſe aliquantam in obſeruando, & inuenta candidè communicando præſtitam,uenire in gloriæ partem inuidebit,uti ſpero,nemo.Primùm igitur ubi lib. 2.de natura deorum in uulgatis codicibus legitur,Aër autem(ut Stoici diſputant ) interiectus inter cœlum & mare,Iunonis nomine conſecratur,quæ eſt ſoror & coniunx Iouis, quod & ſimilitudo eſt ætheris, & cum eo ſumma coniunctio:lege ex Probo Valerio grammatico uetuſtiſsimo, quòd ei ſimilitudo eſt ætheris . Rurſus paulò pòſt quæ ſequuntur de Dianæ nomine:Itaq; ut apud Græcos Dianam, eamq; luciferam,ſic apud noſtros Iunonem Lucinam in pariendo inuocant,quę eadem Diana omniuaga dicitur,non à uenando, ſed quòd in ſeptem numeratur tanquam uagantibus. Iſta lectione multum interpolata apud eũdem grammaticũ, hunc in modum ſcribuntur, & quidem meo iudicio ſcitius:Itaq; ut apud Gręcos Dianam,eandemq; Luciferam,ſic apud nos Iunonem in pariendo inuocant, quæ eadem Diana anniuaga dicitur,non à uenando,ſed quòd in ſeptem ua-

gatur,tanquam uenatibus,id eſt, quòd inter ſeptem inerrãtes ſtellas uaga celeritate curſus,uelut uenationi operam dare uideatur.Eodẽ in libro pòſt:Principiò enim terra ſita in media parte mundi, circũfuſa undiq; eſt hac animabili ſpirabiliq; natura,cui nomen eſt aër. Probus hîc legit,animali.Seruius etiã ſpiritabili legiſſe uidetur,ſic enim in tertiũ Aeneidos annotat,ibi:Per hoc cœli ſpirabile lumen.Spirabile,inquit,uitale,quo ſpiramus:& eſt ſermo Ciceronis,quanq̃ ille ſpiritabile dixerit in libris de Deorũ natura. Aliquãto pòſt qui ſequitur locus,totus ex illius lectione annotabitur à me:qui librũ illum lectu dignißimũ ad manũ habuerit,diſcrimen obſeruet.Quem cõplexa ſumma pars cœli quæ æther dicit,& ſuũ retinet ardorẽ tenuem, & nulla admiſtione concretũ,& cum aëris extremitate cõiungitur.In æthere aũt aſtra uoluunt, quæ ſe & nixu ſuo conglobata continent,& forma ipſa figuraq; ſua momenta ſuſtentãt:ſunt enim rotunda,quibus formis, ut antè dixiſſe uideor,minimè noceri poteſt. Sunt aũt ſtellæ natura flammeæ,quocirca terræ, maris, aquarũ uaporibus alantur ijs,qui à ſole ex agris tepefactis,& ex aquis excitantur, quibus altæ renouatæq; ſtellæ atq; omnis æther effundant eadẽ,& rurſum trahant indidem,nihil ut ferè intereat, aut admodum paulũ,quod aſtrorũ ignes & ætheris flamma conſumant.Ex quo euenturũ noſtri putant id,de quo Panætiũ addubitare dicebãt,ut ad extremũ omnis mundus igneſceret, quum humo
re

re cõſumpto, neq; terra ali poſſet, neq; remaneret aër, cuius ortus aqua omni exhauſta eſſe nõ poſſet. Itaq; relinqui nihil præter ignẽ, à quo rurſum animante, ac de eo renouatio mũdi fieret, deniq; ornatus oriretur. Quod ultimum eo ſenſu dictum uidetur, quòd ignis eſſet & efficiens & materialis cauſa renouati mundi.

Verſus Callimachi apud Plutarchum à mendis vindicati. Cap. XXI.

APium coronam fuiſſe Iſthmiaci certaminis uictoribus, certũ eſt, translata à Nemęis cõſuetudine, qui uictores ſuos apio coronabant, more ab Hercule prius monſtrato. quod & Plinius teſtatur lib. 19. Honos, inquiẽs, apio in Achaia, coronare uictores ſacri certaminis Nemeæ. Illud tamen diſcrimen ponit ſcholiaſtes Pindari, annotans in Iſthmijs uictori coronã fieri ex arente apio, in Nemæis ex uirente uiuoq;. Hac de re leguntur elegantiſsimi uerſus Callimachi apud Plutarchũ in 5. ſympoſiacõn, ſed corruptiſsimi, quibus ille inducit Herculem clarius exponentẽ de apij corona, quã abolito pineę uſu, autorauit ipſe, ſacrumq; coronamentum conſtituit, qui ita legendi ſunt:

καί μιν ἀλητίδαι πολὺ γεγειότερον
οὗδε, παρ Αἰγαίωνι θεῷ τελέοντες ἀγῶνα,
θήσουσιν νίκης σύμβολον ἰσθμιάδος,
ζήλῳ τῷ νεμέηθε, πίτυν δ' ἀποτιμήσουσιν,
ἣ πρὶν ἀγωνιστὰς ἔστεφε τοὺς Ἐφύρῃ.

Malè enim & πολὺ, & παρὰ γεῶνι, & ζηλῶ τῇ ἱμέηθεν, & ὃ pro ἣ, ibi legiť, quos uerſus tetraſtico incluſi:

*Ante etiam multò,ludos Neptune Corinthus*
*Magne tibi celebrans,æmula iam* Nemees,
*Symbolon Iſthmiacæ hoc palmæ dabit,abq; rogabit*
*Pinum,uictori quam dedit antè* Ephyre.

Inſcriptio ſiue Epigraphe Odes Horatianę defenſa contra Glareanum: Virgilij item locus il luſtratus,& Sophoclis Scholiaſtæ reſtitutus. Cap. XXII.

EPigraphe decimæquintæ odæ primi libri Horat.præfert Nerei uaticinium,quod in controuerſiam ponit grammaticus Porphyrion,quippe in cuius cōmentario, pro Nereo Proteus legitur.Sed Hēricus Glareanus uir literatus,teſtimonijs & Herodoti & Statij innixus(apud hunc enim Thetis agnoſcere ſe ueritatem dictorum Protei loquitur:illo etiam Paridi futura mala uaticinantem Proteum memorante)diſcedit pedibus in eam ſententiam, ut pro Nereo Proteus ſubſtituatur,addens diſertè, nihil tale de Nereo apud autores iuueniri.Sed manifeſto in errore uerſari mihi deprehendit: nam præterquàm quòd Pherecydes Syrius Nereum in uarias formas mutatilem deſcribit,ac uinculis impeditum ab Hercule,inſtinctu filiarū Themidis illud faciente,fuiſſe compulſum,ut per reſponſa futurorum euētus panderet: tueri hanc inſcriptionem poteſt & Euripides, qui in Oreſte fabula inducit Glaucum Anthedoniū ex Nerei uaticinio prædicentē Menelao,quid ſuis acciderit:ubi iſtū appellat νηρέως προφήτην. Pro quo ſciendum,fingi illic Nereum per os Glauci oracula

cula enunciantis, futura aperire, quemadmodũ apud Virgilium Phœbus ex oraculo Iouis uenturorum cognitionem illi dictantis, prædicere hominibus inducitur, quum ait:

*Quæ Phœbo pater omnipotens, mihi Phœbus Apollo*
*Prædixit.* Iſtud Græcis ſonat ὑποφήτης & προφήτης, hoc eſt, effator & oraculorum enunciator, quemadmodũ de Apolline dixit Aeſchylus:

πατρὸς προφήτης ἐστὶ λοξίας διός. id eſt:

*Apollo dicta patris effatur Iouis.*

Quod autem ita ſit, atteſtatur idem clarius in ἱερέαις, ſiue ſacerdotibus, eſt hoc tragœdiæ nomen, ſic inquiens:

στέλλειν ὅπως τάχιστα, ταῦτα γὰρ πατὴρ
ζεὺς ἐγκαθίει λοξίᾳ θεσπίσματα.

Quæ ſenarij clauſula deſideratur in Sophoclis commentarijs in Oedipo Colonæo. Latinè ita ſonat:

*Quàm celerrime permittere,*
*Inſpirat iſta Iuppiter Phœbo pater Oracula.*

Item Sophocles in fabula modò citata:

ἔσω πόρῳ καὶ σαφέστερον κλύω
φοίβῳ τι κ' αὐτοῦ ζηνὸς, ὅς κάνυ πατήρ. id eſt:

*Quo clarius mentem hauriam*
*Phœbi, Iouiſq; ipſius, eſt huic qui pater.*

Sicut igitur Iouis oraculum dicitur, quod per Apollinem effatorem ſuum ædiderit: ita & Nerei uaticinium dicetur, quod per Glaucum ὑποφήτην reſponderit, iuxta Euripidẽ: uel ſimplicius ex Pherecydis hiſtoria, quòd iniectis uinculis, uti Proteus Homericus, reddere coactus fuerit:

Alioqui quid obſtiterit quo minus eodem poeticæ ἐξουσίας iure liceat Horatio Nereum uaticinantem inducere, quo & apud Homerum Proteus, & apud Pindarum Triton Argonautis uaticinatus fuerit?

Ammiani locus aſſertus, de Diana Orſilochia. Cap. XXIII.

DIanam apud Latinos Lucinæ cognomento nuncupatam ignorat nemo, qui uel Terentium triuerit, quanquam in uocis etymo uariari uideo: nam à luco Plinius: quòd luci oculiſq; præſit, Varro: à producendo in lucem fœtu, quo nomine à parietibus inuocet, maior turba deduci uolunt. Ego poſtremæ ſententiæ eo libentius accedo, quo cōſtantius ueteres in eo cōſentire animaduerto, quòd Diana cum luna eadem ſit, quam conſtat ex philoſophorum pariter & medicorum placitis, in pariendi ratione multum adferre momenti uel ad facilitatem, uel ſecus: Luna etenim ſui ſideris humiditate laxat & diſtendit corporis meatus, rimaſq; aperit, id quod celerando partui ſalutare cumprimis eſt. Hinc fit quòd communiter tam Græci quàm Latini eam ἔφορον τῶν λοχέιας, uelut tutelarem parientibus deam ſtatuerunt: ſciteq; à Timotheo poëta ὠκυτόκος epitheto dicta eſt, à promouendo partu, in eo uerſu: Διὰ κυανέων (alij legunt λαμπρῶν) πόλου ἄστρων, διά τ' ὠκυτόκοιο σελάνας. id eſt:

*Per cærulea cæli ſidera, & citiparam Lunam.*

Quanquam is uerſus paululum corruptus legitur apud Macrobium libro ſeptimo, & Plutarchum

chum in ſympoſiac.3. Huc ſpectat quòd Græci eam & εὐλάθυιαν & λοχέιαν nominant, non aliam quàm Lunam innui uólentes. Qua occaſione apud Ammianum Marcellinum lib. 22. Dianæ epitheton germanæ lectioni reſtitutum iri putarim, ſi pro Orſilodia, Orſilochiā reponamus, græcè ὀρσιλοχέιαν, παρὰ τὸ ὀρύειν τὴν λοχέιαν, à promouendo partus labore, ubi ſic legitur: Dijs enim hoſtijs litantes humanis, & immolantes ad uenas Dianæ, quæ apud illos dicitur Orſilodia, cæſorum capita fani parietibus præfigebāt. Lilius Gyraldus Arſilochen alicubi, & alio item loco Orſilochen citat, nullam tamen nomenclaturæ rationem adducit.

Qui ſerò quidem, ſed cum profectu literas attigerint. Cap. XXIIII.

NVllam ætatem quamuis grandem ad diſcendas literas ſeram eſſe, ut inertiæ patrocinium hinc excludatur, exemplorum abundè conquiri poteſt: ſed tribus quatuor'ue contentus ero, ubi primo loco occurrit Eurydice Illyrica fœmina, quæ quamuis barbara, adultorum iam liberorū parens, ad literas animū applicuit, cuius ardens diſcendi deſiderium epigrammate Muſis poſito conſignatum eſt, quod commemorat Plutarchus:

γράμματα γὰρ μνημεῖα λόγων μήτηρ γεγαῦα
παίδων ἡβώντων ἐξεπόνησε μαθεῖν. hoc eſt,

Eurydice grandæua pubentium iam prolium mater, ſategit diſcere literas eruditionis monumenta. Secūdo loco offert ſe M. Cenſorius Cato

qui rudi ſeculo,ętate iam declinata,ut Fabius in quit,literas Græcas didicit, ut eſſet hominibus documento,ea quoque percipi poſſe quæ ſenes concupiſſent. Addam tertiò Superianum ſophiſtam genere Iſaurum,qui quum natura tardiore ingenio eſſet,tantum profecit induſtria & labore,ut tricenario maior iam tum primùm lectitare libros inceperit, & liberalibus diſciplinis animum appellere,identidem à ſe repoſcendo quæ didicerat,neq; uerberibus, neq; increpationibus parcendo in ea ætate, quod in pueris ſolet:etenim in balneis uiſebatur ſæpe à ſe diſflagellatus,uibicibus iniuriam in ſeipſum exercitã etiamnum teſtantibus : neq; ſpe ſua falſus fuit, nam ad ſummum eruditionis culmẽ pertendit, uti refert Eunapius,qui Sophiſtarum uitas ſcripſit. Noſtra uerò ætate,aut paulò ſuperiore, Aretinus,qui apud Iuriſperitos ſubtiliſsimus Doctor audit,quum quadragenarius tyrocinium eius ſcientię caperet,aſperſus fuit à quodã ſcommate tali,quòd uideretur ſibi ille futurus aduocatus in altero ſeculo : nihilominus in ea ſciẽtia ualde claruit.Accurſius quoque, ut ferunt, interrogatus ſimili in re,iam grauis ætate, reſpondit ſe tardè quidem incipere, ſed eo maturius ſe abſoluturum:id quod & præſtitit in ſeculo barbaro, ſilentibus literis & melioribus artibus. Alij tamen iſtud Aretino quoq; tribuunt,ac neſcio an conſtantiore fama.

Quæ

## Quæ dicantur Barbara nomina apud Iamblichum. Cap. XXV.

IAmblichus Chalcidenſis nobiliſsimus ſanctiſsimusq́ꝫ inter Platonicos philoſophus, à diuinarum rerum cognitione non alienus, barbaras uoces plerunq́ꝫ nominat Hebręas, aut ſaltem gentis uicinæ Aegyptiorũ: & Barbaros, ipſam gentem, quomodo & Amelius Plotini diſcipulus. Sed pręſtat ipſius uerba græcè adſcribere, eo magis, quòd is autor ſua lingua nõ ſit euulgatus: ſic enim inquit in Theologia Phœnicum, ubi negat eandem ſeruare uel uim uel ſenſum translata uerba: *οὐδὲ γὰρ πάντως τὴν αὐτὴν διασώζει διάνοιαν μεθερμηνευόμενα τὰ ὀνόματα, ἀλλ' ἔστι τινὰ καθ' ἕκαστον ἔθνος ἰδιώματα, ἀδύνατα εἰς ἄλλο ἔθνος διὰ φωνῆς σημαίνεσθαι, ἔπειτα κἂν εἰ οἷόν τε αὐτὰ μεθερμηνεύειν, ἀλλὰ τήν τε δύναμιν οὐκ ἔτι φυλάττει τὴν αὐτήν. ἔχει δὲ καὶ τὰ βάρβαρα ὀνόματα πολλὴν μὲν ἔμφασιν, πολλὴν δὲ συντομίαν, ἀμφιβολίας τε ἐλάττονος μετέσχηκε καὶ ποικιλίας καὶ τοῦ πλήθους τῶν λέξεων.* quod latinè ita ſonat: Neq́ꝫ uerò eandem omnino ſententiam ſeruãt nomina in aliam linguam transfuſa, ſed ſunt peculiares ſuæ cuiq́ꝫ genti proprietates, quæ nequeunt uoce alteri genti ſignificari: deinde ſi uel maximè transferantur, non tamen eandẽ uim obtinent. Habent autem barbaræ uoces magnam efficaciam, & breuitatis gratiam, minusq́ꝫ habent ambiguitatis, minus uariationiſ, neq́ꝫ tanta uerborum copia redundãt. Quæ poſtrema de Hebręis uocibus dicuntur, quibus mirificam ineſſe emphaſin nõ magices modò periti, ſed ex profeſſo

omnes fatentur, uſqueadeo ut & Origenes aduerſus Celſum ſcribens, Hebræas uoces trāsfundi aliam in linguā uetet, ſed ſuis characteribus exaratas conſeruari. Adde quòd breuitas conciſa, & quaſi uerborū inops, nullas uariandi veneres præferens, nulla in lingua maior ſit. Quòd itidem Barbaro nomine intelligat Hebræos, facilè oſtendit in eodē libro, ubi Græcorū leuitatē cum Hebræorū conſtantia cōmittit, his uerbis: *φύσει γὰρ ἕλληνες εἰσὶ νεωτεροποιοὶ, καὶ ἴττονται φέρονται πανταχῇ, οὐδὲν ἔχοντες ἕρμα ἐν ἑαυτοῖς, οὐδ' ὅπερ ἂν δέξωνται παρὰ τίνων διαφυλάττοντες, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὀξέως ἀφίσταντες, πάντα κατὰ τὴν ἄστατον εὑρεσιλογίαν μεταπλάττουσι. βάρβαροι δὲ μόνιμοι τοῖς ἤθεσιν ὄντες, καὶ τοῖς λόγοις βεβαίως τοῖς αὐτοῖς ἐμμένουσι, διόπερ αὐτοί τε εἰσὶ προσφιλεῖς τοῖς θεοῖς, καὶ τοὺς λόγους αὐτοῖς προσφέρουσι κεχαρισμένους. διαμείβειν δὲ αὐτοὺς κατ' οὐδένα τρόπον, οὐδενὶ ἀνθρώπῳ θεμιτόν ἐστι.* id eſt: Græci natura noua appetunt, leuiq; momento quouis feruntur, nihil ſtabilis in ſe habentes, ac ceptaq; ab alijs non continentes, ſed id ipſum amittentes, cuncta refingūt, inſtabili uerborū copia fluctuantes. At Barbari ſtabiles in affectionibus, etiā in uerbis iiſdem cōſtanter perſeuerant: quapropter Deo chari ſunt, eiq; uerba grata offerunt, quę nulli hominū fas eſt quouis modo cōmutare. Quæ rurſus de Hebræa gente dicta eſſe, non nemo intelligit, qui aut ſacra Biblia lectione uel perfunctoria ſalutarit, & eius linguæ uel tenuē guſtū ſaliua attraxerit. Amelius quoq; Platonicus philoſophus Apamēſis, qui cū Plotino præceptore & Geminiano Romę clari nominis fuit,

fuit,& quem Proclus ſæpius τὸν γεννάιον Αμέλιον appellat,de Euangelio Iohannis ſentiens, Barbarum nominat Iohannem, quoniam Hebræus eſſet ex Hebræis, ἑβραῖος ὢν ἐξ ἑβραίων, ut Euſebius exponit. Sic autem ſonant Amelij uerba: καὶ οὗτος ἄρα ἦν ὁ λόγος, καθ' ὃν ἀεὶ ὄντα τὰ γινόμενα ἐγένετο, ὡς ἂν καὶ ὁ Ἡράκλειτος ἀξιώσειε, καὶ νὴ Δί' ὃν ὁ βάρβαρος ἀξιοῖ ἐν τῇ τῆς ἀρχῆς τάξει τε καὶ ἀταξίᾳ καθεστηκότα πρὸς θεὸν εἶναι, καὶ θεὸν εἶναι, δι' οὗ πάνθ' ἁπλῶς γεγενῆσθαι, & quæ ſequuntur.id eſt: Ecaſtor Barbarus ille cenſet ſermonem in principij ordine &confuſione conſtitutũ,apud Deum eſſe,& Deũ eſſe per quem cuncta abſolutè creata ſunt. Confirmat id lib. 8. aduerſus Iulianũ Cyrillus, βάρβαρον ἦν,ὡς οἶμαι,τὸν θεῖον ἰωάννην καλεῖ, διὰ τὸ ἀλλόθροον ἴσως. Barbarũ,inquit(ni fallor) diuũ Iohannem uocat,eò quòd externæ linguæ fuerat fortaſsis,Hebræus enim ex Hebræis fuit.

### Fabij Quintiliani locus qui diuerſimodè legitur,expenſus. Cap. XXVI.

QVintilianus li. 1. Inſtitutionũ oratoriarũ cap.3.agens de diuerſitate ingeniorũ in pueris,quorum aliqui calcaribus urgeri,aliqui frenis reuocari uolunt,quod de Ephoro & Theopompo magiſter Iſocrates pronunciauit,quidã pauoris ſeruili obſequio in officio continent,quidam animũ deijciũt, hunc in modũ loquit: Quoſdã, inquit, cõtinet metus,quoſdã debilitat,alios cõtinuatio extundit(ita enim habet Lugdunẽſe exẽplar, eo ſenſu)in quibuſdam nihil accedere ꝑfectus uideas,niſi cõtinuo multùm ac ſæpe legẽdi uſu,cũ alij ſolo impetu, & quod dicit,prima coitione, id omne cõficiãt:

illud in hebete ac ſtupido ingenio, hoc in induſtrio & ſagace exiſtit. Colonienſe legit, cõtinuatio contundit, hoc eſt, adobruit, atq; prægrauat, uelut fatiſcentia ingenia. In manuſcripto exemplari ſcriptum inueni, retundit, id eſt, abſterret. At fortaſsis haud abſurdè legetur, comminatio extundit, facili lapſu in illa perpetua crate literarum eodem ductu cadentium, ut ſit iſtã ſententia autoris: Quidã alacrius ſtudia capeſſunt, non ſponte, ſed quaſi minis ad id adacti, quum alij ſuoptè impetu ad id ferantur: pręſertim quũ de animorum diuerſitate loquatur, non de ſtudijs, alioqui prima ex omnibus lectio integrior fuerit.

## Ammiani Marcellini locus vindicatus. Caput XXVII.

NOn eſt prætermittendus ſilentio Ammiani locus lib. 19. ubi refert fœminas luxiſſe immaturum obitum adoleſcentis Cynomolgorum regis filij, corruptus & ἐμιπλιώς, Fœminæ, inquit, miſerabili planctu in primæuo flore ſucciſam ſpem gentis ſolitis fletibus conclamabant, ut lachrymare cultrices uenereæ ſæpe ſpectanẽ in ſolennibus Adonidis ſacris, quod ſimulacrum aliquod eſſe Phrygum * adultarum religiones myſticę docent. Quem locum ſauciũ eſſe & hiulcum loquitur uel adiecta aſteriſci nota: eum tamen ſanari aliquo pacto poſſe exiſtimo ex eiuſdem autoris uerbis lib. 22. ubi ritum Adoniorum exponens, ſic inquit: Euenerat hiſdem diebus annuo curſu completo Adonia ritu

ueteri celebrari, amato Veneris, ut fabulæ ſingunt,apri dente ferali deleto,quod in adulto flo re ſectarum eſt indicium frugum. Ex his uerbis manifeſtum fieri poteſt,priore illo loco legendũ eſſe,non Phrygum,ſed frugum : & uice,adultarum,ſi id minus pleno ſenſu prolatum eſt,adulto flore ſectarum . Amat etenim is autor certas quaſdam phraſes,ueluti floſculos,aſpergere ſuæ dictioni iteratis uicibus, quod ex ipſius lectione facilius obſeruarit quis,quàm ut in eo demõſtrando precium operæ ſumatur. Porrò ad ſuperioris allegoriæ confirmationem facit quod apud Theocriti ſcholiaſten lectum eſt,Adonidẽ mortuum ſex menſium ſpacio perſtitiſſe in Veneris complexu,totidemq́ in Proſerpinæ: qua fabula ſignificetur frumentũ à ſatione,ſex menſes telluri adhærere:totidem etiam Veneri addictum,nempe aëris temperiei, hominũq́ uſibus.

Gratij poëtæ locus reſtitutus.Cap.XXVIII.

APud Gratium poëtam Maroni æqualem, qui Auguſti tẽpore Cynegetica, hoc eſt, de uenatione librum conſcripſit, quo,ut Ouidius canit,apta uenanti arma dat, inter lini genera texendis retibus accommoda, enumerat Setabinum Hiſpanici generis ad alios uſus, quàm ad conficienda retia,propter nimiam exilitatem aptius: ſed non ſine menda codicis impreſsi,in quo ad hunc modum legitur:

*Hiſpaniq́; alio ſpectantur Sutabes uſu.*

Quo loco indubiè legendũ eſt Setabes: id enim oppidi æditiore in monte ſiti nomen eſt, lauda-

tiſsimi lini prouentu celebris. quanquam Strabo & nonnulli alij fluuium eſſe dicant. Certè Plinius libro 19. capite primo, Setabino lino ſecundam palmam tribuit: nam de Retouino, quod in Italia creſcit, loquens, ei à Setabi tertiã in Europa palmam dat. Quin & Sillius Italicus lib. 3. principatum illi tribuit, ibi:

*Setabis & telas Arabum ſpreuiſſe ſuperba,*
*Et Peluſiaco filum componere lino.*

Cõmendat & Catullus ſudaria Setaba, ob quæ per illiberalem iocum ſubrepta, commotior, Aſinio hendecaſyllabos inuectorios minitatur.

Sillij locus, & alter Gratij poëtæ explicati.
Cap. XXIX.

IN uerſibus Sillianis modò citatis, Peluſiacũ linum, pro laudatiſsimi uſus, tenuitatisq́ ra-ræ, & candoris eximij lino ponitur, ut ex Plinio diſcas. Id uerò ſciendum eſt, fruticem illum, qui regno Neapolitano lætiſsimos prouentus hodie dat, olim uni Aegypto familiarem, bombycem lanuginem'ue netilem dediſſe, cuius candor inimitabilis, nec æmula uſquam mollities fuiſſe prædicatur: goſſypion xylon'ue nominant: unde ueſtes ſacerdotibus Aegypti gratiſsimæ conficiebantur. de quo lino intelligẽdi ſunt Gratij κυνηγετικῶν autoris uerſus, qui ſic habent:

*Vix operata ſuo ſacra ad Bubaſtia lino*
*Velatur ſonipes æſtiui turba Canopi.*

Quibus innuit ægrè tantum lini ſuppeditari in Aegypti aruis, quantum ad ueſtes & indumenta ſacerdotum Iſiacorum ſufficiat, qui in morẽ

Saliorum

Saliorum tripudijs per urbem ferebant, ſiſtriſq; perſonabant, quos propterea Sonipedẽ turbam appellat: uti ſacra Iſidis Bubaſtia ab oppido Aegypti ſpectabili eius deæ tẽplo nobilitato, quod Bubaſtin uocãt, cuius & in primo meminit Diodorus: nam & Diana Bubaſtis dicebatur Herodoto teſte. Nicomachus Geraſinus in Theoreticis, καὶ βουβάστειαν, διὰ τὸ ἐν βουβαστῷ τῆς αἰγύπτου τιμᾶσθαι. Quòd uerò lineis amicirentur ueſtibus cultores Iſidis ſacerdotes notum eſt ex Iuuenali, qui eos linigerum & caluum gregẽ plangentis populi nuncupat in ſexta ſatyra: & Plutarcho, ubi inquit: ὅτι φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσιν, οὔτε ἰσιακοὺς αἱ λινοφορίαι καὶ ξυρήσεις. id eſt: Vt neq; barba neq; pallium philoſophos facit, ita neq; Iſiacos linea amicula, aut raſura. Facit fidẽ & Philoſtratus in epiſtolis, πάντα με αἱρεῖ τὰ σὰ, καὶ ὁ λινοῦς χιτὼν, ὡς ὁ τῆς ἴσιδος. id eſt: Omnia tua me delectant, tum lineum amiculũ, quale eſt Iſidis. Hinc eſt etiam quòd Ion Poëta dithyrambicus in Phœnice ſeu Cæneo, Aegyptum λινοῦλκον epitheto uocat, quòd ueſtes lineas longas trahat.

# HADRIANI IVNII ANIMADVERSORVM LIBER QVINTUS.

De M. Antonio Bacchum mentiente. Item de eodem Mineruam ducente in vxorem: deq; dote ab Athenienſibus oblata, inter Dionem & Senecam controuerſia.

CAPVT I.

MArcus Antonius eò ueſaniæ proceſsit ut ſe nouũ Liberũ patrẽ appellari iuſſerit, Velleio Paterculo teſte, quũ redimitus hederis, coronaq; uelatus aurea, & thyrſum tenens, cothurnisq; ſuccinctus, curru uelut Liber pater uectus fuit Alexandriæ: neq; id ſpectaculi genus in regia tantùm Aegypti urbe exhibuiſſe, ſed Athenis quoq; in medio Græciæ quaſi theatro, legitur: ſiquidem Athenæus lib.4. ex Socratis Rhodij de bellis ciuilibus hiſtoria refert Antonium non ſemel deductum fuiſſe in arcem Athenarum, tota ciuitate faces illi de tectis accenſas præferente: atq; ab eo tempore Bacchum ſe nuncupari edicto præcepiſſe. Clariſsimè uerò hanc rem memoriæ conſignauit Seneca ſuaſoriarũ lib.1. hiſce uerbis: Antonius quum uellet ſe Liberum patrem dici, & hoc nomen ſtatuis ſubſcribi, habitu quoq; & comitatu Liberum patrem imitaretur, occurrerũt uenienti ei Athenienſes cum coniugibus & liberis, & Διόνυσον ſalutauerunt: bene illis ceſſerat, ſi naſus Atticus ibi ſubſtitiſſet: dixerunt deſponde

re

re ipſos in matrimonium illi Mineruam Muſam ſuam, & rogauerunt ut duceret: & Antonius ait ducturū, ſed dotis nomine imperare ſe illis mille talenta. Hæc ille prolixius: at Dion breuius idem delibauit, ſed in dotis nomine longè diſſentit, cuius uerba ex 48°. hiſtoriarum libro à me Latinè utcunq́ reddita, adſcribere eſt operępreciū. Antonius nouum ſe Liberum patrem & ipſus nominabat, & ab alijs nuncupari uolebat: ſiquidem & Athenienſes præter hoc & alia, quū Mineruam illi deſponderẽt, recipere ſe nuptias ait, dotiſq́ nomine myriadas centum ab ipſis exegit. Diſcrimen τῶν κεφαλαίων obſerua: ille mille talenta pro dote imperata ſcribit, hic centum myriadas drachmarum. at poſterior calculus non tranſcendit ſummam centum millium Coronatorum aureorū: nam quum centum drachmæ, decem coronatos pendant, decem millia drachmarum (quæ myriadis nomine, Græcis notiore uocabulo dicuntur) ad mille Coron. excurrunt, quę ſumma centies cumulata, quadragies ſeſtertium efficit, hoc eſt, centena aureorum millia. quod ita eſſe, manifeſtum fit ex Plutarchi uerbis in Antonio, qui uigintiquinq́ myriadas à Romanis decies ſeſtertium dici affirmat, quæ iſtius capitis quarta pars eſt, uigintiquinq́ aureorum millia conſtituens. At multò maius eſt pecuniarum caput, quod exactū in eadem re fuiſſe commemorat Seneca, nimirum ſexcuplo maius, ad ſexcenta aureorū Coron. millia ſeſe extendens, quod Romano more ducenties quadragies ſe-

ſtertium dixeris. Quid certi ad cōmittendas au tores diſcordes habeā,haud facilè dixero: quid uerò ſuſpicer,poſſem:ſed ſuſpicionibus legentiū aures onerare nolim. Eandem inſaniam in cultu habituq́ deos mentiendi,in alijs quoq; principibus uiris, lectione autorum deprehendere eſt.Etenim Antigonus rex in omnibus Liberū patrem imitatus, hederam capiti circumpoſuit loco cauſię & diadematis Macedonici,thyrſum pro ſceptro gerens,ſi Herodiano fidem habebimus.Et C.Caligula cognomēto dictus à manipulario habitu,quo inter milites utebat̃, nō modò nouus Dionyſius ſiue Bacchus appellari uoluit,ſed & uniuerſum Dionyſiacum habitū indutus inceſsit,in eo apparatu etiam iudicia exercens,ut refert lib.4. Athenæus: & latius Dion Cocceius lib.58.in hæc ferè uerba: Caligula interdum effœminatior ſpectabatur, thyrſum & cratera tenens:interdum uirili ſpecie clauam & leoninā geſtabat,ſubinde facie læuigata & eraſa:mox barbata uiſebatur, tridētem fuſcinā aut fulmen prætentans:nonnunquā Palladi bellicæ uirgini aſsimilatus. Similiter & Cōmodus Imperat.Herculē ſe & Iouis filiū nominari uoluit, & depoſito imperatorio cultu omni,leonis exuuio indutus,clauā manu geſtauit, quod de eo ſcribit Herodi.oculatus teſtis,& li.12. Athenę9.

Hugonis Eteriani Theologi antiqui locus emaculatus. Cap. II.

PAlma Aegypti,teſte Dioſcoride, πῶμα nuncupatur à neſcio quo operculi'ne an poculi uſu:ea dem

dem & ἄδιψο à tollenda leuandáue ſitis iniuria, Plinio lib.12.cap.22. uocatur, quam mali cotonei odore eſſe dicit. De hac loqui Hugonē Eterianū theologū uetuſtum, qui de ſpiritu ſancto tres aduerſum Græcos libros edidit, certum eſt, mendoſis licet codicibus, quū ſic ait libri 1. initio: Atqui dum ſupremæ philoſophiæ principiū delibare aggredior, aquatili uideor mihi teſtudini eſſe ſimilis, quæ freta tranare cupiat: ſtupore cogitatus obſidetur, mens tabeſcit, lingua, tanq̄ Aegyptiam palmā (quæ apud Græcos ἀδίπιψο uocat̄) guſtauerit, retardatur. Quo loco ἄδιψο repone, uel ex Solino Polyhiſtore, ex quo locū totum tranſumpſit iſte, cuius uerba non pigebit aſcribere è 35. capite: Palma quoq; Aegyptia dicenda. Res eſt, propriè adipſos (malè in quibuſdam legitur, ad ipſam) uocatur, ut dici oportuit, eaq́; guſtata arcet ſitim. Odor idem, qui & malis cydonijs. Sed demum ſitim ſedat, ſi priuſquā maturuerit, decerpat̄: nam ſi matura ſumat̄, ſenſum intercipit, greſſum prępedit, linguā retardat, ob ſeſsisq́; officijs mentis & corporis, imitat̄ uitiū ebrietatis. Nō eſt opus oſtēdere, q̄ feliciter παρῳδιᾷ aut alludit theologus ille non contemnendus, ad Solini uerba, cuius em̄ patet cōferenti.

Senecæ locus reſtitutus. Cap. III.

APud Senecam libro de ira hunc in modū ſcriptū inuenias. Sicut rex Perſarum, totius populi nares recidit in Syria Tindentio Colura loci nomē eſt. Equidē locū ſanandū puto, ſi legas, in Syria, inde Rhinocolura loci

nomen eſt, niſi & Rhinocorura cum Stephano ethnographo legere mauis. Eſt autem Rhinocolura ſiue Rhinocurara, & Rhinocera Diodoro, Aegypti urbs, Plinio etiam Palæſtinæ adnumerata, cuius incolæ trunci omnes & mutilati naribus fuere: ex talibus nanque deducta fuit colonia ab Aethiopum rege Artiſane, aut quod Seneca maluit, Perſarum rege, qui mitiore pœna in ſontes animaduertere putans, non gentem totam ſuccidere, ſed ad iniuriam ſuperſtitem uiuere uoluit. Euentui atteſtatur nominis etymon, Græci enim *ῥῖνα* naſum uocant, *κόλουρον*, quicquid mutilum eſt, & parte truncatum. quòd ſi Rhinocurara legas, *ἀπὸ τοῦ τὰς ῥῖνας κουρᾶς*: ſin Rhinocera, *ἀπὸ τοῦ τὰς ῥῖνας κείρεσθαι*, utrobique à demeſſis truncatiſque naribus, nominis rationem elicias. Sed præſtat Diodori uerba ex Bibliothecæ ſecundo ſubijcere, deinde Strabonis, quòd in hiſtoria, iſtorum magnus ſit conſenſus de Aethiopum rege, qui noui generis pœnæ delitias excogitarit: ſic enim ille de Artiſane Aethiope loquens ſcribit: Latrocinia nouo more coërcuit, noxios neque capitali pœna tollens, neque inultos ſinens: quo conſtituto iudicio, coactos in unũ reos miti ſententia condemnauit, & amputatis narium ſpiraculis in deſerta loca abire compulit, conditamque ibi ciuitatẽ, ab exciſis naſis Rhinoceram dixit: ea in Aegypti Arabiæque confinijs ſita haud procul mari, cunctis uitæ adiumentis indiget. Hæc ille. Strabo uerò in 16. ita: *εἶτα ῥινοκόλουρα, ἀπὸ τῶν ἠκρωτηριασμένων τὰς ῥῖνας οὕτω καλουμένη, τῶν γὰρ*

*αἰθιο-*

αἰθιόπων τὶς ἐπελθὼν ἐπὶ τὴν αἴγυπτον, ἀντὶ τοῦ ἀναιρεῖν τοὺς κακούργους, ἀποτεμνων τὰς ῥῖνας, ἐνταῦθα κατῴκισεν, ὡς οὐκ αὖ ἔτι τολμήσοντας ἀναιρεῖν, διὰ τὴν αἰσχύνην τῆς ὄψεως. hoc eſt: Sequitur Rhinocolura, ab incolis naribus truncatis nomen habens: Regum enim Aethiopum unus Aegyptum aggreſſus, in maleficos capitali pœna animaduertere nolens, præſectis naribus eo loco habitare iuſsit, ceu poſthac à latrocinijs temperaturos, ob faciei fœditatem. Græcè uidetur mihi locus eſſe mutilus, ut ſubſtituto participio κοπέντων aut ſimili, hunc in modum legatur: ἀπὸ τοῦ ἀσωνισμένων τὰς ῥῖνας κοπέντων οὕτω καλουμένη: tale quid enim deſiderari uidetur.

De Cereris ἑρμόχου cognomento, à nemine explicata ratio. Cap. IIII.

POlemon in nono ad Timæum refert Delphis extitiſſe fanum Cereris ἑρμόχου cognomento, quaſi ſi dicas Mercuriueham, cuius obſcura admodum & à nemine, quod ſciam, hactenus prodita ratio, ut mirari ſubeat cur in operoſo illo ſuo Syntagmate, eius ne meminerit quidem Lilius Gyraldus. Equidem quid hac de re ſentiam, nō grauabor in publicum proferre, modò germana ſit lectio, & non corrupta, apud Athenæum Dipnoſoph. decimo. Itaq; Cereris ἑρμόχου ſiue Mercuriuehæ ſimulachrum ab Ereſijs (eſt autem Ereſus Lesbi ciuitas Theophraſti patria) apud Delphicū Apollinem fuiſſe conſecratum arbitror, uti pleræq; omnes urbes uotiua donaria Delphis deponebant, quòd ager Ereſius præſtantiſsimum candidiſsimumq; fru-

mentum produceret, cuius pollinē Mercurius ad deos, ſi quando pane ueſci uoluerint, ſubuehere fingebatur: quod innuiſſe puto Archeſtratum poëtam, in opere quod *γαστρονομίαν* inſcripſit, quo congeſsit, quicquid ipſe deliciarū uſquam uiderit, orbem terrarum, abdominis gratia, luſtrans. Eius hi ſunt uerſus:

*Ἐν λέσβῳ κλεινῆς ἐρέσου περικύμονι μαστῷ*
*Λευκοτέρα χιόνος θερίας, θεοὶ εἴπερ ἔδουσιν,*
*ἄλφιτ᾽, ἐκεῖθεν ἰὼν ἑρμῆς αὐτοῖς ἀγοράζει.* hoc eſt:
*Vbere agri diues Ereſus circunflua ponto*
*Fert niue candidius frumentum, atq; inde farinam,*
*Si quando eſt uſus ſuperis, Cyllenius emptat.*

Fuit tamen, ne quid diſsimulem, quando pro ἐρμόχου, legendum ſuſpicatus fuerim ὀρνόχλου, à roſcido & germineo uirore ſegetis in culmos aſſurgentis.

### Quid ſit recoctum apud Horatium.

### Caput V.

Apud Horatium lib. 2. ſermonū, ſatyra 5. legitur: *Plerunq; recoctus*
*Scriba ex quinqueuiro coruum deludet biantem.*

Vbi per recoctum intelligo ueteratorem inſignem, qui longo uſu didicerit, quid diſtent æra lupinis: coctum nanq; uocabant quicquid uetus & multi temporis exiſtat, uel Seruio teſte, cuiuſmodi illud Perſianum eſt:

*Vt ramale uetus prægrandi ſubere coctum.*

Quomodo & Virgilij illud Aeneidos undecimo accipi poteſt de telo dictum:

*Solidum nodis & robore cocto,*

quod

quod ad roborationem artis ingenio quæſitam torquet Donatus. Similiter accipi puto & incoctum apud Aul. Perſium, ubi quid potiſsimũ in ſacris ſpectet Deus, ille expendens, iubet nos eò adferre ſanctos mentis receſſus, & incoctum generoſo pectus honeſto: ac incoctum quidem, hoc eſt, duratum & circa uirtutum actiones diu multumq́ exercitum. Haud abſimili fermè ſenſu dixit Recoquere Fabius lib. 12. cap. 6. de M. Tullio loquens, qui ſe Apollonio Moloni Rhodi rurſus formandum ac uelut recoquendum dederit. Acron Recoctos dici ait ſcribas, qui ſæpius pro cõſulibus ad prouincias miſsi, exercitatiores facti eſſent ex ipſa frequẽtia & uſu: qua ratione ueterator Donato exponit, à multarũ rerũ gerendarũ uetuſtate deducto nominis etymo.

Vocabula aliquot Germanica è Græco fonte cadentia. Cap. VI.

GLoriantur Bayſius & Budæus Gallos ab antiquo fuiſſe φιλέλληνας, argumento paucularum uocum eius idiomatis, quæ græcæ linguæ ueſtigia conſeruent. At quanto iuſtius nobis gloriari licebit Belgis, quorum in lingua aliquanto plura indubitatioraq́ ſymbola ac documenta uocum ex uberrimis Græcę linguæ fontibus ſcaturientium extant: quorum aliquot enumerare iuuat hoc capite: omnes etenim recenſere, infinitã ocioſi feriatiq́ ingenij operã requirit. Primũ enim quis dubitet noſtrũ, tonge, pro lingua & uoce, à Græcorũ φθογγὴ manare? quam illi γλῶσσαν λίσπαν uocant, lubricam

& ſuauiter balbutientem linguam, nos in ſimili re, liſpe tonge dicimus, quaſi λίσπαν φθογγὴν. fuſus quo lanificæ utuntur in trahendo penſo, nobis, Clos uocatur, illis κλωστὴρ, & inde uerbum, clothen & cloſſen, à κλώθειν: ſic clounen, pro filum torquere, ab illorum κλονεῖν deſcendit. Nos grauen, pro ſculpere efferimus, ut illi γράφειν pro ξέειν, teſte Euſtathio. melcken, pro mulgere, ab ἀμέλγειν fit: ſtroeijn, à στορεννύειν, pro conſternere: lapen, pro ſorbendo haurire, à λάπειν & λαπάζειν ſeu λάπτειν: craſſen, pro ſcarificare cutim, à χαράσσειν. gripen, pro inuolare unguibus, à γειφεῖν: huberden, pro contumeliari & conuicia facere, ab ὑβρίζειν: calephaten, pro conſolidare & compingere hiulca, à καλαφατὴς, qua uoce naupegus uocatur, cuius munus eſt nauis commiſſuras rimasq́ue ſolidare ſtuppa aliáue materia. ſtiuen, pro durare roborareúe, à στίβειν deriuatũ, ut ſtijf, στιβαρὸν uocem exprimit. rurſus in alia ſignificatione ſtiuen, pro durare & conſtringere amylo lintea ſeu pepla dicunt fœminæ, uoce originẽ ſuam referente ad στύφειν, quod cogere ac conſtringere notat. Scheren, pro tondere cæſariem, originem ſuã debet σχερίν, quod tonſuræ genus eſt. crabbe, à καραβὸς, ex cancrorum genere, deducitur: ſtrop, pro fune intorto, à στροφὸς: hulck, pro naue oneraria, ab ὁλκὰς: burgum uocamus quẽ illi πυργὸν, uicinia literarum b & p. neuele, pro nebula, à νεφέλη. plat, pro lato, à πλατύς. colp, pro ſinu aquæ, à κολπὸς, ſic dicitur ſinus maris. ſtribling, pro refractario & peruerſo homine,

à

à *στριβλὸς* fit: philum nominamus ſcurram, quem Græci *φῦλον*: rijm, pro gelu & pruina, refert ſe ad *κρυμὸς*: krebbe, pro lecto penſili puerorum, *κρίββατον* ſonat. kuijl, pro ſpecu concauo, *κοῖλον* ſapit: ſic koij, pro cauo loco, à *κόοι* manat, quæ uox *κοιλώματα* ſignificat: kakken, quod (honos eſto auribus) aluũ deijcere notat, à uoce *κάκκη*, quæ *τὸ δύσοσμον ἀποπάτημα* ſignat, vt Ariſtophanis interpres exponit, naſcitur. vrceſen pro metuere, à *φρίζειν*: coppen, pro truncare capite, ab *ἀποκόπτειν*. doerriſſen, pro perfringere, à *ῥήσσειν*: anſiſſen, pro incitare canes & in aliquem animare acclamationibus, ab *ὑδισίζειν*: ſticken, à *στίζειν*, pro notis ſignare, aut picturatis ſignis ornare aliquid: climmen, pro ſcalis aſcendere, ſignificationem *κλίμακος* includit: brimſtich, pro pruriginoſo & ſalace homine, ſpirat originem uerbi *βρυμάζειν*, quod eſt, *ὀργᾶν εἰς συνουσίαν*: ſic buzẽ, pro comeſſari poculisq́ indulgere, uidetur manare à *βύζην*, quod confertim denotat, quando uidelicet confertim *καὶ ἀθρόως* ingeſtum potum ſignificare uolumus, cuius uocabuli apud Arrianũ uſus eſt. Itidem & *φυκανίζειν* communi impoſturæ nomine, pro fuco fallere, noſtrum, verniſſen, fecit: niſi potius *φοινικίζειν* in eam laudem uocemus, à quadam purpuriſsi ſignificatione. Iam & *βρέμειν* pro ſonitũ ædere, nobis produxit, bremmen, duplicata mugiẽte illa littera: bauuen uel baffen, à *βαΰζειν* fit, pro latrare: flerien pro nugari, à *φλυαρεῖν*. clocken, pro ſonitum reddere, qualem anguſti oris uaſculũ ſolet, à *κλώζειν*, unde &

ἀλωγμὸς: ſtropen, pro inuertere, à ϛρόφᾳν: gargelen, à γαργαρίζειν. Neque illa ſilentio prætereũnda ſunt, kniper, pro homine præparco & ſordido, quem & illi κνιπὸν appellant: lampe, à λαμπὰς: tombe, à τύμβω: ſtyle, à ϛύλω, pro columna: dijnẽ & poſtea duijnen, pro littoralis harenę collibus, à θῖνδς: ancker, ab ἄγκυρα. Brabanti mals uocant quod tenellum eſt & molle, uoce μαλακꝫ ueſtigium ſeruãte: & aiboi, ab αἰβοῖ abominantis auerſantisq́ꝫ aduerbio, quo & Ariſtophanes utitur: quin & lampers tenue quoddam & pellucidum uelamen nominant fœminæ, relucente in eo & λαμπρꝫ uoce: & noſtrum crachtich, uicinitatem habet cum κραταιὸς, & crolle, cum κρόβυλος: lueren cũ λῆροι pro nugis: & thranen à θρηνεῖν pro illachrymari, quod uir ampliſsimus Nicolaus Grudius admonuit: & quam nos nacht, illi νυχθὰ poëticè magis uocãt. Annotaui olim in cõmentario de Coma, ſcepeſcheren dici ab opificibus, qui panni lanei uillos longis forficibus detondẽt, quoties ſtrictim ad ipſam uſqꝫ panni cutim, ut ita dicã, illos reſecant, quod σκαφιοσχιρίζειν cõpoſita uoce dicere liceat, à σκάφιον, quod ἐν χρῷ ſignificat, & σχιρὶν tonſura. Quid plura recenſere attinet, quũ Germanicarũ uocũ immenſum pelagus totũ penè ad Grçcos fontes arceſsi poſſe putet doctiſſ. undequaqꝫ Ant. Morillonus?

## Tibulli uerſus explicatus. Cur Venus concha vehi dicatur. Cap. VII.

LEgenti mihi apud Tibullũ lib. 3. elegia. 3. verſum illum: *Et faucas concha Cypria uecta tua,*

&

& apud Statium lib.1. Syluarum in Veneris oratione: *Et noſtra potuit conſidere concha.*
non ſatis explicata primo occurſu uidebatur ratio,cur Venerem ſua concha uectam uterq; poëta dicat,præſertim nullis adiuto commentarijs: itaq; in altiorẽ cogitationẽ incubui, ut cauſam dicti exquirerẽ rimando, quod aperuit cõmodùm Placiades, qui autoritate Iubę Maurusij in Phyſiologis,ſcribit,conchã marinã toto corpore ſimul καὶ ἀθρόως aperto,in coitu miſceri,atq; inde eſſe,ꝙ Venus pingat concha uehi.Adde huc ꝙ conchyliacei generis eſus,libidinis incentiuũ promoueat.Poteſt in cauſę partẽ uocari & Cythera inſula natalis Veneri, concharũ bucccinarũq; ꝓuentu copioſo olim nobilis,unde & πορφυρὶς antea dicta fuit: quò facit uerſiculus ille Martialis: *Læuior & conchis Galle Cytheriacis.*
Illud quoq; conſiderare poterit feriatus lector, cur apud Claudianum Venus exquiri mandat Tritonem marinum deum,quo uecta per altum deferatur, quum huic deo conchã ſonantẽ qua inſpirare poſsit, tribuat Ouid.lib.metamorp.1.

Immeritò criminari nonnullos Græcorum librorum conuerſionem. Cap. VIII.

NOn ſubiacebit,ut puto, criminandi aleæ, ſi in iſta miſcellanea materia locum dem & Diamaſtigoſi noſtræ,qua flagellare obiter libuit abſurdã & præpoſterã quorundam eruditionis nomine ſe uenditantiũ moroſitatẽ atq; inuidiam, qui rempublicã literariam è uerſione græcorum librorum, inſignem accipere

calamitatem clamitant, doctos (ſeipſos innuūt arbitror) ſua meſſe fraudari, laborum fructus intercipi, ipſos in ordinem redigi, nihilq́ à Latinis hominib. græcæ linguæ imperitis, quos iſti pro numeris habent, diſcrepare lectionis opibus criminant: quos ego rogatos uelim, ut pauliſper æquis mea uerba accipiant auribus: quod ſi nolint, ſecum illos cornicari & dicteria mea motis labris trutinare libēter paſſurus ſum. Nam quū (uti præclarè à Stoicis diſſeritur) ad tuendam ſocietatem humanam coniunctionemq́ animorū uniendā, qua ſine in belluinā feritatē abire omnia neceſſum eſt, nihil ſit prius, nihil fortius, nihil tenacius ratione atq; oratione (quæ duo affinitate uocū parum diuerſa, re ipſa penè unum, Græci rectius quàm nos uno uerbo cōplectuntur) hæ autem in mutua inſtitutione, cōmunicatione, & iudicio poſitæ ſint: quid obſecro in mentem iſtis uenit, ut lucē de rebus tollere contendant? alios quibus aut non par ocium, aut non eadem diſcendi uoluntas in teneris rudibusq́ annis fuit, doceri prohibeant, ut non dicam, liuore perciti inuideāt? Priſcis temporibus quum adhuc nuda uirtus placeret, uigebant artes ingenuæ, ſummumq́ certamen inter homines erat, ne quid profuturum ſeculis diu latêret, ut cum Petronio Arbitro dicam: & nunc iſta utilitatis publicæ ac iuuandæ rei literariæ ratio exoleſcet, & in culpam uocabitur? procul abſit iſta ab artibus non ſine iuſta grauiq́ cauſa ingenuis dictis, macula. At demiror hos ipſos non uidere,

uidere, quàm multa Cicero è Platone, Xenophonte, aliis, ad uerbum penè tranſcripſerit, illorum floſculis ſuperbiat, ut etiam glorietur alicubi, myrothecion ſe omne Iſocratis conſumpſiſſe: ſed occæcauit illorum oculos teterrimum liuoris uirus. Sciunt Emnium libros Euhemeri de græca in ſuam, hoc eſt, Romanã linguã conuertiſſe. Plautum, Terentiũ, quis neſcit ſuarum comœdiarum bonam partem è Menandro, Apollodoro, aliisq́ue Comicis haud diſsimulanter conuertiſſe? Fatetur & Cicero appendiſſe ſe ſuis hominibus aduerſarias orationes duorum nobiliſsimorum oratorũ Aeſchinis & Demoſthenis: itẽ Arati Phænomena, & Xenophontis Oeconomicum. Pythagoram à Zora Aſſyrio pleraque ſua hauſiſſe & ab Aegyptiis refert Alexander cognomento Polyhiſtor libro de Pythagoræ ſymbolis, quæ ille ſuis proculdubio communicauit. Quorſum magno memoriæ detrimento tempus teritur in perdiſcẽdis uariis linguis, niſi ut audita, lecta compertaq́ue ad noſtrũ uſum trahamus, aliis communicemus, non ſolis nobis ſapiamus? Quin igitur Pythagoræ, Zamolxi, Platoni, cæterisq́ue Platonicæ ſcholæ ſectatoribus, ut Plotino, Iamblicho, quotquot deniq́ue exoticam ab Aegyptiis & Hebræorũ libris hauſere philoſophiam, & eam græcis ac barbaris, hoc eſt, ſuis hominibus communicarunt, diem dicunt? Cur non & Ptolemæum tantopere à ſcriptoribus laudatũ in ius uocant, qui magna cura cõquiſitos undiq́ue etiam barbarorũ libros in

græcum transfundi ſermonem curauerit? Monet ſapienter Cicero, & identidem inculcat, non ſolis nobis natos nos eſſe. Et Ariſtoteles nebuloni ſtipem conferens, humanitati illud ſe dare profeſſus eſt. Quur non & nos ſimiliter, ſi quid Græcorum autorum lectione iuuamur, in commune libenter id proferemus, ac promiſcuum genus hominum tum eorum qui nondum adamuſsim græca perdidicerunt, tum eorum qui linguæ illius prorſus rudes fuerint, eo munere, quod haud ambiguo diuini nominis beneficio obtinuimus, demereri ſatagemus? Scio Lyſidem Pythagoreum publicari nolle præcepta magnis parta ſudoribus, ut in quorumuis manus ueniant, exemplo myſteriorum Eleuſiniorum, quæ profanos excludebant. Scio inſatiabile Alexandri Macedonis pectus commouiſſe ęditionem auſcultatoriorum librorum Ariſtotelis. Nec me fugit Aegyptios δυσμεταδότους apud Strabonem audire, quòd difficulter ſua dogmata peregrinis communicarent. Atenim iſti non inuiderunt diſcendi auidis ſuarum traditionum cognitionem, ſed profanari eas & illotis pedibus proculcari, aut ſannionũ materiam fieri noluerũt: quomodo & Plato, qui myſteria ex Hebræorum uoluminibus altiora, ſuis paſsim libris interſperſit, Geometriæ imperitos, hoc eſt, primarũ ſcientiarũ cognitione non imbutos à ſua ſchola excludendos cenſuit, dictante iſtud ſcholæ titulo. Enimuero Momo Ligurino hi mihi uidentur iniquiores: ille nanque

in

in Venere calumniabatur ſandalium ſtridulum nimisq́; loquax, cætera collaudabat: at iſti Venerem illam tranſmarinam è Græcia hoſpitē prorſus denegant & ſubtrahunt oculis profanè eruditorũ, ſic eos nuncupantes, qui Græca aut non ſalutarunt, aut non ſatis callent. Quorſum uerò conſumitur iſta inuidia? an ut ſoli ſciant, ſoli ſapere exiſtimentur? atqui occinet illis lepidè Perſius: *Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc, ſciat alter.*
An uerò ut in ſuis ſcriptis aſcititio ex autoribus raris & quos niſi græcè doctus legere nemo poſsit, cultu ſplendeant, atque exuberent? Huc eorum ſi ſpectat ratio, quid culta illa & nobilia ſua ſcripta ceſſant ædere, agricolis ſimiles, qui poſt labores multos ſubigendæ terræ impenſos, maturam meſſem colligere negligunt: niſi fortaſsis hoc conſilio celandis furtis ſuis obicem ſtrui poſſe credant, ne plagij arceſſantur, neue iuxta apologum, graculi alienis contecti plumis deprehendantur. Atqui diuus Hieronymus iudicat ſatius eſſe alieni operis interpretem exiſtere, quàm informis corniculæ modo, alienis ſe coloribus adornare. Verùm excuſabunt fortè pudorem quo minus ædant: quin ergo alijs induſtria fortaſſe neutiquam inferioribus iſtam prouinciam cedunt? Siue etenim ſua publicant, ſiue non publicent, utrobique peccant, & inuidiæ ſuæ pœnas luunt: ut enim ædant aliquid, eadem certè ædunt, quæ è Græcis mutuati ſunt, quos publicatos Latioq́; donatos calumniantur: ſiue non

ædant,ſocordiæ iſta indubie eſt & maleuolentiæ ſeges. At hic ſuperſedeo plura uerba cõmutare cum irritabili genere.

Euclidis Geometræ theorema ad Pythagoram relatum, & à Vitruuio explicatum, & diſſenſio autorum eodem pertinens. Item Laertij locus emendatus, Ciceronis indicatus. Cap. IX.

EVclidis Megarenſis, quem στοιχειωτὴν appellat identidem Proclus, à tradendis Geometriæ elementis tyrociniјsq́;, nobile legitur theorema, quod prima fronte obſcurũ, multorum autorum teſtimonio ad Pythagoram Samium refertur, ordine quadrageſimũ ſeptimũ, quod ita Latinè ſonat: In trigonis rectangulis, quadratum lateris recto angulo ſubiacentis, æquale eſt, quadratis laterum rectum angulũ circumſcribentium. Cuius quidem obſcuritatem ingenioſe admodum diſcutit Vitruuius architecturæ lib. 9. cap. 2. & ueluti diſpulſa nube ob oculos clarè exhibet, tres areas ſtatuens, quarũ prima ſit trium, ſecunda quatuor, quinq; pedũ tertia, quæ tamen prioribus duabus par faciat ſpatium: nam quum prima triplicatò nouenarium numerum impleat; ſecunda quadrifariam increſcens, ſedecim conſtituat: tertia pari ratione inſurgens, uigintiquinque æquabit, duabus illis quantitate reſpondens, atq; æquale ſpatiũ complens: quippe quum ſedecim ſuperaddita nouenis, in uigintiquinq; incurrant, quot pedes area tertia continet. Sed quid moror autoris ipſius uerba adſcribere? Nanq; ſi ſumãtur regulæ tres, è qui-

è quibus una ſit pedes tres, altera pedes quatuor, tertia pedes quinq;, hæ'q; regulæ inter ſe cō poſitæ tangant alia aliam ſuis cacuminibus extremis ſchema habentes trigoni, deformabunt normam emendatam. Ad eas autem regularum ſingularū longitudines, ſi ſingula quadrata paribus lateribus deſcribantur, quod erit pedum trium latus, areæ habebit pedes nouem: quod erit quatuor, ſexdecim: quod quinq; erit, uigintiquinq;. Itaq; quantum areæ pedum numerum duo quadrata ex tribus pedibus longitudinis laterum & quatuor efficiunt, æquè tantum numerum reddit unum ex quinq; deſcriptū. Id Pythagoras quū inueniſſet, non dubitans à Muſis ſe in ea inuētione monitū, maximas gratias agēs, hoſtias dicitur ijs immolauiſſe. Hactenus ille. Quod autem iſte Pythagoræ inuentum uindicat, Thaleti tribuit Pamphila hiſtorica fœmina, quem primum trigoni orthogonion deſcripſiſſe aſſerit, ab Aegyptijs edoctum. Sed à Vitruuio ſtant plures autores. Siquidem Proclus Diadochus lib. 4. Euclidis theorema iſtud demonſtratione aſtruens, ſic inquit: Qui uetera perſcrutari ſatagunt audire eſt, theorema iſtud relegantes ad Pythagoram inuentorem, dictitantes eo inuento bouem immolaſſe. Græcè eſt βουθυτεῖν λιγόντων αὐτὸν ἐπὶ τῇ εὑρέσει. Iſtud dictum alij ſupra fidem extollunt, hecatomben, hoc eſt, boum centuriam immolaſſe illum ſcribentes: nam Apollodorus calculator, quem λογιστικὸν in Pythagora Laërtius, ἀριθμητικὸν appellat Athenæus lib. 10.

ſcribit eum *ἑκατόμβην θῦσαι εὑρόντα ὅτι τῆς ὀρθογωνίου τριγώνου ἡ ὑποτείνουσα πλευρὰ ἴσον δύναται ταῖς περιεχούσαις.* id eſt, Hecatomben ſacrificaſſe, quòd inueniſſet, latus ſubiectũ rectãgulo trigono, tantundẽ ualere, quantum ambientia. Quæ uerba apud Laërtium & Athenæum paucis mutatis leguntur, niſi quòd Epigramma eam rem cõteſtans, uel potius Epigrammatis pars corruptius legatur in Laërtio, hoc pacto ex Athenæi lectione reſtituendum:

*ἡνίκα Πυθαγόρης τὸ περικλεὲς εὕρατο γράμμα*
*κλεινὸς, ἐφ' ᾧ κλεινὴν ἤγαγε βουθυσίην.*

uel ita ex Plutarcho, *κεῖνος, ἐφ' ᾧ λαμπρὴν ἤγετο βουθυσίην.* id eſt:

*Pythagoras quando inuenit prænobile ſchema,*
*Multa hinc gratificans cæde boum ſuperis.*

Vnde eluceſcit, quidnã ſit nouũ illud, ob cuius inuentionem Cicero Pythagorã bouem immolaſſe ait, ſic ſcribens lib. de natura deorũ tertio: Pythagoras quum in Geometria quiddam noui inueniſſet, Muſis bouẽ immolaſſe dicitur: ſed id quidem non credo, quoniam ille ne Apollini quidẽ Delio hoſtiã immolare uoluit, ne aram ſanguine aſpergeret. Sentit iſtic de ara Piorũ dicta, de qua antea diximus nõnulla. Meminit huius rei & Plutarchus in ſympoſ. lib. 8. cap. 2. hũc in modum ſcribens: Inter maximè geometrica theoremata, uel problemata potius, extat illud, Duabus formis datis alienã adijcere, partim æqualem, partim ſimilẽ: quo inuento Pythagorã ſacrificaſſe dijs perhibent: multò nanque ſubtilius

iſtud

iſtud eſt & cõcinnius illo theoremate, quod demonſtrat latus ſubiectum idem ualere quod latera circa rectum angulum conſtituta.

Qu. Septimij Florentis locus à mendis vindicatus. Cap. X.

EXtat Septimij Florentis Tertulliani, uiri antiquitatis omnis ſcientiſsimi, ſed labante ſimul cum imperio & Romani ſermonis elegantia, in ſtylo durioris, liber de Pallio, monſtroſiſsimè impreſſus, cui non poſſum non Pæoniã manũ addere, quatenus dat, ſanando locum unum atq; alterũ: nam omnia mendarũ portenta reſecare nõ unus Hercules queat, uel multis Iolais adiutus. Ac primũ ubi legitur: Quanquam Tullius quingentis millibus non unum orbem citri emit, qua bis tantum Aſinius Gallus pro menda eiuſdem Mauritaniæ numerat. Hîc ego, loco, nõ unum, legendũ autumo, nummum: pro, citri, cedri: pro menda, menſa: idq; Plinij autoritate innixus, unde iſta mutuatus eſt: is nanq; lib. 13. cap. 15. loquens de Cedri arbore apud Mauros plurima, ad menſarum inſaniã expetita: Extat, inquit, hodie M. Ciceronis in illa paupertate, & quod magis mirum eſt, illo æuo empta H-S. decem. memoratur & Galli Aſinij H-S. undecim. Qui locus, ſi ſummã precij ſpectes, longiſsimè exorbitat ab immani precio quod Tertullianus repetit. Etenim Tulliana iſta Plinij menſa, decem ſeſtertijs æſtimata, hoc eſt, decem millibus nummum, ducentorum quinquaginta Coronatorũ aureorũ ſortem implet;

at illa Tertulliani,quingentis ſeſtertijs,ſiue, millibus nummũ penditur,hoc eſt, duodecim milli bus & quingentis aureis.Itaq; propiore confinio capitum,legendum in hoc autore putarim hoc pacto:Quanquam Tullius quindenis milli bus nummũ orbem cedri emit. tametſi alterius uel codicis uel ſcriptoris fidem ſecutus, etiã bis tantum in menſam cedrinam inſumpſiſſe Aſiniũ Gallum prædicat,ubi uno ſeſtertio plus inſumptum refert Plinius.Sed tranſilio ad ea quę mox ſequuntur.Item qua lances centenarij ponderis Sylla molitur:uereor ſanè ne parua ſit iſta trutina,quum Ruſilianus equidem ſeruus Claudij quingenaria promulſidem ædificat ſupraſcriptis fortaſſe an menſis neceſſaria, cui ſi officina extructa eſt,debuit & tricliniũ in mergo æquè ſcalpellum acerbitat ei.Ego ſic lego: Quũ Druſillanus equidem ſeruus Claudij quingenariam promulſidem ædificat, ſupraſcriptis fortaſſe in menſis neceſſariam, cui ſi officina extructa eſt, debuit & triclinium.nam,quæ ſequuntur uerba,me non intelligere fateor ingenuè. Res nota eſt ex Plinio lib.33.cap.11.ubi ſic loquitur: Noſtra ætas fortior fuit Claudij principatu, ſeruus eius Druſillanus nomine Rotundus, diſpenſator Hiſpaniæ citerioris, quingenariam lancem habuit,cui fabricandæ officina prius exædificata fuerat.Quo loco obiter nota promulſidem à Tertulliano uocari,quam Plinius lancem dixit, diuerſa ſignificatione quàm à grammaticis exponatur,qui potionẽ ea uoce notari annotant, conuiuis

conuiuis loco mulſi ad excitandam cibi auidita tem exhiberi ſolitam. quo ſenſu apud Ciceronē lib. epiſtolarum nono accipi uidetur, ibi: Non eum quem tu ſolitus es promulſide cōficere. Redeo ad Tertulliani uerba, quæ paulò pòſt ſequũtur. Qua Aſinius Cetus mulli unius obſonium ſexis detulit. Huic loco Plinius optimè medebitur; qui lib. 9. ca. 17. de piſce mullo uerba faciēs, ita ſcribit: Aſinius Celer è conſularibus, hoc piſce prodigus, Claudio principe unũ mercatus octo millibus nummũ. E quibus uerbis in Septimio ita repoſuerim: Qua Aſinius Celer mulli unius obſonium ſeſtertijs octo detulit. Seſtertia enim octo, idem caput conſtituunt quod octona millia nummũ. Fuit autē procliuis lapſus, quũ imperitus excriptor, ignarus quid ſibi uellent hæ notæ, ſex. 8. quibus ſeſtertia octo ſignificabantur, imitatus rudem picturam, uocem æquè ſibi ignotam, ſexis, delineauit. Rurſus in eodem ſic legitur: Qua Aeſopus hiſtrio ex auibus eiuſdem precioſitatis ut canoris & loquacibus quibuſq; centum millium patinam confiſcauit: fortè legendum rectius, cōflauit. Aliter Plinius lib. 10. cap. 51. patinam hanc ſexcentis ſeſtertijs taxatam ait, ut fortaſsis non centũ, ſed ſexcentorum millium, Tertullianus ipſe ſcripſerit. Sed non minor in uerbis continenti ſerie annexis error eſt, ubi ita ſcriptum inuenio: Qua filius eius poſt tale pulpamentum potuit aliquid ſumptuoſius eſurire margarita. Nanq; uel ipſo nomine precioſa dehauſit, credo ne mendicius pa-

tre cœnaſſet. Ego ſic diſtinguendum ſcribendumq́ cenſeo: Sumptuoſius eſurire. Margarita nanq́ uel ipſo nomine precioſa dehauſit, credo ne mendicius patre cœnaſſet. De Clodio Aeſopi tragici hiſtrionis filio, qui margarita ipſo nomine precioſa, hoc eſt, uniones & ſingularia naturæ opera abſorpſerit, & cõuiuis abſorbenda dederit, uide Plinium libri noni capite 35. ut toties in Tertulliano accuratam Plinianæ hiſtoriæ lectionem indicemus.

Adagium, Schema & triobolus. Cap. XI.

PRouerbium eſt apud Euſtathium in Iliados 13. ab Eraſmo præteritum, *σχῆμα καὶ τριώβολον*, cuius uſus erit in ingenioſos quidẽ, ſed niſi inſtiteris, remiſſos, & non niſi pręmiolis expugnabiles: cui uitio dexterrimus quiſq́ obnoxius fermè eſſe deprehẽditur. Nata parœmia à Tragico Phrynicho, qui ſtudij tantum atq́ operæ collocaſſe in ſaltationes Tragicas perhibetur, ut nouum genus modum'ue ſaltandi excogitantibus, triobolũ præmij uice numeraret. Refertur ab alijs ad Pythagoram prouerbij origo, quem Iamblichus philoſophus ſcribit, ingenioſo dextroq́ diſcipulo, ſed ad excolendas diſciplinas tardiori, pro quolibet mathematico ſchemate, triobolum pependiſſe, ut præmij inuitamento ſupinitatem diſcipuli caſtigaret, ſtudioq́ diſcendi (quod libera & incoërcita uoluntate conſtat) faces quaſdam ſubderet.

Qui-

Quis fuerit Aries Phryxi. Item Pauſaniæ locus expenſus & Theonis: necnon de Chymiſticis libris nonnulla. Cap. XII.

DE Phryxi ariete pleni ſunt fabulatorũ & poëtarũ libri omnes. quis aũt reuera fuerit aries ille, examinandum eſſe duxi latius. Scribũt Pherecydes & Heſiodus, Athamantis & Nepheles liberos fuiſſe Phryxũ & Hellen. at Herodotus ſcribit Athamãta Aeoli filiũ Thebanorum regẽ ex Themiſto coniuge proles ſuſcepiſſe numero ſex, Schœnea, Erythron, Leuconem (quem Pauſanias ante patrem deceſsiſſe ex morbo prodidit) Pœũ, Tittonũ uocat Zezes, natuq; minimos Phryxum & Hellen, quos inſidijs Inûs nouercæ appetitos, fugiſſe patrijs ſedibus extorres, Hellenq; in diſceſſu diẽ obijſſe. Comitem fugæ uectoremq; perhibent omnes Arietem Chryſomallon (ita enim apud Germanicum Cæſarem lege, pro Chryſouellus) quaſi dicas, aureo tectum uellere, quem ex concubitu Neptuni cum Theophane Altidis filia in ouem transformata natum, fabulatur Hyginus & Germanicus. Eundem mactaſſe Phryxum uictimam Ioui τῷ φυξίῳ, ſoſpitatori, per quem periculum euaſerat, iugulatiq; pellem Aeĕtæ Colchorum regi dono dediſſe, refert Eratoſthenis autoritate Theon Aratæus interpres: quo loco legendum'ne ſit φυξίῳ, quod cognomẽ etiam eſt Iouis exulũ defenſoris, teſte Apollonij ſcholiaſte, an uerò λαφυςίῳ, controuerſum facit Pauſanias in Atticis, & clarius etiam in Bœotijs,

ita pertexens fabulã, Athamante, inquit, in monte Laphyſtio Phryxum pariter & Hellen immolaturo, ferunt miſſum fuiſſe ab Ioue pueris arietem, aurea lana inſignem, cum quo illi fuga euaſerint. Hunc Arietem fuiſſe ὑπέρονον & quæſtorem pecuniarum Athamantis Phrygiæ regis, exponit Palæphatus, qui cognita huius de interficiendo filio uoluntate, unà cum Phryxo impoſita in nauim magna ui opũ, abnauigarit in Colchos, ubi Aeëtæ regis filiam Chalciopen coniugem duxerit. Dionyſius in Argonauticῶν ſecũdo ait κριὸν ſiue Arietem, fuiſſe Phryxi alumnũ, qui cognitis inſidijs Inûs nouercæ, Phryxo autor fuerit ut ſaluti ſuæ fuga conſuleret, ſimulq́; profectionis comes in Colchos adnauigarit. Diodorus Siculus Arietem Phryxi pædagogũ dijs immolatũ Aeëte Colcho fuiſſe refert, eiusq́; pellem detractam, templiq́; parietibus inter donaria more barbaro appenſam, deauratamq́; adhibitis cuſtodibus ſeruari iuſſam fuiſſe. Alij arietem interpretantur nauim arietina forma, aut ſaltem arietis inſigne in prora præferentem: ita Lucilius Tarrhæus Phryxum ex quorundam opinione ἐπὶ κριοπρώρου σκάφους, in nauicula cuius prora arietem præferebat, mare traieciſſe annotat: ſic & Diodorus lib. 5. Simili ratione Herculem ad Erythiam ſiue Gades tranſuectum Scypho, hoc eſt, ſcyphiformi naue memorant Panyaſis & Pherecydes. Sic Taurum qui Europã uexit, nauem taurina ſpecie fuiſſe refert Iulius Pollux: & Nymphis Heracleotes nauem qua

Phryges

Phryges Boſphorum nauigarũt, inſculptam ha buiſſe tauri πρωτομὴν, atq; ab eius tauriformis na uis traiectu finxiſſe illos, quòd bos fretum illud tranſmiſerit, narrat. Differentẽ à ſupradictis opi nionibus rationem adfert Suidas in dictione Δέ ρας, dicens arietinum illud uellus à Phryxo do natum ſiue Aeëtæ ſocero, ſiue ſecundũ alios u xori Chalciope, fuiſſe libellum arietinis uelleri bus, chartis'ue pergamenis deſcriptum, in quo continebatur auri conficiendi διὰ χημείας ratio omnis. Aureum iſtud uellus è ſolido auro, πάγ χρυσον dicit Euripides: at Simonides in hymno Neptuni, oſtro purpuræ'ue flore tinctum fuiſſe ait. Illud uerò per occaſionem addendum eſt, li bros de auri argẽtiq; chymia à priſcis Aegyptijs conſcriptos, magno ſtudio conquiſiuiſſe, & in uentos exuſsiſſe Diocletianum Imperat. Quin & Zoſimus Alexandrinus philoſophus legitur ſcripſiſſe χυμευτικῶν lib. octo & uiginti ad Theo ſebiam ſororẽ, indito libris & altero titulo, quo χειρόκμητα à manuario labore uocarentur.

Senecæ locus emendatus ex libro ad Al binam. Cap. XIII.

NOn poſſum inconniuenter præterire lo cum Senecæ nõ uno modò aut ſimplici ter mendoſum, ex libro de conſolatione ad Albinam, ubi ſic ſcriptũ inuenio: Nunc tran ſiliens ab ipſis, quarũ amœna poſitio & oppor tunitas regionis plures allicit, deſerta loca & a ſperrimas inſulas, Ciatum, & Symphum, Giarũ, & Gorſitam pete. Hæc inſularũ nomina exilijs

nobilitata,in meliorem faciem ita reponēda pu to:Sciathum & Siphnon,Gyarum, & Corcyrā pete.niſi pro Sciatho Cythnon mauis legere aut Cianon:certè Cianon & Sciathon inter inſulas à diſperſione nominatas Sporadas, enumerat Plinius,at Cythnon inter Cycladas:inter quas ponitur ab omnibus & Siphnos in Creticū mare uergens,quæ & Siphnium aſtragalum in prouerbiŋ ludicrū traxit.De Gyaro indubitata res eſt ex omnium ſcriptorum fide.Quòd uerò pro Gorſita Corcyram ſubſtitui,facit lubricus faciliſq; deflexus literarū in uocibus & ſono & tractu affinibus:nam C maiuſculū leui ductus momento in G deuiat,& r in t.Scit autem non nemo Corcyram Ioniŋ ſinus inſulā eſſe,antea Melænam cognominatā,de qua Plinius, & in Dionyſium Euſtathius:niſi malit quis Coſyram inſulam Africi maris ſubſtituere,infœcundā illam & ſterilem,ut pleraq; exiliorum loca, de qua Ouidius: *Melite ſterili uicina Coſyræ.*

Quid ſit Cataſtus apud Vitruuium, Cælius erroris notatus. Cap. XIIII.

CAtaſtus Vitruuio eſt ſeruus uenalitius è cataſta profectus,quam cōpedem ligneū exponunt quidā rectius,quàm qui ad grę cam originem referentes uocabulum, locū eſſe putant in quo uenum exponantur ſeruilis cōditionis homines,quaſi à καθιςᾶν,à ſiſtendo iſtud fluxerit:priore enim in ſignificato Pliniŋ illud libro 35.accipi uideo:Talē in cataſta uidere Chryſogonū Syllę.Hic eſt Chryſogonus oratione Ciceronis

ceronis pro Roſcio Amerino nobilis. Similiter uſus eſt Tibullus elegiarum lib. 2. ubi periphraſticè cataſtum deſcribit, ibi:

*Nota loquor, regnum ille tenet, quem ſæpe coëgit*
*Barbara gypſatos ferre cataſta pedes.*

Vitruuij uerò locus eſt libro architecturæ. 8. capite quarto, ſic ſcribentis: Vt qui ibi procrearentur uoces ad cantandũ egregias haberẽt, ideoq́; ſemper tranſmarinos cataſtos emere formoſos & puellas maturas, eosq́; coniungere, ut qui naſcerentur ex his, non ſolùm egregia uoce, ſed etiam forma eſſent non inuenuſta. Quo loco Calaſtros legit, exturbata ueriore lectione, Cælius antiquarius, à uocalitate fortaſsis efformata, ut putauit, uoce, à καλιστρέω uerbo, quod clamare ſignificat. Hos tranſmarinos cataſtos circumſcripſit Plinius lib. 35. ca. 17. de creta loquens uiliſſima: Qua, inquit, pedes uenaliũ trans mare aduectorum denotare inſtituerũt maiores. De ijſdem ſenſit ibidem cap. penultimo, ubi ait: Tantumq́; nõ cum laureatis faſcibus remitti illò, unde cretatis pedibus adueniſſent. In quam ſententiam Syneſius lib. de inſomnijs: ὥστε ὁ δεδεμένος ἐν πέδαις, καὶ λύεται, καὶ στρατεύεται, καὶ στεφανηφορεῖ, καὶ παρατίθεται τράπεζαν, εἰ μὲν βούλοιτο, μηδικὴν, εἰ δὲ βούλοιτο, σικελικὴν, καὶ μέν τοι τοῖν ποδοῖν ἐπιλήσμων ἐστίν. id eſt: Vt uinctus in cataſta & liberat̃ & ductat ordines, & coronatur, menſamq́; apponit, ſi lubet, Medicam, aut Siculam, interea pedum oblitus. Extat & cataſti mentio apud Martialem libro duodecimo epigrammatum:

*Cùm tibi Niliacus portet cryſtalla cataſtus.*

## De Aſellis animalculis expenſum iudicium ex Galeno, Plinio, & Cornario: & de uoce Iulus. Cap. XV.

BEſtiola eſt multipes, ſub hydrijs aquimi-narijsq; naſcens, & per muros ſcanſim eni-tens, & ad contactum ſeſe in pilæ modum contrahens, quam Latini multipedam, millepe-dam, & centipedã nominant, Græci ὄνισκον qua-ſi Aſellum à colore nuncupant, Dioſcorides e-tiam κυβαρίδα, Galenus & Aegineta ὄνον, Ariſto-teles cum adiecto, ὄνον πολύποδα, quaſi aſinũ mul-tipedem: Aſiana lingua κύαμον ob fabæ ſimilitu-dinem, Galeni teſtimonio: nonnulli etiam πολύ-ποδα, alij quoq; ἴουλον uelut ἰόντα ὅλον, quòd toto corpore obſeptis pedibus gradiatur, ut equidẽ exiſtimo. Marcellus Medicus Curionem à cutis duritia ſoliditateq; appellat, quod annotat Ia-nus Cornarius magnæ eruditionis & multiju-gis lectionis uir. Nimirũ Zezes apud Lycophro-nem ἴουλον exponit uermiculum multipedẽ per muros gradientem: & addit Etymologici autor ita dictum ἀπὸ τοῦ ἰέναι περὶ τῶν λειότητος τῶν πορείας, ab inceſſus facilitate, ſiue ἀπὸ τοῦ ὅλως καὶ πυκνῶς εἰλεῖσθαι, quoniam crebrò in orbem uolutatur. cui ani-malculo, quia ſcolopendræ inſtar bipartitũ mul-torum pedum ordinem habeat, Lycophron cõ-parat naues Paridis ob remorum duplicem or-dinem, ἰουλοπέζους quaſi multiremes & aſelli inſtar greſsiles eas nuncupans. Theophraſtus in qua-dam ad Phaniam epiſtola ὄνους uocari dicit auto-

ritate

ritate Sophoclis in Surdis Satyris fabula, ſic dicentis: κυλισθεὶς ὥσπερ ὄνος ἰσόπριος: id eſt, volutatus aſelli inſtar ſerrati crenati'ue: ἰσόπριον enim dixiſſe uidetur ſerræ ſimilem, propter crenulas illas quæ in aſelli corpore arcuato uiſuntur: niſi legendum quis potius cenſeat κόπριος, argumento deſcriptionis quam ex Galeno ſubijciã, quòd in ſterquilinijs ferè naſcat. Sed quid moror Galeni deſcriptionem deſcribere ex tertio de medicamentorum ſecundum locos cõpoſitione, ſic ſcribentis: ζῶον ἐστὶ πολύπουν, ἐν τοῖς ὑδρηροῖς ἀγγείοις καὶ ἐν ταῖς κοπρίαις γεννώμενον, κατὰ δὲ τὰς τῶν δακτύλων ἐπερείσεις σφαιρούμενον. Latinè ſonat: Beſtia eſt multipes, in aqualibus ſterquilinijsq́ʒ naſcens, & ad digitorum compreſsiones in globum ſe rotans, quod teſtimonium de ea perhibet & Dioſcorides. Poterat & Plinius de eodem animalculo uideri ſentire lib. 29. cap. ultimo, ubi hunc in modum ſcribit: Millepeda, ab alijs centipeda aut multipeda dicta, animal eſt è uermibus terræ piloſum, multis pedibus, arcuatim repens, tactuq́ʒ cõtrahens ſe, oniſcon Græci uocant, alij tilon, quam quidẽ Plinij deſcriptionem uelut in re eadem adducit Cornarius. Sed duo ſunt in ea quę ſuſpicionem mihi commouent, de hoc ipſo animalculo paſſim noto fuſci coloris aut ſubliuidi, in macerijs humectis aut uliginoſis ruderibus ſtabulante, pluuiæq́ʒ tempeſtatis indice, & ad cõtactum ſeſe in gyrum contrahente, Plinium non agere: ſiquidem piloſum eſſe, & arcuatim repere illud ſuum prędicat, quorum neutrum in hoc noſtro

apparet, quippe cuius in corpore crenato ne ueſtigium quidem pili ullũ extet, neq; arcus in morem inter reptandum incuruari conſpicitur, nimirum toto corpore gradiens. Quapropter Pliniũ de ea potius beſtiola loqui ſuſpicio eſt, quæ non parum piloſa, & arcuato corpore ſeſe promouẽs, hortos perreptat, frondesq́; depaſcitur, quæ conuoluolus à uoluendi argumento Catoni dicta uidetur. Iudiciũ penes doctiores, quos ea cura tangit, relinquo. At quod ex Clitarcho in Gloſsis adfert Etymologici autor, Polypum piſcem à Lacedæmonijs ἴουλον uocari, perperàm de piſce perſcriptum arbitror, referendumq́; puto ad iſtud de quo agimus, quodq́; multipedam ſimili de cauſa Latinis dici annotauimus. Habet autem ἴουλος præter dictam, etiam alias ſignificationes: nam & prima lanugo ſiue flos obſepientium genas mentúmue pilorum, ἴουλος Græcis dicitur, ut apud Theodoritum lib. de prouidentia quarto, πρότερον μὲν γὰρ ἴουλος αὐθεῖ, μετὰ δὲ ταῦτα ῥίχωσις μετρία καλύπτει. id eſt, Primò effloreſcit lanugo, mox mediocris pilorum ſylua genas operit. Et apud Apollonium Rhodium lib. 1. argonaut. ἶσον τοῦ καλάνῳ ἐπιτεχύεσκον ἴουλοι, hoc eſt: Atq; illi culmi lanuginis erumpebãt. Dicitur & ἴουλος capillaturæ contortio, quo ſenſu & metaphoricõs extuliſſe uidetur Plinius de auellanis loquẽs capite 29. libri 16. Ferunt, inquit, & auellanæ iulos compactili callo, ad nihil utiles. Eratoſthenes in hymno Mercurij, Iulon pro lanificarum cantilena uidetur uſurpaſſe, ibi:

ὀχρ-

*ἡ χερνῆτις ἔριθος ἐφ' ὑψηλοῦ πυλεῶνος*
*Δραγμαλίδας τεύχουσα, καλὰς ἤειδεν ἰούλους.* id eſt:
*Lanifica at ſupero in cœnaclo penſa trahebat,*
*Farq́; parans ſalſum, ſcitos cantabat Iulos.*

Negat hoc Didymus, contenditq́ Iulon dici hymnum, in laudem Cereris, quod ex Semo Delio annotat, & Athenæus lib. 14. & indicat Theodoritus lib. de materia & mundo ſic inquiens: Ne cantemus Iulum Cereri, neq Rheæ Lityerſan, nec Baccho dithyrambum.

Fulmen cur telum triſulcum à poëtis dicatur. Cap. XVI.

CVr à poëtis telum triſulcum fulmen dicatur, neminem grammaticorum ſubtiliore inquiſitione conſectatum fuiſſe demiror: quod quia intentatum eſt alijs & indictum, coniecturæ dabitur locus, & quidem multiplici. Aut enim triſulcum propterea dici putandum eſt, quia ſuperiorum trium ſiderum, Saturni uidelicet, Iouis, ac Martis, ignes ad terram deciduos, fulmina uocari tradiderunt principes doctrinæ uiri, & præcipuè ſideris mèdio loco poſiti, quoniam contagium nimij humoris è ſuperiore Saturni circulo, & ardoris è ſubiecto Martis, per hũc modum egerat: unde natũ ſit, quòd fulmen Iuppiter iaculari dicatur, quod mitius exiſtimatur, quum Saturni ſæuum & execrabile, Martis cremans habeatur. Ad quam rationem uocari poteſt diuiſio trium generum fulminum à Seruio poſita, ut fulmen quod afflat, hoc eſt ( ut interpretatur Seneca ) quod

leui iniuria lædit, Ioui tribuatur: quod punit pe
rimitq́;, Saturno: quod incendit, Martis ſideri.
Aut ſecundum Plinianam rationẽ, quæ tria ful-
minum genera tradit; primum ſiccum, quod nõ
adurit, ſed diſsipat: alterum humidum, quod nõ
urit, ſed infuſcat: tertium clarum, quo quæ intus
latent, liquantur, aut diſpereunt, illæſis operi-
mentis. Aut quia Ioui fulminum autori, ex He-
truſcorum in fulguralibus libris ſententia, tres
ſint datæ manubiæ ex undecim fulminum gene
ribus, nouem numero dijs attributis: quarũ pri
ma moneat placideq́; agat, ex ſua ipſius ſenten-
tia: ſecunda non omnino impunè exerceatur ex
duodecim deorum (quos Conſentes uocat Var
ro) arbitrio: tertia peruaſtet imisq́; ſumma com
mutet, neq; id abſq; ſuperiorũ ſiue inuolutorũ
deorũ nutu. Dicuntur autem (ut id obiter di-
cam) in Thuſcorum literis iactus fulminum Ma
nubiæ, ut eſt apud Seruium: quomodo manu-
bias omnes albas & nigras, Palladis eſſe: rubras
& ſanguineas, Iouis, ſcribit Acron. Quid, quòd
Seneca ex Cecinna, qui de Hetruſca diſciplina
ſcripſit, tria fulminum genera tradat, Conſilia-
rium, quod ſequitur poſt cogitatum negociũ,
ſiue, ut Marcellinus ait, ſuadet diſſuadet'ue ali-
quid fieri: Autoritatis, quod re perfecta euentũ
bonum malumúe denunciat: Status, quod ino-
pinatos opprimat. Adde huc tres fulminũ ſpe-
cies à Suida & grammaticis poſitas, quorum u-
num ſit σκηπτὸς ſiue καταιβάτης, quod transfigit:
ἀργὴς, quod afflat infuſcatq́;: & ψολόεις, quod ta-
ctu

ctu perimit:quibus duo addit Zezes Lycophronis interpres, πρηστῆρα ſiue πυρόεντα, de quo Iuuenalis illud loquitur:

*Iratus cadat in terras & uindicet ignis.*

& ἐλικίαν, quod turbine cieatur. Quicquid ſit, fulmen trifariam ſemper armant autores, ut Seneca tria eius genera facit, terebrãs, diſcutiens, & urens: & hoc rurſus trifariam, uel afflando leuiterq́ perſtringendo, uel accendendo, uel comburendo: Seruius Honoratus nũc quod terreat, afflet, & puniat, inter fulminum genera enumerat: nunc quod afflat, incendit, & ſcindit: nunc uerò quod colorat, transfigit, & afflat. Illud corollarij loco addendum eſt, fulmen diurnũ, Iouis putatum fuiſſe, unde & Diûm fulgur appellabatur, teſte Sex. Pompeio: nocturnũ uerò Summani, quod repetitur & à C. Plinio lib. 2. cap. 52.

Martialis aliquot epigrammata autori ſuo reſtituta. Cap. XVII.

NOn poſſum quin Martiali lepidiſsimo poëtæ, epigrammata aliquot ſua, hoc eſt, feſtiua, in impreſsis codicibus hactenus deſiderata, ex uenerandæ uetuſtatis exemplari in Anglia mihi olim deſcripta communicataq́ à Birgamo homine candidiſsimo, reſtituam in hac materierum miſcellanea turba: ac primũ ex lib. 7. illud ad Ponticum:

*Pontice per reges diſcurris, & omnia luſtras,*
*Magna quidem ſequeris Pontice, magnus homo es.*
*Pontice ſi qua facis, ſine teſte facis. ſine turba,*
*Non adhibes multos Pontice, cautus homo es.*

*Pontice te celebrem forma natura creauit,*
*Dignus eras Helena Pontice,pulcher homo es.*
*Pontice uoce tua poſſes adamanta mouere,*
*Vox tua dulce ſonat Pontice,dulcis homo es.*
*Pontice ſic alios,ſic te quoq; decipit error.*
*Vis dicam uerum Pontice,nullus homo es.*

Ibidem de Vetula.

*Tacta places,audita places,ſi non uidearis*
*Tota places,neutro ſi uideare places.*

Ibidem de Milone.

*Milo domi non eſt,peregrè at Milone profecto*
*Arua uacant,uxor non minus inde parit.*
*Cur ſit ager ſterilis,cur uxor lactitet,ædam:*
*Quo fodiatur ager non habet,uxor habet.*

Ex libro 12. In hiſtrionem.

*Ante Iouis ſtatuam,crepuit ſatur hiſtrio:pœnam*
*Iuppiter indixit,uiuere de proprio.*

Ad Milonem.

*Thura,piper,ueſtes,argentum,pallia,gemmas,*
*Vendere Milo ſoles,cum quibus emptor abit.*
*Coniugis utilior merx eſt,quæ uendita ſæpe*
*Nunquam uendentem deſerit,aut minuit.*

In effrontem.

*Os ataui,patrui naſum,duo lumina patris,*
*Et matris geſtus dicis habere tuæ.*
*Quum referas priſcos,nullamq; in corpore partem*
*Mentiris,frontem dic mihi cuius habes?*

Ex quibus unum atq; alterum ex prioribus nō ſatis Martialem ſpirant,ut meum liberè arbitriū interponam:reliqua illius eſſe, uel Iouem lapidem deierarim.Hæc eo libentius aſcripſi, quòd

doleam lectionem uariam Martialis epigrammatum,cum hac ipſa appendice ante ſexenniũ typographo cuidam creditam, nondum in publicum exiſſe.

## De oſtraciſmo,Petaliſmo,& Ecphyllophoreſi,relegationis generibus.Inibi locus apud Phauorinum emendatus. Cap. XVIII.

OStraciſmus,quem teſtularum depoſitionem uocare licet, relegatio erat, genus exilij temporarium,ac fermè decennale, quo ſuæ exulanti ſubſtantiæ integræ intactæq́ reſeruabantur: neq; in deploratos homines & nefarios,ſed uelut reipub.graues, ac uirtutis nomine odioſos magis, quàm ſcelerum cõpertos, exercebatur,quod à Iulio Polluce lib.8. perſcriptũ eſt.nec enim flagitiorũ pœna erat exoſtraciſmus,ut inquit Plutarchus, ſed in ſpeciẽ, faſtus grauiorisq́ potentiæ caſtigatio deductioq́, at reuera liberale inuidiæ remedium & ſolamen quoddam:conſtat nanq; prudentiſsimũ quenque & conſultiſsimũ huic legi obnoxium maximè fuiſſe, & oſtraciſmo exulaſſe: ſic Ariſtides cognomento Iuſtus, ſic Solon optimarum legum autor, ſic Themiſtocles,ſic Thucydides, ſic Xantippus, ſic Alcibiades, magni uiri omnes, eius legis iniuriam experti ſunt.Sed in Hyperbolo extremæ improbitatis homine,quæ etiam in prouerbij ludicrum conuerſa eſt, deſijt atque abrogatum eſt malignæ legis arbitrium: ut mox dicemus : nam Cimonem ( quem falſo Ariſtiden nominat Phauorinus in dictione

ὀστρακίνδα, ubi pro ἀφιτύνδης repone ὁ κίμων ex Suida & Athenæo lib. 13.) ob nefariam cum ſorore Elpinice coniunctionem, inceſti reum, merita animaduerſione à populo per oſtraciſmū excluſum cenſeo, grauiore quoq; pœna dignū. Quin & Theſeum primum omniū oſtraciſmo eiectum prodidit Theophraſtus, & ex eo Suidas. Quo nomine miror quòd tanto pòſt tempore Hippiam tyrannum legem de oſtraciſmo inuexiſſe ſcribit Heraclides in fragmento de politijs, poſitam, ut ait, propter tyrannicè agētes: nam ſi quē ob nimiam potentiam, aut popularis auræ fauorem, ad tyrannidem uiam affectare creditum foret, ciues nomen ſuſpecti teſtulis inſcriptum deferebant. Quem morem obſeruaſſe & Argiui & Mileſij & Megarenſes leguntur. Eandem legem ab Athenienſibus tranſumentes Syracuſani, priuati eam iuris ſibi fecerunt, non teſtis, ſed oliuæ folijs nomen rei inſcribentes, & πεταλισμὸν inde, uelut foliationem quandam, ἀπὸ τῶν πετάλων, id eſt, à frondibus, nominantes. Similis eſt ἐκφυλλοφόρησις, per folia exactio, apud Zezen omnigenæ hiſtoriæ ſcriptorem, nomine diſcrepās, ſed in re conſentiens, cuius apud Dinarchum oratorem fit mentio aduerſus Polyeuctum, quem ἐκφυλλοφορηθέντα, hoc eſt, foliorum ſuffragio ab aris focisq; exturbatum dicit. Reliquum eſt ut ex Polluce, Plutarcho in Ariſtide, Ariſtophanis ſcholiaſte, & Zeze, ritum quo oſtraciſmus peragebatur, ſubijciam: is ita habet. Quum uiſum erat potentiorum aliquē à laribus patrijsq; ſedibus extorrem

rem eijcere apud Athenienſes, poſitis pro tempore tabernaculis(ut Pollux habet) aut tabulatis(ut Ariſtophanis interpres)aut clathris cancellisue(ut Plutarchus)in orbem undiq; obſepiebatur forum,relictis decē liberis acceſsibus, per quos aditus patêret omnibus tributim cōmeantibus ad deponendas in urnam appoſitā teſtulas, ὄστρακα appellant,quæ in exilium abituri nomen inſcriptum habebāt: quibus collectis omnibus inibatur teſtularū numerusab his qui iudicio præſidebant(ij erāt prætores nouem & ſenatus)quę ſi expleuiſſent ſex millium numerū, reo ſolum uertendum erat intra diem decimū: at ſi non aſcendiſſet eò numerus, manſitare domi fas erat.exulantem autem facultates ſuæ ſequebātur,& reditus annui ex agris. In eo diſcrepat Zezes,quòd non,ut illi,in forum, ſed in Cynoſarges,id gymnaſij nomē erat Athenis,teſtulas afferri cōſueuiſſe annotat.Illud uerò memoratu digniſsimū eſt Ariſtidis factum, quòd quū ruſticus quidam literarum prorſus rudis illum fortè obuiū habuiſſet,quid hominis eſſet, ignarus,poſtulaſſetq; ab eo Ariſtidæ nomen in teſtūla porrecta deſcribi, ille admiratus percunctatusq;,ecqua in re fraudi ipſi fuiſſet Ariſtides,ruſtico negante ac ne de facie quidem uirum noſſe prædicante,ſed iuſti nomē, quod ille audiret, moleſtum ſibi eſſe dicente, nihil reſpondens ille & nomen inſcripſit,& teſtulam reddidit. Quomodo autem in Hyperbolo exterminium iſtud deſierit,quia dicturum me recepi, non poſſum

non addere ex Plutarcho: quum nanq; gliſcentibus hominum ſtudijs Ariſtides & Nicias (quorum ea tempeſtate magna in republica autoritas atq; potentia habebatur) factionibus diſsiderent, populo ad teſtulas diſceſsionem parante, illi animaduerſo periculo, quo alterutri teſtularum ſuffragio cadendum erat, ſtudia partium ſibi addictarum in unum conciliantes, teſtulas in Hyperboli caput cudi ſubornarunt: qua re offenſus populus, illuſum ſibi factamq; iniuriam inſimulans, lege in uniuerſum antiquata, Hyperbolum abſoluit. Ariſtophanis ſcholiaſtes dicit hunc non obtemperaſſe legi patriæ, fractis iam Athenienſium rebus & peſſum euntibus. Oſtraciſmi meminerunt & Ariſtoteles in Politicis, & in oratione de corona Demoſthenes. Ab oſtraciſmi, quo florentes hominum fortunæ ſubitò uertuntur, ratione, manaſſe uidetur adagium, *ὀστράκου περιστροφὴ*, teſtulæ conuerſio, quo uſus eſt Eunapius Sardianus in Chronographia in hęc uerba ſcribens, *ὥσπερ ὀστράκου μεταπεσόντος ἐπὶ τὸ βελτίον ἐχώρησε ῥωμαίοις*. hoc eſt: Romanis felicius præter ſpem res cecidit, tanquam in diuerſum prolapſa teſtula.

Quale vinum fuerit murina, ſiue myrina.
Caput XIX.

MVrrinam, myrrhinum, & murinam, potiſsima tamen lectione myrinam, uini potionem intelligi inuenio myro odoramentóue condîti, *μύρῳ γὰρ οἶνον μιγνύντες ὅπως ἔπινον*, ut lib. 12, inquit Aelianus: hoc eſt, odore fragrante

grante uinum imbutum bibebant. Vocatq́ eam mixtionem *μυῤῥινίτην οἶνον*, cuius meminerit Philippides Comicus: niſi fortè *μυῤῥίνην* cum Polluce legi præſtiterit. Neq uerò à myrrhæ cōdimento ita appellatur, tametſi myrrhę odore condîta uina ex Plinio intelligamus, præter uetuſtorum codicum conſenſum, qui omnes myro legunt, quod ab Hermolao annotatum eſt: ſiquidē murinā Plinius lib. 14. cap. 13. & in Pſeudolo Plautus, uinum eſſe dulce teſtātur: ſic enim loquitur Pſeudolus:

*Quid ſi opus ſit, ut dulce promat indidem, ecquid habet?*

Cui reſpondet Charinus: *Rogas, inquiens, Murinam, paſſum, defrutum, mellinam.* Quibus uerbis apparere dicit Plinius non inter uina modò murinam, ſed inter dulcia quoq nominatū. ita Fabius Dorſennus, ſeu potius Flauius:

*Mittebam uinum pulchrum, murinam.*

A myro ergo, non à myrrha, cuius admixtione amareſceret, appellationis myrinæ fontem arceſſere oportet, utcunq Fulgentius in myrrhæ ſignificationem conſentiat: delicatam enim fuiſſe potionem & ganeæ propriam, præter autores modò nominatos, docere poteſt & Sutrius ſiue Succius Comœdiarum ſcriptor, ubi Glyceram meretriculam à dulcedine nomen habentem introducit ita loquentem:

*Myrinum mihi adfer, quo uirilibus armis occurram fortiuſcula.* Confirmat hoc in primis Iulius Pollux lib. 6. cap. 2. ſic inquiens: *ἦν δέ τις καὶ μυρίνης οἶνος μύρῳ κεκραμένος, οἱ δὲ τὸ γλυκὺ οὕτως οἴονται κεκλῆσθαι.*

id eſt: Erat & myrinũ uinum, myro odoramentóue permiſtum: ſunt qui eo nomine dulce uocari exiſtimant. quæ uerba cum Plinianis conſonant. Item Aul. Gellius lib. 10. cap. 23. de Romanis Latijsq́ mulieribus uerba faciẽs ex hiſtorijs, ita ſcribit: Bibere autem ſolitas ferunt lorã, paſſum, murinã, & quæ id genus optant, potu dulcia. Quæ quidem uerba repetita uidẽtur ex Varrone lib. 1. de uita populi Romani, ubi ſic ait: Antiquæ mulieres maiores natu bibebant loram, aut ſapam, aut defrutum, aut paſſum, quam murinam quidam Plautum appellare putãt. quem locum annotans Hermolaus, pro ſapam, malè garum, citat. Adde huc Sexti Pompeij iudicium, qui murinã potionis genus exponit, quod græcè dicatur nectar. Quid, quòd in ſupplicationibus publicis ad puluinaria deorum apponi ſolebat ædilium iuſſu murina, uelut proprius deorum potus, quos nectare & ambroſia paſtos crededit antiquitas. Apud Petronium Arbitrũ quidam ſe myrinum poculum ebibiſſe ait, ad libidinis concitamentum. Quibus autorum teſtimonijs omnibus euidens fit & manifeſtum, murinam dulciariam fuiſſe potionem & ganeatam, & cum aromatite uino ſi non eandem, non admodum pugnantem, aut ab eo diuerſam, quod ex Plinij loco antea citato liquêre poteſt. Aliud longè ab hoc diuerſum eſt Myrtinũ & Myrtatũ uinum, de quo Columella lib. 13. Palladius cap. 17. Cato, Dioſcorides in quinto, Plinius libro 14. capite 16.

De

## De Cerycis ſignificatione multifaria. Item apophthegmatis duobus apud Eraſmum lux data. Cap. XX.

Κήρυκος uocis ſignificatio latè patet: nam & præconem notat, & nomen proprium, & caduceatorem fecialem'ue, & pocillatorem, & buccinam ſiue muricem piſcem. quarum omnium ſignificationũ documentũ & teſtimonium multiplex dabo. Primùm omniũ κήρυκος præconis munus eſſe ſcribit Herodotus, ſacris libationibusq́ꝫ præeſſe, concionem aduocare, dicturos citare: unde Demoſthenis illud de Corona, ἠρώτα μὲν ὁ κῆρυξ, τίς ἀγορεύειν βούλεται. præterea attentos reddere, ſilentium indicere atq́ꝫ imperare, ut linguis fauerent, idq́ꝫ tam in ſacris quàm in certaminibus, quod Græci dicunt κατακηρύξαι ἡσυχίαν, & κατακελεῦσαι, & ὑποκηρύξασθαι. Plautus facere populo audientiam dixit. Item bona proſcripta proclamare preciaq́ꝫ cõficere, hoc eſt, auctionem facere: iudices quoq́ꝫ & agoniſtas nominatim appellare, deorumq́ꝫ ferias indicare, in Cerycis munus deuoluit antiquitas, quę omnia in præconem nobis cadunt: adde huc, eſt & obſcura quædam explicare, unde & ἑρμηνέας uocari poſſe Cerycas ait Pollux, qua ratione Mercurius deorum κῆρυξ, uelut interpres, à Simonide dicitur, ubi de Maia loquitur, αὕτη γὰρ κυλλήνης ἐν ὄρεσι θεῶν κήρυκα τέκεν ἑρμῆν: id eſt: Hæc Cyllenes in montibus Deorum Ceryca ædidit Mercurium. Quid, quòd in tutela Mercurij præcones habebantur ἑρμαϊκῶς κηρύσσοντες, quomodo apud So-

phoclem in Trachinijs Lichas præco de ſe ait, ἀλλ᾽ εἴπερ ἑρμοῦ τὴν δε πομπεύω τέχνην. hoc eſt, ſiquidem ego Mercurij munus obeo. Accedit quòd Mercurius cum Pandroſo Cecropis filia (ſic enim nominatur ab Euſtathio, tametſi aliam ponat Pauſanias) conſuetudinem habens, filium genuit Ceryca nomine, à quo Ptolemæus κηρύκων genus deduci ait: de quo annotandum uenit ex Pauſania in Atticis prolixius, quòd Ceryx iſte, quē Ceryces gentilitio nomine nuncupati, natum ex Mercurio & Aglauro Cecropis filia prædicant, fuerit natu minor liberorum Eumolpi (nam maior Immaradus uocabatur.) cui ſuffragatur & Androtion orator, Eumolpo filium extitiſſe Ceryca ſcribens, Muſæi poëtæ proauum, abauum eius Eumolpi, qui primus Hierophanta factus, initia myſteriorum Eleuſiniorum condiderit. Præconum autem uirtus in uocalitate præcipua fuit habita: unde clamoſus gallus à ſimili κῆρυξ ἀλεκτρύων in tragœdia audit: quo ſpectat κήρυκος etymon, quod ἀπὸ τοῦ γαρύειν, à clamore deducit Euſtathius. unde & Eurybatæ præconi nomen apud Homerum, παρὰ τὸ εὐρὺ βάζειν, quòd eminus ſonora eius uox exaudiri facilè poſſet. & Stentorē præconem epitheto εὐρυβόας inſignit idem poëta. qua in parte continuato ſpiritu quamdiutiſsimè uerba trahere, & quòd πόδα quaſi pedē nominabant, edicti genus longiſsimis periodis cōſtans, abſq; ſpiritus reſorptu, recitare, laudi fuit, & inter examinationis probationiſq; modos habi-

habitũ,ut teſtatur Pollux,& meminit in Epidemijs Galenus,ibi, καθάπερ οἱ κήρυκες ὅταν τὰ πολλὰ λεγόμενον ἐκφράζωσιν. Præconum,quando populo facere audientiam iubebant, ſolennis erat acclamatio iſta, Ἀκούετε λαοί, Audi populus : unde manauit argutia faceti illius dicti Stratonici citharœdi,qui quum apud Mylaſſa Cariæ urbem parum populoſam peregrinaretur,cõſpicatus multa templa,raros homines, medio in foro exclamauit præconum ritu, Ἀκούετε ναοί, audite fana. In poſtrema dictione gratia eſt, Latinis auribus inimitabilis,unica litera ſono affini uariante dicti ſententiam.Meminit huius Athenæus lib.8. & in Iliados 17 . Euſtathius . Ab hoc præconis officio ductũ eſt uerbũ damnatoriũ ἀποκηρύττειν, quaſi per præconem indicere præmium tollendi alicuius:quoties nãq; è medio ſublatũ quempiam uolebant, proclamabant cædis mercedẽ, aut uiui capitis:ita Xerxi Græcia ἐπεκήρυξεν χρήματα, ei qui uiuum interfectiue caput Athenas attuliſſet,centum talentorũ propoſito præmio, quod apud Etymologici autorem lectum eſt. Ex eodem fonte fluxit ἀποκηρύττειν, & ἐκκηρύττειν, pro, edicto exterminare. Illius uſus eſt apud Syneſium libro de inſomnijs: εἰ μὴ καὶ τὸ καθεύδειν ἐκ τῆς ἀρχομένης ἀποκηρύξειεν . id eſt, niſi etiam extra ſuam ditionem edicto expellat dormiendi uoluntatem . Huius uerò apud Athenæum de Lyſimacho rege, qui præconis uoce extra regni ſui fines, philoſophaſtros omnes exegit, quod græcè eſt, ἐξεκήρυξε. Iam uerò quòd Ceryx

etiam pro feciali & caduceatore accipiatur, docet Euſtathius Iliados decimo, ubi θείους & ἱεροὺς κήρυκας Homerico epitheto nuncupari contendit nõ præcones modò, ſed etiã eos qui reipub. nomine legationes obeũt, & feciales, deniq; ſequeſtros omneis. Græca uerba ſunt, τοὺς δημηγορίαις, καὶ εἰρηνοδίκαις ἐξυπηρετουμένους πρεσβείαις καὶ πολέμων λύσεσι, μέσους τε γινομένους εἰς τὸ καθῆκον. Indicat & Vlpianus in commentarijs in Demoſth. orationem aduerſus Timocratem, annotans duplices eſſe Cerycas, alterum popularem, alterum belli cõmunem, deductorem legatorum fecialiúmue ad cõueniendum de pace cum perduellibus, manu geſtantem pro ſymbolo caduceũ, quod κηρύκειον uocitatur. Habebat autem caduceus in ſumma ſui parte ſerpentes binos, ſpiris circumplexos, aduerſa efflantes ſibila, ὄφεις καταγλωττίζοντας καὶ ἐμπεπλεγμένους, ut inter annotationes in Athenagoram legiſſe memini. Hi autem Ceryces idem ius cum fecialibus, & eandem propè poteſtatem habuiſſe uidentur: penes nanq; illos erat fœdera cõtrahere, inducias paciſci (unde & σπονδοφόρους & ἐκεχειροφόρους dici illos poſſe innuit Pollux) pacem inire, ac bellum denunciare, quæ fermè in fecialibus ſuis, quos εἰρηνοδίκας uelut pacis ſequeſtros interpretatur Dionyſ. Halicar. libro ſecundo complectitur: quod clariſsimè liquere etiã poteſt ex Thucydide nitidiſsimo ſcriptore: ac de belli quidem denunciandi poteſtate libro primo, προπέμψαντες κήρυκα πρότερον πόλεμον προεροῦντα Κερκυραίοις. Præmiſſo feciali qui Corcy-

tæis

ræis bellum indiceret prius. at de pace, idem lib. 4. de Arribæo loquens, qui ἐπικηρυκεύετο ἕτοιμος ὢν Βρασίδᾳ μέσῳ δικαστῇ ἐπιτρέπειν, Legatos mittebat, paratus Braſidę arbitro rem permittere. De horum Cerycū officio Plato lib. 12. de legibus. Vnde deprehendi poteſt friuolam eſſe grammaticorum eluſionem in diſcrimine uocū κῆρυξ & πρέσβυς, illum militiæ, hunc pacis legatum interpretantium. Nouem autem fuiſſe Cerycas cùm præcones tum caduceatores in Græcorum exercitu, traditum eſt à nonnullis, quorum nomina ſint Eurybates & Talthybius Agamemnonis, Aſphalion & Eteoneus Menelai, Dius Aiacis, Eurybates alter Vlyſsis, Stētor, Thootes, & Calchas. Dixi deinde κήρυκας etiam pocillatores antiquitus fuiſſe dictos, infundendi cyathis uini miniſterio præfectos, quos οἰνοχόους poſterior ætas uocauit, quod diſertè profitetur in decimo Dipnoſophiſt. Athenæus, ſic uſum eſſe Homerum ſcribens, ibi:

φέρε δὲ κρητῆρα φαεινὸν
κῆρυξ Ἰδαῖος, ἠδὲ χρύσεια κύπελλα. Et iterum:
ἀτὰρ κήρυκες ἀγαυοὶ
ὅρκια πιστὰ θεῶν σύναγον, κρητῆρι δὲ οἶνον μίσγον.

Vtrobiq; Cerycis uoce pro pincerna accepta, ut ille uoluit. adeóq; latè patuit eius uocis uſus, ut ad coquos etiam extendi autor ſit Clidemus apud Athenæum. Poſtremò Ceryx etiam purpuræ piſcis è turbinato genere ſpecies eſt, qui murex & buccinū Plinio dicitur, atq; etiam conchyliū, quod indubitatū facit Archippus Comicus:

*κῦρυξ θαλάσσης θρέφιμος, υἱὸς πορφύρας.* id eſt:

*Murex mari ſatus, prolesq́; purpuræ.*

Euſtathius item in 17. Iliad. *κήρυκα* præter alia dicit eſſe *θαλάσσιον ὄστρεον ἔχον ὀξύτητας κύκλῳ*, marinũ oſtreum aſperum undequaq; in orbem & ſalebroſum: à quo occaſio ioci feſtiuiſsimi arrepta eſt Stratonico citharœdo, cuius modò memineram, ludẽte in homonymia Cerycis. Is etenim Abderam (Thraciæ urbs eſt) profectus ad certamen ibi propoſitũ, quum animaduertiſſet ſuos priuatim cuilibet populariũ eſſe præcones, qui menſis initium ludis celebre proclamarẽt, eosq́; plures propémodum quàm pro ciuiũ numero, cœpit ſummis pedũ digitis ingredi, defixo humi obtutu: quod factũ admirantibus illius hoſpitibus, interrogatus ecquid ſubiti mali pedibus accidiſſet, ualere ſe quidẽ pedibus profeſſus eſt, & adulatores ad cœnã curſu præuertere poſſe, metuere tamẽ ualdéq; ſolicitũ eſſe, necubi in Ceryca pedem impingat: ambiguè ludens in uoce ancipiti, tum præconem, tum muricẽ denotante. Quid enim veneris inſit in dicterio, ſi dixerit, uereri ſe ne pedem impingat in præconem? quid item taciti cauilli monſtretur inceſſu illo ſublimi, ſi propter præcones in extremis digitorum articulis gradiatur? certè utrobiq; nihil, quantũ ego peruideo. Proinde & iocoſe fecit, ita inambulans, ut timere illum agnoſcas: & non minus argutè metum detexit, vereri ſe dictitans, ne pedem murici, idem cum præcone græcè ſonanti, ſuffigeret. Itaq; parum gratiæ (bona uiri pace dixerim

xerim

xerim)habere mihi uidetur Eraſmi uerſio, quæ ſic ſonat:Illud unum metuo, ne ingrediens præconis pedem offendam. Præter ſupradictas ſignificationes κῆρυξ etiam ex accipitrum genere eſſe legitur apud Suidã, ſed quàm bene, neſcio, ſuſpectus enim mihi locus habetur, & pro ἱεράξ legendum ἱερὸς uidetur.

Doctoralem lauream cõferendi ritus non multum diuerſus à Græcorum agonibus. Cap. XXI.

Rectè à maioribus noſtris uiris cùm prudentibus tum æqui rectiq; conſultis, inſtitutum fuiſſe hunc non diſsimilem Græcorum in ludicro certamine ritibus, morem capeſſendi triumphalem lauream, aut ut dicã ſimplicius, Magiſterij inſignia, iudico: illic nanq; ab ſoluto ſtadij curriculo uictor brauiũ ferebat, nõ plebeio quouis, ſed Agonothetis ſolis decernentibus: hîc decurſa ſtudiorũ meta, laborũ præmiũ qui uictor repoſcit, publico in phrontiſterio templiue adyto, decernẽdis pronunciãdisq; præmijs deſtinato, laureã ſibi debitam accipit, non ſub arbitris uulgatæ & triuialis Mineruæ hominibus, quibus facilè ob oculos fucus obijci poſsit, uerùm à Doctorum (ſi dicere licet) διδασκαλικῷ ſenatu. Iam, uti teſtatur grauiſsimus autor Themiſtius, Elæi ſiue Piſatæ tanti Olympiacum illum ſuum oleaſtrum fecere, ut præter ingenuos, quiq; parentes legitimos docere poſſent, & τὴν ῥίζαν τὸ βλάστας ἀκήρατον, ut ipſius utar uerbis, ad exercendi curſus munus nullum

admitterent, imò tales ceu profanos & reijculos à ſacris illis carceribus quamlongiſsimè arcerent. Quòd ſi profano in certamine, ubi corporis tantũmodo habitus, artuũq; toroſitas ac firma compactio ſpectatur, adeò obnixè generis labem fugiebant ueteres, quid ni & in ingenij (quoad eius fieri poſsit) certamine idem fiat? ubi qui diuinæ illius auræ particulam, mentem uidelicet, parentem poteſt oſtendere, atq; à ſuppoſititij fœtus iniuria ſe uindicare, is demũ ad hanc mercedem aſpirare merito maximo poſsit, dum tamen præbito ingenij ſpecimine, ſtudijq; peracti ratione reddita, in quæſtione habitus, iudicij aleam ſubierit, ne ad modum Aeſopici aſini ſub Leonis exuuio latitantis fallere quoquo modo poſsit. Accedit huc, uti omnem ſibi uiam ad hunc aſpirandi honorẽ præcluſam eſſe, inertes ſciant. Neq; illud ſilentio tranſmittendũ eſſe uidetur, quòd apud ſeculum prius, non par erat quouis in loco palmam obtinuiſſe honos: at præcipuum ex quatuor totius Græciæ ciuitatibus penes Elæos fuiſſe, ex claſsicorum ſcriptorum monumentis conſtat. quanquã & reliqui nõ caruerint ſua gloria: nam Delphi Pythijs gloriantur, Iſthmijs ſuperbiunt Corinthij, Nemæorum panegyri efferunt ſe Argiui: omnium tamen ut antiquiſsima, quippe ab Hercule inſtituta, ita facilè in reliquis celeberrima iure maximo Elæi ſua Olympia prædicant. Neq; hoc æuo eadem ubiuis locorum accepti honoris iſtius habetur ratio: imò, ut ingenuè dicam, primum locum

cum cùm ob antiquitatis reuerentiam, tum propter ſtudiorum natalitia, Bononienſi academiæ uno ore omnes deferunt, cuius eſt ubiq; terrarũ nominis dignitas, claritudinis fama, ut cæteras ſuo ſplendore facilè obliteret. In cuius quidem urbis ſtudiorum parentis præconium digredi, ſuperuacaneum eſſe puto, quandò illa plures ſui buccinatores repererit, quàm aut procos Penelope, aut encomiaſtas Helena: & ſi maximè ſuis eam dignis coloribus adumbrare coner, nihilo herclè facilius aſſequar, quàm Venerem Apellæam pictor è plebe unus. Alioqui non ſum ignarus apud priſcos Romanos ſacra Bonę deę alieniore uerborum uſu profanaſſe, inexpiabilis criminis loco fuiſſe habitum: neq; minori crimini obnoxium me fore reer, ſi ſacratiſsimã illam academiam, quam ceu Muſarum quoddã adytum color, ueneror, atq; ſuſpicio, minus digna, quàm par fuerit, oratione deterere inſtitero.

## HADRIANI IVNII ANIMADVERSORVM LIBER SEXTVS.

Poëmation quod falſo Ouidij nomine circunfertur, autori ſuo Lucano redditur, emendaturq;.

### CAPVT I.

MVltæ ſunt cauſæ, cur ſcriptores non pauci natiua ſua gloria dulciſsimo laborum ſuorũ fructu, priuati fuerint, uel abolitis penitus operum titulis,

uel proprio nomine inducto, adiectoq́ſuppoſititio. In cauſam uocari poſſunt aut pudenda plagiariorum furta, aut uetuſtatis ſui nimium confidentis error quaſi per manus ad poſteros tranſmiſſus, aut ſupina librariorum oſcitantia, aut iudiciorum moroſitas. Sic Iornandus compendium hiſtoriæ Romanæ ex L. Floro tranſcripſit: ſic Caſsianus Baſſus ſcholaſticus, qui ex rei ruſticæ ſcriptoribus opus uarium (cui γεωπονικὰ ab agriculturæ ſtudio nomen eſt) concinnauit, filioq́ dedicauit, nunc Conſtantini nomine obſcuratus legitur. L. Cælius Arrianus medicus, cuius extant Celerum & tardarum paſsionum libri, Aureliani nomine notior nunc eſt. Arnobio, qui ſeptem duntaxat aduerſum gentes libros edidit, octauus accreuit, quum ſit Minutij Felicis, Octauius ab interlocutorum uno ita uocitatus, noua ratione obliterandi autoris. Eros Iulia medicus, qui in nomen Iuliæ Auguſtæ dominæ ſuæ libertus conceſsit, corrupta nomenclatura, Trotula quaſi Eroiulia nunc audit, minus latinè uitio barbari ſeculi loquens: quod quidem haud uanum eſt doctiſsimi Morilloni iudicium. Eandem iniuriam ſenſit & Anneus Lucanus, cuius legitur iuuenile carmẽ ante uiceſimum ætatis annum procuſum, quodq́ alieni nominis mangonio inter Ouidiana opuſcula ſubrepſit, reclamante carminis maieſtate, Naſonianæ ſimplicitati longè diſsimili. Nomen germanum autoris, cum eo ad quem ſcriptum fuit, integrum, & ab inuidæ uetuſtatis den

te

te immune ſeruauit exemplar repertum in bibliotheca eccleſiæ Deiparæ virginis Atrebatenſis, quæ Reuerendiſsimum illuſtriſsimumq́ D. Antonium Perrenotum Epiſcopum agnoſcit, præclarum uirtutum omnium domicilium, & literatorũ Mecœnatem incomparabilem. Carminis talis illic uiſitur inſcriptio: Lucani poëma ad Calpurnium Piſonem ex libro Catalecton. Ex quo perſpicitur error impreſſorũ codicum, in quibus legitur, Ad Piſonem, ad quem extat & Horatij Ars poëtica: multum etenim diſcrepat temporum ratio, ut idem fuerit Piſo, cui & Horatius ſcripſerit, & cui Lucanus. Fuit autem iſte C. Piſo ex nobiliſsima Calphurniorum familia, qui unà cum Lucano Neroniana coniuratione abſumptus eſt, quem ijſdem penè uerborum lenocinijs, & ſpecioſo coloribus earundem dotium apparatu deſcripſit Corn. Tacitus hiſt. lib. 15. quibus illum depinxit Lucanus, ut uel inde Lucani eſſe conuincantur. Taciti uerba ſubijcere non abs re fuerit, quòd aditum aperiant ad rectius intelligendũ poëmation: ea habent hũc in modum. C. Piſo Calphurnio genere ortus, ac multas inſignesq́ familias paterna nobilitate complexus, claro apud uulgũ rumore erat, per uirtutem, aut ſpecies uirtutibus ſimiles. Nanq facundiam tuendis ciuibus exercebat, largitionem aduerſus amicos, & ignotis quoque comi ſermone & congreſſu. Aderant etiam fortuita, corpus procerum, decora facies. Sed procul grauitas morum, aut uoluptatum parſimonia.

Lenitati ac magnificentiæ & aliquando luxui indulgebat &c̃. Quæ uerba cum Lucani dictis ſi expendas, nõ ouũ ouo ſimilius inuenias. Sed præſtat totum carmen adſcribere, quòd multa ſint in eo perperàm trãſpoſita in codicibus uulgatis, multa hîc lectione interpolli correctiora, quemadmodũ uidebit quilibet, quẽ poëma conferre nõ pigebit, ab humaniſsimo doctiſsimoq́ Morillone nobis communicatum:

*Vnde prius cœpti ſurgat mihi carminis ordo,*
*Quóſue canam titulos, dubius feror. hinc tua Piſo*
*Nobilitas, ueterisq́; citant ſublimia Calpi*
*Nomina, Romanas inter fulgentia gentes:*
*Hinc tua me uirtus rapit, & miranda per omnes*
*Vita modos: quæ, ſi deeſſet tibi fortè creato*
*Nobilitas, eadem pro nobilitate fuiſſet.*
*Nam quid imaginibus, quid auitis fulta triumphis*
*Atria, quid pleni numeroſo Conſule faſti,*
*Profuerint, cui uita labat? perit omnis in illo*
*Nobilitas, cuius laus eſt in origine ſola.*
*Felix, qui tantis animum natalibus æquas,*
*Et partem tituli non ſummam ponis in illis,*
*Ipſe canendus eris: nam quid memorare neceſſe eſt,*
*Vt domus à Calpo nomen Calpurnia ducat?*
*Claraq́; Piſonis tulerit cognomina prima,*
*Humida calloſa cùm pinſeret hordea dextra?*
*Nec ſi cuncta uelim, breuiter decurrere poſſim:*
*Et prius ætheriæ moles circumuaga flammæ*
*Annua biſſenis reuocabit menſibus aſtra,*
*Quàm mihi priſcorum titulos, operoſaq́; bella*
*Contigerit memorare: manus ſed bellica patrum*

Armo-

*Armorumq; labor,ueteres docuere Quirites,*
*Atq; illos cecinere ſui per carmina uates.*
*Nos quoq; pacata Piſonem laude nitentem,*
*Exæquamus auis.tamen etſi bella quierunt,*
*Non perijt uirtus: licet exercere togatæ*
*Munera militiæ:licet & ſine ſanguinis hauſtu*
*Mitia legitimo ſub iudice bella mouere.*
*Hinc quoq; ſeruati contingit gloria ciuis,*
*Altaq; uictrices intexunt limina palmæ.*
*Quin agè maiorum iuuenis facundè tuorum,*
*Scande ſuper titulos,& auitæ laudis honores,*
*Armorumq; decus præcede forenſibus actis.*
*Sic etiam magno iam tunc Cicerone uigente*
*Laurea facundis ceſſerunt arma togatis.*
*Quæq; patrum claros quondam uiſura triumphos*
*Olim turba uias impleuerat agmine denſo,*
*Ardua nunc eadem ſtipat fora,cùm tua mœſtos*
*Defenſura reos uocem facundia mittit:*
*Seu trepidos ad iura decem citat haſta uirorum,*
*Et firmare iubet centeno iudice cauſas:*
*Seu capitale nefas operoſa diluis arte,*
*Laudibus ipſa tuis reſonant fora.tu quoq; Piſo*
*Iudicis affectum,poſſeſſaq; pectora ducis*
*Victor,ſponte ſua ſequitur quocunq; uocaſti:*
*Flet,ſi flere iubes:gaudet gaudere coactus:*
*Et te dante capit iudex,quam non habet,iram.*
*Sic auriga ſolet feruentia Theſſalus ora*
*Mobilibus frænis in aperto flectere campo,*
*Qui modò non ſolùm rapido permittit habenas*
*Quadrupedi,ſed calce citat,modò torquet in auras*
*Flexibiles rictus,& nunc ceruice rotata*

*Incipit effuſos in gyrum carpere curſus.*
*Quis non attonitus iudex tua reſpicit ora?*
*Quis regit ipſe ſuam, niſi per tua pondera, mentem?*
*Nam tu, ſiue libet pariter cum grandine nimbos,*
*Denſaq́; uibrata iaculari fulmina lingua,*
*Seu iuuat adſtrictas in nodum cogere uoces,*
*Et dare ſubtili uiuacia uerba catenæ,*
*Vim Laërtiadæ, breuitatem uincis Atridæ.*
*Dulcia ſeu mauis, liquidoq́; fluentia curſu*
*Verba, nec incluſo, ſed aperto pingere flore,*
*Inclyta Neſtorei cedit tibi gratia mellis.*
*Nec te Piſo tamen populo ſub iudice ſola*
*Mirantur fora, ſed numeroſa laude Senatus*
*Excipit, & meritas reddit tibi curia uoces.*
*Quis dignè referat, qualis tibi luce ſub illa*
*Gloria contigerit, qua tu, reticente Senatu,*
*Cùm tua biſſenos numeraret purpura faſces,*
*Cæſareum grato cecinisti pectore numen?*
*Huc etiam tota concurrit ab urbe iuuentus,*
*Auditura uirum, ſi quando iudice feſſo*
*Turbida prolatis tacuerunt iurgia rebus:*
*Tunc etenim leuibus ueluti proludit in armis,*
*Compoſitisq́; ſuas exercet litibus artes.*
*Quinetiam facilis Romano profluit ore*
*Græcia, Cecropiæq́; ſonat grauis æmulus urbi.*
*Teſtis Acidalia quæ condidit alite muros,*
*Euboicam referens fœcunda Neapolis arcem.*
*Qualis iô ſuperi, qualis nitor oris amœnis*
*Vocibus? hinc ſolido fulgore micantia uerba*
*Impleuere locos: hinc exornata figuris*
*Aduolat, excuſſo uelox ſententia torno.*

Magna

*Magna quidem uirtus erat, & ſi ſola fuiſſet,*
*Eloquio ſanctum modò permulcere Senatum,*
*Exonerare pios modò, nunc onerare nocentes:*
*Sed ſuper iſta mouet plenus grauitate ſerena*
*Vultus, & inſigni præſtringit imagine uiſus.*
*Talis ineſt habitus, qualem nec dicere mœſtum,*
*Nec fluidum, læta ſed tetricitate decorum*
*Poſſumus: ingenitæ ſtat nobilitatis in illo*
*Pulcher honos, & digna ſuis natalibus ora:*
*Additur huc & iuſta fides, & plena pudoris*
*Libertas, animusq́; mala ferrugine purus:*
*Ipſaq́; poſſeſſo mens eſt opulentior auro.*
*Quis tua cultorum iuuenis facunde tuorum*
*Limina pauper adit, quem non animoſa beatum*
*Excipit, & ſubitò iuuat indulgentia cenſu?*
*Quodq́; magis dono fuerit precioſius omni,*
*Diligis ex æquo: nec te fortuna clientum,*
*Natales'ue mouent: probitas ſpectatur in illis.*
*Nulla ſuperborum patiuntur dicta iocorum:*
*Nullius ſubitos adfert iniuria riſus.*
*Vnus amicitiæ ſummos tenor ambit & imos.*
*Rara domus tenuem non aſpernatur amicum,*
*Raraq́; non humilem calcat faſtoſa clientem.*
*Illic caſta licet mens, & ſine crimine conſtet*
*Vita, tamen probitas cum paupertate iacebit.*
*Sed lateri nullus comitem circundare quærit,*
*Quem dat purus amor, ſed quem tulit impia merces,*
*Nec quiſquam uero precium largitur amico,*
*Quem regat ex æquo, uicibusq́; regatur ab illo:*
*Sed miſerum parua ſtipe munerat, ut pudibundos*
*Exercere ſales inter conuiuia poßit.*

*Iſta procul labes, procul hæc fortuna refugit*
*Piſo tuam uenerande domum, tu mitis & acri*
*Aſperitate carens, poſitoq́; per omnia faſtu,*
*Inter ut æquales unus numeraris amicos:*
*Obſequiumq́; doces, & amorem quæris amando.*
*Cuncta domus uaria cultorum perſonat arte,*
*Cuncta mouet ſtudium. nec enim tibi dura clientum*
*Turba, rudis ue placet, miſero quæ freta labore*
*Nil niſi ſummoto nouit præcedere uulgo:*
*Sed uirtus numeroſa iuuat. tu pronus in omne*
*Pectora ducis opus, ſeu te grauiora uocarunt,*
*Seu leuiora iuuant, nec enim facundia ſemper*
*Adducta cum fronte placet: nec ſemper in armis*
*Bellica turba manet: nec tota claßicus horror*
*Nocte dieq́; gemit: nec ſemper Gnoſius arcu*
*Deſtinat, exempto ſed laxat cornua neruo.*
*Et galea miles caput, & latus enſe reſoluit.*
*Ipſa uices natura ſubit, uariataq́; curſus*
*Ordinat, inuerſis & frondibus explicat annum.*
*Non ſemper fluidis adopertus nubibus æther*
*Aurea terrificis obcæcat ſidera nimbis.*
*Ceſſat hyems, madidos & ſiccat uere capillos:*
*Ver fugit æſtates: æſtatum terga laceßit*
*Pomifer autumnus, nimbis ceſſurus & undis.*
*Ignea quinetiam ſuperûm pater arma recondit,*
*Et Ganymedeæ repetens conuiuia menſæ,*
*Pocula ſumit ea, qua geßit fulmina, dextra.*
*Temporibus ſeruire decet: qui tempora certis*
*Ponderibus penſauit, eum ſi bella uocabunt,*
*Miles erit: ſi pax, poſitis toga geſtiet armis.*
*Hunc fora pacatum, bellantem caſtra decebunt.*

Felix

*Felix illa dies, totumq; canenda per orbem,*
*Quæ tibi, uitales cùm primùm traderet auras,*
*Contulit innumeras intra tua pectora dotes.*
*Mira ſubeſt grauitas inter fera: mirus omiſſa*
*Paulíſper grauitate lepos. ſi carmina fortè*
*Nectere ludenti iuuit fluitantia uerſu,*
*Aonium facilis deducit pagina carmen.*
*Siue chelyn digitis, & eburno uerbere pulſas,*
*Dulcis Apollinea ſequitur teſtudine cantus,*
*Et te credibile eſt Phœbo didiciſſe magiſtro.*
*Nec pudeat pepuliſſe lyram, cùm pace ſerena*
*Publica ſecurus exultent ocia terris.*
*Nec pudeat Phœbea chelys ſi creditur illis*
*Pulſari manibus, quibus & contenditur arcus.*
*Ipſe fidem mouiſſe ferox narratur Achilles,*
*Quamuis mille rates Priameius ureret heros,*
*Et grauis obſtreperet modulatis buccina neruis.*
*Illo dulce melos Nereius extudit heros*
*Pollice, terribilis quo Pelias ibat in hoſtem.*
*Arma tuis etiam ſi fortè rotare lacertis,*
*Inq; gradum clauſis libuit conſiſtere membris,*
*Et uitare ſimul, ſimul & captare petentem:*
*Mobilitate pedum celeres ſuper orbibus orbes*
*Flectis, & obliquis fugientem curſibus urges,*
*Et nunc uiuaci ſcrutaris pectora dextra,*
*Nunc latus aduerſum necopino percutis ictu.*
*Nec tibi mobilitas minor eſt, ſi fortè uolantem*
*Aut geminare pilam iuuat, aut reuocare cadentem,*
*Et non ſperato fugientem reddere geſtu.*
*Hæret in hæc populus ſpectacula, totaq; ludos*
*Turba repentè ſuos iam ſudabunda relinquit.*

*Te ſi fortè iuuat ſtudiorum pondere feſſum,*
*Non languere tamen, luſusq́; mouere per artem,*
*Callidiore modo tabula uariatur aperta,*
*Calculus, & uitreo peraguntur milite bella,*
*Vt niueus nigros, nunc & niger alliget albos.*
*Sed tibi quis non terga dedit? quis te duce ceßit*
*Calculus? aut quis non periturus perdidit hoſtem?*
*Mille modis acies tua dimicat, ille petentem*
*Dum fugit, ipſe rapit: longo uenit ille receſſu,*
*Qui ſtetit in ſpeculis, hic ſe committere rixæ*
*Audet, & in prædam uenientem decipit hoſtem.*
*Ancipites ſubit ille moras, ſimilisq́; ligato*
*Obligat ipſe duos: hic ad maiora mouetur,*
*Vt citus & fracta prorumpat in agmina mandra,*
*Clauſaq́; deiecto populetur mœnia uallo.*
*Interea ſectis, quamuis acerrima ſurgant*
*Prælia, militibus, plena tamen ipſe phalange,*
*Aut etiam pauco ſpoliata milite uincis,*
*Et tibi captiua reſonat manus utraq; turba.*
*Sed prius emenſo Titan uerſetur Olympo,*
*Quàm mea tot laudes decurrere carmina poßint.*
*Felix, & longa iuuenis dignißime uita,*
*Eximiumq́; tuæ gentis decus, accipe noſtri*
*Certus & hoc ueri complectere pignus amoris.*
*Quòd ſi digna tua minus eſt mea pagina laude,*
*At uoluiſſe ſat eſt: animum, non carmina iacto.*
*Tu modò lætus ades, forſan meliora canemus:*
*Et uires dabit ipſe fauor, dabit ipſa feracem*
*Spes animum: dignare tuos aperire penates.*
*Hoc ſolum petimus: nec enim me diuitis auri*
*Imperioſa fames, & habendi ſæua libido*

Impulerit, ſed laudis amor. iuuat optime tecum
Degere, cumq; tuis uirtutibus omne per æuum
Carminibus certare meis. ſublimior ibo,
Si famæ mihi pandis iter, ſi detrahis umbram.
Abdita quid prodeſt generoſi uena metalli,
Si cultore caret? quid inerti condita portu,
Si ductoris eget, ratis efficit, omnia quamuis
Armamenta ferat, teretiq; fluentia malo
Poßit & excuſſo dimittere uela rudente?
Ipſe per Auſonias Aeneia carmina gentes
Qui ſonat, ingenti qui nomine pulſat Olympum,
Mæoniumq; ſenem Romano prouocat ore,
Forſitan illius nemoris latuiſſet in umbra,
Quod canit, & ſterili tantùm cantaſſet auena,
Ignotus populis, ſi Mecœnate careret.
Qui tamen haud uni patefecit limina uati,
Nec ſua Virgilio permiſit nomina ſoli.
Mecœnas Tragico quatientem pulpita geſtu
Euexit Varium: Mecœnas alta Toantis
Eruit, & populis oſtendit nomina Graijs.
Carmina Romanis etiam reſonantia chordis,
Auſoniamq; chelyn gracilis patefecit Horati.
O decus, & toto meritò uenerabilis æuo
Pierij tutela chori, quo præſide tuti
Non unquam uates inopi timuere ſenectæ.
Quòd ſi quis noſtris precibus locus, & mea uota
Si mentem ſubiere tuam, memorabilis olim
Tu mihi Mecœnas tereti cantabere uerſu.
Poſſumus æternæ nomen committere famæ:
Si tamen hoc ulli de ſe promittere fas eſt,
Et Deus ultor abeſt: ſupereſt animoſa uoluntas,

*Ipſaq́; neſcio quid mens excellentius audet.*
*Tu nanti protende manum: tu Piſo latentem*
*Exere. nos humilis domus & ſyncera parentum,*
*Sed tenuis fortuna ſua caligine celat.*
*Poſſumus impoſitis caput exonerare tenebris,*
*Et lucem ſpectare nouam, ſi quid modò lætus*
*Annuis, & noſtris ſubſcribis candide uotis.*
*Eſt mihi, crede, meis animus conſtantior annis,*
*Quamuis nunc iuuenile decus mihi pingere malas*
*Cœperit, & nondum uiceſima uenerit æſtas.*
*Quòd ſi tam ualidæ mihi robur mentis ineſſet,*
*Et ſolidus primos impleret ſpiritus annos,*
*Auderem uoces per carmina noſtra referre*
*Piſo tuas: ſed feſſa labat mihi pondere ceruix,*
*Et tremefacta cadunt ſucciſo poplite membra.*
*Sed nec olorinos audet Pandionis ales*
*Parua referre ſonos, nec ſi uelit improba, poßit.*
*Sic & Aëdonia ſuperantur uoce cicadæ,*
*Stridula cùm rapido faciunt conuicia ſoli.*
*Quare agè Calliope, poſita grauitate forenſi,*
*Limina Piſonis mecum pete: plura ſuperſunt,*
*Quæ laudare uelis inuenta penatibus ipſis.*

## Ciceronis locus à menda uindicatur. Eiuſdem uerba in Nonio deſiderata reponuntur. Cap. II.

INter reliquias laceri de Repub. M. Tullij operis, leguntur ex libro primo hæc uerba de pietate quæ patriæ debetur, tranſcripta ex Nonio Marcello, ubi de differentia in ſignificato uocis Antiquus agit. ſic enim inquit: Sed quoniam plurima beneficia continet patria, & eſt anti-

& eſt antiquior parens, quàm ſi quis (ut aiunt) curauerit: maior ei profectò quàm parenti debetur gratia. Quæ uerba ut ſunt corrupta, nec genuinam Tulliani nitoris facilitatem ſeruant, ex uetuſtiſſimo noſtro codice manuſcriptio ita perſanaueris. Et eſt antiquior parens, quàm is qui creauit: uult enim plus deberi patriæ communi plurimorum parenti, quàm priuatis uniuſcuiuſque noſtrûm geniturae autoribus. Poſt ſuperiorem Ciceronis ſententiam, in manuſcripto meo leguntur iſta, in excuſis hactenus deſiderata. M. Tull. ad Cæſarem iuniorem lib. 3. Ego autem antiquiſsimum Scythis oriundum, quibus antiquior lætitia eſt, quàm lucrum. Sentit, ni fallor, de Anacharſi philoſopho ſapiente, patria Scytha, qui pecuniam faſtumque regium præ animi tranquillitate, quam docet philoſophia, cõtempſit, quod de illo alibi lectum eſt. Ne uerò putet quiſpiam adulterinam eſſe librorũ ad Cæſ. iuniorem inſcriptionẽ, euincet facilè Nonius, nõ ſemel eorum librorum teſtimonijs uſus: ut paulò ante hunc locũ in uerbo Vindicare: M. Tull. ad Cæſ. iuniorem lib. 1. Quaſi ſi me ad id beneficium accerſeres, quo per te me unà cum repub. in libertatem uindicaſſem. quorum uerborum prior pars in aliam faciem conuerſa, in meo codice legitur hũc in modum: Qui ſi nihil ad id beneficium adderes.

## Adagium quo vſus eſt Varro obliteratum, in vſum reuocatur, emendaturq́;. Caput III.

ELegans eſt apud D. Hieronymũ parœmia, nõ dubiũ ex Græco fonte deriuata, qua ſimile ſimili, ut Caſcam Caſco obtigiſſe innuere uolentes, dignum acceſsiſſe patellæ operculũ dicebant. Græcè ſonat feſtiuius, *εὗρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα*: ac ſi dicas, Inuenit olla ſeu patella operculum. Huius prouerbij emblemate Menippearum unam exornauit Varro. Conſtat autem ferme prouerbiales eſſe illorum librorũ titulos, ut oſtendunt illæ inſcriptiones, *τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον*. &, *γνῶθι σεαυτόν*. &, Mutuũ muli ſcabunt. item, *αἶνοι πόταμοι*, quod deprauatũ eſt apud Marcellum, in Anoputio, in uoce Polliceres. Conſimiliter & iſtud de quo loquimur adagiũ, apud eundẽ paulò pòſt ita uitioſe legitũ ſcriptũ: Murmurari pro murmurare. Varro heurenulo paſtopoma *περὶ υἱτῶ μυκώτων*: vbi cùm ex artificioſa cõiectura, tũ manuſcripti codicis opera, germana talis lectio reponenda uenit: Varro *εὗρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα, περὶ γεγαμηκότων*: id eſt, reperit olla operculum, de nuptis. Eam uerò lectionẽ ipſe literarũ ductus cõmonſtrat, heuren *η* lopas to poma: nam poſtremum illud, *περὶ γεγαμηκότων*, his ipſis characteribus præfert exemplar manuſcriptũ, quod cõſonat cũ alterius tituli ſignificato, quo Caiũ Caiæ obueniſſe gratulantes, aut mordaci ſale Caſcam Caſco nupſiſſe inſimulantes, dignum patellæ operculum obtigiſſe prouerbialiter dicimus.

De Myrmecide Varronis locus à menda uindicatus & declaratus. Cap. IIII.

INter minutorum operum, quæq; uiſum præ nimia exilitate penè ſubterfugerint, artifices, primum locum Myrmecidæ Mileſio tribuit antiquitas: is nanq; inter cætera laudatæ induſtriæ monumenta, quadrigam ſculpſiſſe ex ebore legitur, quam cum agitatore ſuo, muſca alis ſuis cooperuerit, quod à Plinio Polyhiſtore libro ſeptimo, capite uigeſimoprimo, & libro 36. capite quinto, literis proditũ eſt, & ab Aeliano in omnigenæ hiſtoriæ primo repetitur. Addit quoq; Plinius nauem apiculæ pennis abſconditam inter eius opera. Aelianus etiam elegiacum diſtichon in ſeſamo minuto legumine deſcriptũ aureis literis. Certè Cicero minutorum opuſculorum fabricatorem fuiſſe non diſsimulat in Academicis. De eo ſentit M. Varro lib. de latina lingua ſexto, corrupta in excuſis exemplaribus Myrmetidis uoce pro Myrmecide. ita nanq; ibi lego: Etenim facilius obſcurã operam Myrmecidis ex ebore oculi uideant, ſi extrinſecus admoueant nigras ſetas.

De columbis Aeliani locus ab interprete perperàm conuerſus emendatur.
Caput V.

MIrum eſt quod de columbis in literas relatũ ab Athenæo eſt, autoritate Ariſtotelis, quòd uidelicet pullis excluſis columbus inſpuat, ſaliuaq; eos luſtret ad abigendã faſcini uim, ita eñ ſcriptũ inuenias apud illũ lib. 9.

ἐπωάζει δ᾽ ἐκ διαδοχῆς πᾶν τὸ περιστεροειδὲς γένος, καὶ γενομένων τῶν νεοττῶν ὁ ἄῤῥην ἐμπτύει, ὡς μὴ βασκανθῶσι. quæ uerba hunc in modũ tranſcripſit in primo Aelianus, ἐκ διαδοχῆς φασὶν ἐπωάζειν τὰς περιστερὰς, εἶτα τῶν νεοττῶν γενομένων, ὁ ἄῤῥην ἐμπτύει αὐτοῖς, ἀπελαύνων αὐτῶν τὸν φθόνον, φασὶν, ἵνα μὴ βασκανθῶσι δι᾽ ἄρα τοῦτο. in quibus uertendis operam luſiſſe interpres mihi uidetur, totoq́, quod aiunt, cœlo aberraſſe, dum ea latinis auribus fide neſcio qua ſic appendit: Columbas ſucceſsione perhibent ouis incubare, deinde pullis effectis, maſculum eos fouere, repellentem ab ipſis omnem iracundiam, ut inquiunt, ne ſi non faciat, contentiones & lites exerceant. Cùm ego potius hac ratione uertendũ duxerim: Alternis incubant oua columbæ, uti perhibent: deinde pullis enatis mas inſpuit, liuorem procul abigens, ut ne quid illis faſcinus officiat. Vbi in poſtremis Aeliani uerbis dubito an non rectius legi poſsit, δι᾽ ἀρᾶς, pro δι᾽ ἄρα, ut ad faſcinantium imprecationes referatur.

Locus Ariſtotelis & item Athenæi expenſus cum Plinij uerbis. Cap. VI.

MEntio de ſaliuatione columbarum prouocat ut Ariſtoteli genuinam dictionẽ, pro adulterina quæ in uulgatis libris legitur, reponam, ubi de ſimili columbarum inſpuitione uerba facit. Locus extat libro de hiſtoria animalium nono, ita deſcriptus: γενομένων δὲ τῶν νεοττῶν φροντίζει δὲ ἁρμοττούσης τροφῆς, ἧς διαμασησάμενος, ἐμπτύει τοῖς νεοττοῖς διοιγνὺς τὸ στόμα, προπαρασκευάζων πρὸς τὴν τροφήν. Hîc uox illa ἁρμοττούσης ſuſpecta mihi

mihi habet & ſuppoſititia pro *ἀλμυρίζουσης*, à ſciolo quopiam in contextum intruſa: hanc etenim lectionem defendere mordicus neq; ſine ratione poſſe mihi uideor, ex Plinio ita legẽte: is nanque uerbum penè de uerbo reddens ſic inquit, libri decimi capite 34. Pullis primò ſalſiorẽ terram collectam gutture in ora inſpuunt, præparantes tempeſtiuitatem cibo. Accedit Athenæi in nono dipnoſoph. autoritas, uerba Ariſtotelis citantis hunc in modum: *ὁ δ' Ἀριστοτέλης φησὶν, ὡς αἱ περιστεραὶ γιγνομένων τῶν νεοττῶν τῆς ἀλμυριζούσης* (quã-quam impreſſus codex tranſpoſita una litera *λαμυριζούσης* præferat) *γῆς διαμασησάμεναι, ἐμπτύουσιν αὐτοῖς διοιγνῦσαι τὸ στόμα, διὰ τούτου παρασκευάζουσαι αὐτοὺς πρὸς τὴν τροφήν*. id eſt: Columbas dicit Ariſtoteles pullis enatis ſalſiuſculam terram præmanſam aperto ore inſpuere, hac ratione eos capiendo cibo præparantes. Quòd autem non careat ratione, cur pullos ſuos ſalſioris terræ manſo muniant columbæ, ſalis temperamentum docebit ab undè, quod à medicis & phyſicis diſcas: nobis ſatis eſt non uanã interpolandæ uocis uiam commonſtraſſe.

## Theodori Gazæ lapſus in Pyrallidis auis uoce manifeſtatur. Item Catulli uerſus è Græco fonte indicatus. Cap. VII.

NEq; uerò ocioſum fuerit reliquã partem de columbis exequi data ſemel occaſione, in qua impegiſſe Gazam hominẽ doctiſsimum certò mihi perſuadeo, uti mox indicabo. Inueniò autem columbarum plura gene-

ra, quàm aut quaterna, quod uoluit Callimachus libro de auibus: aut quina, ut Ariſtoteli uiſum eſt. Nam primò eſt περιστερὰ ſeu Atticè περιστερὸς, ab amoris uehementia nomine indito, nobis columba & columbus, quo poſtremo uſus eſt Catullus in epigrammate ad C. Cæſarē, uerſu ex Alexidis Comici Concurrentibus translato, Vt albulus columbulus Dionæus: ſic enim iſte antea, ὁ λευκὸς ἀφροδίτης εἰμὶ γὰρ περιστερός. Deinde eſt τρυγὼν, qui nobis turtur: proximo loco φάσσα, noſtri palumbim ſiue palumbum dicunt: deinceps οἰνὰς, quam Vinaginem uocat Gaza, ſylueſtris columbæ genus. additur & πελειὰς, ab eodem Liuia, coloris liuidi argumento. Adijcitur alicubi ab Ariſtotele & φὰψ, quam cum φάσσῃ cōfundens Theodorus palumbem uertere non dubitauit, cuius apud Athenæum meminit & Aeſchylus Tragicus, ibi:

σιτουμένην δύστανον ἀθλίαν φάβα.

Septimum genus dici πυραλλίδα inuenio, cuius meminerunt præter Ariſtotelem Athenæus & Aelianus, cuius auis etymon ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ab igne deducens Gaza, ignariam uocauit, quum potius ἀπὸ τοῦ πυροῦ, id eſt, à tritico in quod pabulì gratia inuolet, Frugipetam dixiſſe debuerit: ſonat nanque πυραλλὶς tritici aſſultatricem, παρὰ τὸ ἅλλεσθαι εἰς τὸν πυρὸν: neque enim in genere columborum itidem ut in inſectis inuenias, qui ad lucernas aut ad ignem aduolent, ſed benè qui fruges triticeaſque ſata impetant, uti alij legumina. Longè ſiquidem alia eſt hæc pyrallis, ab ani-

animalculo illo igniario, quod Pyralis Plinio, nonnullis etiam pyrauſta uocatur, quod multo iuſtius ignarium Gaza nuncupauerit, quàm iſtud columbæ genus.

### Nonij Marcelli teſtimonia duo ex Homero interpolata beneficio codicis manuſcripti. Cap. VIII.

NOnij Marcelli doctiſsimi extra omnem aleam grammatici lectionem plurimum antiquitatis elegantiorisq́ literaturæ cognitioni conducere, inficias ire poteſt nemo: ſed tam crebris ille uulneribus ſaucius atque lacer eſt, tot tantisq́ maculis καὶ ὑπωπίοις fœdè deturpatus, ut difficillimam ſuſcepturus ſit maximeq́ arduam prouinciam, qui Pæoniam manum illi autori admouere ſatagat: bonam tamen me operam nauaturū aliquando in ſanando eo confido, idq́ uetuſti codicis manuſcripti beneficio, quod ubi commodum uidebitur, primo quoq; tempore præſtiturus ſum. In eo igitur autore, ubi de uentorum proprietatibus agit, ὑποβολιμαῖοι leguntur duo Homerici uerſus, nihil ad loci intelligentiam facientes, aut etymi rationem, de quo agit, ſpectantes. Sed præſtat integrum locum adſcribere, qualis in impreſsis libris legitur. Auſtrum, inquit, qui græcè νότος, dictum ab humore & nebula, quòd νότις græcè humor latina interpretatione dicatur, ac ſit is uentus ſudoris effector, ut eſt Homeri: σὺν δ' εὖρός τε νότος τ' ἔπεσε ζέφυρός τε δυσαής. Hunc ego uerſum, Ariſtarchi ius ſi uſurpare fas ſit mihi, ut ſuppoſititium

eius loci iugulo, illiusq́ uice, exemplaris manuſcripti fidem ſecutus ſcribo, *κατὰ δὲ νότος ῥέεν ἱδρώς*: quaſi iſto hemiſtichio dicti ſui fidem autor quęrat, quòd Notus uentus ſudoris ſit effector, quum Homero *νότος ἱδρὼς* fuerit dictus, ac ſi auſtrinum ſudorem dicas, nempe humidum. nam in altero illo uerſu nulla uiſit aut humoris aut ſudorificæ qualitatis mentio. Sequitur deinde: Boream, hoc eſt, aquilonem *ἀπὸ τῆς βοῆς*, quòd ſonorus ſit & procelloſus. Homerus, *καὶ βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων*. In alio loco, *ὧδε κραιπνὸν βορέην τάδε κύματα ἄξειν*. Huius poſterioris in locum ſubſtitue ex libro ſcripto non ſemel antea citato binos Homeri uerſus ex Iliados decimoquarto, in quibus manifeſtò Boreæ etymon exprimitur, quod ille indicauit:

*οὔτε θαλάσσης κῦμα τόσον βοάᾳ ποτὶ χέρσον*
*ποντόθεν ὀρνύμενον πνοιῇ βορέω ἀλεγεινῇ.*

## Varronis monumentorum inſcriptiones à maculis aſſeruntur apud Non. Marcellum.

### Caput IX.

TAm ſpiſsis maculis deturpatæ atq́ adulteratæ ſunt apud eundem ſcriptorem luculentiſsimi autoris M. Varronis librorum inſcriptiones, ut conniuenter eos aut diſsimulanter non queam præterire. Nihil enim occurrit ibi frequentius quàm, Varro Eudęmonibus: ſed uitiata lectione, quum conſtanter ubiq́ manuſcriptus codex, quem ego magnifacio, & *σκίνδεω ταλάντῳ*, quàm Hectoris corpus apud Lycophronem, digniorem iudico, Eumenidibus legat:

gat.ita *γεροντοδιδασκάλῳ* paſsim ex eo reponendum eſt, pro *γέροντος διδασκάλου*, efficto nomine ad inſtar *ἀσωτοδιδασκάλου*, quem Alexis Comicus docuerat. Rurſus ubicunque Tithonio & Titone & Titoſne *περὶ γήρως* inuenitur, ſcribendum eſt Tithono *περὶ γήρως*. Tithonus enim Auroræ delitiæ ad extremum ſenium peruenit. Item quoties citatur Varro Sciamachia *περὶ ταφῆς*, legi debet, *περὶ τύφου*, de faſtu: cũ umbratili enim pugna commune quid habet iactantia? eam ſiquidẽ lectionem in uoce Lucuus emendatiorem inuenias. Iam uerò in dictione Vulgus, ubi legitur, Varro Crono *περὶ ταφῆς*, ex manuſcripto ſubſtitue, Cycno, pro Crono. Eandem uocem ex eodem adde in uocabulo Iteris, ubi de mutata declinatione agitur, hoc pacto: Varro cycno *περὶ ταφῆς*: rectiſsimè nanque titulum illum ſcriptum inuenias capite de numeris & caſibus, hunc in modum, Varro *κύκνος περὶ ταφῆς*. conuenit etenim titulus uterque in cygni morte ſepulturã ſuam funuſque lugubri cantu præcinentis. Mutuatus autẽ fuit titulum ab Alexide Comico, quem in *κύκνῳ* proteſte aduocat Athenæus lib. 2. Iam uerò & corruptiſsima lectione citatur Varro noprandis, in dictione Papauer, quum Admirandis ibi ſcribi oporteat hac ratione: Varro admirandis, Infriaſſe papauerem. pro eo quod eſt in uulgatis codicibus, Varro noprandis: infrias ſene papauerem. Noſtram lectionem cõfirmat Fl. Soſipater artis grammaticæ lib. 1. quem uide ſi lubet. Præterea apud Nonium in dictionibus Amnem, &

Singulum, perperã legitur, Varro περὶ πλούτου, de diuitijs, quum manifeſtariò ſcribi debeat περιπλοῦ, ſiue περίπλῳ, in luſtratione terrarum. Sic in uocabulo Spiſſum, pro περὶ πλοῦ, περὶ φίλου, Erraremus, ex manuſcripti exemplaris fide legemus, περίπλῳ, περὶ φιλοσοφίας, Et ne erraremus &c̃. Et certè minus deprauata eſt lectio in uoce Lucuus, ubi ſic legitur: Varro periplum libro ſecundo περὶ φιλοσοφίας, pro, περιπλοῦ. Inſuper in uoce Præcox, peſsimè ſcribitur Peridebo, pro, Synephebis, aut ſaltem Ephebo περὶ ἐμμονῆς, uti alibi rectius legitur. Rurſus in uoce Conſcribellaui, pro, Varro columna ἡρακλῆς, reponito ex noſtro codice, Varro columna Herculis, περὶ δόξης. Iterum in dictione Plagæ, loco eius quod ibi legitur, Varro lege Meniados, admirantes quòd ſereno inde tenuiſſet: reſtitue ſic, Varro lege Menia: Admirantes quòd ſereno intonuiſſet. Demum quotieſcunque uel Marco uel Bimargó ſcriptum reperitur, ſyncera & genuina libri inſcriptio reponenda eſt Margopoli: is enim eius eſt titulus, quem etiam περὶ ἀρχῆς, de dominatu nuncupauit: per Margopolin urbem Romam, inſanam luxuiꝗ deditam, mihi uiſus innuere. Cæterùm quod mendum in uoce Oliuitatem eſt, Varro in gloperiton, certa ratione ſanare non auſim, niſi quatenus ſuſpicioni eruditæ locus eſſe poteſt, quando legi poſſe uideatur non malè γλῶττα περιαστῶν, uel una dictione γλωττοπειραστῶν, qua uoce rabula denotatur: ueſtigia enim harum literarum fermè monſtrat manuſcri

ptus

ptus codex,in quo extat ita,glotto peri oron.

## Delentur plurima menda in epigraphis fabularum Plauti, Cæcilij,Accij, aliorumq;, apud Nonium commiſſa.

## Caput X.

QVid obſtat quo minus in corrigendis nõnullis aliorum poëtarum epigraphis eandem remediorũ adhibendorũ uiam commonſtrem, uibices & hypoſphagmata ſuis ſplenijs inducturus? Ac primùm quidem feſtiuiſsimi Plauti, pro cuius Aſinaria fabula notiſsima,perperàm Siſennaria legitur apud Nonium Marcellũ in uocabulo Curſura. Neque ſatis plenè legas apud eundem in dictione Oculitus,Corni qui amant,pro eo quod eſt,Plautus Cornicularia ( eſt enim & iſtud fabulæ nomen, ſed quæ temporum iniuria abolita eſt.) Qui amant &c̃.Similiter in uoce Præficæ, parum ritè iſta leguntur:Plautus friuola, ſuperboq́ omnes argutando præficas.clarius ita, Plautus Friuolaria:Superaboq́ omnes,& ſic deinceps:nam Friuolariam agnoſcit & Chariſius. Illud uerò depratatiſsimè omnium ſcriptum eſt in dictione Clunes.Plautus: Ambroico quas lupus ab armis ualeo:pro quo lego cõſtanter,Plautus ἀγροικῷ, quaſi lupus ab armis ualeo, clunes deſertos gero:quod ſpectat ad uulgare dictum, quo lupum armos ualidos habere, ſed impotentẽ atq́ imbecillum clunibus prædicamus. Quod autem ἀγροικῷ legendum ſit, uel ſolus literarum ductus euincat: manuſcriptum certè exemplar

abroico ſcribit. Conſtat autem ἀγροικὸν fabulam Plauto fuiſſe attributam, nam Plauti adulterinā agnoſcit apud Aul. Gellium Varro libro de comœdijs Plautinis, M. Aquilio eam aſcribens: alioqui Philemon Comicus & Antiphanes ſimiliter ἀγροικὸν ſcripſiſſe memorantur ab Athenęo. Secundo loco ad Cæciliū (cui primas inter Comicos defert Sedigitus) tranſeamus, qui Plotiū ſcripſit à Menandro conuerſam fabulam, Gellio teſte, quod nomen deprauatum eſt apud Nonium in dictione, Opulentitas, ubi Potio legitur malè. Scripſit idem & ὀβολοστάτην, quod nomen laceris artubus diſparatum eſt in tres uoces, obolio, iſta te, quum in Nonio dictione Delica, iunctim legi debeat, Cæcilius oboloſtate. Similis luxatio deartuatióue in uocabulo Pulchritas uiſitur: ſic enim illic legas, Cæcilius arpaio: Mé ne dij boni quid illud eſt pulchritatis. Ego ſic corrigo, Cæcil. ἁρπαζομένῃ: Dij boni quid illud eſt pulchritatis. Rurſus in uoce, Collū: Cęcilius Sarpazo: Mane hunc collum ludo præcipi iube. Ego repono, Cæcilius ἁρπαζομένῃ: Hunc collū ludo præcîdi iube. quę lectio integra manſit in dictione Exlex. Citat & Soſipater Cæcilij ἁρπαζόμενον, ſolo maſculei ſexus diſcrimine: adducit & ex Philemonis Comici ἁρπαζομένῳ teſtimonium Athenæus. Neq; minor eſt menda in eodē loco, ubi contiguis uerbis iſta leguntur: Idē ſcenophebis: cadretim res redit, imò collus nō res. Ego reſtituo ex manuſcripto: Idē Synephebis: Ad reſtim res redit &c. Quo in loco nō poſſum

quin

quin etiam lepidiſsimũ Næuij dicterium à men da repurgem. ubi nanq; legitur, Næuius: Cor utrum ſcapulæ plus angulus colli habeat neſcio: locum ita ex meo codice emaculo: Næuius Colace: Vtrum ſcapulæ plus, an collus calli habeat, neſcio. Quòd autem Cæcilij fabula fuerit Synephebi, neminem fugerit qui Ciceronis libellum de ſenectute triuerit, teſtimonium inde petentis. Scripſit Cæcilius & Hypobolimæum, quaſi ſubdititium dicas, cuius fabulæ meminit & Soſipater, quam de Menandro aut Alexi de Comicis conuertiſſe uidetur: quæ lectio apud Non. manſit integra in uerbo Rabere, niſi quòd pro Aſtrabia, manuſcriptus codex habet Raſtraria: at in uoce Singulatim, pro hypoboli, Hypobolimæum legit: eandemq; eſſe fabulam contenderim, quam Nonius alibi Subditiuũ uocat, græcam ut opinor uocem exprimere uolens. Prȩter hæc citatur Ennius Hectoris luſtris, tu λύτροις legito: ita uocantur dona redemptoria, quibus Priamus Hectoris mortui corpus ab hoſte Achille redemit. Huc adde Accij Aeneadas ſiue Decium, qua fabula Romanorũ ab Aenea genus ducentium, ac præcipuè Deciorum, pro patria mortem oppetentiũ uirtutem extuliſſe uidetur, quòd indicat uerſus ille quò apud hũc poëtam Decius iunior ſe pro patriæ ſalute dijs manibus deuoturum cõfirmat, ad patris exemplũ, ſic inquiens: Patrio exemplo & me dicabo atq; animam deuorabo hoſtibus. Proinde in uerbo Ignouit, malè ſcriptum eſt, Accius Aeneadis de

cimo:ſcribendũq́;,Accius Aeneadis aut Decio. ita diſtinguendũ eſt in uoce Sanguis, ubi perperàm,Accius Aeneadis: Aut Decio uim Gallicã. rectiſsimè uerò in dictione,Tumulti,Accius Aeneadis uel Decio. Neq; ſilentio obmittã Laberij βελονιστρίαν, quam ad imitationẽ ἀκεστρίας Comici Antiphanis dediſſe illũ uериſimile eſt, utraq; uoce ſarcinatricẽ ſignificante. Itaq; apud Noniũ in aduerbio Efflictim,quãdo legitur,Laberius bello:inſtria domina noſtra priuignũ ſuũ amat efflictim:legendũ autumo, Laberius Beloniſtria. Reddamus uerò & Afranio Comico ſuã fabulã & lectionẽ integrã:nam in uoce Spiſſum ex manuſcripto codice ita lego:Afranius incẽdio:itaq; ſpiſſum uidet fieri,nõ poſſum domi meũ uirum expectare,quem mihi ſtudeo iandudũ dari:pro quo uulgati codices habent, Afranius cædo: & pro poſſum,poſſunt:pro ſtudeo, ſtudio. Sed fortè quis pro Cędo,Cæco repoſuerit,quòd memoret & Plauti & Titinnij eo nomine fabula à Chariſio.ego uetuſti exemplaris fidem ſequor. Neq; mihi tẽpero,quin Pomponij Comici locũ interpolẽ:nã ubi in uoce Primiter,hũc in modũ ſcriptũ extat:Põponius Accius geminis:quin bono animo es uideo, eripis primiter dapes:uetuſtus codex legit, Pomponius Maccis geminis:quin bono animo es uideo,eripuiſti primitus de pannib.quæ lectio confirmat & ab ipſo Nonio poſtea,ubi docet,pannibus dici pro pannis.quin & Pomponiũ Secundũ Maccis geminis prioribus teſtem aduocat alicubi Fl.Soſipater, ita ut binas

hoc

hoc nomine fabulas dediſſe iſte comicus uideat.

Quintiliani locus corrigitur,& Ennij apud Marcellum,item Varronis. Cap. XI.

ILlud item,tametſi nō magni momenti, apud Fabiū lib.10.nō debet nō etiā in hunc ordinē referri, quo de Plauti fabulis cenſurā fert,ſic inquiens:In comœdia maximè claudicamus,licet Varro dicat Muſas,Aelij Stolonis ſententia, Plautino ſermone locuturas fuiſſe, ſi Latinè loqui uellent.Pleriq; codices, quos ſecuti uidētur Petrus Crinitus & Lilius Gyraldus,uterq; in libris de poētis,ſcripſerunt Elpij Stolonis:at ego Aelij Stilonis legendū arbitror:iudiciū eñ illud de Plauto ex magiſtri ſui uerbis repetiſſe Varronē probabile eſt:is aūt fuit Aelius Stilo, quod in primo grāmatices à Soſipatro dictū eſt,& Priſciano li.6.Quin & huius ipſius Stilonis crebra fit mentio in fragmentis Sex.Pompeij:uelut ibi, ut unū ex multis adferā, Sonticū morbū in xij. (uidelicet tabulis)ſignificare ait Aelius Stilo certum cum iuſta cauſa.Meminit eius & Plinius li. 9.natur.hiſt.& 33.cap.1.Item Varro lib.4.de lingua latina,ubi uitioſe Cornelius Stilo ſcribitur, pro Aelius Stilo.Porrò quia ſimilitudinis quid habet cū ſuperiore cenſura, Ennij ſententia, alieno,ut apparet,ſtomacho ꝓlata de illo ipſo,ſed ꝓdigioſe deprauata apud Noniū,ſubijciet à me integritati ſuę reddita: *Enni poēta ſalue,qui mortalib.*

*Verſus propinas flammeas medullitus.* Iambici ſunt trimetri,pro quibus prauè legitur in uerbo Propinare, *En uocas elue qui mortalibus &c.*

Apud M. Varronem libro de lingua latina verſus Pacuuij emendatus. Cap. XII.

PAcuuianus uerſiculus extat apud Varronẽ libro de latina lingua ſexto, monſtruoſe conſpurcatus, hunc in modum:

*Halyconis ritu littus peruolgans furor.*

Hunc ego integritati ſuæ ſic reſtitutũ iri melius, imò indubitatius cenſeo:

*Halcyonis ritu littus peruolans feror.*

Videtur autem ſenarius detortus ex illo Alcmanis Lyrici:

ὅς τ᾽ ἐπὶ κύματος ἄνθος ἅμ᾽ ἀλκυόνεσσι ποτᾶται.

Nota eſt de Cæyce Trachiniorũ rege eiusq́ coniuge Alcyone fabula, qui cùm eò faſtus elati forent, ut proprijs nominibus compellari abnuerent, aſcitis Iouis Iunonisq́ nominibus, uindice Dei ira extincti in auium formam tranſierũt, ille naufragio ſubmerſus in Cerylum, hæc luctu exanimata ob mariti deſiderium, in halcyonẽ. Porrò iſtud grauis ſuperbiæ exemplum prouocat me ad adſcribendum inauditum Pallantis Claudij Cæſ. liberti faſtidium, qui libertos ſuos non modò non dignabatur alloquio, ſed etiam nihil unquam domi, niſi nutu aut manu ſignificaſſe proditur à Cornelio Tacito: aut ſi plura de monſtranda forent, ſcripto utebatur, ne uidelicet uocem cum illis conſociaret.

Aul. Gellij & Auſonij poëtæ locus à uitio vindicatus. Cap. XIII.

APud Auſonium poëtam in Centone nuptiali perperàm ita legitur: Quid antiquiſsimi poëtæ

Liuij κροτοπαιγνίων libros loquar? quo loco ἐρωτοπαιγνίων legendum eſſe procliui lapſu certum eſt ex Priſciano & Soſipatro grammaticis: nam fœdior etiam in Gellianos codices irrepſit error libri ſecundi cap. 24. hunc in modum: Huius legis Lælius poëta meminit in Crotopægniis: ubi non titulus tantùm libri malè habet, ſed & autoris nomen corruptũ eſt, pro Liuio Lęlius. Conſtat autem Liuium Andronicũ pluſculos libros ἐρωτοπαιγνίων olim ſcripſiſſe, quibus amatorios luſus proſecutus fuit: quam inſcriptionem æmulati poſtero tempore Næuius & Pacuuius Erotopægnion libros edidiſſe leguntur apud Non. Marcellum, utrunq; enim autorem Erotopægnion citat: nam in uoce Latibulet, mẽdoſe ſcriptum eſt, erotopecnion. Quod uerò ſequitur in Auſonio: Quid Euemum, quem Menander ſapientem uocauit? Euemerum lego; is etenim ſcriptor Meſſenius patria, libidines obſcœnas ſpurcosq; deorũ amores carmine euulgauit, ab Ennio poſtea in latinam linguam conuerſus. Vnde ſic quoq; apud Sex. Pompeium legendũ eſt: Quam rem in medio (quod aiunt) poſitam Varro & Euemerus (non Eumerus) ineptis μύθοις inuoluere maluerunt, quàm ſimpliciter referre.

Hiulcus locus in quo ſenarij duo Græci deſiderabantur, apud Ammianum expletur.
Caput XIIII.

GEnios (quos & præſtites, quòd actionibus humanis præſint, uocat Martianus Felix) hominum cuſtodes cum Heſiodo

credidit omnis antiquitas, ita dictos quoniam à genitura unicuiq; adſocientur, quos à Virgilio etiã manes appellari autumat Seruius. De ijs ſic Ammianus hiſt. lib. 21. Ferunt enim, inquit, theologi, in lucem editis hominibus cũctis, ſalua firmitate fatali, huiuſmodi quædam uelut actus rectura numina ſociari, admodum tamen paucis uiſa, quos multiplices auxere uirtutes: idq; & oracula & autores docuerũt præclari, inter quos eſt etiam Menander Comicus, apud quem hi ſenarij duo leguntur. Hactenus ille: ſed quorum teſtimonium aduocat iambici deſiderantur, relicta lacuna, quam ex Euſebio de præparatione Euangelica 13. explere licet: illic enim integri leguntur hi duo, de quibus loquitur, ſenarij:

*ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαρίσταται*
*εὐθὺς γενομένῳ μυσταγωγὸς τοῦ βίου.* hoc eſt:
*Mortalium cuilibet nato ſuus*
*Vitæ cuſtos rectorq; genius iungitur.*

Hos itaq; diligens lector ſuo in codice adſcribere poterit. Citat eoſdem non plenè tamen Theocriti ſcholiaſtes Idyllio ſecundo his uerbis: *δαίμων ἀνδρὶ παρίσταται εὐθὺς γενομένῳ.*

## Quæ dicatur apud Petronium Arbitrum margarita tribacca, ibidemq; locus caſtigatus. Cap. XV.

APud Petronium Arbitrum Satyrographum de ciconia leguntur ſequentes uerſus mendis referti:

*Ciconia etiam grata peregrina hoſpita,*
*Pietatis cultrix, gracilis pes è tota liſtria.*
*Auis exul hyemis, titulus trepidi temporis,*

Nequi-

*Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo.*
*Quo margarita cara tribaca iudica.*
*An ut matrona ornata faleris pelagus*
*Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo.*

quos ita legendos iudico:

*Pietatis cultrix, gracilipes, glotoriſtria,* aut ut alij malunt, choraliſtria,
*Auis exul hyemis, titulus tepidi temporis,*
*Nequitiæ nidum in cacabo fecit tuo.*

Inuehitur enim in Romæ luxum. Pergit deinde per interrogationem conuiciatoriam:

*Quô margarita cara, tribacca, Indica?*
*An ut matrona ornata phaleris pelagijs,*
*Tollat pedes &c.* hic tribaccã dixiſſe mihi uidet margaritã, quę tribus baccis unionibus'ue inauri inſertis cõſtabat: ſolebant em̃ binos ternosq́ elenchos (ita uocãt margaritas in longũ faſtigiatas) aurea bractea cõiunctos auribus ſuſpendere. quod nõ reticuit Plinius acerrimus luxuriæ Romanę exagitator, quũ lib. 9. ca. 35. ſic ait: Hos digitis ſuſpẽdere & binos ac ternos auribus, fœminarũ gloria eſt. At baccarũ appellatio pro unionibus, uel in illo Virgilij elucescit: Colloq́ monile baccatũ. Quòd aũt Indica legendum ſit, docebit etiã Plinius loco antea citato: nam quũ principatũ culmẽq́ rerũ omniũ precij margaritas tenere dixiſſet, ſubiungit, Indicum eas maximè Oceanum mittere. Phaleras uerò pelagias appoſitè uocat ipſas margaritas, uelut ornamenta fœminarũ cultus è pelago, hoc eſt, conchylijs marinis quæſita. Quod uerò in eiuſdem

Arbitri fragmento aliquanto pòſt legitur: Viſebamus nos omnia per foramē ualuæ, quod paulò antè auſa hoſtialis rupta laxauerat. Rectius hunc in modum ſcribetur, quod paulò antè anſa oſtij diſrupta laxauerat. Item ſub finem uerſus illos,

*Cui læſos uiridisq́; Thaſos, quem Lydus adorat*
*Septifluus, templumq́; tuis imponit hipeplis.*

ita concinno atq; repono:

*Cui Lesbos, uiridisq́; Thaſos, quem Lydus adorat*
*Septifluus, templumq́; ſuis imponit Hypæpis.*

Eſt autem Lydiæ oppidulum Hypæpa, ut in undecimo Metamorph. teſtatur Ouidius,

*Sardibus hinc, illinc paruis finitur Hypæpis.*

Alioqui etiam Dianæ ſacer hymnus Hypæpus eſt, Theodorito teſte.

Quam ob cauſam Aegyptij olim & Iudæi à ſuilla abſtinuerint. Cap. XVI.

QVa ratione moti Aegyptij à ſuum eſu abſtinuerint ſe, religionē ne, an odio & auerſatione quadam animantis, controuerſum poſuerunt autores: nam Aelianus libro de Animalibus decimo, illos propterea ſuem odiſſe cōmemorat, quòd carnibus humanis non abſtineat: non immeritò ergò illos auerſari beſtiam anthropophagon. Eudoxus aliam adducit cauſam, cur Aegyptij ſues nō iugulent, quòd greges earum aruis immittere conſueuerint, ut proculcando roſtrisq; fodiendo humum euerterent & ſata adobruerent, quò ſic contecta ab uolucrum iniuria immunia eſſent. Quæ ratio repe-

repetitur etiam à Calliſtrato apud Plutarchum in ſympoſiacôn quarto,ubi ait, Sacerdotes Aegyptios ſuem ideo colere, quòd prima roſtri acumine tellurem findendo, aratri uſum oſtenderit: unde ruſtico inſtrumento Vomeri nomen ὕνις, à ſue uidelicet,quæ ὗς illis dicitur.quanquã refertur illic & alia cauſa, qua ſuillæ carnis eſus contagioſus eſſe perhibetur, & uitiligines, lepras,cutisq́ aſpredines conciliare,quæ uitia illi non ſine iuſtiſsima cauſa deteſtati fuerint.Quibus dictis conſonat quod à Manethone Aegyptio proditum eſt,eos qui ſuillo lacte utuntur, lepram & alphos incurrere.Annotatur & illud ab Aeliano,ſues Soli Lunæq́ inimicas ab Aegyptijs exiſtimari, ac propterea Lunæ immolari, nec alteri deorum cuiquam. Sic Athenienſes in myſterijs Cereri ſacris ſuem mactare, uelut ſegeti ſatisq́ aduerſam.Equidem beſtiæ in uictu ob ſcœnitatem,qua præ cæteris luto delectatur, ac in ſterquilinijs locisq́ cœnoſis libentiſsimè uolutatur,in cauſa potiſsimum fuiſſe arbitror, cur ſuillæ eſus edicto legis Moſaicæ Iudæis prohibitus fuerit, ut allegorico tropo abſterrerentur à peccatorũ lutulento uolutabro. Cur uerò ſuem Veneri immolaſſe Argiui legantur(quod Callimachi teſtimonio ſcribit Athenæus)eueniſſe puto,ſacriq́ occaſionem natam ex Adonidis Veneri tantopere dilecti nece,quem ſuis dente occubuiſſe ſcribunt autores.quod cõfirmauit & Sex. Pompeius,ſic ſcribens: Suillum genus inuiſum Veneri prodiderunt poëtæ, ob interfectum ab

apro Adonim, quē diligebat dea. Cōſimilia ſcribit & Nonnus Panopolitanus Dionyſiacôn lib. 41. dicens inter cæteras animantiū ſpecies Venerem ſolùm aſpectū ſuū aprorum'ue abhorruiſſe, ἐπεὶ συὸς εἰκόνι μορφῆς Ἄρης καρχαρόδων θανατηφόρον ἰὸν ἰάλλων Ζηλομανὴς ἤμελλεν ἀδώνιδι πότμον ὑφαίνειν. id eſt:

*Mars quia zelotypus, ſpeciem ſuis improbus olim*
*Mentitus, pulchrū letali uulnere Adonim Conficeret.*

De Garo locus Martialis interpolatus & expoſitus. Cap. XVII.

GArū tantopere priſco ſeculo nobilitatū, conſtat ſaniē fuiſſe cruentā ex inteſtinis piſcium, præcipuè ſcombrorum, quos macquarellos recētior ętas nōminat, eliquatā, quod à ſalſamenti conditaneo iure ταριχηρὸν epitheto dixit in Triptolemo fabula Pherecrates Comicus. Laudatiſsimū aūt maximiq́ precij fuit, q̄d Garū ſociorū uocitabant ſuperbo admodū titulo, unde pulchrè Epigrammatarius in xenijs:

*Expirantis adhuc ſcombri de ſanguine primo,*
*Accipe faſtoſum, munera rara, garum.*

Sic enim interpollem locum dare placuit ex uetuſtiſsimo eoq́ emendatiſsimo exemplari manuſcripto, pro eo quod in excuſis eſt, fæcoſum. quî nanq́ potuit cōmendare garum fæcoſum. rariſsimi muneris nomine, quum illud quod fæculentū aut fæcis inſtar in cophino delicuerit, halecis nomine notius nūcupatum fuerit. At illud, ſociorum ſuperbo nomine dictū, agnouit Plinius libro nono, ubi M. Apitium hominem

ad omne genus luxus mirum, mullos in ſociorum garo (nam ea quoque res, inquit, cognomen inuenit) necari præcellens putarit. Item Auſonius ad Paulinum ſcribens: Scis autem, inquit, me id nomen muriæ quod in uſu uulgi eſt, nec ſolere nec poſſe dicere, cùm ſcientiſsimi ueterũ & græca uocabula faſtidientes, Latinum in gari appellatione non habebant: ſed quocunque nomine loquar, liquor iſte Sociorum uocatur. Vides ut ſuperbum arrogansque nomen utrobique audiat garum. At ne quis faſtoſum reſpuat ellipticè pro faſtuoſo, uelut alienũ à poëticis numeris, exemplum adferã teſtimonij loco ex Annæi Lucani elegantiſsimo opuſculo ad L. Calpurniũ Piſonem ſcripto, ubi ſic legitur:

*Raraque non humilem calcat faſtoſa clientem.*

M. Varronis locus apud Nonium Marcellum emendatur. Cap. XVIII.

MAgnam inuidiam omnibus ſeculis ſuſtinuit magnatum potentia, quòd inferiores ſe oppreſſerint ſemper. Eam ſententiã appoſitiſsimè reddidit Varro in Menippeis, libro quem Margopolim, ſiue περὶ ἀρχῆς inſcripſit; uerſibus ita ut nũc leguñt, corruptioribus apud No. Mar. unde ea ipſa ſentẽtia exculpi nequeat: ſic etenim apud illũ in uerbo Comeſt, legere eſt:

*Nam humanis omnia ſunt paria, qui te plus urget,*

*Piſceis ut ſæpe minutos magnus comeſt, ut aueis enecat accipiter.* Tu repone uerſus ſuis numeris ita ex manuſcripto codice, cuius fidem ſæpius iam antea approbauimus.

*Natura humanis omnia ſunt paria.*
*Qui pote plus, urget: piſceis ut ſæpe minutos*
*Magnus comeſt, ut aueis enecat accipiter.*

Citat ita corruptos, ut antea indicauimus, etiã Perottus in glorioſo illo ſuo Copiæ cornu.

Philoſtrati locus expoſitus contra Lilij Gyraldi ſententiam. Cap. XIX.

MOrſinius poëta traducitur ab Ariſtophane frigidus ac inſulſus, quo nomine exploſus ſæpenumero fuit & exibilatus è theatro, ut indicant ſcholia. Hinc putat Lilius Gyraldus multæ alioqui lectionis uir in hiſtoria poëtarum quam ſcripſit, profectum eſſe reſponſum Apollonij Tyanæi ad Domitianum Cæſarẽ, οὐ μήν με κτανέειν, ἐπεὶ οὔτοι μόρσιμός εἰμι, hoc eſt, ut ipſe interpretatur: Non me rex occides, non enim Morſinius ego ſum. Qua in re pudendus hominis error eluceſcit, quum μόρσιμος illic à fato neci deſtinatum ſignificet, uolueritq́ Tianæus Cæſari Homerico uerſiculo indicare, nondum fatale ſuum adeſſe tempus, quo à fatis decretum ſibi ſit mori: ſiquidem fidem dicti cõprobauit euẽtus, uti prodidit Philoſtratus, diſparuiſſe illum ex oculis ſubitò euanidum ſcribens: ita ut rectius uerſiculum illum conuertere ſic liceat,

*Non me interficies, nanq; hoc tibi fata negarunt.*

Repetuntur Philoſtrati uerba etiam à Suida, apud quem perperàm Δομέτιον pro Δομιτιανὸν ſcriptum eſt in uoce μόρσιμος.

Germa-

## Germanici Cæſaris locus emendatur. Caput XX.

IN Arati phænomena, prǽter Achillē & Theonem qui Græcè ſcripſerunt, circumferuntur hodie Germanici Cæſaris nomine cōmentaria, quæ tametſi docta ſint & multam autorum nobis ignotorum mentionē faciant, haud facilè mihi Germanici nomen probant. In ijs caſtigandis operam collocare, eſſet Augiæ repurgare ſtabulum: nequeo tamen quin locum unum atq; alterum de luna ſub calcem libri à mendis liberem. nam ubi de Lunæ potētia agit, detrimenta eius & augmenta, non ſolùm terram, ſed & lapides & cerebra (malè etenim legitur, crebra) animantium, & quod magis incredibile ſit, etiam lætamina ſentire dicit, quæ in lunæ crementis eiecta uermiculos parturiant. Cuius rationem legas apud Plinium lib. 18. cap. 32. monentē ſtercus niſi decreſcente luna non tangendū eſſe, eò quòd omnia quæ cæduntur, carpuntur, cōduntur, innocentius decreſcēte luna, quàm creſcente fiant. Sequitur deinde in Germanico: Deniq; crementis lunæ abſciſſa ligna furfuraceis tinearum terebra manibus fiſtulaſcunt: tu lege, terebraminibus. Illud uerò, Nemoribus quoq; adeſſe dicit, quòd omnis uenatio plus nocte quàm die dormiat: legito ex Placiade, apud quem integrius iſta perſcripta ſunt, plus nocte paſcatur, dieq; dormiat. Poſtremò quæ mox ſubnectuntur, in hanc formam reponito. Siue Endymionem (expungendo, quòd) amaſſe fertur, quia

nocturni roris humor, quem ἀπόῤῥοια ſiderum atque ipſius lunæ(pro,qui eſt ſiderum quoque) animandis herbarum ſuccis inſudat, paſtoralibus proſit ſucceſsibus(pro,& paſt. proſunt ſucceſſ.)Porrò uerſus ille Germanici de Iouis nutrice capra Amalthæa, qui ſic in uulgatis codicibus excuſus legitur,

*Sidere quæ claro gratum te geſtat alumnum.*

purius rectiusq́ ſcriptus citatur à Lactantio Firmiano libro primo capite uigeſimoprimo:

*Gratum teſtatur alumnum.*

### Omiſſa quædam in impreſsis Nonij Marcelli exemplaribus,ſuis locis reponuntur. Cap. XXI.

NEq; malè collocaturũ me operam arbitror,ſi quædã in Nonio Marcello omiſſa à chalcographis,ſuis quæq; locis interſeram:nam omnia quæ ſparſim toto opere deſiderantur reponere,non unius libri materia fuerit. Primùm ubi agit de uocabulis ab A litera incipientibus,in uoce Abſtemius,addunt̃ in manuſcripto iſta:Abſtemius eſt qui nouit, quo rete leporem tenebat,lupum non teneri. Deinde in litera B, poſt explicatam dictionem Biuiras,ſubnexa leguntur hæc:Bouinatores quos nunc malitioſos & tergiuerſatores dicimus. Lucilius lib. 11.Hic ſtrigoſus bouinator,ore improbus duro. Præterea ante dictionẽ Conſpiciliũ, infarcienda ueniunt iſta quæ ſequuntur. Cõmemoramentum.Cæcilius Plotio:Pudebat,credo,cõmemoramentum ſtupri. Rurſus in uoce Depſere, citatur

tur quidem Homerus in Odyſſea, ſed omittitur teſtimonium poëtæ, loci hiatum commonſtrante lacuna, quod ex Odyſſeæ duodecimo codex meus rectè adſcribit, κηρὸν ἀλείψας μελιηδέα. Denique quod in uocabulo Satu, ex Accij Telepho corruptiſsimè nunc legitur, Profecti quanquam eſt ortus meliori ſatu: ita corrigito: Profectò haudquaquam eſt ortus mediocri ſatu. id quod corollarij uice adijcere libuit.

Plinij Secundi locus vnus & item alter emaculantur. Cap. XXII.

EOrũ qui Plinianæ hiſtoriæ libris caſtigangandis manum admouerunt, uel ſola nomina enumerare difficile fuerit, uſqueadeo multi ſunt: omnes certè in præclaram laudatiſſimamq; operam incuberunt: & ut res feliciter ceciderit, non tamen potuerunt immenſum illud mendarum pelagus exinanire, cùm propter altiſsimam minimeq; uniformem rerum abditarum ſcientiam, tum propter meliorum codicũ eorumq; præcipuè autorum unde opus tam uarium conſutum eſt, penuriam. Iuuabit tamen & in hanc partem uocari, optimeq; de rerum naturæ cognitione merito ſcriptori opem ferre pro noſtra facultate, quędam ſanando, nonnulla indicando, ſeduliq; lectoris induſtriam acuendo. Primùm enim lib. XVIII. cap. XXVIII. ubi legitur uulgò, A ſolſtitio ad fidiculæ occaſum VI. calend. Iunij Cæſari Orion exoritur. Quis non uidet, Iulij aut Iulias legi oportere? quippe cùm pręceſſerit illud, à ſolſtitio, quod olim ad ſextum

Cal.Iulij computabant.Illud uerò quod mox ſequitur de Procyone, Et autem magnopere pertinens: lege uti in Cæſaris Dictatoris tabula de aſtris legitur, ad æſtum magnopere pertinens: eſt enim illud ſidus in primis æſtuoſum.Deinde illud, xvj. Calend. Auguſti Aſſyriæ Procyon exoritur: in Cæſare ſcribitur loco Procyon, Chiron, quod mihi ſuſpectū eſt. Præterea, Dein poſtridie, ferè ubiq; : aliàs legitur, poſt triduum ferè. Quod autem eodem capite de tempeſtatum generibus legitur, inſigni macula deturpatum eſt, atq; ita ex meliori codice reponendū: Vnum quod tempeſtates uocamus, in quibus grandines, procellæ, cæteraq́; ſimilia intelliguntur: quæ cùm plenilunio acciderint, ui maiore impelluntur. pro quo in uulgatis libris legimus, quæ cùm acciderint, uis maior appellatur. quę lectio fatua eſt omnino, nihilq́; ſalis Pliniani habet: at prior illa plena eſt, nuſquam ἐλλιπὴς, & aperta, qua uis ingens plenilunij in tempeſtates declaratur. Neq; uerò ocioſum fuerit diuerſam lectionem indicare in ſequētis capitis initio, ibi: Nanque Vergilię priuatim attinent ad fructus: aliter legitur, primatum tenent.

## Arnobij locus à macula vindicatus, & Euſebij interpretis inſignis error. Cap. XXIII.

ARnobius Lactantij pręceptor, pius cumprimis ſcriptor, & durior licet, abſtruſiſſimæ tamen antiquitatis & omnigenæ eruditionis cognitione refertiſsimus, ſeptē aduerſus gentes libros ſcripſit, à ſciolis & naſutioribus

ribus malè aliquibus in locis habitos, in quorũ quinto, ubi myſteriorum Eleuſiniorum ritum ſuggillat, & quid ab initiatis reſpondeatur, recenſet, macula nõ leuis in excuſis libris inſedit, quando ſic ibi legitur: Ipſa denicp ſymbola, quæ rogati ſacrorum in acceptionibus reſpondetis: ieiunaui, atcp ebibi cyceonem, extra ſumpſi, & in calathum miſi, accepi rurſus, in ciſtulam tranſtuli. quum pro illo, extra ſumpſi, reponendum ſit, è ciſta ſumpſi. Emendationis uiam aperuit Euſebius Euangel. præpar. lib. 2. totidem uerbis repetens illorum ſymbolon quod conceptis uerbis accinere ſolebant: ſic enim inquit, κἄστι τὸ σύνθημα ἐλευσινίων μυστηρίων, ἐνήστευσα, ἔπιον τὸν κυκεῶνα, ἔλαβον ἐκ κίστης, ἐργασάμενος ἀπεθέμην εἰς κάλαθον, καὶ ἐκ καλάθου εἰς κίστην. hoc eſt: Hæc formula eſt teſſeræ Eleuſiniorum myſteriorũ: Ieiunaui, cyceonem bibi, è ciſta ſumpſi, operatus in calathum depoſui, & è calatho iterum in ciſtam. Vides apertè, è ciſta legi debere: nuſquam enim extorum fit mentio, uictimas non admittentibus his ſacris, ſed placentas, ſeſama, papauerum capita, & id genus alia, quæ myſticis illis ciſtulis includebantur, uti paulò pòſt idem autor cõmemorat. Cæterũ Euſebij lectio mouit mihi ſtomachum, interpretis Georgij Trapezuntij uerba & ineptam uerſionem cum Græcis conferenti, quæ citatur etiam à Lilio Gyraldo in ſyntagmate de Proſerpina, hunc in modum: Sed nequeo latius huius Phephattæ ſacra enarrare, quaſillum, rapinam Edoneæ, terræ hiatum, ſues Eubolei, quas eodem

hiatu ſimul & duas deas abſorptas fuiſſe aiunt: unde Megarenſes inThesmophorijs ſues immit tunt. Quam abſurdiſsimam uerſionem ita inter polauero. Vis'ne Proſerpinæ florum collectio- nem tibi narrem? & calathum, raptum à Plutone factum, terræ diſceſsionem, & Eubulei ſues ſimul cum Deabus telluris hiatu hauſtas, qua de cauſa in Cerealibus ædita uoce exclamantes, porcos exigunt atq; eliminant. Id nanque ſonat uerbum μεγαρίζειν. Græca uerba, quia cuiuis obuius autor eſt, in præſentia omitto, ut prolixitatis faſtidium uitem.

Varronis uerba emendantur apud Nonium.
Caput XXIIII.

LAudatiſsima eſt & ſaluberrima eadem ſententia, μηδὲν ἄγαν, Nil nimium: de cuius autore uaria eſt diſceptatio: nam Chiloni dictū iſtud aſcribunt Pindarus & Critias: Theophraſtus Siſypho: pleriq; Thaleti Mileſio: nonnulli Sodamo, uti teſtatum facit Tegeaticum oraculum, quod ita habet:

Ταῦτ' ἔλεγεν Σώδαμος Ἐπηράτου, ὅς μ' ἀνέθηκεν,
Μηδὲν ἄγαν, καιρῷ πάντα πρόσεστι καλά.

Quod innuit Sodamum Eperati filium, uotiuæ tabulæ poſitorem, has extuliſſe ſententias, Ne quid nimis: &, Tempori omnia rectè fieri. Dictum autem illud, μηδὲν ἄγαν, corruptè legitur uerbis Varronis apud Nonium, in dictione Medioxumum, ubi ita ſcriptum inuenias: Quid aliud eſt quod Delphica canat colūna literis ſuis, ἄγαν μῆδεν, reponito quod admonuimus, ἄγαν μηδέν,

δὶν, ex fide exemplaris uetuſti manu exarati.

Velleius Paterculus à menda liberatur.

Caput XXV.

APud Velleium Paterculũ,qui mira compendiĳ felicitate res Romanas adſtrinxit, ubi de Corinthi ruina ſcribit, error non uulgaris in impreſsis codicibus inoleuit.Si quidem ubi legitur, L. Mummius Corinthum poſt annos nongentos quinquaginta duos, q̃ à Belete Hipponis filio erat condita, funditus eruit:ex hiſtoria ſcribendum, quàm ab Alete Hippotis filio erat condita. Aletes nanq; Hippotis filius ab Hercule ſextus Corinthum,antea Ephyren dictam,in Iſthmo cõdidit, uti oſtenditur eiuſdẽ ſcriptoris uerbis,& cõfirmat Pindari ſcholiaſtes in Iſthmĳs: unde & Ἀλητίδαι, inquit,uocant Corinthĳ:quo nomine uſus eſt & Callimachus uerſib. à me alicubi ſuperius correctis, ibi:

καί μιν ἀλητίδαι πουλὺ γεγειότερον.

Aletes enim de Corinthi regno Dodonæum adĳt oraculum, ubi reſponſum illi fuit,tum demum imperium urbis obtenturũ,ubi glebam illi quiſpiam porrexerit,addito cõſilio ut rem aggrederetur ſolenni feſto,quo frequens populus coronatus incederet.Itaq;Corinthũ ueniens,ab agricola panẽ popoſcit,cuius uice glebã donatam accepit,feſtumq; tunc agebatur forte, quo ciuitas parentalia defunctorũ manibus agebat: quocirca cunctis ad ſuorum monumenta occupatis,adortus urbẽ Aletes, pacto prius cum natu minore Creontis regis filiarum connubio,

referatis per illam portis,arcē obtinuit, urbisq́ imperio potitus eſt.Hæc paulò prolixius ex Pindari græcis ſcholijs in Nemea:quanquam & apud Eraſmū in adagio,Iouis Corinthus, fabula iſta legatur ex eodem tranſcripta.

In Athenæo repoſiti duo hactenus deſiderati ſenarij uerſus. Cap. XXVI.

LEpidum miræq́ elegantiæ ænigma apud Athenæum Dipnoſophiſtarū decimo legitur de Somno ex cognomine Alexis Comici fabula,ſed duobus ſenarijs iambicis mutilatum,quos ex Euſtathio Iliad. ultimo reponere libuit,ut & hiatum indecorū uelut ancteribus additis ſanaremus, & ſenſum pleniorem redderemus:quæ ita habent:

*οὐ θνητὸς, οὐδ᾽ ἀθάνατος, ἀλλ᾽ ἔχων τινὰ*
*σύγκρασιν, ὥστε μήτ᾽ ἐν ἀνθρώπου μέρει,*
*μήτ᾽ ἐν θεοῦ* (aliàs *θεοῖς*) *ζῆν, ἀλλὰ φύεσθαι τ᾽ ἀεὶ*
*καινῶς, φθίνειν τε τὴν παροῦσαν, ἔμπαλιν*
*ἀόρατον ὄψιν, γνώριμος δ᾽ ἅπασιν ὤν.*
Pu. *παίζειν σὺ χαίρεις ὦ γύναι μ᾽ αἰνίγμασι.*
Fα. *καὶ μὴν ἁπλᾶ γε καὶ σαφῆ λέγω μαθεῖν.*
Pu. *τίς οὖν τοσαύτην παῖς ἔχων ἔσται φύσιν;*
Fα. *ὕπνος βροτείων ὦ κόρη παυστὴρ πόνων.*

Vbi coniugata quæpiam,uirgini ænigma proponit & explicat,dicens eſſe quendā neq́ mortalem,neq́ rurſus immortalem,ſed utriuſq́ temperamento conſtantem,quippe qui neq́ hominis portionem,neq́ item dei,uiuendo obtineat, ſed cuius ſemper nouo quodam modo & naſcatur & intereat ſpectrum,nunc præſens,nunc in uiſile,

uiſile, cunctis tamen illũ mortalibus haud igno tum. Reſpondet uirgo, ludi ſe ænigmatibus. cui illa uiciſsim ſe manifeſta & obuia prodere profitetur: proinde uirgo ſciſcitatur, quis ille ſit puer cuius tanta uis eſſe perhibeatur. Demum illa nodum explicat, dictitans eum Somnum eſſe, qui mortalium laboribus quietem adferat.

[redacted] ANIMADVERSORVM FINIS.

PRVDENTISSIMO ET SPECTATISSIMAE ERVDITIONIS VIro D. *Martino Aedituo Amſterodamo, rei medicæ experientiſs. Doctori,* [redacted] *Medicus ſalutem optat.*

*Magna eſt in utranq; partem conſuetudinis uis* [redacted] *humanißime Martine, ut quidq; aut damnet libenter nouum & recens, aut longo uſu receptum probet, ad exemplum moroſæ ſenectutis, cui noua ſemper ſordent, uetera cumprimis arrident & commendantur, quantumuis illaudatiora. Quod ut argumentis doceri multis poteſt, ita nunc de induſtria ſilentio prætcribo cætera omnia, ſolùm de recepto ſuperioribus annis alendæ comæ more, nũc deſito & abrupto, ac propterea magnam apud populareis meos inuidiam ſuſtinente, uerba facturus. Quod equidem argumentũ non maleuolentiæ ſtimulo actus in manus accepi, ſed ut iuſtam conſilij factiq; mei rationẽ, quoad eius fieri poſſit, inſtituerem, nouitatisq; opinionem ex animis quorundam conſuetudinis iure nimis abutentium excullperem. Nam quum paucos ante annos ex Italia (quò ad capiendum animi cultum fueram profectus) in patriam rediſſem attonſo uertice, ex more Italæ gentis, cui me (ſicuti πολύτροπον uirum decet) in cultu non infeliciter attemperaram, pleriq; difficiles homines & refra-*

*refractarij, qui cum Aglao Arcade nunquam patriæ, ut ille agelli ſui, fines exceſſerant, cœperunt obgrunnire, factumq́; graui uiro, qualem deceret eſſe medicũ, indignũ ſuggillare. Quapropter tum temporis, ut potui, uindicauĩ me ab inueterata illorũ & improba pertinacia, quam tamen difficillimum fuit altiſsimis radicibus inſidentem euellere, aut quod Græci dicunt ſignificantius, δασυποιεῖν eluere. Arcades more ſuum glandibus ueſci ſolitos, eſum cerealium frugum aſpernatos legimus. Qui uapidum haurire conſueuere, generoſiſſima quæq; uina reſpuunt. Antipodes ex altiſsima Platonici ſpecus caligine eruti, gratiſsimã hanc rerum faciem, almamq́; lucem auerſantur, longeq́; præoptant ad conſuetas redire tenebras. Sic iſti priſtinæ conſuetudinis legem tenere mordicus malunt, quàm ad noua, licet potiora, tranſire. Medea Ouidiana uidet meliora, probatq́;, ſed deteriora ſequitur. At iſti animaduertũt quidem meliora, haud probant tamen, & prauitatis erroribus imbuti, peiora amplecti non deſiſtunt. Proinde pleniorem ſuper hac re uelificationẽ, quam tunc animo conceptam premere in cõmodius tempus operæprecium fore uidebatur, nunc adornare uiſum fuit, præſertim quum luſus iſte non ſit prorſum illiteratus, (niſi me mea fallit φιλαυτία) imò ſeria quoq; ducat. Porrò quum ternas ferè ſcribendorũ cõmentariorum rationes olim fuiſſe obſeruemus, ut aut literatos luſus in publicum darent, aut ut amicis gratificarentur, familiariumq́; precibus acquieſcerent, aut cum Platone*

ſenilis obliuionis remedium quærerent. quam philoſophi ſententiam exprimēs Cicero, uindemiolas omneis eò reſeruare ſe ait, ut illud ſubſidium ſenectuti paret. Certè prima ratio noſtro huic luſui patrocinium adferret, ut ſpero. Alioqui fateor argumentum eſſe per ſe tenue & exile, ſed interdū etiam ad minutiora iuuat deſcendiſſe. Sunt autores non pauci, qui ſimili in genere ludere non fuerunt grauati. Culicis encomium ſcripſit Maro, Lucianus muſcæ, pulicis Michael Pſellus, & apud nos (niſi mentitur titulus) Naſo. Laudatur ab Heraclide Lycio Labor, ab Ariſtophane Paupertas. Mortis præconium extulit Alcidamas, Dion Pruſiæus comæ, Syneſius caluitij, calculorum Polycrates, Clitarchus teredinis, Quartanæ Phauorinus: bombycum, ſalis & ſomni laudationem alius quiſpiam. Stultitiæ nuper Eraſmus. At noſtrum hoc argumentum proſequi non piguit argutiſſimum philoſophorū Chryſippum, toto fermè quarto librorum de honeſto & uoluptate. Equidem non profiteor hoc libello ueritatē ipſam abſtruſam ex altiſſimo Democriti puteo reuocaſſe me, ſed illuſtrare tantùm conatum, ut moroſitatem quorundam, meum meiq; ſimilium factum damnantiū caſtigarem. Proinde per capita malui delibare argumentum iſtud, quàm continente oratione ac perpetua urgere: neq; uerò tyrannicè ſancire, quod nobis probatur, ſed multiplici ſolùm autoritate & probabilibus rationibus id uindicare placuit. Quòd ſi quis pro inueterata libidine antiquis mordicus inhærere malit, quàm erro-

*errorem agnoſcere,& agnitum perſequi,huic Martia lis illud occinuero:Non intret Cato theatrum meum, aut ſi intrauerit,ſpectet.Tu pro tuo candore, benigna fronte libellum excipies,benignioribus oculis ſpectabis & leges:aut ſi hoc non merebitur,pro tuo arbitrio in eum ſtatue quicquid libet,ſiue flammis dedi uelis,ſiue aquis interire. Vale amicorum candidiß. Harlemi,ſexto Idus Aprileis,anno 1556.*

## Syllabus autorum,quorum ſumus vſi teſtimonio,in hoc de Coma commentario.

Græci autores ſequuntur alphabeti ſerie.

Adamantius.
Aelianus.
Aeſchines orator.
Aeſchylus tragicus.
Agathias ſcholaſticus.
Agathon Comicus.
Alexander Aphrodyſæus.
Alexis Comicus.
Ammonius.
Anacreon Lyricus.
Anicetus.
Anaxilaus Comicus.
Apollonius Rhodius.
Appianus Alexandrinus.
Appion grãmaticus.
Archemachus Euboenſis.
Archeſtratus poëta.
Archilochus.
Ariſtophanes, eiusq́ interpres.
Ariſtoteles.
Artemidorus Daldianus.
Athenæus.
Babrius.
Callimachus.
Calliſtratus.
Chæremon.
Chœrilus poëta.
Chriſtodorus Thebanus.

Chryſippus.
Clearchus.
Clemens Stromatographus.
Cleopatras κομματικῶν autor. (tes.
Coluthus Lycopoli-
Cornutus, quem alij Phurnutum uocãt.
Cratinus Comicus.
Creon Rhetoricorum autor.
Cteſias.
Cyrillus theologus.
Demoſth. orator.
Diodorus Siculus.
Diogenes Laërtius.
Dion Cocceius.
Dion Pruſiæus.
Dionyſius Halicarnaſſeus.
Diphilus Comicus.
Duris Samius.
Empedocles.
Epigrammatarij.
Epiphanius.
Etymologici autor.
Eubulus Comicus.
Eupolis Comicus.
Euripides, & eius ſcholiaſtes.
Euſebius.
Euſtathius grãmat.
Galenus Pergamenus.
Gregorius Nazianze-
Hagiographi. (nus.
Heliodorus Trecenſis.
Heraclides.
Hermippus.
Herodianus hiſtor.
Herodorus grammaticus.
Herodotus hiſtor.
Heſiodus poëta.
Heſychius grammat.
Hippothous poëta.
Homerus.
Ioan. Strobæus.
Iulius Pollux.
Libanius ſophiſtes.
Lucianus.
Lucillius poëta.
Lycophron.
Lyſis Pythagoræus.
Menãder Comicus.
Moſchus Bucoliaſtes.
Nonnus Panopolitanus paraphraſtes Euangelij Ioannis.
Oneſicritus.
Oppianus poëta.

Orige-

Origenes.
Orpheus.
Paulus Aegineta.
Phauorinus.
PherecratesComic.
Philoſtratus.
Phocylides.
Phylarchus.
Pindarus.
Plato.
Plato Comicus.
Plutarch. Chæronęus.
Polemon.
Polybius hiſtor.
Procopius hiſtor.
Q. Calaber.
Simonides.
Sophocles.
Sophron mimogra-
Soſicrates. (phus.
Sotion.
Stephanus ὁ ἐθνικόγραφος
Steſichorus Lyricus.
Strabo Geographus.
Suidas.
Syneſius.
Tatianus Aſſyrius.
Theocritus Bucolia-
ſtes, & eius ſcholiaſt.
Theodectes.
Theodoretus Cyrẽſis.

Theophraſtus.
Theopompus hiſtor.
Theophylactus ſchola
Thucydides, (ſticus.
eiusq́ ſcholiaſtes.
Timæus Locrẽſis hiſt.
Tryphiodorus.
Xenophanes.
Xenophon.
Zezes, aliàs Iſacius.

SEQVVNTVR LATINI.

Acron grãmaticus.
Aelius Spartianus.
D. Ambroſius.
Alexãder Braſsicanus.
Ammianus Marcell.
Apuleius Madaurẽſis.
Arnobius Lactãtij Fir-
miani præceptor.
Auienus Ruffus.
Aulus Gellius.
Aurelius Victor.
Auſonius (bilis.
Bedas cogn. venera
Beatus Rhenanus.
Cato rerum ruſtica
rum ſcriptor.
Catullus
Claudianus.

Cælius antiquarum le-
ctionum autor.
Cornelius Celſus.
Cornelius Tacitus.
Donatus.
Eutropius.
Eraſmus Roterod.
Fabius Quintil.
Flauius Vopiſcus.
Fulgentius Placiades.
Georgius Merula.
Gulielmus Budæus.
Halyabbas Arabs.
D. Hieronymus.
Horatius Flaccus.
Hugbaldus monach9.
Hyginus.
Iornandes hiſtor.
Iſidorus.
Iulius Cæſar.
Iulius Capitolinus.
Iunius Columella.
Iunius Iuuenalis.
Lactantius.
Lucanus.
Lucilius.
Macrobius.
Mamertinus Panægy-
Mar. Cicero. (riſtes.
Martialis Epigramma
tarius.
Martianus Capella.
Neſtor Grãmaticus
Nicolaus Valla.
Nonius Marcellus.
Ouidius Naſo.
Palladius ruſticarũ
rerum ſcriptor.
Paulus Aemylius hiſt.
Perſius.
Petronius Arbiter.
Petrus Meſsias Hiſpa-
lenſis.
Plautus Comicus.
Plinius iunior.
Plinius polyhiſtor.
Porcius Latro.
Propertius.
Prudentius.
Quintus Curtius
Rufus.
Seneca.
Seruius Honoratus.
Septimius Tertullia-
nus.
Sex. Pompeius.
Sidonius Apollinaris.
Sillius Italicus.
Solinus polyhiſtor.
Soſipater Chariſius.
Statius Papinius.
Suetonius.

Teren-

Terentius [redacted] Varro.
Tibullus. Vibius Criſpus.
Titus Liuius. Virg[redacted]
Trebellius Pollio.

## ELENCHUS CAPITUM.


*De comæ uocabulorumq́; eò ſpectantium multiplici ſupellectile & ſignificatione.* Cap.I.
*De raſura capillorum pariter & barbæ, quodq́; uiro non ſit eradenda barba.* Cap.II.
*De nutritione comæ.* Cap.III.
*De inutili comæ alendæ ſtudio, quodq́; præſtet cæduā crinium ſyluam tondendo reſecare.* Cap.IIII.
*De recepto antiquitus in luctu tondendi capita more.* Caput V.
*De tonſuræ generibus.* Cap.VI.
*De lenocinio ornandi, fucandi, unguentis perfundendi, ſertisq́; cingendi capillitij.* Cap. VII.
*De criſpatura & contortione capillorum.* Cap.VIII.
*De capillitij coloribus.* Cap.IX.
*De canitie.* Cap.X.
*De caluitio.* Cap.XI.

[redacted] MEDICI DE COMA COMMENTARIVM.

De Comæ uocabulorumq; eò ſpectantium multiplici ſupellectile & ſignificatione.

CAPVT I.

VOces inſtituti operis proprias enumerare ſingulatim atq; enucleare poſtremo loco inſtitueram, quia grāmatices propria ſit iſta tractatio, ac propterea quia faſtidij plenior, in calcē operis eam reijcere uiſum erat. Sed ab eo inſtituto reuocauit me omnium penè eorum qui de re quapiam cōmentarios ſcripſere conſenſus, quos à uocum finitione auſpicatos ferè uideo, ut lectori conſtaret, qua de re inſtitueretur oratio. Accedit eòdē quòd toto hoc in genere uocum iſtarum ſępius recurrat mentio in citandis autorum teſtimonijs, quorum niſi prius explicata, obſcurior foret ratio, præſertim quum non Lælijs, ſed Conſentinis (ut Lucillij utar uerbis) non eruditionis culminibus, ſed literarum amantibus parentur iſta, à deprompturo candidè in medium opes lectione non parum multa in penum conditas. Coma itaque (ut inde auſpicer) Græcorum κόμη reſpondet, nomenq; habere uidetur ἀπὸ τοῦ κομεῖν, id eſt, à curando & ornando, ut Artemidoro placet, qui uocabulum iſtud τὸ ἐπιμελεῖσθαι ſignificare ait

rs ait, quoniam ſtudio excoli requirat, alioqui eo indigna nomine. Sunt qui Comam quaſi κόσμον & capitis ornamentum d[illegible]amant: qua ratione & arborum folia κόμαι dicuntur, quòd ad ornatum ſint comparata. Vnde hyems uentorumq́; iniuria exuere plantas honore ſuo & expoliare comis legitur, ubi frondes decutit. Ita Flaccus, Arboribus redire comas ſimul cum uere ait. & Oſiris apud Tibullum, uiridem docuit cædere falce comam, hoc eſt, putare ramos & frondes arborum. Nec deſunt qui παρὰ τὸ κείρειν, id eſt, à cædendo, uocis originem deriuare malint, ut ab eius uerbi præterito κέκομμαι deſcendat. Quorum opinioni refragari uidentur Seruius ſimul & Tib. Donatus, nobiliſsimi grãmatici, quorum ille Comas eſſe capillos non tonſos annotat, hic comarũ ſignificatione prolixitatem monſtrari ſcribit: uſqueadeo non eſſe fidendum etymologiæ uidetur, ut eam nòn immeritò ἀλάζονα μάρτυρα Galenus dixerit, mendacem uidelicet teſtem. Hinc deſcendit κομᾷν uariè acceptum, modò pro luxuriare capillis, quomodo κομήτης λειμὼν, paſcuum læto graminis prouentu abundans à Tragicis dicitur: & quemadmodum Scamander pingebatur minimè κομῶν, hoc eſt, coma exuberans (quod inquit Philoſtratus) propter incendium, quo iuxta fabulam ripæ eius conflagrauerant: in qua ſignificatione & κουριᾷν, pro comare, efferunt illi, quaſi tonſuræ indigere, autore Polluce, licet eas uoces diſcrepare tradat Ammonius. Interdũ κομᾷν

ſimpliciter pro abundare capitur. Sic Scyron inſulam τῇ σχίνῳ κομῶσαν, lentiſci copia ſcatentem dixit Philo[illegible]iunior. & Procopius de fano iſtud extulit, κατακομᾷ τοῖς ἀναθήμασιν, donariis refertum eſt. Præterea tropicè pro ſuperbire criſtasq́; attollere ob res bene geſtas, idem accipi annotat Hammonius, Ariſtophanes Nebulis: κἀγὼ μὲν τοιοῦτος ἀνὴρ ὢν ποιητὴς οὐ κομῶ. id eſt: Equidē tantus ego poëta nihilo magis ferocio. Herodotus, ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε, hoc eſt, ſuperbiit ob aſſumptam tyrannidem, ſiuè, magnos ſumpſit ſpiritus, iam regnum adeptus. Significat & ἔθειρα comam, ſed propriè quam comendo alimus, & in qua nutrienda ſtudium ponimus, iuxta conſuetudinis legem, ἡ δὲ ἰδίως ἐπιμελουμένη, ut Theocriti ſcholiaſtes ait. Eandem & φόβην nominat Tragœdia, unde illud Sophoclis in Antigone:

πᾶσαν αἰκίζων φόβην ὕλης πεδιάδος. id eſt:
*Omnem deglubens campeſtris ſyluæ comam.*

Quæ quidem uox horroris terrorisúe ſignificationem quandam inſinuare uidetur, ſi eius etymon ſpectemus. Idem in Oedipo Colonæo:

ὑπὸ δ' ἄκραν δεῖμ' ἐπῆλθε κρατὸς φόβαν. id eſt:
*Metus ſubiuit capitis in ſummam comam.*

Aeſchylus in Prometheo metaphoricè pro ſolis radio, quem comæ inſtar diffundit, extulit:

σταθευτὸς δ' ἡλίου φοίβῃ φλογὶ
χροιᾶς ἀμείψεις ἄνθος. hoc eſt:
*Aduſtus crine ſolis torrido*
*Florem nitoris exues.*

Eiuſdem claſsis eſt & θρίξ, cuius uſus eſt in eo uerſu:

uerſu: πορφυρέην ἔμησε κρίκα. *Purpureum ſecuit crinē.* quod de Niſo dictū eſt. Aeſchylus in Agamemnone κόρσας dixit capitis pilos,

*λευκὰς δ' ἢ κόρσας τῇ δ' ἐπαντέλλει νόσῳ.* id eſt,

*Canos capillos morbo in iſto nutricat.*

Vnde & λοχμοκόρσαι dicuntur qui obliquant cæſariem: & κόρσης cognomen fuit eius qui primus capillitium radi ſibi paſſus eſt: hinc & κορσωτήριον pro tonſtrina apud Athenæum. Vendicat ſibi locum in hoc ordine & χαίτη, impropriè tamen, ut quæ ſetam notet. χαίτας πεξαμένη, id eſt, comas pectentem Iunonē facit Homerus: quod uocabulum etiam ad folia transfert Archeſtratus, quum ait, μήτηρ οἰνοφύος βότρυος χαίτην ἀποβάλλει, ſignificans uitē pampinos ſuos exuere. Huc referuntur & ῥίχος, iſtud nomen adeptæ ἀπὸ τοῦ ῥίζειν, quòd inter tondendum ſtridorem ædant, ut annotat Phauorinus: unde & tricæ Latinis dictæ, teſte Nonio Marcello, dempta aſpiratione. Item ῥίχωσις, & ῥίχωμα, de quo ἀνάσιμον ῥίχωμα Heſychio capillitiū exponitur, quod ſurſum per frontem ad uerticem aſſurgit. Addatur huc & λάχνη poëticum uocabulum, ut & σμήνεγγος apud Pollucem & Lycophronē in Alexandra. Μαλλὸς quoque accedit, quæ uox tamen hirſutiorem & uillorum inſtar oblongam comam notat propriè: à quo μάλιον diminutiuè Stoicorū familiari more in Epigrammatis legitur. Quin & κέρας ueteribus capillitium notat, quo ſenſu κέρ ἀγλαὸν Paridem nominat, ſed cōuicio, Homerus, quòd ad ineſcandas & ad ſtuprum ſolicitandas uirgines

coma laſciuiret: tametſi Herodorus & Appion grammatici in iſtũ Homeri locũ annotant, eſſe quoddã plexus crinium genus, inſtar cornu effigiati, unde illi nomen: uarijs ſiquidẽ modis ornare capillos ſatagebãt maiores, quemadmodũ plenius dicetur poſtea: alioqui crinẽ κέρας dixiſſe illos ſimpliciter, oſtendunt uoces κείρεσθαι, id eſt, tonderi, & κουρὰ tonſura, quas à κέρας deriuari uult grauiſsimus autor Plutarchus, Archilocho etiã κεροπλάστην nominante hominẽ ornãdæ comæ & cõponendæ ſtudioſum. Poteſt & ὀρθοκόρως φρίκη ex Sophocle huius rei fidẽ facere, ſurrectrix pilorũ formido. Superioribus gręcis uocabulis reſpondent Latina iſta, Coma, pilus, capillus cõpoſita uoce quaſi capitis pilus, crinis ἀπὸ τοῦ κρίνειν, à diſcretione dictus, autore Feſto Pompeio. adijcit Iſidorus, quòd uittis diſcernant crines, eſſeq́ mulierũ propriè uoluit. Cæſaries, à cædendo, quam uirorũ tantũ uult eſſe Seruius. Succedunt deinde Antiæ, pili à fronte propendentes, quos προκόττας illis dici ex Polluce intelligimus: ijdẽ etiã Propenduli, & Anteuẽtuli noſtris dicti, & Capronæ, quaſi à capite pronæ, ut Neſtori uidetur. Lucillius ſatyra ſeptima:

*Aptari caput, atq; comas fluitare capronas*
*Altas, frontibus immiſſas, ut mos fuit illis.*

Sequunt Cincinni & Cirri intorti crines, quos Martialis annulos, Claudianus orbes, Plautus etiam Cinnos dixit:

*Iam ego iſtos fictos, compoſitos, criſpos cinnos tuos*
*Vnguentatos uſq; ex cerebro expellam.*

Græci

Græci ἕλικας ab imitatione capreolorũ uitis ſeſe illaqueantiũ: πλεκτάνας à plectẽdo: βοστρύχους, quòd in racemi formã intorti pendeant, ὅτι μετὰ σχῆμα τοῦ βοτρυοειδοῦς ἀπήρτηνται, iuxta Homer. illud,

πλόχμοι βοτρυόεντος ἐπερρώοντο κίοντι.

Sic apud Theodecten Phaſeliten, græcum ſigmã maiuſculũ Σ ἑλικτῷ βοστρύχῳ, quaſi in gradus fracto capillo, id eſt, cincinno aſsimilatur: atq; itidem apud Euripidem in Theſeo, ubi rudis literarum paſtor Theſei nomen explicaturus, tertiam literam cincinno comparat,

Τρίτον δὲ, *inquiens*, βόστρυχός τις ὣς ἀλιγμένος.

Eoſdẽ Eupolis & Theocritus κικίννους dixerũt. Sic Comicus: ὥσπερ ἐγχέλυς χρυσοῦς ἔχων κικίννους. id eſt, Cincinnos gerens aureos anguillarũ inſtar implicantes ſeſe: quos & κοκκίνους in Veſpis dixit Ariſtophanes: ita enim interpres exponit περιστιμμένας καὶ τετημελημένας τρίχας, circumplexos & compoſitos cura crines. Hos & ὄστλιγγας à nitelæ argumento dici annotat Herodianus grammaticus, ut in illo Epigrammate:

Απ' ὀστλίγγων δ' αἰὲν ἄλειφα ῥέει. hoc eſt:

*Cincinni ſemper rore fluunt liquido.*

Quin & βόστρυς in ea ſignificatione accipit apud Coluthum Lycopoliten, pro intorto cincinnorũ globo in racemi ſpiſsitudinẽ coacto, ubi ait:

Χρυσείοις δ' ἑκάτερθε τινασσόμενος πλοκάμοισι

Βόστρυς ἀνδροτικόμης ζεφύρῳ συφλίζετο χαίτην.

*Crinibus auratis ſpiſſatus utrinq; racemus,*

*Intonſus motas zephyri nutabat auras.*

Eos à delitiarũ & cõpturæ ſignificatione χλίδας

appellauit Sophocles: στημονίας Cratinus, quòd præ exilitate ſtamini ſint ſimiles. nonnulli etiam παρωτίδας, quòd circum aures in temporibus criſpentur, autore Polluce. Dicuntur præterea πλοκαμοὶ & πλόκοι ab implicando. Sophocles:

ἐπώτασῳ τόνδ' ἐγὼ τέμνω πλόκον.

*Velut hunc ipſe plexum præſeco.*

Et in Epigrammate ad Dianam:

σοὶ πλόκον οἰκείας τόνδ' αὐέθηκα κόμας.

*Hunc tibi cincinnũ Delia ſacro comæ.* Et iterum:

Παρθένυ ἱμέρτες κειραμένυ πλοκάμυς.

*Detondens cirros uirginis aureolos.*

At Lycophron ſimpliciter etiã pro capillo πλόκον uſurpauit in eo uerſu:

κρηπῖδα πηγῶ νίρθι καλλυνᾶ πλόκῳ. hoc eſt,

*Humum prouerret albida cæſus coma.*

Sunt inter grammaticos curioſuli, qui fœminarum πλοκαμὸν (quem πλοκάδα Pherecrates priuatim uocat) uirorum πλοχμὸν faciant, cuius uſus apud Homerum & paulò antè eſt common ſtratus, & legitur alio loco:

πλόχμοι οἱ χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἐσφήκωντο.

*Cæſaries nodata auro, argentoq; nitente.*

Non deſunt qui apud Virgilium in eo uerſu, Et rubræ cornua criſtæ, cornua pro intortis cincinnis accipiant: neq; alia habuiſſe cornua Moſen, quàm eiuſcemodi cincinnos aſſeuerent: quomodo Armenij & Lydi ſacerdotes incedunt hac ætate cincinnis ſpectabiles, ſeu potius crobylis, quos Iuuenalis quoq; cornua appellat. Eſt autẽ crobylus crinium utrinq; in acumen intorto-

rum

rum plexus, qui (ſi Thucydidis ſcholiaſtæ credimus) uiris attribuitur: in pueris σκόρπιος uocatur, in fœminis κόρυμβος: unde illud apud Suidã lectum, κόμην ῥίψεν χρυσῷ στρόφῳ κεκορυμβωμένην, id eſt, comam nutriens aureo ſtrophio implexam. Erat & κρώβυλος reticulum comam cõſtringens, quod Etymologici autor & Creon in primo rhetoricorum annotant Cyprios κορδύλην ſua lingua, Perſas κίδαριν, uel ut aliј κιδάριον, Athenienſes κρώβυλον appellare. Plutarchus libello de tacente Pythia, loquens de oraculis ubi ſacerdotes antiquitus in aureos crobylos capillitium frangebant, ἀφῃροῦσα, inquit, τὸ περιττὸν ἡ χρεία κρωβύλους τε χρυσοῦς ἀφῄρητο, καὶ ξυστίδας μαλακὰς ἀπημφίασε, καί που καὶ κόμην σοβαρωτέραν ἀπέκειρε. id eſt, Vſus ſuperfluitatem nimiam abolens, aureos crobylos ſuſtulit, amicula mollia reiecit, & faſtuoſiorem comæ ſyluam detondit. Vſus eſt hac uoce Q. Septimius Florens libro de uelandis uirginibus. Debebunt, inquit, etiam & ipſi aliqua ſibi inſignia defendere, aut pennas Garamantũ, aut crobylos barbarorum, aut cicadas Athenienſium, aut cirros Germanorum, aut ſtigmata Britonũ. qui locus in ęditione Germanica corruptus eſt, *Tertulliani locus emendatus.* pro crobylis ſcrobulos legente Beato Rhenano, & mox ſtrobulos: qua de re in Miſcellaneis noſtris plenius. Theophylactus ſcholaſticus in epiſtola quadam, κρωβύλῳ, inquit, καὶ τέττιγι ὁ Γοργίας σεμνύνεται, μήπω τοῖς ἰούλοις καταſκιάσας τὸ πρόσωπον. Crobylo & cicada ſuperbit Gorgias, nondũ inumbrante malas lanugine. Cæterùm cicadas,

quarum eſt crebra apud autores mentio, aureas crinibus innodabant Athenienſes, oſtendere uolentes eo argumento indigenas ſe eſſe. Thucydides initio hiſtoriæ, de Athenienſibus loquens, ἐπειδὴ, inquit, χιτῶνάς τε λινοῦς ἐπαύσαντο φοροῦντες, καὶ χρυσῶν τεττίγων ἐν ἔρσει κρωβύλων ἀναδούμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν. hoc Latinè ſonat ita: Poſtquam deſiere lineis uti tunicis, & religatis capitis cirris aureas implicare cicadas. Philoſtratus lib. 2. Helladicῶn: ὁ δράκων ὁ τῆς Ἀθηνᾶς, ὃ ἔτι καὶ νῦν ἐν ἀκροπόλει οἰκῶν, δοκεῖ μοι τὸν Ἀθηναίων ἀσπάσασθαι δῆμον ἐπὶ τῷ χρυσῷ, ὃν ἐκεῖνοι τέττιγας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἐποιοῦντο. id eſt: Draco Mineruæ qui etiamnum in arce ſtat, uidetur populum Athenienſem ſalutare, propter aurum, quod illi in cicadas capitum ornamenta conuertebant. Gregorius Nazianzenus:

κεκροπίδαι τέττιγα πλέκων ὕπερ ἤια γαίης γηγενίδην.

*Cecropidæ indigenæ natam tellure cicadam Innodant cirris.* Lucianus in Nauigio: οἱ πρόγονοι ὑμῶν οἷς ἐδόκει καλὸν εἶναι κομᾶν τοὺς γέροντας, ἀναδουμένους κρώβυλον ὑπὸ τέττιγι χρυσῷ ἀνειλημμένον. quod eſt: Maioribus noſtris decorum uidebatur ſenes coma luxuriare, religantes crobylum aurea cicada exceptum. Quem morem expreſsit & in Ciri Virgilius, ſeu quicunq; alius eius poëmatij autor eſt, de Niſo Pandionide loquens:

*Aurea ſolenni comptum quem fibula ritu*
*Mopſopio, tereti nectebat dente cicadæ.*

Aſius poëta Samius popularibus ſuis Iunonis feſtum celebrantibus morem fuiſſe ſcribit, ut depexis contortisq; cincinnis auro micantibus, ac deſu-

deſuper cicadis redimitis lucum frequentarent: cuius uerſus eſt,

*Χρυσέοισι δὲ κόρυμβοις, ἐπ' αὐτῶν τέττιγας.*

Porrò non omiſerim illud, Cirros capitis pilos attonſos, à græco κείρεσθαι, quod tonderi ſignificat, manifeſto errore interpretatū eſſe Iſidorum & Merulam, cuius occaſionem dediſſe Ouidius malè intellectus, meo quidem iudicio poteſt, quum de Scylla patricida loquens in auem mutata, κεῖριν, hoc eſt, Latinè ſi efferas, Cirin (quæ eadem eſt cum Galerita) nominatam teſtatur, quòd patriam cæſariem attondiſſet. Habet enim ita: *Iſidori error.*

*Ciris & à tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.* *Lib. 8. metamorph.*

Huic autem uocabulo conſonat τὸ κείρεσθαι etymon: at Cirrus purè putèq; Romana uox eſt, quaſi in circum tortus, ut annotant grammatici, ſiue de capitis pilo efferatur, ſiue polypi capillamentum (quod ſimili translatione & πλόκαμον & πλεκτάνην illi appellant) ſignificet. In pilorum ordinem ueniunt & μυοσόβαι, qua uoce intelligit Ammianus promiſſas philoſophorum barbas, abigendis uidelicet æſtate muſcis comparatas, quæ τάλαντα πώγων⊙ Syneſius dixit. Fuiſſe olim in uſu & appoſititiā comam legimus (quẽ morem necdum in Anglia antiquatū apud matronas uidere eſt) quam & adoptiuam forſitan non malè dixerimus cum Palladio ruſticarū rerum ſcriptore, qui arbores per inſitionem inoculationem'ue acquirere adoptiuas comas loquitur: φενάκην communi impoſturæ nomine,

teſte Libanio, dicunt Græci, & πηνίκην: item πρόσθετον κόμην, Aelianus πρόσθετον: præterea & ἐπίκρανον & προκόμιον Pollucis teſtimonio eadem gens nuncupat, Latini galericulum, Iuuenalis galerum, ibi:

*Nigrum flauo crinem abſcondente galero.*

Qu. Septimus Florens ſutile & textile capillamentum dixit: Tranquillus ſimpliciter capillamentum, quo Othonem Syluium ad obtegendam capillitij raritatem, capiti annexo uſum cõmemorat. Inſuper & πιλίδιον Græcis uult dici Budæus cõmentarijs in Pandectas, exponens ἐπίθετον κόμην apud Demoſthenẽ in orat. περὶ παραπρεσβείας, id eſt, de male obita legatione: ſed perperàm, ut in noſtris Animaduerſorum libris oſtendimus. Talis fuit coma emptitia, quam Epigrammatarius Lucilius Nicyllæ cuidam obijcit, quæ nundinata fuerat galericulũ atrũ, quo canos uelaret, ut ætatem mentiretur. Epigramma quia lepidum eſt, lubet hic aſcribere:

τὰς ῥίχας ὦ νίκυλλα τινὲς βάπτειν σε λέγουσιν,
ἃς σὺ μελαινοτάτας ἐξ ἀγορᾶς ἐπρίω.

*Tingere te perhibent quidam Nicylla capillos,*
*Quos mercata atros ipſa foro extuleras.*

Explicata hactenus uocabulorum quęcunq; ad comæ materiam attinent ſylua, reſtare uidebantur duæ uoces, quæ quia momentum omne ducunt in argumento nobis propoſito, eas ſilentio tranſmittere non duxi operæ fore precium. Sunt autem hæ, κάρεσθαι & ξυρᾶσθαι: illam tondendi, hanc radendi uocabulo exprimunt Latini, con-

conſtantiores in obſeruatione harum uocũ diſcriminis tuenda: cõtrà leuiores Græci, qui confundere ſuas, & promiſcuè alterã pro altera ponere interdum uidentur: unde multus paſsim apud autores ipſos & interpretes irrepſit error, ac fortè ſupiniori oſcitantiæ aſcribenda cauſa. Atq; ut plura loca, quorum in hoc cõmentario fiet ſparſim mentio, omittam, aſcribam unũ aut alterum, indicaſſe contentus. Euripides in Troadibus coniungit utranq;, κουρὰν ξυρηκία, tonſuram acuta nouacula factam, raſurã intelligi uolens. Hecubam enim inducit κουρᾷ ξυρηκεῖ πενθήρει κρᾶτ᾽ ἐκπορθηθεῖσαν, id eſt, tonſura raſili lugubri capite nudato, miſerabilem ſuam facere ſortem. Iam uerò quod in Actis cap. 18. legitur, κειράμενος τὴν κεφαλὴν, hoc eſt, tonſo capite, Eraſmus uir extra omnem cõtrouerſiam longè doctiſsimus uertit, raſo capite, reſpiciens (ut arbitror) magis ad luſtrationis modum, quàm ad uocis ſignificationẽ. De ſimili nanq; luſtratione legitur aliter uiceſimoprimo capite, in hæc uerba, ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλὴν, id eſt, ut radant caput: ſimulans enim illic ſe Nazaręum Paulus, raditur nuncupato uòto. Nazaręi nanq; nouaculæ ſubijciebant caput, *Num. 6.* crines conſecratos igne adolendos præbentes: quod & in Sampſono factum eſt, Iudicum decimoſexto, ubi rurſus & raſuræ pariter & tonſuræ fit mentio. Eadẽ cenſura in profanis ſcriptoribus, & quidem frequentius occurrit. Apertiſsimum uerò diſcrimen inter raſum tonſumq; indicauit, qui Aemylio Recto Aegypti Prætori

grauiora conſuetis uectigalia imperanti reſcripſit, Tonderi pecus ſe uelle, non radi. Is fuit Ti-
Lib.57. berius, cuius dictum iſtud recenſet ita Dion, κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι: nimirum humaniter, haud mancipiorum modo, tractandos prouinciales innuẽs. Nunc miſſam facientes iſtam tractationem, ad rem ipſam accedamus.

De raſura capillorum pariter & barbæ, viroq; non eſſe eradendam barbam. Cap. II.

PRiuſquam de raſura uerba faciamus, admonitũ lectorem æquũ uelimus, noſtrum non eſſe inſtitutum de raſura ſacerdotali (quam uitioſe minusq; Romanè tonſurã nuncupamus) agere, aut eam ullo dicterio aſpergere: neq; enim tam læua nobis mens eſt, ut priſcorum inſtituta Pontificum reuellere, Eccleſiæ ritus actis per tot iam ſecula firmiſsimis radicibus ualidos oppugnare, in animum induxerimus unquam: ſiquidem diſertè profitemur, laudabili, quippe uetuſtiſsimo, neq; myſterij cuiuſdam experte ritu ſancitam fuiſſe læuigandi raſili honore ſacerdotum uerticis rationem, non tam ut detectis capitibus (quod pleriq; opinantur) extaret diſcrimen aliquod inter ſacros ordines & inter prophanum genus hominum: uerùm uel maximè ut partis unius depili nuditate, deglabrationem uniuerſi corporis in Leuitis exprimerent, eoq; facto admonerentur ex profeſſo liberationis atq; diſceſſus à curis mundanis:

nis,adde huc & perfectionis uitæ & abſolutæ ſanctimoniæ,quam etiam circulari ſchemate de ſignari exiſtimant. Sed adducamus huc uerba Theodoreti Cyrenſis Epiſcopi, diſertiſsimè declarantis,cur Leuitæ radere cunctos pilos carnis ſuæ iubeantur, hunc in modum: *αἱ θρίχες δὲ νεκρώσεως σύμβολον, νεκραὶ γὰρ αὗται εἰσί, καὶ ὀδύνης αἴσθησιν οὐ δεχόμεναι: τὴν ἀληθῆ τοίνυν ζωὴν ἔχειν κελεύει τοὺς τῷ θεῷ λειτουργοῦντας, καὶ μηδὲν ἔχειν νεκρὸν μηδὲ δυσῶδες.* quod ita ſonat Latinè:Pili mortiferæ conditionis ſymbolum habent, mortui etenim & ipſi ſunt,nec doloris ſenſum recipiunt: propterea præcipit Deo ſacrificantes, ueram amplecti uitam,nihilq́ admittere aut mortuum aut ſpurcum. Quibus uerbis & legis diuinæ uoluntas intelligitur, & myſterium ſub illo tectorio latens explicatur.Eam Leuitici generis legem amplexi uidentur & Aegyptij ſacrifici,quos Syneſius Ptolemaidos epiſcopus commemorat totum læuigaſſe corpus,eraſis pilis, uſqueadeo ut ne cilia quidem reliqua fecerint, ne quid ſcilicet ſordium ſpurcitiæ'ue in peragendis ſacris excidens,diuinum cultum contaminaret: quod ex Herodoto deſumpſit,aſſerente, illos eam in radendis uniuerſi corporis partibus operam nauare tertio quoque die,ea ipſa de cauſa.Inficiatur tamen Iulius Pollux ab illis ſupercilia radi,quòd ea, ut & palpebrarum pili,à primo ortu enaſcantur. Subſcribit Herodoto Diogenes Laërtius, qui Eudoxum Geometram inſignem apud ſacerdotes Aegyptios quaternûm

*Num.8.*

*In Euterpe.*

menſium ſpatio ſupra annum ſubſtitiſſe ait, raſis & pube & ſupercilijs, *ξυρόμενόν τε ἥβην καὶ ὀφρῦν*. Artemidorus quoq; in Onirocriticis uſitatam peculiariter Aegyptijs ſacrificis totius capitis raſuram oſtendi. Sic Iſidis Aegyptiæ cultores linigeros raſos fuiſſe legimus: unde caluũ gregem
Sat.6. acerbo morſu illos nominat Satyrographus. quos æmulatus Commodus Antoninus, dum ſacris Iſidis operaretur, caput raſiſſe traditur in Capitolini & Spartiani hiſtorijs. Huc ſpectat illud Plutarchi libro de Iſide & Oſyride, quo negat Iſiacum eſſe protinus, cui raſus ſit uertex: nõ hercle plus, quàm philoſophum, qui barbam crinemq; promittat, uiliq; lacerna induatur. Vn-
Cap.44. de manauit uox illa D. Hieronymi in Ezechielem cõmentarijs, ſuperſtitionem gentilem raſa habuiſſe capita. Adde huc Samanæos ex philoſophis Indis homines cõtinentiſsimos, uitæq; auſteritate decantatiſsimos, qui ſuperfluam pilorũ materiam deradebant, *ξυράμενοι τοῦ σώματος τὰ περιττὰ*, ut in libris de abſtinentia ab animatis teſtatur Porphyrius. Cæterùm quod ad uetuſtatis opinionem attinet, qua inter naſcentis eccleſiæ primordia raſuram uerticis uſitatam fuiſſe probari poſsit, documento eſt Simonis Magi factũ, qui falſo Apoſtolorum æmulus, imò flagitioſiſſimus fidei corruptor, ad imitationem quandã illorum, quadrangula raſura uerticẽ nudari inſtituit: quam in priſtinam melioremq;, hoc eſt, orbicularẽ mutari Anicetus pientiſsimus pontifex cenſuit: qua de re Aegidius Maſſæus & Bedas

das annalium lib. 5. Taceo quòd apud Ethnicos Sabinorum ſacrifici æneis uſi fuerint cultris in radendo, idq́ autoritate Carminij uetuſtiſsimi grammatici. Atq́ iſta quidem de raſura ſacerdotali dicta ſunto: nam quod ad reliquam rationē de cura comę attinet, ne quis aliorſum quàm dicta ſunt accipiat: utq́ innocentiæ ſuus conſtet honos, cum profanis hominibus rem mihi eſſe conteſtor. Fuiſſe autem ſenos fermè obſeruatos ab antiquis modos, quibus recrementitiam crinium ſyluam tollerent, inuenio: nam aut tondebant forficula, aut radebant nouacula, aut digitis uellebant, aut uolſellis eradicabāt, aut deglabratorijs medicamentis extringebāt, aut deniq́ pice reſináue extirpabant: quas quidem omnes decaluādi capitis uias à prima illa eaq́ ſola tondendi ratione ſequeſtrabimus, ac ſub raſuræ nomine & capite, uelut ſub una Mycono, comprehendemus. Raſura itaq́ genericè loquendo, ſeruilis mihi habetur, ridicula ac morionum propria: mollitiei macula infamis: ignominiæ, calamitatis, damni, noxæq́ index: indecora, quippe caluitio depili affinis, imò uoluntarium ultroq́ accerſitum caluitium: deniq́ ſcriptis diuinis repugnans: atq́ (ſi de barba ſit ſermo) impietatis etiam ingratitudinisq́ erga Naturam & Deum rea. Quibus dictis ut fidem quæramus, nō tam proprio ingenio aut induſtria freti, quàm luculentis autorum teſtimonijs, rem docebimus. Diximus primo loco ſeruilem eſſe raſuram: certè Græcorum mancipia raſa fuiſſe cōſtat: teſtatur

hoc ipſum in Auibus Ariſtophanes:

*Επειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις.* id eſt:

*Quo iure nutris ſeruus exiſtens comam?*

Apud Romanos ſerui manumittendi raſis capitibus Prætorem adibant, ibiq; uirgula, à Vindicio quodam uindicta nuncupata, pulſati, ſeruitutem exuebant: unde Amphitryone feſtiuiſsimus Plautus inquit:

*Vt ego hodie raſo capite caluus capiam pileum.*

Quem morem & in Tito commemorat Plutarchus, & in Mithridatico Appianus: idq; in Feroniæ libertorum deæ templo fieri conſueuiſſe addit Seruius. Hinc eſt quòd grauis autor Polybius Pruſiam Bithyniæ regem indignũ tanti nominis maieſtate ſcribit, quòd pileatus raſo capite obuiam procedere Legatis Romanis ſolitus eſſet: quod ipſius factum refert etiam loco paulò antè citato Appianus, addens illum Romanis uerbis eorum libertum ſe profeſſum fuiſſe. Dacas, qui & Daui, ſeruitijs nobiles ſolùm, raſiſſe totum caput legimus, relicto in uertice cirro intacto: id quod apud Rutenos & Sarmatas, quos Moſcouitas nominamus, obſeruari etiãnum audio, ut caput radatur ſeruis totum, pendula in alterutris temporibus crinium ſpira relicta. Alanos quoq; ἐν χρῷ ξυρεῖσθαι, hoc eſt, ad uiuã uſq; cutem radi ſolere annotat Euſtathius. Idem & Scythis genti non minus barbaræ receptum fuiſſe arbitror: quanquam Clearchus ad iniuriam ab hoſtibus genti illatam referat: atque inde natum uerbum ἀποσκυθίζειν, quod eſt, cutim

capitis

capitis ſimul cum crinium ſylua abſcindere: abu ſiue uerò, comam abradere: niſi ſi σκύθλω, quod Stepliano teſte ferrum notat, uerbum iſtud deformaſſe dicamus. Vtitur eo uerbo in Electra Euripides, ubi illa cæſariem nouacula deraſam Oreſti commonſtrat:

*καὶ κρᾶτα πλόκαμόν τ' ἐσκυθισμένον ξυρῷ.*

*Caput comamq; demeſſam nouacula.*

Apud eundem Hecuba Helenam conuicijs flagellat inſolenter ſe gerẽtem, quum debuerit ob antea commiſſa tonſo capite pœnitudinis teſtimonium dare:

*φρίκῃ τρέμουσαν, κρᾶτ' ἀπεσκυθισμένην.* hoc eſt,

*Metu trementem, & ferro ſucciſam comas.*

Itidem Riphæi pariter uiri & fœminæ capillos raſiſſe produntur. Cæſar in Commentarijs, Britannos omnem corporis partem raſitauiſſe, prę ter caput & ſuperius labrum, memoriæ prodidit, quod barbariei illorum attribuendum eſt. Cicero in orat. pro Roſcio Comœdo, in C. Fannio Chærea raſuram uix mancipio dignam deteſtatur his uerbis: Qui idcirco capite & ſupercilijs ſemper eſt raſis, ne ullum uiri boni pilum habere dicatur. Et iterum: Nónne ipſum caput & ſupercilia penitus abraſa, olere malitiam & calliditatem uidentur? Deinde quod diximus, morionibus peculiare eſſe radi, à ueteribus hodierna conſuetudo mutuauit, quibus uiua cute tenus crineis ancidimus, ut ingenij mentisq; inopia omnimoda ſignificetur: eadem ratione, qua ſeruis dimidium eius ademiſſe apud *Morionum propria raſura.*

Homerum Iupiter dicitur: alioqui & Artemidorus in primo ὀνειροκριτικῶν, Gelotopœis, ſtolido atque ludicro hominũ generi ad ciendos tantùm riſus comparato, raſuram in mores receptã fuiſſe teſtatur. Iam uerò & in flagitioſæ mollitiei notam abijſſe raſuram, præſertim menti, docent eunuchi, quod genus hominum (nam uirorum nomine non dignatur eos Epicurus, quòd ſint animo enerues & fœminei, τὴν ψυχὴν ἐκτεθηλυμμένους, quæ eius ſunt uerba) molle & eſſe, & uocari, nemo inficias ire queat, neque alio nomine, q̃ quòd glabelli ſint, uirilitatiſque ſignum, barbam uidelicet, non producant. quibus porrò aſsimulari & eadem in claſſe cenſeri debent, qui ſe raſitandos tonſoribus præbent. Neque ſine cauſa eſt, quòd raſi uulgari conuicio fœminæ audiunt. Fidem facit & Cliſthenis raſura, quæ prouerbio græco locum dedit: nam κλεισθένην ὁρᾶν, Cliſthenem uidere, de homine delicato ſemper raſo efferunt, qui ut iuuẽtam mentiretur, ridiculè, imò flagitioſe radi quotidie ſe paſſus eſt: quo nomine & pathicus Straton in comœdia traducitur ab Ariſtophane,

*Mollitiei index raſura.*

Εὐνοῦχος ὑμῖν ἦλθες ἐξυρημένος. hoc eſt,

*Eunuchus huc ades raſus nouacula.*

Quod ne quis miraculi uice habeat, cur idẽ inſtituerit Africanus Scipio, obſeruãdum eſt eius mollitiem in cultu corporis multorum libris teſtatam eſſe, ſed geſtarum rerum gloria, uel fatali potius felicitate obliteratam fuiſſe. Cuius exemplum ſecutus Diuus Auguſtus, nõ uno nomine molli-

mollitiei notatus, cultris ſemper uſus eſt, teſte Plinio. Adde huc & Siculi Dionyſij factum, malaciæ uiro cumprimis indignæ pleniſsimũ, qui cultros metuẽs tonſorios, ut à Cicerone in Officiorum libris proditum eſt, filiabus tradebat uſtulandos cãdente carbone crines: quod idem in Tuſculanis, candentibus iuglandiũ putaminibus factum refert: de quo ita Diodorus magnæ in hiſtoria fidei ſcriptor: Vſqueadeo nemini, inquit, fidebat, ut plerunq; & cæſariẽ & barbam promitteret, ne cogeretur nouaculæ ſubijcere principes corporis partes: quòd ſi tamẽ ferret uſus aliquando, tondendum ut foret caput, amburebat crines, ita demũ ſecurũ maximè tyrannidis ſtatum uolens demonſtrare, ſi nemini fidas. Sed præſtat autoris uerba adſcribere, quòd plus habeant gratiæ: *οὗτος ἐπὶ τοσοῦτον ἀπίστως διέκειτο πρὸς ἅπαντας, ὥστε κατὰ μὲν τὸ πλεῖστον κομᾶν καὶ πωγωνοτροφεῖν, ὅπως μὴ συναναγκασθῇ τῷ τῶν κουρέως σιδήρῳ παραβαλεῖν τὰ κυριώτατα μέρη τοῦ σώματος. εἰ δὲ καὶ ποτὲ χρεία γένοιτο τὴν κεφαλὴν ἀποκείρασθαι, περιέκαε τὰς τρίχας, μίαν ἀσφάλειαν τυραννίδος ἀποφαινόμενος τὴν ἀπιστίαν.* Li.7.nat.hiſt. Lib.5.Tuſcul.

Refert Clearchus 4. Vitarum li. Tarentinos eò luxus & mollitiei proucctos fuiſſe, ut totam læuigarent cutem corporis, eiusq; nuditatis exemplum alijs præſcriberent. uerba eius ſunt, *εἰς τοσοῦτον τρυφῆς προελθεῖν, ὥστε τὸν ὅλον χρῶτα παραλεαίνεσθαι, καὶ τῆς ψιλώσεως ταύτης τοῖς λοιποῖς καταρξαι.* Idem prodidit Iapygas luxu eneruatos, extrita facie & raſa primos aſcititijs comis uſos fuiſſe, *προκόμια* & *περίθετα* eas uocat. Quin & prima radendi inſti-

turio mollitiem facilè arguit:ſiquidem autor eſt Chryſippus libro de honeſto & uoluptate quarto, Alexandri Macedonis ætate primum radendæ barbæ morem fuiſſe excogitatum, antea inuſitatum, quando ille luxu Perſico fractus atq; euiratus, Macedonicã aſperitatẽ prorſus exuiſſet. Sub idem fermè tempus Romani quadringenteſimo quinquageſimoquarto ab urbe condita anno, in Aſiaticam luxuriã degenerante iam priſtina uirtute, & in exoticã mollitiẽ rebus defluentibus, tonſores Siculos primùm accepere, ut autor eſt Plinius lib. 7. natur. hiſt. Et qui Athenis primùm radi ſe paſſus eſt, κόρσης conuicij nomine dictus fuit, teſte Chryſippo, παρὰ τὸ κείρεσθαι. At enimuero quod mollitiei euidentius indicium, quàm in ſpeciem muliebrem transformari, leuiq; mento, fœminarũ in morem, conſpici? pudenda nimium mehercule metamorphoſi, qualisq; Tireſiam quempiam deceat, aut Heliogabalum, qui, Herodiano teſte, uultum elegantius componebat, quàm fœmina. Maiores noſtri inſigne piaculum reputabant, & monſtri cuiuſpiam modo procurandum, ſolo habitu mentiri mulierem: quanto magis læuore & gla-

*Ignominioſa raſura.* britie faciei fœminam exprimere. Præterea, quòd probro fuerit habita raſura, uel ex unico literarum ſacrarum teſtimonio conſtare poteſt, quòd rex barbarus Hanno durius ignominio-

*1.Reg.10.* ſiusq; conſulere neſciuit in legatos Dauidicos

*1.Paralip.19.* (niſi etiã ſanguine ius gentiũ maculare uoluiſſet) quàm ut deraſa illis per contumeliam barba remit-

remitteret:itaq; reuerſi in Hierichunte oppido tantiſper iuſsi fuerunt ſubſiſtere,donec ea excre uiſſet,ne grauis accepta ignominia palàm fieret omnibus. Iam ſi ſeculis omnibus exoſum ſemper & deſpectum probroſumq; habitũ fuit caluitium,uitio ætatis & natiui caloris defectu natum,quanto magis ſpontaneum caluitium ſan nis excipi, infamia ignominiaq; notari debet, & exibilari. Propterea raſuram auerſatur non ſine cauſa D. Hieronymus in citatis paulò antè commentarijs,his uerbis: In cæſarie, inquit, & barba pulchritudinis & uirilitatis indicium eſt, quæ ſi radantur,fœda nuditas apparet. Deniq; pari ignominiæ loco cenſeri debet in uiris raſura,quo in fœminis tonſura, quippe quibus uelamenti loca coma ſit data. Neque grauiorem ignominiæ notam uxoribus adulterij ſuſpectis inurere poterant Germani, quàm ſi præciſis capillis denudatas foras extruſiſſent, uti à Tacito proditum eſt. *Cap.5.*

Addidimus calamitatum damniq; ſignificationem habere raſuram:planum hoc faciunt nõ modò ſacri ſcriptores,uerùm & prophani,quibus barbam radere,& caluitium facere, ærumnas,luctum,perniciemq; portendit.Apud Eſaiã Deus interminatur raſurum ſe caput &barbam uniuerſam regis Aſſyrij,nimirũ anguſtijs & afflictionibus opprimendum innuens.Idem rurſus Moabitarum barbam omnem raſurum eadem ſignificatione prædicit. Item Hieremias imminens malum pręnuncians,Omne, inquit, *Raſura calamitoſa.* *Cap.7.* *Cap.15.* *Cap.48.*

caput caluitium, & omnis barba raſa erit. Apud
Cap.3. Eſaiam iterum minatur Deus, ſe denudaturum
crinibus & deglabraturum uerticẽ Sionidum,
Cap.27. propter oppreſſos egenos. Verbis quoq; Eze-
chielis prædicit Tyriorũ uicinos raſuros ſuper
ſe caluitium, ſuperuentura Tyro mala præuijs
Cap.7. minis augurans. Rurſus per eundem Iſraëlitis
dira prænuncians, Accingent ſe, inquit, cilicijs,
Cap.1. & in uniuerſis capitibus caluitiũ. Michæas quo
que monet Iudæam, ut decaluetur ſuper filios
delitiarum, dilatetq; caluitium more aquilę, cui
ſenio confectę implume fit caput. Minatur ſimi
Cap.8. liter Amos propheta Deum pertæſum flagitio-
rum ſui populi, inducturum cuilibet capiti cal-
uitium, uolens innuere grauibus modis diuini-
tus eos fore plectendos. Puto exemplorum ſa
tis è literis ſacris à nobis adductum eſſe penè ad
faſtidium uſq;, quibus clariſsimè ominoſum ra-
ſuræ nomen eſſe docetur: nunc è profanis ſcri-
ptoribus haud ambigua eiuſdem ſignificatio-
nis proferenda documenta. Priamus in illa cala
mitatum & malorum Iliade faciem cute tenus
eraſam habuiſſe legitur, unde περιαμωθῆναι ſpecie
prouerbiali, pro, obradi penitus apud Suidã le-
gitur. Nunciato Germanici præſtantiſsimi ſum
mæq; ſpei principis exitu, Regulos exteros bar-
bam poſuiſſe, raſis etiam uxorum capitibus, ad
maiorem luctus declarationem, prodidit Sueto
nius. Sybari urbe à Crotoniatis direpta, Mileſij
uniuerſi capita raſerunt promiſcuè, ingentis lu-
ctus teſtimonio. Neq; aliter fortaſsis accipien-
dum,

dum,quod ab Aul. Gellio in Noctibus Atticis in ſcripta relatũ eſt,belli Punici temporibus uiros nobiles barbam raſitauiſſe,nimirum calami toſum reipub. ſtatum lugẽtes. Atq; inde fieri poteſt,cur diutiha conſuetudine in mores abierit, ut tam ciues quàm Imperatores radenda menta præbuerint,quod à Dione Caſsio ſcriptũ eſt. Artemidorus ubi dicit raſuræ ſomnium portendere nautis naufragium,ægrotis extremum uitæ diſcrimen,rationem ſubijcit iſtam,quòd naufragi & à diuturno morbo ſe colligentes, radi cònſueuerint: hunc enim in modum loquitur: *ναυαγήσαντες μὲν γὰρ ἢ ἐκ μεγάλης σωθέντες νόσου, ξυρῶνται,* ut raſura periculi magnitudinem teſtatam alijs faciant. Apud Aegyptios,gentẽ præ cæteris nationib. ſuperſtitioni altiſsimè immerſam, à mortuo Api boue,nemo non comam radebat, ſi uel puniceos Niſi cincinnos (ut Luciani uerbis utar)illa ſuperaſſet:itaq; aliũ quæſituri qui in extincti locũ ſufficeretur,uelut publico luctu præpediti capita radebant,teſtante Plinio. Idem faciebant & Byblij in ſacris Adonidis, autoritate Luciani de dea Syria. Sophocles in re periculoſa prouerbialiter uſurpat, *τὸ ἐν χρῷ ξυρᾶν*, ad uiuum uſq; radere,pro funditus abolere: in Aiace flagellifero,pro mordicus pungere,& inſidendo altius penetrare: Lib.3. Lib. de ſacrificijs. Lib.8. nat. hiſtor.

*ξυρεῖ γὰρ ἐν χρῷ τοῦτο, μὴ χαίρειν τινά.* id eſt:

*Radit cute tenus,abſit omne ut gaudium.*

vbi uice *τοῦτο*, Suidas *ὥστε* legit & citat. Senarij quoq; illi ex autore incerto, qui totam diuina-

tionem per inſomnia Iambicis ſingulis incluſit, deſumpti,per raſuram crinium,diſpendium,per eorundem defluuium,periculum denunciari oſtendunt.habent autem ita:

*θρίχας καρῆναι, πραγμάτων δηλοῖ βλάβην.*
*θρίχας πεσεῖν δὲ, κίνδυνον φέρει μέγαν.* hoc eſt:
*Damnum in negotijs coma obraſa indicat.*
*Diſcrimen ingens,ſi cadant crines,notat.*

Quo in loco tonſio iterũ pro raſura uſurpatur: ſiquidem & Artemidorus ſomnium raſuræ pilorum,ærumnas & triſtia atque indubitata mala portēdere in Onirocriticis autor eſt, diuerſa ab hac tonſuræ ratione,ut infrà dicetur. At quod illuſtrius argumentum præſentis noxæ ex raſura adferri poſsit, quàm quod de Sampſono legimus,qui uirib. omnibus defectus fuit, poſtquã ſuo ipſius malo nouaculã in caput ſuũ accerſiſſet? mox nanq; poſt deraſos pauculos crines,e-
Iud.16. neruatus eſt,roburq; omne, quo toti exercitui par fuerat,diffluxit,ut reddã Nazianzeni uerba in prima aduerſus Iulianũ inuectiua, *ἡ δύναμις ἐν θριξὶ στρατίας ὅλης ἀντίῤῥοπος.* Accedit ad hæc,quod ipſum radendi uocabulum non efferant Latini, abſque moleſtiæ cuiuſdam acerbæ atque ingratæ ſignificatione. Sic ieiunam & aridam tranſlationem,aures radere dixit Fabius: & ueritatem mordacem radere teneras auriculas, propter odium quod parit,ait Perſius:quin & auari per fas nefasq; corradere opes cum multorum iniuria dicuntur. Sed iſtum grãmaticis proprium campum relinquo.

Iam quòd ultroneum caluitium ſit raſura, *Raſura ultroneum caluitium.*
quod clarius documentũ expetatur, quàm cal-
uitij ipſius uocabulum? quum nanq; glabrum &
læue fit caput, caluitium nominamus. & Hebrææ
gentis (cui inter omnes linguas principatus o-
mniũ calculis defertur) phraſis eſt, facere calui-
tium, pro, radere: qualis eſt illa, quæ prohibet ſu
per mortuo faciendum caluitium, nimirum lu- *Deut.14.*
ctus argumento non eſſe radendum caput ad-
monens. & alio loco illa: Non inducẽt ſacerdo- *Leuit.21.*
tes caluitiũ in caput ſuum. Iam uerò quoties no
uacula ita funditus pilorũ germina ſuccidimus
ut ne ueſtigiũ quidẽ illorũ extet ullũ, eodẽ ferri
exẽplo in radices quoq; animaduerſuri, niſi uul
nera cutis & deformes cicatrices metueremus,
an non caluitiũ quoddam inducimus, læuigata
iam cute? Proinde nõ citra rationẽ ultroneũ ſi-
ue uoluntariũ caluitiũ raſura à nobis dicta eſt,
& æquali loco habenda. Poſtremò, ꝙ diuinis *Raſura repugnans ſcripturis.*
ſcripturis repugnare raſurã, & ingratitudinis er
ga Deũ ream diximus, etſi nemini qui ſacra uel
à limine ſalutarit, ambiguũ eſſe arbitror, tamen
disertè uerba ipſa aſcribã, ut temeritatis notã ef-
fugiã. Primũ in Leuit. Deus ad cœtũ omnẽ Iſraë *Cap.19.*
lis loquens, uerbis Moſis graui edicto ſancit, ne
in gyrũ tondeant comã, neq; corrumpant angu
los barbæ, hoc eſt, nouacula reſecent tam ſupre
mũ, ꝙ infimum barbitij honorẽ, quo genæ men
tumq; ueſtiunt, quod tamẽ forficula fas erat. La
tina aũt æditio ſimpliciter reddidit, Neq; rade-
tis barbã. Mox ſubiungens præcepta & leges in

Cap.21. ſacerdotum familiam, ita pangit: Ne caluitium inducant capitibus ſuis, neq; angulos barbæ uitient: ſiue, quod idem eſt, Nec radent caput, nec barbam. Clariſsimè uerò propheta Ezechiel repetit, Capita ſua, inquiens, non radent ſacerdotes, neq; comam nutrient, ſed tondentes attondebunt ſua capita. quem locum D. Hieronymus enucleatius etiã explicat hiſce uerbis: Perſpicuè, inquit, demõſtratur, nec raſis capitibus, ſicut ſacerdotes Iſidis atq; Serapidis, nos eſſe debere; nec rurſus comam demittere, quod propriè luxurioſorum eſt barbarorumq; & militantium, ſed ut honeſtus habitus ſacerdotũ facie demonſtretur. At nos nõ modò Naturæ reſilientes, ſed & ipſi Deo repugnantes Gigantum more, contraria ſancimus, & diuerſam ingredimur uiam: nam refragantur ſcripta diuina modò citata, & conſonat ſynodus Carthaginenſis, qua ſic conſtat ſancitum fuiſſe ex Gratiano (ſi uetuſtorum exemplárium fide non perinde mutilata ſtabimus: & ſi locum Prophetæ, unde eius Synodi uerba ſunt repetita, expendemus integrè) ut Clerici, hoc eſt, aſciti ad ſacerdotij munus, neq; comam nutrirent, neq; barbam raderent. Cui cõcilio ſuffragatur & alterũ, quo in Archidiaconorum manus deuoluitur ius & poteſtas tondendi clericos, qui fortè comam promitterent. Epiphanius item uetus autor & præſul probatæ fidei atq; autoritatis, libro contra hæreſes tertio inuehitur in Meſopotamię fratres monaſticam uitam degentes, quòd muliebri ritu comas promitterent,

(Cap.44. in margin beside "barbam. Clariſsimè")

mitterent, & barbam uiri formam reſecarent: diſerteq́ue ait, filios ſanctę virginis matris Eccleſię, in tonſura reuerendos eſſe oportere, quippe, inquit, cùm comæ nutritio à doctrina Apoſtolica & catholicæ eccleſiæ conſenſu ſit aliena. Ac rectiſsimè quidem ille barbam formam uiri nuncupauit, utpote Natura (quæ iuſtiſsima parens meritò nominatur) haud alio diſcrimine, quod oculorum iudicio ſit obuium (reliquis à cõſpectu ſemotis) marem à fœmina ſeparante, quàm barbæ prouentu, quem ſiue extirpes, ſiue deradas, naturæ legem penitus uertere uelle, ut perduellis, cenſebere, atque in Heliogabalici ſenatus, præter colos fuſosq́ue aliud nihil tractantis, familiam eſſe adoptandus. Proinde ſcitè Diogenes conſpicatus quendam eraſo mento læuem, habes'ne, inquit, cuius naturam accuſes, quòd uirum te fecerit, non fœminam? Idem interrogatus qua de cauſa barbam aleret, reſpondit, ut ſe uirũ eſſe ſubinde recordaretur. Quumq́ue uidiſſet aliquando raſa ſimiliter barba equo inſidentem quendam, unguentis delibutum, equeſtris ordinis uirum, ait, ſe diu quæſiuiſſe, quid eſſet ἱππόπορνος (quaſi dicas equimœchum) nunc tandem inueniſſe, ut ex Chryſippo refert Athenęus, Rectiſsimè Alexis Comicus in raſos contorſit illud:

*Rasura ingratitudinis erga Deum rea.*

*Lib. 13. dipnoſoph.*

τί γὰρ αἱ τρίχες λυποῦσιν ὑμᾶς πρὸς θεῶν,
δι᾽ ἃς ἀνὴρ ἕκαστος ὑμῶν φαίνεται; id eſt:
*Quid nos moleſtant creſcentes pili obſecro,*
*Qui quemlibet noſtrûm uideri dant uirum?*

Apud Græcos Chriſtianos ſummi piaculi loco fuit habitum barbam radendo ſuccidere, quòd eam uirilitatis(uti res eſt)argumentũ, & ſingulare Dei donum eſſe cõfiterentur:quam qui deponeret,haud aliò ſpectare,quàm quò fieret euiratior.Lubet Theodoreti elegãtiſsimi ſcriptoris uerba hoc loco inſerere, ex 4. de Prouidentia Dei ſermone: πρότερον μὲν ἴουλος ἀνθεῖ, μετὰ δὲ ταῦτα θρίχωσις μετρία καλύπτει, ἵνα τῇ προσθήκῃ διδάξῃ τῶν ἡλικιῶν τὸ διάφορον καὶ παύσῃ διὰ τοῦ σχήματος, τῶν παιδικῶν μὲν ἀθυρμάτων ἀπέχεσθαι, τὰ δὲ σπουδαῖα τῶν ἔργων προσίεσθαι. ἐπειδὴ δὲ γυναιξὶν αἱ ὠδῖνες εἰς τοιαύτην διδασκαλίαν ἀρκοῦσι, μόνων οὕτω τὰς τῶν ἀνδρῶν παρειὰς ἐστεφάνωσεν. Subijciam Latinè idem. Primùm lanugo in iuuenilibus malis eſfloreſcit, inde ſpiſsior paulo crinis integit,ut natura adiectione iſta, ætatum diſcrimen prodat, doceatq; eo ornatu nuces relinquendas,& ſeria capeſſenda:quia uerò fœminis abundè documenti talis præbent partus labores, hinc factum eſt, quòd ſolas uirorum genas barba coronarit Deus.Propter iſtud ſingulare Dei priuilegium ſoli collatum uiro, interdicto XII. tabularum prudenter cautum fuit in hæc uerba:Mulieres genas'ne radunto, ut à Cicerone libro de legibus ſecundo,& à Plinio poſtea relatum eſt,ut ne diutino radendi uſu ſuccreſcentibus pilis à natura non datis, ſub ementito uirilis oris honore fallerent: nam ut præter naturam eſt barbatam eſſe fœminam,ita eius occurſus non immeritò Italis habetur ominoſus:unde ioculari eius gentis dicterio bar-

*Lib.11. cap.37.*

batam

batam eminus eſſe ſalutandam præcipitur. Atenim nos cum Rhodijs & Byzãtijs in eadẽ claſſe cenſeri poſſumus. quid ita? inquies forſitan. Dicã. Apud illos ubi lege cautum eſſet, ne quis raderetur, plerique omnes præter legem raſitare mentum cœperunt: apud hos uerò mulcta inſuper propoſita tonſori, qui domi haberet nouaculam, non tamẽ ita deterruit populareis ut ad nouaculas tantum non confugerent omnes, ut diſertiſsimus philoſophus Chryſippus commemorat. Itidem & nos contra edicta Dei, uatum oracula, Synodi placita, & eruditorum iudicia, inolitam radendi conſuetudinem amplectimur mordicus, citius aqua & igni nobis ipſis interdicturi, quàm aliena moribus noſtris iuſſa executuri. Nempe uerè dictum eſt à Poëta:

*Nitimur in uetitum ſemper, cupimusq; negata.*

Si itaq; tantorum malorum, ſeruilitatis, ſtultitię, mollitięi, ſuperſtitionis, ignominiæ, damni, calamitatũq; index fuit æſtimata iam olim, tam capitis, quàm barbę raſura, & diuini oris edicto prohibita, quid nec illa ponderamus, & iſtud cõtemnimus impij & exleges, iræ diuinę fulmẽ deſpuẽtes? Si iuxta græcũ uerſiculũ cõceſſus, quãuis magnificus cultus autoritatẽ addit, teſtante Fabio, contrà muliebris & luxurioſus nõ modò nõ ornat corpus, uerumetiã detegit mentẽ, atq; deturpat inſuper: hoc ſi uerũ eſt (quod nemo ſanæ mentis inficias ire queat) conceſſus certa & irrefragabili naturæ prærogatiua barbę honos,

ad ſexus diſcrimen datus, ſemoto etiam omni alio iudicio, cur autoritatis ſuæ iure cadet? cur obliterabit? cur indicta cauſa occumbet? Quin è diuerſo muliebris quidem illa & luxuriam minimè ambiguis notis ſpirans, ornandi læuigandiq; mēti ratio, animi parum uirilis teſtis adeò atq; detectrix, ne dicam labes quæpiam, cur ſtabilietur mordicus? cur abibit indemnis? cur nō explodetur potius? aut ſaltem in Anticyras proſcribetur? Sed ne longius in altum efferar extra modeſtiæ terminos, uela pauliſper contrahenda ſunt. Abundè igitur oſtenſum puto, barbam ferro ſubijci, radiue non debere, refragante diuinæ ſcripturæ immutabili autoritate, reclamante naturæ lege: quin & doctorum uirorum conſenſus ubiq; gentium repugnat, qui uirum grauem, conſtantem, iuſti tenacem, & probitate morum atq; ſapientia præſtantem, decere barbam uno ore loquuntur omnes. Aarona principem ſacerdotem propexa barba uenerabilē facit ſacra hiſtoria. Socratem uirum ſanctiſsimū & ſapientiſsimū mortalium oraculo iudicatū, barbatum magiſtrum nō temerè appellat Iuuenalis. Euphrati philoſopho Syrio ingentem & canā barbam plurimū uenerationis addere Plinius Iunior cōmemorat. Timotheus inſignis tibicen, qui Alexandrum Macedonem cantu in diuerſos animi motus impellere potuit, prægrandi barba uenerabilis canebat, autore Chryſippo. Lyſandri præclariſsimi Ducis ſtatua Delphis poſita uiſebatur prolixa barba, πώγωνα καθειμένη

*Lib. 1. Epiſt.*

θαμινὸν γενειάσιον, teſte Plutarcho. Aeſculapio medico barbam addidit Græcia, ad autoritatis teſtimonium, quam auream deraſit per contemptū, non inultus (ut putabatur) Dionyſius. Gymnoſophiſtas Indos philoſophos πωγωνοφορεῖν, barbam nutrire ſcribit Strabo, & confirmat Diodorus lib. Bibliothecæ quarto, ubi & Dionyſium ſiue Liberum patrem cognomento barbatum, natione Indum (plures enim eo nomine fuere) enumerat, Indorum more barbam alentem. Duces exercitus Romæorum, qui in expeditione Africana cum Beliſario fortiſsimo uiro contra Vandalos militarunt, barbatos fuiſſe omnes refert Procopius. Apollinem, qui idem eſt & Sol, barbatum colebant Hieropolitani, autore Fulgentio mythologo. Syrios quoque Apollinis γενειήτην, id eſt, barbati ſimulachrum coluiſſe annotat Lucianus de Dea Syria libello: quanquā aliȷ̈ νέον καὶ πρωθήβην coluerint, cui primum lanuginis flos erumpere inciperet, qualem & Callimachus facit: οὔποτε φοίβου *Lib. 15. geog.* *Lib. 4. belli Vandalici.*

θηλείαις οὐδ' ὅσσον ἐπὶ χνόος ἦλθε παρειαῖς.

*Nec ueſtit lanugo genas tibi Phœbe tenellas.*

Iouem etiam ſuum Deorum ſupremum ad maieſtatis & uenerationis decorē πωγωνίτην, hoc eſt, barbatum, &, quod idem eſt, γενειήτην, dedicauit gentilitas: licet ἀγένειον imberbem in donarȷ̈s ſuis eundem poſuerit Smicythus, teſte Pauſania. Mercurius itidem diuorum ille interpres ὑπηνήτης, labro malisq́ barbatus, apud Lucianū nominatur. Idem à cuneata barba, qua fingeba- *Lib. de ſacrificiȷ̈s.*

Lib.2.ὀνειρο. tur, σφηνοπώγων audit apud Artemidorum. Quid quòd ipſe Chriſtus, uerus ille (ſi uana & gentilia ueris componere fas eſt) Mercurius, patris uerbum, σφηνοπώγων, cuneata barba effigiatur à pictoribus, inuento non ita pridem reperto, ſed antiquiſsimo, & à maioribus uelut per manus tradito: quod fidem facit quare olim Chriſtiani exemplo ſui ductoris & domini, barbam aluerint. Quocirca inſanus ille fidei deſertor Iulianus inuectiuam orationem aduerſus Galilæos (eo nomine uelut odij inexpiabilis pleno Chriſtianos appellans) ſcripſit, cui titulum fecerat μισοπώγωνα, quaſi dixeris, barbæ oſorem & inimicum. Neq; ſilentio prætereundum eſt, quòd barbatam Venerem coluerint Romani, cuius ſuperior lumbis pars, maris ſpeciem præ ſe ferebat, inferior fœmineam, Suidæ teſtimonio: uolentes innuere genitalem Naturæ uim, qua ex mutua diuerſi ſexus conſuetudine, ὁμογνὶς unũ naſcitur. Accedit huc, quòd piloſus ille oris decor, efferis Gallis, qui duce Brenno Romam occuparant, non admirationem modò, ſed & metum incuſſerit non mediocrem, quando irrumpentes in atria Quiritium, reuerendos prolixa & incana barba ſenes in curulibus ſellis ſedentes, ceu numina quædam ſuſpexere primò, mox poſt acceptam iniuriam in omnes deſæuiere. Apud Lacedæmonios ut eſſet diſcrimen aliquod inter magiſtratus & promiſcuum uulgus, tum etiã ut plebs in minimis morigera imperio aſſueſceret, Ephori magiſtratum ineuntes præ

cipere

cipere ſolebant, autore Plutarcho in Agide, ut mentum tonderent, legibusq́ꝫ obtemperarent, ne ſæuire cogerentur teſte Ariſtotele: græcè enim eſt, κείρεσθαι τὸν μύστακα: ex quo liquet noluiſſe eos penitus tollere uirilitatis ſignum, ſed intra quoſdam mediocritatis cancellos coërcuiſſe. Iam & ſeculo præ mollitie luxuq́ꝫ cæcutienti, primus quaſdam animi feneſtras aperuiſſe Hadrianus Imperator, barbam promittendo ſcribitur, antiquata priſtina conſuetudine, qua eradi mentum ciues pariter & ſenatus principes ſibi patiebantur, ut autor eſt Dion Nicenus: perſuaſum'que mihi eſt, Romanos citius conſenſuros fuiſſe in alenda barba, niſi deterruiſſet eos uetus mos reorũ, impexam ac ſquallentem barbam promittentium, ad miſerationem uidelicet. Vnde fluxit reſponſum illud Sabini ad Cretenſes flagitantes, ut ſummi magiſtratus (qui barbam capillitiumq́ꝫ alebat) munere fungi apud ſe non dedignaretur: fertur enim dixiſſe, Bis ſe eum magiſtratum Romæ egiſſe, bis ſcilicet reum. Sic Lucanus ſcribit Catonem exoriente bello Ciuili, uelut publico in luctu radi ſe noluiſſe, ſed mœſtam genis increſcere barbam permiſiſſe. Propterea ſuſpicor Scipionem Aemilianum, iam tum in capitis diſcrimine reum productum, barbam raſiſſe præter morem, uel fretum inculpatæ & integrè actæ uitæ conſcientia, uel quòd antea quoque barbam aluerit. Sed quid ſingulis iſtis inhæreo, quum tam ſacri ſcriptores, quàm prophani

philoſophi,ex illis D. Auguſtinus, ex his Haly-abbas Arabs non ignobilis, in barba præcipuũ decoris & ornamenti argumentum eſſe prodiderint.Ita Cynicus Luciani eodem in loco ponit,& barbam uiro demere,& leoni tondere iubam,detracto uidelicet utriq; peculiari ſuo decore.Chryſippus (cuius teſtimonio non ſemel in hoc libro utimur)ab honeſti ratione excludi barbæ nutritionem non patitur,raſuram prorſus damnat. Quid multis uerbis opus eſt,quũ in confeſſo ſit,uirum eſſe imaginem Dei:neq; ſit controuerſum,uiri formam eſſe barbam.Certè quotquot nos protoplaſtæ Dei imaginem repræſentare & agnoſcimus & profitemur, citra ſummum piaculi crimen deponere barbam nõ poſſumus:ſin illud inficiamur,ac pro ludo duci mus,liberè etiam euiremur.Quocirca graues uiri & literati,qui eruditione cultuq; ingenij reliquos antecellunt,quotquot Reip.habenas moderantur,& ciuilia obeunt munera, deradi ſibi barbam nulli patiantur:illi quidem philoſophię germanam ſemper & eruditionis teſtem habitam:hi uerò,ut maximum autoritatis (qua præcipuè magiſtratui in continendis in officio ciuibus opus eſt)adiumentum nutrituri. Multò his magis principum uirorum atq; magnatum intereſt, barbam ſummittere, & illæſam conſeruare,quòd auguſtam maieſtatem deceat, imperij dignitatem ſtabiliat, & decentem reuerentiam popularium animis inijciat:quem in modũ Virgilianus Iupiter barba propexa totum nutu tremefacit

*Lib. 4. de honeſto.*

mefacit

mefacit Olympum. Huc adde, tanto contentiore ſtudio alendæ barbæ patrocinium tueri debere in uniuerſum omnes, quãto diſsimiliores cupimus eſſe prodigioſi illius ac diſſolutiſsimi Sardanapali, nuſquam quàm in morte uiri, quem Cteſias in tertio rerum Perſicarum eraſa barba ac pumice læuigata inter mulierum greges delituiſſe, memoriæ mandauit, κατεξυρημένον τὸν πώγωνα, καὶ κατακεκισηρισμένον: quanto item Neronis, unius immaniſsimi terrarum omniũ portenti, qui, cùm ægrotantem inuiſiſſet officij gratia amita, dixiſſetq́; tum ſe haud ægrè mortem obituram, quum ille barbam poſuiſſet, illicò radi eam iuſsit: quiq; Iuuenales etiam ludos celebraſſe legitur deraſa ſibi barba, & aureo incluſa loculo, uti à Dione hiſtorico proditum eſt. Attamen raſuram licet in homine libero prorſus damnem, eſt tamen cur in morbis quibuſdam & capitis uitijs, ualetudinis ergò, permittẽda ſit, id quod ſanæ mentis nemo improbandum quoq; duxerit: quemadmodũ in area, quam alopeciam nominant, quotidie nouacula caput radere elegantiſsimus ſcriptor Cor. Celſus præcipit, cui & alij medici ſuffragãtur. Sic etiam fluentibus capillis ſæpe radendo ſuccurritur. Inde & Phrenitidi remedium quæritur. Vſqueadeo non ſine cauſa dixit Syneſius, quoſdam à capite ceu arce morborum funes depẽdêre. Enimuero iſtiuſmodi raſuram rigida inexorabilis neceſsitatis lex extundit aliquando, minus itaq; improbanda: haud perinde, uoluntaria. Nam quod literis prodidit

Herodotus, Aegyptios à pueris ſtatim radere ca pita, ut hac ratione compactiora, neque facilè ulli externæ iniuriæ obnoxia reddantur crania, ualetudinis reſpectum quendam habet. Quin & Demoſthenis græcæ eloquentiæ parentis ſtu dium, quamuis plus ſatis improbũ, ignominiæ macula uacare debet, imò meretur aliquam lau dem apud ſtudioſos, quòd adoleſcens etiamnũ ſolitus fuerit in ſpecum ſecedere, raſo capitis di- midio, ut prodeũdi in publicum pudore, literis incumberet melius: quod de eo ſcriptũ reliquit Plutarchus. Iſtud accuratioris diligentiæ exem- plum nõ minus certè gloriæ promeretur, quàm laudabile pernoctis lucernę crimen eidem à Py thea quodam obiectũ, neq; indignum ad quod ſe compararet ſtudioſus iuuenis, qui perfugiũ aliud non uideret, aut remedium uitandi Sire- naea naufragia, aliaq; à literis auocamenta. Op- ponent hoc loco tetrici noſtri Catones, D. Pau- li religionis noſtræ diligentiſsimi aſſertoris ac
*Actor. 21.* propagatoris factum, qui raſo capite expiatus templum adit: at iſti conſiderent quæſo quo ſco po illud fecerit, nempe ut falſam Iudaicæ gentis opinionem de eo conceptam deſtrueret, dicti- tantis ſubuerti ab ipſo & peſſundari legem: pro inde cum Nazaræis ſimul & radi, & expiationis tempus obſeruare, uelut ex illis unus, inſtituit, ſuam ut illis fidem probaret, exempto offenſio- nis animorum ſcrupulo. Adijcient ijdem & Na zaræorum inſtitutum, ſemel atq; iterum à nobis iam repetitum, qui intactum antea capillitium,
poſt

poſt magnam uitæ continentiam radebant, ſacrificijq́; igne adolebant:at illi nouaculæ uſu abſtinebant,cæſariemq́; alebant uotiuam, in ſtatũ quoddam luſtrationis tempus, quo ea conſecranda erat ſemel: neque enim toties iteratam legimus. Obijcient alij philoſophicum barbitium,nuſquam non grauiter exagitatum atque deſpectum:at philoſophorum grex ille non ob barbam ſolùm,ſed propter intempeſtiuum eius colendæ ſtudium in demulcendo & ſummitten do ridetur,ut qui ne minimam quidẽ præſegminis portiunculam truncari ſibi,quantiuis paſſuri fuerint,eo facto ſapientiæ quoq; parte fraudatum iri ſe rati,qui barba ſapientiam æſtimabãt: unde factum eſt,quòd Cicero frigidos quoſdã & ἀδιπολάως philoſophantes,barba tenus philoſophos nuncupat.Eodem ſpectat Horatij morſus,Sapientem paſcere barbam. Hinc natum illuſorium illud Epigramma, *Lib.2.ſermo.*

*εἰ τὸ τρέφειν πώγωνα δοκεῖ σοφίαν περιποιεῖν,*
*καὶ τράγος εὐπώγων εὔστολός ἐστι Πλάτων.*
*Reddere ſi ualeat ſapientem barba profunda,*
*Eſſe potes doctus barbiger hirce Plato.*

Ita Epicraten oratorem *σακεσφόρον* appellarunt Athenienſes ſcommatibus nobiles,quòd clypei loco promiſſam gereret barbã,puſillus alioquin homũcio.Sed quid ad nos iſtęc?nõ herclè plus, quàm quod Alexãder Macedo barbã exercitui deradi ſub pugnam in Arbelis imperauit,uelut anſam hoſti ad prehendendum facilem:quod haud deteriore iure fieri potuit,quàm quod idẽ

Macedo calceamentorũ ligulas detraxit, quum iĳs impeditus in uinea procubuiſſet. Tametſi nõ ſit ueriſimile aut raſum fuiſſe exercitũ omnẽ, aut fieri hoc etiã potuiſſe, ut in procinctu iam ſtanti militi otium fuerit ad præbendũ tonſoribus mentum, ne dicam nunc tanto exercitui impares numero ſufficere nequiuiſſe tonſores: quin potius uidetur innuere uoluiſſe eo dicto, nihil tum fuiſſe reliquum, niſi ut militem inſtructum & paratum pugnę, irritet hoſtis in ſuum exitiũ, haud aliter, quàm ſi quis leoni iubã reſecare tentet. Porrò ad raſuram pertinent, aut ſaltem ſub eadem claſſe recẽſeri poſſunt, reliqui ſuperius à me enumerati modi, qui continent trahendi digitis capilli munus, quod depilatrices (παρατιλ-τρίας nominat Philoſtratus) obibant, & quod per uolſellas (μαδιστήρια appellant nonnulli, Aegineta τριχολαβίδας & τριχολάβια) fiebat, inſtrumẽta ad prehendendos ducendosq́; pilos comparata, unde & nomen illis. atq; extat prouerbium in parum uiros, à Varrone repetitum, Volſellis pugnant, non gladiĳs. Eſt & tertium, quod per medicamenta deglabrantia fiebat, quæ & Pſilothra & Dropaces illis dicta, atq; ex auripigmento & uiua calce concinnata, ad exurendam depaſcendamq́; genitalem pilorũ materiam, Paris Pãtomimus (qui Domitiano fuit in delitiĳs) alĳq́; excogitarunt, & à medicorũ filĳs peti poſſunt. Præterea picationes & uiſci reſinæq́; uſus cinædis familiaris, & à Satyrographo ſatis acerbè ſuggillatus, huc ſpectat: clarè etenim Iuuena-
lis

lis pathicos depilari ſolitos teſtatur uiſco cum reſina & cera, quò nitidiores redderentur, ubi Næuolo cinædo exprobrat horridam pilorum ſuffruticantium ſyluam: Saty.9.

*Nullus, inquit, tota nitor in cute, qualem*
*Præſtabat calidi circumlita faſcia uiſci.*

Idem & Martialis non uno in loco affirmat, Lib.12.Epig. apud quem & ſummœniana ſcorta pilătur. Meminit & Alexis Comicus alicubi his uerbis:

*Πιττοκοπούμενον τίν' ἢ ξυρούμενον ὁρᾷς.*
*Raſum'ne quempiam pice'ue læuem uides?*

duos frugiperdas eiuſdem farinæ homines, raſum & pice extritum deſignans. Quin & Pliniũ lib.14.cap.20. pudet confiteri maximũ ſua tempeſtate picis honorem fuiſſe in euellendis uirorum corporibus pilis. Clemens Alexandrinus lib.3. pædagogi, acerbè increpat effœminatos, *οἳ σφᾶς καταπιττοῦσιν, καὶ τὰς θρίχας τοῖς ἀνασπῶσι παντὰ τρόπον παρέχουσιν*, qui ſeipſos picant, pilosq́ue quouis tandem modo uellendos præbent. Ibidem indignè fert quòd totæ urbes ſuo tempore abundarent hominibus qui picandi, radendi, uellendiq́ue officia profiterẽtur. Et Fabius lib.8. uulſa corpora fœdiſsima nuncupat. Theopompus in quadrageſimotertio hiſtoriarum, Tyrrhenos occidentales omnes publicis in officinis in eum uſum paratis, radi, & picatos uelli, autor eſt. Inſectatur grauiter Artemonem illum uerſatilem Anacreon, quòd coma barbaq́ue eſſet uulſa, *κόμην πώγωνα τ' ἐκτετιλμένος*. Inuehitur acriter Seneca in quoſdam, quibus apud tonſorem multę

horæ tranſmittunt,dum decerpitur,ſi quid pro xima nocte ſuccreuerit,dum de ſingulis capillis in conſilium itur,dum aut diſiecta coma reſtitui tur,aut deficiens hinc inde in frontem compellitur,quos parum uiros innuit. Scopeliano ſophiſtę diſertiſsimo obiectum fuit,quòd daret ſe picationi & depilatricibus, ὡς ἐκδεδωκὼς ἑαυτὸν πίττῃ καὶ παρατιλτρίαις, teſte Philoſtrato. Ephori Lacedæmonij morum quidam cenſores, iuſsi fuerunt aliquãdo edicto promulgare, ne in balnea inferretur pix,utq; eiectis depilatricibus,ad priſtinam temperantiã reuocarentur omnia, ut in Suidæ collectaneis lectum eſt. Cyzicenos quoq; uelli ſolere indicat prouerbiũ, Tinctura Cyzicena,de ineluibilis turpitudinis nota dictũ, διὰ τὸ τίλμα,ut Etymologici autor annotat. Eſt & apud Lucianũ iocus alumni ad Celeripedẽ Podalirij filium,podagram,qua diſcruciabatur, inficiantem,

Lib.1. de Soph. uitis.

ὁ καθήμενος
Πώγωνα τίλλει κουρέων ὑπ' ὠλέναις. id eſt:
*Vel deſidens, Euelle barbam ſub tonſorum brachijs.*

Quum admonere uellet, ut curſu malum diſſimularet, aut pateretur ſibi remedium adhiberi. Quem locum perperàm intellectum ita reddidit Alexander Braſsicanus,Barbam ne uelle à puerorum ulnis, & ueluti prouerbialem, pro fruſtraneo labore interpretatur. Bionis dictum eſt allegoricum apud Senecam, Non minus moleſtum eſſe caluis, quàm comatis, pilos uelli: uolentis (ut puto) innuere, tantundem uulneris accipere tenuioris fortunæ hominem è ia-

è iactura exigua, quantum locupletem in magnarum facultatum carptu. Accedit huc, quòd effrenis quorundam petulantia, ſtultè uariare raſuram aut neutiquam ignominioſum duxit, aut ſanè præ libidine maculam infamiæ, ſi qua aſpergi poſſent, neglexit: inter quos anteſignanus fuerit Iulius Cæſar, quem in cura corporis moroſius ſe geſsiſſe, Suetonij claſsici ſcriptoris teſtimonio conſtat, uſqueadeo, ut & tonderi ac radi ſe, atque inſuper etiam uelli ad opprobrium uſque paſſus fuerit. Otho quoque Syluius animoſiſsimus Imperator faciem quotidie raſitaſſe, corpusq́ꝫ uulſiſſe mulieroſius, ab eodem autore memoratur. Martialis iocatur ſalſe plus ſatis in quendam:

*Pars maxillarum tonſa eſt tibi, pars tibi raſa eſt,*
*Pars uulſa eſt, unum quis putet eſſe caput?*

Nō ſunt hinc excludendi Maxies populi, quos dextram capitis partem capillatam geſsiſſe, lęuã raſiſſe, ueterum monumẽta prodidere. Eodem ueniunt Euboënſes, qui ſinciput radebant, occipitium comatũ relinquentes: unde apud Homerum in Bœotia ὄπιθεν κομῶντες audiunt:

τῷ δ' ἅμ' ἄβαντες ἕποντο θοοὶ, ὄπιθεν κομόωντες.
*Criniti retro atq; agiles comitantur Abantes.*

quod Statiũ quoqꝫ non latuit, qui de illis ita:

*Non ego Abantiadas in terga comantes.*

Pollux compoſita uoce ὀπισθοκόμας eoſdem appellat: quibus id tributum eſſe ob rei bellicæ pręſtantiam annotarunt ueteres, cuius rei occaſionẽ paucis perſtringã. Archemachus Euboicus

ſcripto prodidit Curetas incolas Chalcidis,aſsi
duis|prælijs agitatos,& de Lilantæo agro cum
finitimis decertantes, poſtquam ſemel correpti
crinibus(quorum alebant ea tempeſtate lætam
in ſincipite materiem)profligati fuiſſent,immu
tata conſuetudine, capillos in occipitio fouere
cœpiſſe,raſo ſyncipite:qua ſpecie uiſebantur a-
pud illos & Deorum ſimulachra. Rurſus eoſdẽ
uerſo ſolo in Aetoliam commigrantes,Acarna-
nas ab intonſis capitib.nominatos fuiſſe.Han-
nibal quoq; in Italiam exercitum ducens, muta-
tis ſæpius crinibus,à lubrica Gallorum fide ſeſe
uindicaſſe legitur:quod non putarim aliter acci
piendum,quàm quòd nunc comatus,nunc ton
ſus raſusq́;,aut aſcititijs crinib. eos fefellerit.Ha
ctenus de raſura,eoq́; facientibus abundè mul-
ta:nunc ad tondendi rationẽ, proximo ordine
aſſequentẽ,quę hoc ipſum quale quale ſit inge-
nij rudimentũ à nobis expreſsit, accingamur, ſi
prius nõnulla de comę nutritione perſtrinxero.

De nutritione Comæ. Cap. III.

COmptus capillitij abſolutè conſiſtit in eo
uel alendo,uel tondendo,id quod à Stra-
bone dictum eſt totidem penè uerbis : ἁ-
πλῶς ἢ ἡ περὶ τὰς κόμας φιλοτεχνία συνέστηκε περί τε θρέ-
ψιν, καὶ κουρὰν τριχός. Vtrũq; in comam incurrit.Sed
alteram partem,quæ illam tollit,plenius execu-
ti ſumus:nunc repugnantem huic prouinciam
(ne quid indictum,quod huc pertineat, omitta
tur)attingere tempeſtiuum uidetur:ea uerò pro
mittendi alendiq́; capillitij (quod &ſummittere
crinem

crinem Tacitus, Suetonius, & ſubmittere capillum Plinius dixerũt) ſtudium tuetur & tractat: qua in parte includitur etiam comæ encomium quod eloquentiſsimus Dion Pruſiæus, cui ab aureo ore cognomen dedit facũdia, & in aureo curru triumphare cum Traiano dedit exiſtimatio, ſcripſiſſe cõmemoratur. quanquã quid amplius, quid'ue diſertius dici potuit à Rhetore, quàm quod D. Ambroſius ſuccinctè in hæc uerba extulit: Comam eſſe reuerendam in ſenibus, uenerandam in ſacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adoleſcẽtibus, comptam in mulieribus, dulcẽ in pueris: quibus uerbis ſummatim complexus eſt fermè, quicquid dici poſſit de re cuiuis ætati, ſexui, conditioni congrua. At quod hic uerbo tenus præſtitit, iſtud re ipſa Lycij teſtatum uoluere, tanti comam facientes, ut ne dubitarint quidem æs ſoluere mulctæ nomine Mauſolo Cariæ regi, quò liberis eſſe & immunibus liceret à legis imperio, quæ criniũ tondendorum neceſsitatem proponebat, uti refert Ariſtoteles in Oeconomicis: quam legem Condalus regis præfectus, commentus fuerat, ut ὑπὲρ κεφαλαίου, hoc eſt, congiarium eliceret. Galliæ à comæ ſtudio, uel, ut Plinij uerbis dicam, ab intonſis capitibus Comatæ nomen fuit. Ligures Ciſalpinæ Galliæ populos Capillatos nominatim recenſet Plinius: & ſuffragatur Lucanus in primo Pharſaliæ, quos belli ciuilis tempore tonſos fuiſſe memorat, utpote in ſeruitutem redactos, his uerſibus:

*Dion Chryſoſtomus.*

*Lib. 6. Hexaemeron.*

*Gentes capillatæ.*

*Lib. 2.*

*Et nunc tonſe Ligur, quondam per colla decora*
*Crinibus effuſis toti prælate Comatæ.*

Apud Getas Capillati dicti publicis etiam carminibus celebrabantur, Iornande teſte. Capillatos Celtiberos nominat Catullus. Cæſar in Commentarijs, Britannos capillo prolixo fuiſſe eſt autor. Solinus Indis quoque promiſſam cæſariem tribuit. Parthos βαθυπλοκάμους ob prolixos crines appellat Oppianus in Cynegeticis.
Lib. 23. Perſas longis capillis hirſutos tradit Marcellinus. Apud Homerum exercitus Græcorum uniuerſus καρηκομόωντας, id eſt, comati audiunt. Apud Aegyptios conſuetudo inoleuerat, ut peregrinantes, quoad domum reuerterentur, comas nutrirent, ab Oſyride ſumpta, qui toto peregrinationis ſuæ tempore capillum non antè poſuerit, quàm in patriam rediſſet. Seneca ſcribit Parthorum eſſe capillum effundere, Germanorum iungere, Scytharum ſpargere. Aethiopes τιθλωόκομον γένος, uelut comæ nutritiã gentem appellat Tragœdia. Thracas ἀκροκόμους uo-
Iliad. 4. cat Homerus, hoc eſt, ut interpretantur nonnulli, in ſummo capite comantes, neque promiſſam crinium ſyluam alentes, ſed ad iuſtum & mediũ quendam ſtatum crinitos, ut eo loco annotat doctiſsimus Euſtathius. Spartani quoque comam nutriuiſſe leguntur, quam præſens adituri periculũ, teſte Herodoto, pectere ſolebant: unde eſt, quòd treceti illi, qui cum uniuerſo Perſarũ exercitu, duce Leonida, infeſsis Thermopylarũ anguſtijs conflixere ſtrenuè, ædita in

gentī

genti ſtrage hoſtium, ante prælium in comenda cæſarie occupati fuiſſe perhibentur: quę res primò deſpecta Perſis, mox in ipſo prælio in miraculum fuit conuerſa, ac tantũ non in luctũ. Contrà Lacęnis comam promittere negat licere Heraclides. Hactenus ferè gentium nomina recenſuimus, quibus capillatis eſſe concedunt autorum teſtimonia: nunc deorum hominumq́ʒ genera & priuatas quaſdam perſonas ſummatim detaleabimus. Deas nanqʒ ſoluta coma & per terga fluente (quam ἐπίσειστον κόμην quaſi uentilantem & concuſſam dixit Lucianus) reuerebãtur priſci mortales. Sic Horis, quæ præſtites deæ anni temporum habebantur, ἐλευθερίαν ἀφεῖτω κόμης, id eſt, liberam laxamq́ʒ comam tribuit apud Philoſtratum uetus pictura. Charites καλλικόμους, id eſt, pulchricomas celebrat Steſichorus, & eodem epitheto Muſas Simonides Lyricus. Pleiadas idem ἰοπλοκάμους à uiolaceo crinium colore, & Maiam Mercurij matrem εὐπλόκαμον dicit. Venerem βαθυπλόκαμον capillatam Apollonius Rhodius: Iſidem Deam ſolutis crinibus λυσίκομον canit fabuloſa uetuſtas. Homerus & Phidias ſtatuarius comam Ioui diuiduam tribuunt, qua totum tremefacit Olympum; maieſtatis ſcilicet plenã. Neptunus audit κυανοχαίτης, cœrulea cęſarie ſpectabilis. Bacchus intonſus longos amat crines: neqʒ contentus capillorum ſylua, etiam hederæ ſerto comat. Apollo ἀκερσεκόμης, & Pindaro ἀκειρεκόμας, intonſus, item κυρσοφόρος, crinitus Latinis uatibus nominatur:

*Dij criniti.*

cui propterea ἄλυτον πλόκον, id eſt, ſolutam & flu
entem cæſariẽ tribuit Chriſtodorus Thebanus
poëta. Pan φριξοκόμας ab Anyte poëtria, quaſi hor
ridus coma nuncupatur. Aeſculapius comatus
dicitur, atq; ea ſpecie in Epidauro colebat. Iam
*Sacerdotes comati.* uerò & deorum ſacerdotes promiſsis depexiſq;
& barba & cæſarie uenerata eſt antiquitas, quod
(ut de alijs taceam) ex Heliodoro colligere eſt,
non deteriore iure, quàm & ipſa numina qui-
bus operabantur. Mænades in Orgijs, effuſis ſo
lutiſq; crinium ſpiris uagabundæ diſcurſabant:
quod in fœminis non patitur Nazianzenus, ut
ſparſam hinc inde comam & ad auræ ſibilũ uen
*Reges Comati.* tilantem ferant. Succedunt ſacrificis reges, qui-
bus apud Frãcos ſolis licebat eſſe intonſis: hinc
enim præcipuum regiæ dignitatis decus ſpecta
batur, tonſis cæteris ſubditis omnibus, teſtante
hoc Agathia. Ita Clodionem Pharamundi filiũ
Francorum regem cognomento Comatum in
Gallicis annalibus recenſet Paulus Aemylius.
Traiano optimo principi (cui princeps quoq; lo
cus debebatur) crinium promiſsio nomen de-
diſſe uidetur: dictus enim Vlpius Traianus Cri-
nitus Eutropio teſte. Recenſetur & à Flauio Vo
piſco Vlpius quidã Crinitus dux Illyriciani &
Thracij limitis ſub Aurelio Imperat. Scipionem
maiorem eximiæ autoritatis uirum Maſiniſſæ
*Lib. 8. belli punici.* obuium adornabat, inquit T. Liuius, promiſſa
cæſaries. Cyclopem pingit Philoſtratus χαίτην
ἀνασείοντα ὀρθὴν, καὶ ἀμφιλαφῆ, πίτυος δίκην: hoc eſt,
iactantem rectos crines & patulos pinus in mo
rem.

rem. Achillæas comas ut prolixas denſasq; celebrat Martialis, de Menogene paraſito loquens, qui dum palpatur, pro exigui incrementi & raris capillis, aiebat ſe Achillæas diſpoſuiſſe comas. quod minimè ambiguè extat apud Philoſtratum Heroicis, de Achille ſic ſcribentem: τὴν μὲν δὴ κόμην ἀμφιλαφῆ αὐτῷ φησὶν εἶναι, καὶ χρυσοῦ ἡδίω, καὶ εὐσχήμονα, ὅπῃ καὶ ὅπως κινοίη αὐτὴν ἢ ἄνεμος, ἢ αὐτός. hoc eſt, comam illi attribuit ſpiſſam & utraque manu prehenſibilem, auro uenuſtiorem gratioremq;, quocunq; aut utcunq; agitaretur uel à uēto uel ab ipſo. Idem rurſus alio loco ſparſam & prolixam cæſariem illi iam tum iuueni addit, ἐπισκιώσιον τι καὶ θυμοειδὲς φρύαγμα, uelut umbraculum quoddam frontis, & magni animi, quò ferociat magis, incitamentum. Mezentium deſcribit Virgilius ſanguine turpantem comptos de more capillos, quòd antiquo more receptū fuiſſet, uiros iuxtà ac mulieres cōponere crines, ut ibi annotat Seruius. Euphorbus Gratiarū cincinnis ſimiles habuiſſe capillos ab Homero prędicatur, tales enim in interfecto deplorat, quam ob cauſam ὀρασιπλόκαμος à Zeze nuncupatur, ut qui ſolitus fuerit auri ramenta implicare cirrato capillitio. Idem Zethin & Calain Boreę filios ἀβροκόμας ob capillitij delicias nominat. Abſalon Dauidis illius beati filius mortales omnes comæ decore ſuperaſſe creditus eſt: unde prouerbiale illud in Zezis Iſacij omnigena hiſtoria, καὶ τὸν ἀβεσαλὼν αὐτὸν εἰς βόστρυχον νικῶντες. id eſt, Comæ uenuſtate uel ipſum Abſalona uincentes, Niſi &

Lib. 12.

Pterelai aureas comas miſſas hoc loco facio, ne eadem bis dicamus, quòd de illis paulò pòſt ſit ſcribendum. Empedocli Agrigentino *βαθεῖαν κόμην*, id eſt, profundam comam, ex Phauorini teſtimonio tribuit Laërtius Diogenes. Prolixam quoque cæſariem nutriuiſſe traditur philoſophus idem & magus Apollonius Tyanæus. Deniq; ut huic capiti colophonẽ imponamus, adſcribenda huc ueniunt & Philoſtrati uerba, quibus comæ decorem cõmendat, ex quadam ipſius epiſtola: Κεφαλὴ γὰρ, inquit, *αὐθοῦσα, ἡδίων πολὺ τοῦ τῆς Ἀθηνᾶς φυτοῦ, ἐπείπερ γε δεῖ καὶ ταύτην τὴν ἀκρόπολιν μὴ ψιλὴν ὁρᾶσθαι, μηδὲ ἀκόσμητον.* Latinè ſonant ita: Caput crinibus luxurians, amœnius eſt longè Palladis germine: hanc enim arcem minimè omniũ glabram atq; incomptã decet conſpici.

De inutili comæ alendæ ſtudio, quodq; præſtet cæduam crinium ſyluam tondendo reſecare.

Cap. IIII.

CAput ſenſuum rationisq; arcem, ac princeps quoddam animę facultatis ſacrariũ, (*ἡγεμονικὸν* dicunt Philoſophi) fœcundo pilorum plantario conſeuit communis parens Natura, partim ut affluxus humorũ ſubrepentium nonnihil ebiberent, partim ut eo uelamine aduerſus aëris iniurias & animalculorum aculeos uteretur. Deinde & ſuperciliorum piloſo honore faciem ueſtiuit ad ornatum, ac ueluti ſuggrundis quibuſdam extantibus, aut uallo, oculis proſpexit eadem, aduerſus exiguorum corpu-

*Galenus li. 11. de uſu part.*

corpuſculorum incurſus. Noluit tamen illa ceu irrefragabili edicto ſancire ſempiternã permittendorũ crinium luxuriẽ & incoërcitam, quin pro arbitrio reſecare liceret & ad iuſtam moderationem reuocare ſuperfluam illam & recrementitiam ſobolem, haud deteriore iure, quàm & unguium præſegmina truncamus, ne in odio ſam γρύπωσιν, ac falcatam curuitatem exeant. Vitis ſarmenta quæ ſe nimis læte profundunt, falce putamus: pampinos in frondoſioribus uineis defringimus: in fruticibus, plantis, herbis, rebus denique omnibus, luxuriem compeſcimus: excreſcentes carnis moles medicamentis domamus, cauterijs obruimus, ferro an cidimus: ecquid dubitamus improficuam crinium materiam tollere, atque liberè coërcere? Qua in cauſa ſi quis expẽſius ad Critolai bilan cem examinet omnia, aut more ſaltem Areopagitarũ citra affectus iudicet, is facilè inuenier, ſtudium nutriendæ comæ non inutile modò eſſe, uile ac ferum, ſolosq; cùm pueros tum fœminas decere, uerumetiam ſeruile, ignominioſum, ſupercilij faſtusq; plenum eſſe, ac mollitiei nota ſeculis omnibus, in uiris infame fuiſſe: contrà tonſuram decoram, cultuique corporis neceſſariam, libero animanti & politico, homini uidelicet, propriam, ſalubrem, uirilitatis denique argumento honorificam eſſe habitam. At ne quis ex iure manu conſertum me uelle iſtud arbitretur, & dextra laudatæ ubique antiquitatis opinione, & locuplete auto-

rum teſtimonio, ueritatisq́ ipſius nudæ comprobatione aſtruere conabimur, faceſſat interim liuor. Nam quorſum, aut ad quem tandem uſum ſuperflua capillitij ſeges alenda ſit, quid præſtantis emolumenti adferat, non uideo, niſi fortaſsis lendium, atq; animalculorum (quibus à pedum multitudine nomen eſt) prouentū beneficij loco ponere uelimus, aut uuidos ſudores in furfuracea corpuſcula concreſcentes, & ſordium copiā lucro apponamus, more Hybernorum, quę gens, ut eſt ab omni humano cultu longè alieniſsima, uix aliū capillitij uſum agnoſcit, quàm ad detergendas manus à pinguibus cœnæ ſordibus, cæteraq́ omni illuuie: qua de cauſa ingentes concretorum crinium ſpiras alunt in humeros uſq; dependulas, quibus uice mantilium diffluentes pinguedine ciboq́ digitos ſolent inijcere, eoq́ pacto extergere. Alioqui ut quidq; uiliſsimum eſt, aut ueneno armatur letali, aut ferum & immite cultum fugit, ita fermè pilis horret. θριχίας uilis piſciculus, quem Sardā Latini dicunt, nomē habet à pilari exilitate. Lendes qui pilos erodunt, θριχοφάκται & θριχοβρῶτοι, quaſi piliuori, nō abſq; uilitatis nota, Gręcis dicuntur: quomodo apud Ariſtophanem abiectè concinnatrices crinium, lendium inſtar, corroſiſſe ſibi uerticem deplorat quidam, θριχοβόστρυχας alluſorio uocabulo nuncupans: ſic enim ait,

Ἀλλ᾽ αἱ θριχοβόστρυχοι τ᾽ λόφον μου κατέφαγον.

Quin & in cōtemptus indicium, de lana (quod aiunt) caprina diſceptare, prouerbiali ſchemate

*Comæ alimonia inutilis, uilis, & fera.*

te τριχολογεῖν dixerunt Græci. Rurſus uſitata illa omnibus penè nationibus, Latinis autorib. uel receptiſsima hyperbole, Ne pili quidem facio, abundè declarat, quàm abiecta & uilis res ſit capillus. Imò ortus ipſe capillorū uilitati facilè atteſtatur ſuæ: nam è fumido craſſoq; uapore exiſtunt, ſiccißimi pariter & frigidiſsimi ex omnibus humani corporis partibus, ſi Galeni autoritate ſtabimus: ac propterea mortuum quiddam & inanime præferentes, quippe ſiccitate & frigore, in quibus mors conſiſtit, illi affines, & qui libenter in defunctis corporibus creſcūt, quod ipſum non inficiatur doctiſsimus Ariſtoteles. cui fidem facit & Aegyptiorū factum, qui è cadaueribus cute tenus eraſis, inſequēte anno comam barbamq; erupiſſe obſeruarunt, quemadmodum & quotidiana experimēta atteſtantur: uereq; dixiſſe putatur Syneſius, τρίχες, inquiens, κἂν τοῖς ζῶσιν εἰσὶ νεκρόν. hoc eſt: Crines etiam in uiuis mortuum quiddam ſunt. Quid quòd bruta animātia rationis expertia, pilis ueſtita, ſolo homine præ cæteris læui, certo naturæ conſilio uidemus? Præterea à ſuperfluo comę onere, dęmonum quoddam genus tenebricoſum, & materiæ mancipatum, τριχίωνας dictum (quos & ὀνοκενταύρους nominant) quaſi pilanos nomines. Hiſtrix & Echini ſetarum iacula crinium uice erigunt, unde ὀξυκόμους uelut acutis comis infeſtos epitheto uocat Oppianus. Scolopendra, uenenatus uermis, totus pilis obſitus eſt. Lupus immitis ac ſubdola fera, horrida & cinericea pilo-

rum ſylua riget. Aper rectis horret ſetis, hiſpidus idcirco Statio dictus. Apud Virgilium in quarto, pubentes, hoc eſt, piloſas ſeu lanuginoſas herbas ad ueneficium exquirit ſcelerata maga: ſic enim locum illum intelligo: nec enim placet uiridiores cum Seruio exponere. Gorgonis illius, quæ ſolo aſpectu ſaxeos reddebat homines, os crinitū anguibus legimus. Cilices, immane genus & piratica uiuens, intonſi Tibullo dicuntur. Getas nationem barbaram ac truculen-

*Lib. Metam. 13.* tam, hirſutos intonſoſq; appellat Naſo. Idem Polyphemo rigidis ſetis denſum corpus horrere ſcribit. Auſonius Philonem quendam ruſticanum hominem deſcribens, horrere capillis aſperis, non aliter atq; marinū echinū dicit. Caligulę orbis portento hirſutū corpus tribuit hiſtoriæ fides, quo forte prætereunte, capræ nomē, quauis tandē de cauſa citatū, exitio erat illi, qui nominaſſet, quòd ea quoq; hirta ſit. Orpheus Gigantes Iouē regno detrudere affectantes, uaſtos & immanes homines comatos prodidit eo uerſu:

*Τιτῆνές τε κομῆται ὑπέρβιον ἦτορ ἔχοντες.* id eſt:

*Titaneſq; comati immania corda ferentes.*

Indorum populos efferos quidem illos, & ſolitudine commercijſq; iure denegato immites, unguibus nunquā reciſis, & hirſutis intonſiſq; co-

*Lib. 9.* mis aſperos damnat Q. Curtius Rufus. Luſitanos quoq; qui in montibus horridā & incultam uitam humi ferarū ritu ſtrati degebant, profun-

*Comæ alimonia puerilis.* dam comā nutrire ſolitos ſcribit Strabo. Deinceps quòd pueros ſolos deceat, & uirgines pariter

cum

cum mulierũ grege, coma, non itidem uiros, teſtantur clariſsimè poëtę, qui abſolutè capillatos appellant pueros: ueluti Martialis ibi: Lib.5.Epigr.

*Et pædagogo non iubente laſciui*
*Parère gaudent uillico capillati.*

Idem uenuſtè pueros nominat crinitã turbam, & ludimagiſtrum crinitæ turbæ pædagogũ. Sic Perſius cirratos nominans pueros intelligit. Rurſus Martialis imprecatur Theſtilo puero, ut iam adultus nihilominus ametur, depoſitis ſcilicet capillis: nam quòd huic idẽ ſit ponere capillos, & ſumere togam uirilẽ, paulò pòſt dicemus. Philoſtratus delicatũ adoleſcentulũ, qui ſibi ipſe capillos truncauerat, ſuò ipſius capiti iniurium nominat, quòd uoluntario uulnere uernũ illũ pueritiæ decorẽ reſecuerat. Smerden, Samij tyranni Polycratis delitias, impenſius carmine laudatũ, in ſuum amorẽ traxerat Anacreon Teius poëta: re intellecta riualis, ut poëtam pungeret, puero præcindi comam imperauit, teſte Aeliano: quod diſsimulans poëta, culpam in puerum tranſtulit, ferocẽ fuiſſe dictitans & proteruum, qui in ſuam ipſe cæſariem manus flagitioſè armarit. Menander inducit Polemonẽ quendam moroſum ac difficilẽ hominem puellæ capillos in ira præcídere: eundem, ubi ad ſe rediſſet, humi ſtratum, agnitam culpam pluribus uerbis proſequi: quò alluſit græcum epigramma, quod lib.7.extat: Lib.9.uariæ hiſtoriæ.

*En Polemona trucem, docti quem ſcena Menandri*
*Tondentem inducit uirgini ab ore comas,*

*Expreſsit iunior Polemon, dum audace Rhodanthes*
*Aggreditur cirros depopulare manu.*

Commendat & Tibullus in puellari forma prolixos crines: & Martialis requirit in [redacted]; ut molles comæ flagellẽt colla: ſic τανυέθειραν Semelen à promiſsi capillitij ornatu celebrat Pindarus. Theſeus Athenas ueniẽs ignotus omnibus, quòd comam haberet decorè plexam, à fabris tignarijs, Delphinij Apollinis fano tectum imponentibus, dicterio iſto fuit exceptus, Παρθένος ἐν ὥρᾳ γάμου πλανᾶται μόνη. id eſt: Virgo matura uiro oberrat ſola: nimirum in iuuene muliebrem cultum notantibus meritò illis. E diuerſo apud Hyginium Agnodice uirgo quum præter legẽ medicinam addiſcere uellet, ut muliebribus uitijs opem ferret, capillos detondiſſe legitur, ut habitu uirili falleret. Diogenes Xeniadæ Corinthij liberos, quos erudiebat, tondere cæſariẽ iuſsit, ubi cæteri pueri ad formæ cõmendationem alerent. Non ſine cauſa Diogenes adoleſcenti cincinnato, qui quæſtiunculam intentarat, negauit reſponſurum ſe prius, quàm conſtaret, utrum mas eſſet an fœmina. Quomodo & in alium ſtudioſius ſeſe comentem inuectus fuit, dicens: Si ut uiris placeret, cultus ille inſtitueretur, ſpe ſua fruſtrari: ſin ut fœminis, ſceleratè agere. Profectò ſi rem preſsius examinemus, quorſum uirilis naturæ ſequeſtrẽ litem cum fœminea uel miſcebimus, uel mutabimus? Manicarum diuerſitas, panni color, capillitij ratio, ut olim, ita & nunc apud pleraſq; nationes herum à famulo, li-

berum

berũ à ſeruo diſtinguere ſolent: quid obſtabit, cur non & uiri à muliebri ſexu dinoſcamur? In omni animantium genere quolibet in ſexu Natura poſuit aliquã diſcriminis notam. In pauonum gente uerſicolores pennas & gemmeas admiramur, inter mares ſolos: at fœminæ nõ item pennarum uario decore pinguntur, ut eſt apud D. Ambroſium: ſic Phaſianis diuerſus color ſexus diſcretionem diſtinguit. Imò naturæ ipſius iudicium neutiquam ambiguũ eſt, quæ auctilis capillitij, uel ad talos uſq; promiſsi decus unicum fœminis indulſit, denegato barbę honore: in uiris aliam ſe oſtendit, in barbæ incremento, quàm cęſariei, liberalior. Conceſſerit itaq; illarũ glabritiæ pro ornamento prolixos capillos natura, uſus contorſerit: nos quò & cultu ſimus non minus diſsimiles, quàm ſumus ſexu, reſecemus illos. Neq; uerò par eſt magis, nos mentiri fœminas, quàm illas uiros: utrunq; turpiſsimi propudij loco ſemper habitũ fuiſſe, negare poteſt nemo. Libet propè exclamare cum D. Ambroſio: Ergò & pariant, ergo parturiant, qui nutriunt, qui criſpant comam, ſicut fœminæ. Cæterùm quòd ſeruile quiddam ſit coma, teſtãtur ſerui, qui libertate donandi capillos ponebant, ut nullæ ſordidi aut ſeruilis ſtatus reliquiæ extarẽt in eo, qui inæſtimabile illud dulciſsimæ libertatis pignus eſſet accepturus. Cicero in Piſone genas piloſas agreſtis ingenij argumentum tradu cit: at quòd dedecori fuerit ingenuum comam alere, oſtendit qui apud Lucianum ſic ait, ἡ κόμη

*Lib. 4. epiſt.*

*Seruilis comæ nutritio.*

καὶ εἰς τοὐπίσω ὁ πλόκαμος συνεσπαρμένος, οὐκ ἐλευθέριον φυσὶν αὐτὸν εἶναι. id eſt: coma & cincinnus retro ſparſus, haud ingenuę conditionis eſſe hominē loquitur. Plato ſtupidū, indoctū, & uecordē deſignans, ſeruiles in animo pilos habere dicit, ἔχων τὰς ἀνδραποδώδεις ἐπὶ τῆς ψυχῆς θρίχας. Sic & Pythagoricus Lyſis, ſpiſſum atq; hirſutum uepretum innaſci in illorum animis ait, qui non ritè & purè diſciplinis ſint inaugurati: in uituperiū uidelicet traxit, quod ad laudem conuertiſſe Homerus ab alijs malè iudicatur, ubi crinitum hirſutúmue pectus tribuit Achilli & Patroclo, metaphoricè quidem iſtud à denſitate conſiliorum in illis confertim ſe ſuggerentiū: nō quòd re ipſa piloſum habuerint cor, cuiuſmodi in Lyſandro & Ariſtomene Meſſenio, hiſtorię prodiderunt.

*Ignominioſa comæ nutritio.* At quòd probroſa uiro ſit coma, quodnā luculentius optemus teſtimoniū, quàm quod extat in hęc uerba D. Pauli elogium? An ne, inquit, *1. Cor. 11.* natura quidem ipſa hoc docet uos, quòd uiro ſi comatus fuerit, probro ſit: contrà mulieri ſi comata fuerit, decori ſit? eò quòd coma pro uelamine illi data ſit. Certè Ambroſius ait D. Paulum ſecundum legem extuliſſe illud, Quia uir ſi comam habuerit, ignominia eſt illi: prohibet enim, inquit, lex uirum eſſe comatum. Hinc Origenes ait Iobum tondentem caput facto præſtitiſſe, quod acerbius poſtea ab Apoſtolo intermінatum eſt uerbo, quòd uir ſi comam nutrierit, ignominia illi ſit. Et D. Hieronymus ſuper illud Paulinum, Vir non debet uelare caput ſuū: ergo inquit,

inquit, nec comã nutrire. Legitur & alio loco: Vir comam alere non debet, quum ſit imago & gloria Dei. Phocylides quoq;, cuius uerſus planè aurei diuinum mereq; Chriſtianum pectus ſpirant, eandem cum Paulino dicto extulit ſententiam, ubi negat maſculis alendos eſſe cincinnos, aut contorquendam cæſariem, præter uirilis ſexus decorum. Dein ſubijcit:

*ἄρσεσιν οὐκ ἐπέοικε κόμη, χλιδαὶ δὲ γυναιξί.*

*Cæſaries decet baud marem, ſed fœmina comptu Geſtiat.*

Ariſtophanes quoq; in Auibus, comę promiſſuram ignominiæ macula aſpergit, eo uerſu:

*ἐκόμων, ἐπείνων, ἐῤῥύπων, ἐσωκράτων.* id eſt:

*Comabant, eſuribant, ſquallebant, ſocratiſabant.*

quod in philoſophorum ſquallorem contorſit, qui uel ob parſimoniã comã ſummittebant: q̄d obijcit illis idẽ Comicus Nubibus, neminem eorum tonſum unquam ob parcitatẽ dictitans,

*ὧν ὑπὸ τῆς φειδωλίας ἀπεκείρατ᾽ οὐδεὶς πώποτε.*

Vel quod Flaccus innuit, eam alebant, ne ſimul cum criniũ unguiumq; præſegmine mutilarent aliquã ſapientiæ particulam per artus diffuſam. Quid, quòd & prouerbiali ſchemate *περικειρόμενον τοὺς πλοκάμους*, pro ludibrio habitũ dixit Lucianus? ut annotat Eraſmus, eò quòd cincinni aut tollendi aut alendi omnino ſint, in quibus forficula (quod nunc fit) circùm attondendis operę multũ ponere, infamię macula dignũ eſt. Comatũ in ſtadiũ prodire, ſibilos olim & poſticas ſannas merebat. Laërtius ex Phauorini omnigena hiſtoria ſcribit, Pythagorã quendã (plures enim

fuêre eo nomine) qui primus pugilatũ in artem redegit, à pueris exibilatũ fuiſſe & ſubſannatũ, eò quòd comatus in certaminis locũ, ubi uirili robore ſit opus, ingreſſus fuiſſet. Accedit ad hęc quòd apud ueteres effœminati & meritorij habiti fuere, quotquot impendio comã curabant, quod à Synesio eleganter expreſſum eſt ijs uerbis, *καθάπαξ οἱ θηλυδρίαι τριχοπλάσται πάντες εἰσίν*, in uniuerſum effœminati omnes capillorum concinnatores ſunt: è quo ludo Autoclides, Therſandri, Antimachi & Timarchi, molles & decantati cynædi prodierunt. Sic Plautus calamiſtratum cynædũ appellat. Quid, quòd & pictores, ſi quando pathicum depingebant aut adulterũ, comatum faciebant: quomodo Horatianum illud intelligi debet de Getarum uxoribus, quas negat nitido fidere adultero. Apud Philoſtratũ Antoninus Imperat. Alexandrum ſophiſtã mollem deſignans, comæ ſtudioſum illum uocat, unguentatum, dentesq́; lęuigantem. Apud Corinthios Cotyi deæ turpitudinis ara erat poſita, cui libidinoſi & calamiſtraturę ſtudioſi, ſuãq́; formam quæſtui proſtituentes, ſacra factitabãt, ſi Suidæ credimus. Vnde Cotyos thiaſotæ prouerbialiter Synesio dicuntur effœminati & profligatæ uitæ omnes, de quo in Miſcellaneis noſtris. Singularis uerò teſtimonij fidem facit uetus prouerbium, uel uerius oraculum, *οὐδεὶς κομήτης, ὅστις οὐ ψηνίζεται*: hoc eſt, ſi uerbum uerbo reddatur tectius propter obſcœnitatem: Nemo comatus, qui non præciditur. ità autem in doctiſsimis

mis Syneſij præſulis Ptolemaidos epiſtolis legitur, quanquam alibi Suidas ἀριστοφάνει citat: cuius ſenarij poſtremam dictionem ut & uocabulo & re ipſa obſcœnam exprimere nolens idem Syneſius in libello περὶ φαλάκρας, id eſt, de caluitio, ad reſonantiam ſenarij uerſus lege ſua cadentis, relegat non illepidè, cuius hæc ſunt uerba: οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ, τὸ δὲ ἀκροτελεύτιον αὐτὸς σὺ πρὸς τὴν ἠχὼ τοῦ τριμέτρου συνάρμοσον, οὐ γὰρ ἔγωγε φθέγξομαι τὸ δεινὸν ἐκεῖνο πρᾶγμα καὶ ὄνομα. quod ita ſonat Latinè, propter linguę gręcæ ignaros: Nemo comatus, qui non: at poſtremam uocem tu ipſe ad trimetri reſonantiam adapta, neq; enim efferam ego ſceleratam illam rem pariter & uocem. Pherecydes comato iuueni factus obuiam, pallio obducto uelauit oculos, morbum deſignans, atq; innuens, è cultu corporis pathicũ uideri. Hector Homericus Paridi obijcit probri loco ſtudium comendi capillitij, appellans eum κέρᾳ ἀγλαόν, id eſt, cæſarie nitentem: id quod Philoſtratus nõ diſsimulauit, ubi de Hectore ait in Heroicis: διαβέβληται δὲ, inquit, πρὸς τὸν Πάριν ὡς δειλόν, καὶ ἥττω τοῦ κομᾶν ἔδει. hoc eſt, inuectus eſt in Paridem, ut meticuloſum, & compturę ſtudio plus æquo deditũ. quin & Horatius comptos crines adulteri Paridis arſiſſe Helenam dicit. Cicero dicere ſolebat de Cæſare, ſe, quo minus crederet eum ad tyrannidẽ aſpirare, adduci capillorũ molliter fluentiũ argumento. Petronius quoq; Arbiter Satyricus poëta crines laxos inter luxus titulos recenſet, ubi ait:

*Scorta placent, fractiq; eneruí corpore greſſus,*
*Et laxi crines, & tot noua nomina ueſtis.*

Præterea Panas & Satyros ſuos libidinoſiſsimos, antiquitas finxit hiſpidos: & ſalaciſsima natio celebrantium Liberi patris Orgia fanatico curſu, comata erat. Poſtremò & uox illa ἀβυδοκόμας, apud Heſychium, ni fallor, mollitiē indicat, qua notatur is qui cadentes molliter crines alat: ſiquidem Abydeni delicati & molles olim audierunt, ut in Bœotiam Homeri annotat doctiſsimus Euſtathius: & alioqui Hermippus νεανικὴν κόμην illis tribuit: quod facit cur hanc lectionē amplectar magis, quàm ἀβυδοκώμας per ω, ut quidam legunt. Sic capronas pilos à fronte promiſſos libidinis indices rectè dixit Neſtor grammaticus.

*Faſtus rea comæ nutritio.* Quid dicam de faſtus argumento, quo comæ nutritionem inſimulant non temerè? ſed quam aſſequitur mox luctuoſa ærumna, uelut comes, quemadmodum ſponſioni præſtò ſolet eſſe noxa. Niſus Megarenſium rex, aurea, uel ut Pauſanias, purpurea cæſarie ſpectabilis memoratur: & Pterelaus rutila auri inſtar coma ſuperbus. Sed quid? ille truncato à Scylla filia (quæ amore Minois deperibat) fatali crine: hic inſidijs Comęthûs filiæ ſimiliter præſecta coma, uterq; regno exuitur. Idem documentū præbuerunt Zethus & Calais Boreadæ, quos præ faſtu nimio, uolaſſe etiam crinium remigio fabulatores non tacuere: ijdem poſtea oculis orbati ſuperbię pœnas dederunt. Abſalona quoq; illū omnibus ſeculis

culis notiſsimum, ad hoc intolerabilis ſuperbiæ exemplū, comæ nitor impulit, ut non dubitarit impia in patrem arma ſumere: itaq; dignū eo facſtu exitum nactus eſt, ut de refugo capillo ſublimem implicaret arbor, qui ad ſublime ſoliū ſcelerate aſpirauerat. Inſuper & aureos Meduſę crines ſuperbia mutauit in anguium flagella, ut ad noſtrī inſtitutionē loquuntur fabulæ. Deniq; quòd inanime quiddam & mortuum ſit coma, docet dictum ſuperius teſtimoniū de emortuis corporibus, quæ ſuo nomine, hoc eſt, morte dignam propaginē gignunt pariter & fouent alimēto infrugifero: docet itē quòd in phthiſi mortis germana, & ſimiliter in ſenecta leto uicina excreſcere pilos refert Plinius. Confirmat iſtud ipſum metus, qui ut eſt exanguis & mortis tantum non conſanguineus, ita ubi adeſt, cæſariem ſurrigit: unde à Sophocle ὀρθοκίρως φρίκη, hoc eſt, formido pilorum arrectrix eleganti epitheto dicitur: & ab Aeſchylo ὀρθόθριξ φόβος eodem ſenſu. propterea de pauido alibi inquit, θρὶξ δ᾽ ὀρθίας πλόκαμος ἵσταται. id eſt: Stat uillus recti capilli. & rerum naturæ peritiſsimus Maro, *Obſtupui, ſteteruntq; comæ.* Ouidius quoq; de ſeipſo in Faſtis:

*Mortuū quiddam coma.*

*Lib.11.*

*In Agamem.*

*In.7.ad Thebas.*

*Lib.1.*

*Extimui, ſenſiq; metu riguiſſe capillos.*

Et apud Homerū Iliad. ult. Priamo arrecti ſteterant crines ad uocē Mercurij. Nec minus acriter q̃ metus, ira immanis, bellua pilos facit inhorreſcere, ueluti in apris irā colligentib. obſeruare licet. Et Polemoni Laodicęo Sophiſtę natura bilioſiori, barbā & capitis pilos obrigeſcere

ac ſtare ſolitos, non aliter quàm ſolent leonum iubæ in ira, autor eſt Philoſtratus. Syneſij uerba hic diſertè apponã uice coronidis, quibus nullũ poteſt luculentius teſtimonium & explanatius inueniri, natiui ſcilicet crinium decoris: ea extãt in libello non ſemel citato περὶ φαλάκρας, quæ eo libentius adnoto, quòd is perquàm eruditus in publicum nondum exierit: τρίχες, inquit, ἀθέρες τινὲς εἰσι τοῦ ζώου, καὶ περικάρπια, παίγνια φύσεως, ὕλης ἀτελοῦς ἐξανθήματα. quę ut poſſum latinis auribus appendere conabor: Crines ſunt quiſquilię & glumę animantis, ac putamina quędam fructuum, naturæ ludibria, & imperfectæ materiæ ſuffrutices. I nũc & quiſquilijs iſtis, putaminibusq́ reiectitijs, ridiculè comatus incedito. At hercle iniquum fuerit in hoc nos luto hærere, quin modis omnibus inde eluctandũ, ualedictoq́ alendorũ criniũ ſtudio, tonſuræ opera danda, quę quòd in primis homini ſit propria, demonſtratione non indiget, clareq́ liquet è ſuperius dictis, ut agreſtia, mollia, mortua deniq́ omnia pilis horreãt, cadauera, monſtra, gigãtes, ſemiferi Fauni, & unoculus ille Polyphemus laudãs hirtas uirili in corpore ſetas, fidem arrogat ueteri prouerbio, quo dicitur, Similes habere labra lactucas. E diuerſo uirum decere tonſos crines, qua in parte plurimum momenti, imò omnis ferè cardo rei uertitur, docebimus. Loquitur iſtud abundè mos antiquiſsimus, quo adoleſcẽtes ad conſiſtentem uſq́ ætatem comam nutrire ſoliti, ſubſequente deinde tempore patrijs eam fluminibus

*Virum decet tonſus capillus.*

nibus

nibus detonſam conſecrabant, tribuentes hunc honorem aquæ, ut alimoniæ parenti, uitæꝗ conſeruatrici: unde & κουροτρόφοι epitheto dicti fuere poëtis fluuij. Sic Achillē Sperchio Theſſaliæ amni rutilum crinem uouiſſe, & Memnonem Auroræ filium Nilo, ex Philoſtrato conſtat. Sic Apollini cognomento κουροτρόφῳ uotiuam cæſariē pubertatis annos ingreſsi adoleſcētes appendebant. Cato in de liberis educādis, Ambraciæ primum capillum puerilem demptum, item cirros ad Apollinem ponere ſolere ait. Refert & Plutarchus temporibus Theſei morem fuiſſe, ut excedentes ex ephœbis Delphos profecti, detonſæ comæ primitias Phœbo conſecrarent. Teſtatur hoc & Epigrammatarius:

*ὥριον αὐθήσαντας ὑπὸ κροτάφοισιν ἰούλους*
*κειράμενος γενύων ἄρσενος ἀγγελίας,*
*φοίβῳ θῆκε λύκων πρώτων χέρας.* hoc eſt:
*Tempora ſuccingens, uultus lanugo uirilis*
*Nuncia, maturè florida, tonſa cadit,*
*Phœbo hanc primitias ſacrat* Lyco, *&c.*

Martialis quoꝗ conſuetudinem eam Romanis fuiſſe indicat: Lib. 1. Epig.

*Hos, inquiens, tibi Phœbe uouet totos à uertice crines*
*Encolpus domini Centurionis amor.*

Similiter Aeſculapio appenſum fuiſſe crinē pueritiæ, idem in Epigrammatum nono oſtendit, ubi de Earini pueri coma loquitur in hæc uerba:

*Dulcesq; capillos Pergameo poſuit dona ſacrata Deo.*

Statius quoꝗ de eadem Earini liberti Domitiani coma agens, eam cum gēmata pyxide & ſpe-

culo ad Pergameum Aſclepium miſſam fuiſſe prædicat. Eam ob cauſam cirratos appellat pueros Aulus Perſius, qui crines numini detondendos in ipſo pubertatis limine, nutriebant. Teſtatur Feſtus Pompeius Capillarem arborem Romæ appellatam, in qua tonſum capillū Deo conſecratum ſuſpendebant adoleſcentes. Sic Veſtalium uirginum crinis ad Loton arborem Romæ uetuſtiſsimam, cognomento Capillatā (ſic enim à Plinio Polyhiſtore, literarum monumentis proditum eſt) deferebatur conſecrandus: qui mos (ut pleraq; alia à ſuperſtitionis omnis authoribus Ethnicis quaſi per manus tradita, in noſtram religionem irrepſere) etiamnum obſeruatur in noſtris Veſtalibus uirginibus, ut initiandæ cirros capillorum detondeant, peculiaribusq; diuis uoueant, uelut eiurantes faſtus ſeminaria, & perpetuæ caſtitatis (cuius auocamentum eſſe queat comptus capillus) obſeruationem profeſſæ. Apud Aegyptios item pueri omnes ingenui, crines gerebant intortos ad pubertatis uſq; annos, teſtis Lucianus in Nauigio, deinde tondebantur. Heſychius ſcribit ephebos Athenis, qui uirilem togam commutabant, οἰνιστήρια, id eſt, uinalia celebrare ſolere, antequàm tonderent cæſariem. Apud Troezenios lege uetabantur puellæ nubiles & adoleſcentes connubio iungi prius, quàm cæſariem totondiſſent, ut refert Lucianus: idemq; Aſſyrijs etiam obſeruatum commemorat libello de Dea Syria. Huc ſpectat nomen tertij diei feriarum Apaturiarum,
quem

quem menſe Octobri ſolennē κουρεῶτιν dictum celebrant Athenienſes, quo puberes adoleſcentes detonſis crinibus, ac exuuiarum inſtar Dianæ appenſis, uirilē togam ſumebant. Is autē crinis Græcis θρεπτήριος uelut nutritius, & apud Tragicos κούριμος θρίξ, quaſi tonſilis appellatur: præterea πλοχμὸς & κολλὺς (quæ uox apud Pollucem deprauata in σκόλυν legitur) hoc eſt, ut exponunt grammatici, uerticis capillus, qui tantiſper intonſus ſeruabatur, dum dijs conſecraretur: cuiuſmodi Sampſoni capillū uocare poſſumus, ab utero matris Deo conſecratum. Hiſce authoritatibus omnibus elucere poteſt & probari, idem fermè eſſe tondere comam, & uirilem habitum aſſumere, ac proinde, relictis nucibus, uiriles quoq; animos & mores induere: id quod clariſsimè indicat Epigrammatarij uerſus, qui libro nono extat:

*Pollux emaculatus.*

*Iudicum. 16.*

*At tibi ſi dederit uultus coma tonſa uirileis.*

Præterea huc facit quod cōmemorat Tacitus, apud Germanos adoleſcentes crinem & barbā non reſecaſſe prius, quàm cæſo hoſte uotiuum oris onus ex lege deponere liceret: propterea Ciuilis Batauorum Regulus, deletis Romanis legionibus propexum & rutilū crinem iam tum poſuiſſe, ſuæ gentis ritu, apud eundē ſcriptorem legitur: uelut uirilitatis fortitudinisq; inuictæ argumentum, attonſam illis cæſariem ęſtimantibus. Nam quod ex hiſtoria Pliniana refert Solinus, apud Arimphæos ſtrenuiſsimam Scythiæ gentem uiros iuxtà ac fœminas pertæſum

*Lib. 20. Annalium.*

fuiſſe crinium, nullus laudo. Accedit ad hæc integritatis pariter & lætitiæ argumentum ex tonſura: ſiquidem triumphales uiri & qui amplos honores geſſerant, tonſa coma ad rem diuinam accedebant. Diali Flamini, qui dignitate cæteros antecellebat, intonſo eſſe non licebat: quò ſpectat illa lex ab Au. Gellio recitata: Capillum Dialis, niſi qui liber homo eſt, non detondeto. Ioſephus depoſito ſquallore tonſus è carcere Pharaoni regi ſiſtitur, ſomnij interpres futurus, ampliſsimamq́; ad dignitatē euehendus. Ionathæ filium Dauidi à profligato Abeſalone reduci obuium, totondiſſe comam, uelut publico luctu exuto liberatum, interpretatur Origenes. E diuerſo rei, intentati criminis faſce grauati mœſtiq́;, capillum, uel Plinio teſte, ſubmittebant: quod & Artemidoro dictum eſt, τὴν ἀτιμίαν τὴν ἐν συμφοραῖς αὔξεσθαι θρίχα. Quid quòd ipſum tondendi uerbum apud græcos κάρεσθαι, à uerbo καρῆναι, ut ita dicam, quod permutatione unius literæ χαρῆναι eſt, gaudij & hilaris animi ſignificationem habet, ut idem teſtatur, ita ſcribens: ἐστὶν γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ἀπὸ τοῦ καρῆναι, καὶ τὸ χαρῆναι κατὰ παραλλαγὴν στοιχείου ἐνδείξασθαι. Propterea boni ominis loco accipit Plinius Epiſtoliographus lib. 7. receiſos ſuorum capillos per ſomnium à manibus neſcio quibus amputatos, depulſi quod imminebat ſibi periculi ſignū fuiſſe auguratus, haud alio argumēto, quàm quòd reis moris fuerit capillum ſubmittere. Sed unde ad confirmandam tonſuræ rationem aptius teſtimonium quærere

re uelimus, quàm quòd ualetudini corporis cõgrua, ſalubritatis argumento ſit admittenda. Siquidem in multis morbis præſentaneo propémodum remedio efficacem experimur tonſurã: certè in phreneticis ac lymphaticis ſimilibusq́ certũ eſt. Tonderi ad cutem in diuturno pituitæ curſu (qui morbus ſtudioſis plerunq; familiaris ac moleſtus eſſe ſolet) cõſulit nitidiſsimus Celſus: qua authoritate uel ſola permoueri deberent, quibus animi cultus cordi eſt, ut inſenſilem illam ac mortuam crinium materiam truncarent. Profectò capitis uapores, qui cerebrum percellunt, attonſo uertice euentari atq; diſsipari melius, omnium conſenſus eſt. Neq; caret myſterio quòd Hygię, hoc eſt, ſanitati (id uni ex Aeſculapij filiabus nomen fuit) mulieres Sicyoniæ ualetudinis curam habentes, comas ſuas detonſas conſecrabant, ut apud Pauſaniam lectũ eſt. Aegyptij quoq; conceptis uerbis capillum puerorum defectum diuis ſuis nuncupabant, ut ab aduerſa ualetudine reſpirarent. Neq; aliorſum Ariſtotelem Peripateticorum numen quoddã, κυρῆ, id eſt, attonſo uertice uſum fuiſſe (quod de eo prodidit Laërtius) crediderim. M. Antoninũ cognomento Philoſophum, optimum Imp. ἐν χρῷ, id eſt, uiua cute tenus tonſum fuiſſe, & cum eo medicos omnes, teſtať Galenus lib. Epid. 6. Quod patris pientiſsimi factũ degener patriq́ longè diſsimillimus filius Lu. Cõmodus aurea coma ſuperbiens mutauit, eiusq́ exemplo turba familiarium, quos propterea iuſto dicterio

μιμολόγους nominauit. Soſicrates in tertio de philoſophorum ſucceſsionibus, teſtatur Pythagoræos olim crinem de more attondiſſe, κουρᾷ συνήθει χρωμένους : quem morem poſtea nouitatis ſtudio faſtuq́ elatum Diodorum Aſpendium immutaſſe refert. Quin & Palamedes ſagax rerum naturalium uentilator, & medicæ rei non imperitus, iam tum Troianę expeditionis temporibus, ad ipſam uſq; cutē tonſus fuiſſe perhibet, quod & effigies ipſius ἐν χρῷ τὴν κόμην habentis apud Philoſtratum teſtatum facit. Inter Athletas (qui in promouenda corporis firmitudine & euexia ſtudium omne ponebant) qui uiriliores erant, ad cutem uſq; tondebant capillos, ut in amatorijs Dialogis oſtendit Lucianus his uerbis : καὶ ἐν χρῷ ὤφθη αὐτὴ, καθάπερ οἱ σφόδρα ἀνδρώδεις τῶν ἀθλητῶν, ἀποκεκαρμένη. hoc eſt, uiſebatur ipſa cute tenus attonſo capite, more athletarum qui cæteros robore anteeunt.

Satis ſuperq́; multis teſtimonijs & documentis declaratum eſſe arbitror, tonſuram non antiquitatis modò gloria inniti poſſe, ſed & integritatis notis ac ſalubritatis commendatione illuſtrem, ceu telamonibus quibuſdā ſuſtineri : nec non uirilitatis titulo bene audientē, amplexandam eſſe, neq; leuitatis nomine (ut belli homines inſimulant) contemnendā, aut reiectitiā habendā, niſi cū illis unà malimus eſſe pueri, hoc eſt, capillati. Porrò D. Hieronymus, cuius ſacroſancta ubiq; authoritas legis loco haberi poteſt, noſtrum iſtud tondendi conſilium approbat

bat diſertè in hæc uerba, ſuper illo Ezechielis: Capita ſua non radent ſacerdotes, neq; comam nutrient,ſed tondentes attondebunt capita ſua. Iuxta quod diſcimus,inquit, nec caluitium nouacula eſſe faciendum, nec ita ad preſſum tondendum caput, ut raſorũ ſimiles eſſe uideamur, ſed in tantum capillos dimittendos, ut operta ſit cutis. Huc ſpectat Aniceti inſtitutum,qui ex Apoſtolicis decretis ſancit,ne clerus comam nutriat,uetatq; ſacerdotes tam barbam, quàm comam prolixas gerere,damnans nimirum ſuperfluitatem omnem, ut cultui corporis contrariã, quò uidelicet iuſta moderatio utrobiq; ſeruaretur. Neq; diſſonat huic Diodori cuiuſdam factum,quem refert Marcellinus exanimatum fuiſſe à populo,quòd cùm præeſſet eccleſiæ,cirros puerorũ licentius detõdiſſet, putans hoc quoq; pertinere ad cultum diuinum. Inſurgent hîc noſtri Solones,oppoſituri ſuperiore capite de nutritione comæ adducta exempla & dicta, quæ promittendę cæſariei atteſtantur in ſpeciem:reuera tamen contra nos nil faciunt, imò malefirmis innixa ſedibus labaſcunt ac nutant, leuiq; momento conuelli poſſunt. Nam ut à Dione exordiar,ſcripſit quidem ille de comæ laudibus orationem decantatam, non tamen ita, ut non alicubi in Syneſij cenſuram impingat:ſed adulatoris potius perſona aſſumpta, quàm philoſophi,in gratiam ſui Principis, cui ab ipſo argumento nomen erat, & cui fortaſsis uel à familia,uel puerili ioco ab ipſis uſq; incunabulis il- *Lib.22.*

lud creatum, in cognomen perpetuum abierat, à quo tantopere honoratus,ut triumphanti aſſeſſor eſſe meruerit,nõ potuit non cõminiſci aliquid, quo illi uiciſsim gratificaretur. Aut quaſi non & immanis Buſyris,& cruore expiari ſolita Quartana Saturni filia,ſuos Encomiaſtas inuenerint.Sed conniuendum eſt ad ſimulatricem illam philoſophorum uel ſophiſtarũ potius familiam. Alioqui non eſt diſsimile ueri, quòd à puero crinitus fuerit Traianus fatali quodã pręſagio : quemadmodum de Homero legimus apud Heliodorum rerũ Aethiopicarum ſcriptorem, ipſum iam inde à primo ortu prolixam pilorum ſyluulam in alterutro femore enatã habuiſſe, unde & nominis occaſionem inuenerit apud eos,qui notæ iſtius conſcij,inditirio nomi-
ὁ μηρὸς ne uti maluerunt,quaſi prolato digito femur illud deſignantes. Deinde Lycij, an non extremæ dementię notandi ueniunt, ſi non dãnandi magis,qui maluerint fiſcum regis,alioqui inexplebilẽ,& hydropis inſtar ſemper ſiticuloſum, explendo,ſuum defraudare genium,ſuis ſe opibus expoliare,quàm inutilem molem nulli futuram uſui,præterquàm inani oſtentationi, deponere: quum hac uia legem induſtria Condali pręfecti ad emungendũ æs impoſitã eludere, ac maiori aliquanto uſui pecuniã aſſeruare potuerint, digniſsimi omniũ, qui hiſce artibus circũueniren tur. Gallis,Liguribus,Getis, Celtiberis,Britannis,Indis,Armenijs,Perſis,Scythis, & ſi quæ aliæ fuerunt nationes nondum ad cultum ciuilitatemq́

tatemq́ illam Græcanicam aut Romanam traductę ea tēpeſtate, capillatis ſuo more fuiſſe conceſſerim: ſiquidem & D. Ambroſius excuſationis feneſtram illis aperit, patrios in eadem re ritus ſequentibus. ita enim ait: Verùm excuſationem habeant qui patrios uſus ſequebantur, ſed tamen barbaros, ut Perſæ, ut Gothi, ut Armenij. Nam dearum genti & nympharū derogare neutiquam poſsimus, niſi toti fœminarum nationi (cui pro peculiari ornamento coma data eſt) iniuriam faciamus. Habeat quoq; Iupiter comā, dignum uidelicet patella operculum, egregius ille ſtupri artifex, & prodigioſus luparū omniū inſeſſor. Idem priuilegij cedat Apollini, amatori nō minus ſtrenuo, & in pathicos furiato. Neq; abeat hinc aſymbolus Neptunus, cuius libidinum feruorem marinæ undæ nullæ extinguere potuerunt, quin in omne nympharum genus efferueſceret. Baccho delitijs diffluenti, ſemperq́ puero, & aſsiduè præter pocula aliud non tractanti, otium non ſuppetiiſſe tollendæ comę uériſimile fit, propterea intonſo ſemper. Egregiā uerò laudem hinc reportent Tyanęus impoſtorum columen, &, ſi dijs placet, medicus Aeſculapius, circulator & lucripeta ſummus (qualis à Cyrillo & Pindaro deſcribitur) quem auri ſitis & intolerandus faſtus, quo ſupra hominē ſe geſſit, excuſent comatum. Eodem iure abſoluemus & Simonem magum illum inſignem & Chriſti plagiarium, quē etiam κατάκομον, hoc eſt, comatū fuiſſe conſtat: & illum diuorum contemptorem

Mezentium Virgilianũ, cui compti tribuuntur capilli. Græcos uerò ab hac culpa abſoluimus, ut bellatores & militiæ, ubi humano cultui honos omnis denegatus eſt, operatos, ad mutuã lanienam ritu ferarum ruentes. Similiter longa cæſaries inumbret Scipionẽ inter media arma. Achilli quoq; danda eſt uenia, cui deuotũ Sperchio capillum tollere religio erat, iamolim inter Lycomedis filias uirginali habitu deliteſcere, & muliebria arma tractare aſſueto. In Gelope laxa cæſaries, immanitatis: in Mænadibus, furoris: in Euphorbo, Boreadibus, Abſalone, intolerabilis ſuperbiæ morbum arguiſſe facilè perſpicitur. Neq; aliter de Empedocle ſentiendum eſt, qui & dum uiueret, & à morte Deus immortalis haberi, ſtultiſsimè glorioſus uoluit, ut ex Laërtio, Horatio, Nazianzeno liquet. Aegyptijs etiam ignoſcendum eſt quòd in peregrinatione cæſariem non reſecarent, ad doloris quandã ſignificationẽ coma ſquallentibus, dum ab patrijs ſedibus & penatibus uelut extorres peregrinarentur. Spartani itidẽ iuſtam habuere promittendi capillitij cauſam, ut hoc diſcrimine ab hoſtibus Argiuis internoſcerentur, qui diuerſam, uti dictum eſt, legem ſanxerant. Quòd uerò Philoſtratus in adoleſcentulo deplorat crinium reſectionem, eorumq; promiſſurã laudat, ſuo ſe ipſe indicio ſorex (quod aiunt) prodit: laſciuus amator & pædotriba, non potuit non in cynædo comæ lenocinium cõmendare. alioqui pueris conueniens alendæ comæ ſtudium oſten

dimus

dimus antea. Verùm difficultatis pluſculum ad-
ferre D. Ambroſij uerba uidebuntur forſitan: at
ſi quis penitius rem ponderet, nihil repugnant
noſtris dictis, qui quum in ſenibus cõmendat
comã, merito id maximo facit, utpote quos in
mortis limine ſtantes, mortua (quod diximus)
coma deceat, ut res maximè affinis: nam in ſacer
dotibus, ethnicis pręſertim, maior gentium con
ſenſus aliquam iuris pręrogatiuam obtinuerit,
in noſtræ uerò religionis ſacrificis reclamare ui-
dentur autorum ſacrorũ edicta. Quòd uerò in
militibus terribilem eſſe dicit, nobiſcum facit:
quippe à politico animante & manſueto, atque
ad pacis munia nato, homine uidelicet, horrorẽ
omnem abeſſe debere contendimus: contrà la-
niones illos ſanguinarios non dedecere permit
timus: ſiquidem & Homerus iſtud perſpexerat,
καρηκομόωντας, hoc eſt, comatos faciens Græcos
milites, non ad formę commendationem, ſed ar
gumento terroris, ad percellendos hoſtes com-
parati, cruenti leonis inſtar, cui iubæ & uillorũ
hirſuties terrorem addit: quemadmodum & cri
nitæ ſtellæ, quos Cometas dicimus, horrentes
crine ſanguineo, & comarum modo in uertice
hiſpidæ, terrificũ quiddam terris plerunꝗ por-
tendunt, teſtante Plinio. At in adoleſcentibus,
qui pueritię crepundia nuper depoſuerũt, igna-
ris etiamnum quid uirilem grauitatem deceat,
decoram pari iure ſtatuamus, quo in pueris dul
cem, quibus imbellis naturę mollities capillatis
eſſe conceſſerit. Quanquam & ipſius uerbis D.

Ambroſium refellere, comæq; præconiũ retundere & eleuare poſsimus, quippe qui diſertè dicit alibi, lege prohiberi, ut uir ſit comatus: & iterum optat eos etiam partus moleſtijs affligi, qui comam nutriunt. Sed ita eſt hominum ingenium, ut ad quamlibet occaſionem, ſententiam facilè mutemus, aliud atq; aliud pro re nata affirmantes.

De recepto antiquitus in luctu tondendi capita more.

Cap. V.

INſtitutum de tonſura argumentum appendice ſua, quamuis à propoſito noſtro abhorrente, defraudari nõ patiar. Nam quòd tonſura mœroris interdum atq; luctus argumento obſeruata fuerit, inficiari non poſſum, ac prſertim in funere, quod celebre eſſe uoluerunt non tõdendis ſolùm, ſed radendis quoq;, & pilis inſuper laniandis atq; euellendis, honorificæ ſcilicet conſecrationis ratione. Cuius tamen illorũ facti ratio ſpecioſum patrocinij prætextum habere uidetur, ſuperflui naturæ ornatus contemptum. Xenophon in primo rerum Græcarum, ſubornatos ſcribit fuiſſe pullatos, ἐν χρῷ κεκαρμένους, cute tenus attonſos. Archelaus Alexandri Amyntæ in regno ſucceſſor, defuncto Euripide Tragico ſcriptore crinem totondit, ut quem amo conceperat mrorem, uultu quoq; publicaret, uti Solinus refert. Apud Theocritum Cupidines necẽ Adonidis lugent κειράμενοι χαίτας, detonſis crinibus. Bacchus extincta coniuge cæſariem

ſariē totondit, intonſus alioqui. Tellus ob Phaētonteum incendiū lamentans, comas ſuas uellit. Sappho Ouidiana mœrenti ſibi condolere arborum ramos ait, depoſito frondium honore. Bacchiadę Corintho exules, ſquallidi detonſo capillitio Lacedæmona profugerunt, ut in Lyſandro refert Plutarchus. Argiuos ob amiſſam in campis Thereaticis uictoriam, accißis in rebus lege cauiſſe, ne quis comam nutriret ante recuperatum priſtinæ gloriæ decus, ab Herodoto proditum legimus, derelicto priore comā alendi ſtudio. E diuerſo Lacones tum uictores ſanxere, ne quis comā tonderet, abrogato more iſto ipſis ſolenni. Quo ſpectat quod apud Platonem Socrates demulcens caput Phędonis, ioculari dicterio ipſum perſtringit: Si eſſem, inquiens, qui tu, ſacroſanctè iurauerim, quod Argiui fecerunt, comam non prius alere, quàm expugnatis Simmiæ & Cebetis rationibus, uictor extiterim. Athenienſes in Aeginam exercitū miſerant, qui occidione periȷt, deletus ab Aeginetis Laconū ſubſidio uſis, ſolo relicto cladis nuncio, quem interfectorum coniuges circumſtipatum fibulis confoderunt: eam ob cauſam ſenatuſconſulto interdictus fuit fibularum uſus, uiriꝗ comam alere iuſsi, mulieres tonderi, præter naturæ legem, ut in Euripidis commentariȷs lectum eſt. Quin & iumentis cæteriſꝗ animalibus in funere tondebant pilos antiqui, nedum ſibiȷpſi, uti de Mardonio proditum eſt apud Herodotum, qui extremæ mœſtitiæ ſignificationē

ipſe cum toto exercitu dedit, deraſis & ſibi & equis, crinibus. Alexander Macedo præter alia doloris indicia, in funere Hephęſtionis, equos muloſq; totondiſſe apud Plutarchum legitur, ad exemplum Achillis comam quoq; ſuam detondens: neq; intra hoſce terminos ſubſtitit dolor, quin inſuper in Ecbatanorum arcem erumperet, dum illius mœnia circũcindit, ac ſolo tenus detondet, ut Aeliani utar uerbo huic loco appoſitiſsimo, περικείρας. Nam quòd coma tonſa funus honorarent ueteres, nouit & Homerus, apud quem Piſiſtratus Neſtoris filius ita loquitur:

Odyſſ. Δ. τοῦτό νυ καὶ γέρας οἶον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι

κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν,

*Nanq; hæc ſola manent miſeros ſolatia mortis.*

*Et tondere comam, & lachrymis reſpergere uultus.*

Iliad. Ψ. Apud eundem negat Achilles lauacro daturum ſe operam prius, quàm rogo impoſuerit chariſſimi Patrocli cadauer, comamq; ſibi detonſam. Eodem loco Patrocli manibus parentatus, poſt mactatos duodecim adoleſcentes, Orco inferias, idem Achilles:

Ibidem. στὰς ἀπάνευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο χαίτην,

τήν ῥα Σπερχειῷ ποταμῷ τρέφε τηλεθόωσαν.

*Ante pyram aſsiſtens, rutilantem præſecat ultro*

*Cæſariem, quam Sperchio nutriuerat amni.*

Quem morem uidetur ignoraſſe, neq; Homerũ intellexiſſe interpres Nicolaus Valla, dum poſtremum hoc, iſtum in modum reddit: *Crines* — Nicolai Vallæ oſcitantia.

*Quos toties Sperchie tuis madefecerat undis.*

Nam

Nam Peleus pater Sperchio Theſſaliæ amni uouerat filij comam, ſi ſoſpiti in patriam redire contigiſſet. quod Statius etiam attigit Syluarũ libro tertio:

*Et quam Sperchio tumidus ſeruabat Achilles.*

Iſtud Achillis factum ſtulte imitabundus exprimere uoluit Antoninus, de quo ita ſcribit Herodianus elegans cumprimis ſcriptor, quod quũ apud Ilium Achillem mentiretur, Feſtum libertum chariſsimum mortuũ efferri iuſsit magnifico funere, rogoq́ꝫ extructo imponi, cui ſubiecto igni ipſe, inquit, manu phialam tenens, uinumq́ꝫ libans, uentos precabatur, cumq́ꝫ eſſet raro capill tio & crinem quæreret, ridiculus fuit omnibus, nihilominus tamen quos habuit capillos totondit. Electra apud Euripidem laticẽ fluuialem attonſo uertice ad patris tumulũ offert. Eadem ponere ſe capillitium tonſile patrijs manibus dicit, κέρατι κρᾶτ' ἀποκούριμον τιθεμένα: ita enim lego, non χέρα, ut uulgatus codex habet, iuxta Homeri illud, κὲρ ἀγλαόν. Antipater in Epigram. quodam ait Græciam uniuerſam lugere Alcæum poëtam, *Euripidis locus.*

ἄπλεκτον χαίταν ἐν χροὶ κειραμέναν, id eſt:

*Attonſo implexo uertice ad uſq; cutim.*

Apud Qu. Calabrum Myrmidones in funere Achillis circumtondent comas, ibi:

Ἀμφὶ δὲ χαίτας Μυρμιδόνες κείραντο.

Quin & Briſeis ipſa κειραμένη πλοκάμους, id eſt, tonſis crinibus, hoc officij genere herũ ſuum proſequitur. Agathias ſcholaſticus ait ad tumulum

ſororis ſuæ Eugeniæ crines totondiſſe Muſas, Venerem & Honeſtatem, in eo uerſu:

*αἰδ' ἐπὶ τύμβῳ κείραντο πλοκάμους μοῦσα, θέμις, παφίη.*

Latinè ſonat ita: *Ad buſta ſecarunt cæſariem Muſa, & cum Themide alma Venus.*

Teucer in Aiace Sophoclis fabula, capillos ad tumulum detonſos manibus tenet, ἱκτήριον θησαυρὸν, id eſt, monumentum ſupplex appellans. Oreſtes Euripidis noctu ad Agamemnonis patris ſepulchrum κόμας ἀπήρξατο, comam præſectã libauit. Helena apud eundem in funere ἄκρας ἀπέθριξε τρίχας, crinium ſummitates truncauit, aſtutè admodum, ſeruans anteriores cincinnos intonſos, atq; ita dolorem uultu ſimulans, κόμης ἀπαρχὰς ad Clytemneſtrę urnã offerre ſe dictitat. Heraclides ſcribit, apud Coos aliud nullum luctus argumentũ in funere extitiſſe, præter tõſuram. Calanus Gymnoſophiſtarũ princeps poſtremæ pyræ, in qua, iam affecta ætate mori certus, exuri maiorum ritu uoluit, cæſariem impoſuit, τῶν τριχῶν ἀπαρξάμενος, ut in Alexandro refert Plutarchus. Anna apud Ouidium euulſos è uertice crines Didonis rogo inſpergit. Caſſandra uates apud Tryphiodorum Aegyptium in Ilij excidio, adducto in urbem equo ligneo, dementiam ciuium caſtigans ob receptum equũ, crines identidem uellit ſcinditúe, nimirum conſcia ingruentis calamitatis. Ita enim habet:

*πυκνὰ δὲ χαίτην*
*κοπτομένη καὶ στέρνον ἀνίαχε μαινάδι φωνῇ.* id eſt:
*Dilaniata comas furiata mente profatur.*

Home-

Homericus & item Accianus Agamemnon, præ dolore ſcindit intonſam comam, in quo facetum illud fuit Bionis (uti commemorat Cicero) perinde ſtultiſsimum regem in luctu capillum ſibi euellere, quaſi caluitio mœror leuaretur: quippe quum crines in luctu uellere, ſit cruciatum cruciatui addere, nec enim id citra dolorem fieri queat. Chariclæa apud Heliodorum Aethiopicæ hiſtoriæ ſcriptorem, extincto ductori ſuo Calaſiri uulſos è uertice crineis libat cum gemitu, dicens: ἐπιφέρω σοι χοὰς ἐκ τῶν ἐμαυτῆς πλοκάμων. Iornandes in rebus Geticis ſcribit exercitum Attilæ, regem ſuum truncata crinium parte luxiſſe. Neq; uerò apud ſolos Ethnicos receptus fuit mos iſte tondendæ comæ, uerùm & Iudæi quoq; in rebus luctuoſis & aduerſis idem feciſſe & obſeruaſſe leguntur: unde Hieremiæ illud, Tonde capillum tuum & abijce. Et Iobus audita liberorum ſuorum nece, cæſariem totondit. ea erat tum temporis lugentium conſuetudo, quod & Hieronymus ibi annotat, tam etſi refragetur Origenes, haud probabiliter ſatis, dictitans eum totondiſſe capillitium, non lugentis in morem, ſed ut luctum deponentē, omniq; luctu, per tolerantiam, ſuperiorem exiſtentem. Porrò tonſilis ille crinis funerum index, apud gręcos autores πενθητήριος ſiue πένθιμος θρίξ, & πένθιμος κουρὰ, id eſt, lugubris dicitur. Ariſtophanes tales crines γινοκωκύτας ῥίχας laciniosa uoce dixiſſe uidet, qui à lugentibus in funere uellebant. Aeſchylus in Agamēnone τομαῖον βόστρυχον,

*Tuſc. Quæſt. lib. 3.*

*Cap. 7.*

hoc eſt, cęduum capillum: & in eadem fabula κου-ρὰν κηδείαν τριχὸς, quaſi ſegmentum & tonſuram funeralium crinium: & Sophocles παρατίμον χλιδὴν nuncupauit. Atq; eiuſmodi capillus πρὸς φθορὰν uel φθάρα κάρεσθαι, quaſi dicas ad interitũ tonderi dicebatᷓ: ſic enim Eubulus Comicus uſus eſt. A funebri iſta coma nomen habuit Comana Cappadociæ opulenta ciuitas, ubi detonſos pilos depoſuere oraculi monitu Oreſtes & Iphigenia ſoror: ita nanq; de ea loquens Strabo teſtatur, ἐνταῦθα δὲ καὶ τὴν πένθιμον κόμην ἀποθέσθαι λέγονται, ἀφ' ἧς καὶ τοὔνομα τῇ πόλει: quod ipſum tam de Comana Cappadociæ, quàm de Comana Ponti urbe (idem enim utriq; nomen eſt) ſcribit in bello Perſico Procopius. His teſtimonijs clariſſimè commonſtratur, mœſtitiæ ſignificationem habuiſſe & tonſuram pariter & raſuram uulſionemq; crinium. Attamen quia ſingulis ferè ſeculis, ne dicam annis, immutantur affectiones hominum & conſuetudines, in modũ æſtuarij augeſcendo ſimul & decreſcendo: ut taceam quòd peculiare ſuum ſtudium ſectari quælibet natio ſoleat, non debet uideri mirum, ſi fluentes, ſparſas, paſſasq; comas in funerib. receptas legimus. Cuiuſmodi illud eſt apud Naſonẽ de Druſi Germanici nece ad Liuiam:

*Vidimus attonitum fraterna morte Neronem*
*Pallida proiecta flere per ora coma.*

Et apud Virgilium:

*Iliades mœſtum crinem de more ſolutæ.*

Lib.7. Apud eundem paſsi quoq; crines in mœrore legun-

gun-

guntur, hoc eſt, inculti & in humeros negligenter reiecti, ut exponit Donatus. Sic apud Cęſarē in cōmentarijs de bello Gallico, Gergobienſes mulieres paſſum capillum more Gallico oſtentant in rebus anguſtis. Aegyptios ſub mortem tam capitis quàm menti pilos promittere, raſos hactenus, ſcribit Herodotus. Rurſus Ouidius in Epiſtolis: *In Euterpe.*

*Aſpice, inquit, demiſſos lugentis more capillos.*

hoc eſt, in nodum non ſubſtrictos, uel non deſectos. Germani inita cū Romanis pace crinem propter aſsidua & luctuoſa bella neglectim fluentem collegiſſe leguntur, ſeu, quod idem eſt, in nodum aſtrinxiſſe: id quod & Ouidius innuit, pacatam ſignificans,

*Sparſos, inquit, Germania crines* Colligit.

Apud Siculos quoque fluens ac promiſſa coma ad reuocandam luctus memoriam obſeruata olim fuiſſe uidetur, uti de ea inſula loquens Lycophron oſtendit:

*κρατὸς δ', inquit, ἄκουρος νῶτα καλλυνεῖ φόβη,*
*μνημὸν παλαιῶν τημελῶσ' ὀδυρμάτων.* id eſt,
*Intonſa per tergum fluet capitis coma,*
*Doloris antiqui memoriam refricans.*

Quid, quòd Curius ille incorruptæ continentiæ exemplum, nunquam totondiſſe cæſariem propter repulſam præturę apud Acronem legitur? quod an in illum uirū cadat, uiderit ille: certè Horatius incomptis Curium capillis nuncupauit. Solebant inſuper in luctu ſordidare capillitium cineris & puluiſculi aſpergine: neq; enim *Lib.1, Odarū.*

conſentaneū fuerit, ubi de funeralis luctus indicijs loquimur, hoc loco ritū priſcorum ſilentio pertranſire. Facit iſtud apud Homerū antiquitatis omnis locupletiſsimū teſtem Achilles cōperta Patrocli nece, caput cinere reſpergēs. Et Pria-
*Iliad. ω.* mus puluere aſperſus Hectoris filij mortē luget: quod & præficæ apud Romanos in monodijs factitabant. Idem in ſacris Biblijs pleriq; feciſſe cōmemorantur, inter quos primatū tenet Niniuitanus rex, regiſq; factum imitatus uniuerſus populus, auditis minis iuſtaq; Dei in ſe ira. Electra apud Euripidem πιναρὰν κόμαν, ſordidā & puluerulentam comam à patris nece oſtentat. Seneca in Hercule Oethæo crines puluere ſordidos memorat. Apud Virgiliū in Ciri & iſtud legitur:

*Intonſos multo deturpat puluere crines.*

Appendicis uice lubet adijcere, τέλουρον illis dici quicquid acciſis ſit comis, uſqueadeo ut & ad frutices plantariaq;, quibus attonſæ ſunt frondes, referatur.

## De tonſuræ generibus. Cap. VI.

POſtquam ſatis multis oſtenſum eſt tondendos eſſe capillos, inutiliterq; eos promitti, eamq; rationem in luctu obſeruatā quoq; demōſtrauimus, nunc uelut poſtliminio de tonſuræ uocabulis generibuſq; adtexere quædam operę uidetur precium: quam quidē uindemiolam eò libentius in hunc locum reſeruauimus, quò ſeries materiarum coniunctarum indiuulſa maneret, nec uocabulorum tractatione diſrūperetur.

peretur. Tonſurã igitur κουρὰν uocant Græci: ueteres etiam σχιρίζω, cuius uocis (ut equidem arbitror) in uernacula noſtra lingua ueſtigium manſit, ubi radere barbam comámue, ſcheren dicimus. Aeſchines ἐπιτομὴν κεφαλῆς extulit: quã etiã σαρκασμὸν ex Herodoto dicere licebit, ut cui tondere σαρκάζειν ſit. A κουρὰ nomen habet κουρεῖον, quã tonſtrinam dicimus. Plato Comicus, τὸ σπογγίλου κουρεῖον ἔχθιστον τέγος, Sporgili tonſoris tonſtrina inuiſa domus. Hanc Theophraſtus lepidè ἄοινον συμπόσιον appellauit, ob garritus & confabulationes illic conſidentium, teſte Plutarcho. Inde & πρωτόκουρος λειμὼν pratum dicitur, quod primũ falce tondetur, metaphoricè. Alexis Comicus κουρίδα, id eſt, tonſtricẽ fabulam ſcripſit Athenæi teſtimonio. Curetes nomen habuere, ut à Geographo annotatum eſt, ἀπὸ τῆς κουρᾶς, κουρῆτες dicti, idq́ꝫ ex ea occaſione, quòd poſteaquàm in conflictu non ſemel ſuccubuerant, uti antea quoqꝫ memorauimus, hoſtibus pro anſa utentibus anteriore coma, quam nutriebant: damnato inſtituto, meliore ratione eam ſyluam in poſterum præciderunt. Euſtathius in 23. Iliados in hæc uerba ſcribit: κουρῆτες χλιδῶντα πλόκαμον φέροντες, ὥστε παρθένοι ἁβραῖς, κουρῆτες ἐκλήθησαν κουρᾶς ἕνεκεν. hoc eſt: Curetes ad delitias alentes cincinnos uenuſtarum uirginũ more, à tonſura nomen ſunt adepti. Quę uerba Euſtathij detorta ſunt ex Aeſchylo, uolente nominis originẽ à κόρη, quæ uox uirginem aut puellam notat, eſſe deductam, cuius hos ſenarios adducit ex Phylarcho Athenæus: Lib. Sympoſ. 5. cap. 5.

*χλιδῶντι πλόκαμος ὥστε παρθένοις ἁβραῖς*
*ὅθεν καλεῖν κούρητα λαὸν ἤνεσαν.* id eſt:
*Fluens capillus mollium inſtar uirginum,*
*Hinc uirginalis dicier gens ambijt.*

Priori etymo ipſi Curetes ſuccenturiant apud Comicum Agathonem in Thyeſte fabula, gloriantes nomen ſe accepiſſe à detõſa coma, poſtquã à connubio ambitæ puellæ reiecti fuerant.

*ἐπεὶ τὴν Πρώνακτος*
*θυγατέρα μνηστεύοντες οὐκ ἐτύχομεν*
*γάμου, κόμας κειράμεσθα, μάρτυρας τρυφῆς,*
*ἧπερ ποθεινὸν χρῆμα παυσούσῃ φρενί,*
*ἐπώνυμον γοῦν εὐθὺς ἔσχομεν κλέος,*
*κουρῆτες εἶναι κουρίμου χάριν τριχός.*

Hos tumultuaria opera ita latinè reddidimus:

*Pronactis ambientes gnatæ nuptias,*
*Paſſi repulſam, mox teſtes libidinis*
*Comas totondimus, animi ſolatium*
*Fruſtrati: gloria hinc ſequitur cognominis*
*Tonſum ob capillum quòd Curetes dicimur.*

Eadem gens poſtea *ἀκαρνᾶνες* nominati, *διὰ τὸ ἀκούρους φυλάττειν τὰς κεφαλάς*, quòd intõſi manerent, teſte Strabone. Commemoratur autẽ apud ſcriptores duplex tondendi genus, Suidæ teſtimonio, *κῆπος*, ſiue *κήπιον*. Thucydidi, & *σκάφιον*. *κῆπον* interpretatur Aelius Dionyſius genericè nimium, *καλλωπισμὸν τῆς κόμης*, id eſt, decorationem capillitij: itidem Euſtathius, *κουρᾶς διάθεσιν τῶν ἐν κεφαλῇ τριχῶν*, formam tonſuræ pilorum capitis: & *κηποκόμαν* Comico uocabulo dici ait, qui certa ratione attonſam habeat cæſariem. Similiter à

*σκά-*

σκάφιον denominatur σκαφιόκαρος, & σκάφιον κείρεσθαι apud Ariſtophanem. Equidem ut in rebus ambiguis atq; obſcuris, & tot iam ſeculorũ decurſu obliteratis, aliquid adferã quod nõ prorſus à Muſis alienum ſit, & lucem addere autorũ ſcriptis queat, κῆπον tonſuræ genus intelligo, quo cæſaries frontem obumbrans ornatus gratia reſecatur, exæquando capillos pendulos ad inſtar tonſilis fruticeti herbarum hortenſium, quibus muſcaria & cacumina amputant hortulani, ne inęqualitas areolas deformet: σκάφιον uero, quando ad ipſam uſq; cutẽ caluam ambientem ſucciditur: cuius nõ abſurda ratio eſt, quod ubi totum cranium tondetur, piſcatorię ſcaphę inuerſæ formam delineat, cuius uti prora puppiſq; eminentiores extant, ita latera hinc inde ſubſident depreſſa, quod in temporibus uidere eſt: qua occaſione forſitan & ipſum caput σκάφιον nominat Ariſtophanes ibi:

*ἵνα μὴ κατὰ γῆς σκάφιον πληγεὶς ξύλῳ.* id eſt:
*Ne baculo caput ictus, humi procumbam.*

Docent iſtud, ſed parcioribus uerbis, Ariſtophanis commentaria, ita enim illic lego: κῆπος τὸ περὶ μέτωπον κεκοσμῆσθαι, σκάφιον ἢ τὸ ἐν χρῷ. Dicam idem latine: Hortus ſeu cepus, ante frontẽ decorari: ſcaphiũ uero cute tenus. Ariſtophanes Auibus:

*σὺ κόψιχον γε σκάφιον ἀποτετιλμένον.* hoc eſt:
*Tu merulam refers plumis uerticis euulſis nudatam.*

Manſit & huius uocis haud tenue ueſtigium in noſtrate lingua, qua qui uilloſos pannos longis forficibus attondent, ſchepe ſcheren appel-

lant (quaſi σκαφιοσχερίην dicas) quoties ſtrictim ad ipſam uſq; panni carnem, ut ita dicam, detondent uillos. Cenſores noſtri laudant κῆπον, uſu in intimas uſq; medullas imbibito: nos uerò neque κῆπον neq; σκάφιον omnino probamus, quòd ad uiuam uſq; cutē fiebat, ἐν χρῷ, ſiue, quod pro eodem extulit Archilochus, ἐγκυτί, ueluti in cute, ubi ait:

*Χαίτην ἀπ' ὤμων ἐγκυτὶ κεκαρμένος.* Plautus dixiſſe uidetur ſtrictim in Captiuis: *Sed utrum ſtrictim ne tonſurum eſſe dicam, an per pectinem, neſcio.* Quomodo legimus ſalaciores fœminas & proſtitutas σκάφιον κείρεσθαι ſolere: quin potius ad iuſtam quandam moderationem reuocari tonſuram cēſemus, qua de re iam antea plus ſatis. Celebratur à ſcriptoribus & ἑκτόρεος κουρὰ, tonſura Hectorea, cuius meminit Anaxilaus Comicus:

*τὴν ἑκτόρειον τὴν ἐφίμερον κόμην.* id eſt:

*Hectoream & amabilem cæſariem.*

Lycophron quoq; ille tenebricoſus in Alexandra, τοὺς ἑκτορείοις ἠγλαϊσμένους κόμαις, hoc eſt, Hecto-
Iliad. ψ. reis ſuperbientes crinibus. Item Euſtathius, ἄλλοι δὲ καὶ ἑκτορείαν φιλοῦσι κουρὰν, ἣν περιλαλεῖ καὶ λυκόφρων. id eſt: Nonnulli tōſuram amant, cuius mentionem facit & Lycophron. Porrò Hectorea tonſura, ut uult Iſacius Zezes, retrò pendulam crinium ſyluam promittebat, anteriore præſecta, quemadmodum de Theſeo apud Plutarchū legitur, qui Delphico Apollini ſacrata iuuenili coma, antias deo detonſas, non autem abraſas (ut malè reddidit Lapus Florentinus interpres) ap

pendit

pendit, intonſis poſterioribus: unde & nomen
ei tonſuræ generi Theſeidi fuit, ut ibi refert Plu-
tarchus. Certè Timæus eo tonſuræ genere ca-
proneas præcîdi, poſteriores crines per ceruicē
ſparſos diffluere teſtat. Ab hac diuerſa erat *προ-
κόττα*, quæ anteriorem crinium materiam relin-
quebat intonſam, reliqua omni ſuccisa, *ἀπὸ τῆς κοτ-
τίδος*, qua uoce Dores caput notant. Memora-
tur & *σάβυττος* tonſuræ genus ad formæ gratiā
comparatum: ut & Mœchus, infame in cynędis,
pathicis effœminatisq́ notatū, qua gratia Cra-
tinus poëta Comicus ab Ariſtophane traduci-
tur, *κρατῖνος ἀεὶ κικαρμένος μοιχὸν μιᾷ μαχαίρᾳ*, id eſt,
Cratinus uſq; tonſus eſt Mœchum uno forfice.
Enumerat & illud tonſuræ genus Pollux, *περιτρο-
χαλάτην*, non explicat tamen, quod ſuo more fa-
cit, græcæ linguæ diuitias nō enucleare, ſed tan-
tùm indicare ſatis ducens. Equidem ea uoce id
tondendi genus ſignificari autumo, quo in or-
bem æqualiter capillitij uillos præſecabant, quē
morem nondum obliteratum in Anglia uidere
eſt: atque ita fortaſſe Iudæos *τροχοκουράδας* dixit
Chœrilus poëta, Alexandri Macedonis notabili
ſtipulatione inſignis, fortè quòd eam rationem
quam dixi, in tondenda in orbem coma obſer-
uarent, quibus tamen id uetitum fuiſſe lege con
ſtat: niſi poëticè uicinarum gentium morem Iu-
dæis tribuiſſe illum dicamus. Euſebius Euange
licæ demonſtrationis lib. 9. citat hunc illius uer
ſiculū, de Iudæis Solymos mōtes incolentibus:

*αὐχμαλέοι κεφαλὰς τροχοκουράδες*. hoc eſt:

*Squallentes capita, & tonſi orbiculariter omnes.*

Quomodo & Arabes ferè apud Herodotũ Thalia, κείρονται, inquit, ὑποτρόχαλα, περιξυροῦντες τοὺς κροτάφους. *Tondentur in orbem leuiter, raſis circumquaq; temporibus.* quo tondendi modo uſum fuiſſe Liberum patrem opinabantur. Plutarchus in muliebriũ uirtutum elogio ſcribit Ariſtodemi Cumanorũ tyranni iuſſu puellas περιτρόχαλα κείρεσθαι coactas fuiſſe. Fit & Thraciæ tõſuræ mentio apud Theocritum ibi, οὐδὲ θρᾳκιστὶ κέκαρμαι, haud Thracum more ſum attonſus, quum uellet innuere, non ad uiuam uſq; cutem deterſos eſſe capillos.

De lenocinio ornandi, fucandi, unguẽtis perfundendi, ſertisq; cingendi capillitij. Cap. VII.

COmendo capillo uaria exquiſiuit tormenta pariter & inſtrumenta luxus ille opum conturbator, & effręnis petulantia, quũ alioqui ſoleant eſſe optima, quę minimè ſint acceſſita, & quæ ſimplicibus atq; ab ipſa ueritate profectis ſimilia ſint, ut à Fabio dictum eſt. Neque enim ſatis fuit initio capillos promittere, quin eoſdem in nodum colligere, in cornua torquere, criſpare, tingere, ornamẽtis addititijs redimire, libido ſui intemperans doceret: ex qua officina prodiere nõ modò pectines, acus, nouaculæ, forfices, uerumetiam pigmentorum non unum genus, unguenta, lixiuia, faſciæ, uittæ, teniæ, eiuſq; generis alia, de quibus ut in ſermonẽ quidq; incidet, ſingulatim pauca delibabimus. Ac de pectine quidem primo loco: cuius uſum incul-

inculpatum eſſe aſſero, non in complanando ſolùm crinium horrore, & deducendis lendibus pediculisq́ꝫ, ſed & ad excitandas conſopitos ſpiritus laudatum, dum affrictu denticulorũ meatus cuticulareis reſerat, fumidosq́ꝫ uapores diſcutit. Pectinẽ, quia capillos explicet (inde nanqꝫ uult illi nomen eſſe Varro) atque complanet, *κοσμοκόμην κτένα* epitheto dixit Epigrammatarius: & *τιγανοῦ συγχίδα κρατὸς*, ut uult Suidas. Et rurſus, *τριχῶν σαγηνευτῆρα πύξινον κτένα*, hoc eſt, crinium euerriculatorem buxeũ pectinem: ac buxeum quidem, quòd olim è buxo, ut etiamnũ, comparabatur: quanquam & eburneum legimus, & Callimachus aureũ quoqꝫ agnoſcit, ubi talem à Nymphis adferri ad Palladis lauacrum iubet, his uerſiculis:

*οἴσετε καὶ κτένα οἱ παγχρύσεον, ὡς ἀπὸ χαίταν*
*πέξηται, λιπαρὸν σμασαμένα πλόκαμον*. id eſt,
*Pectinem & ex auro producite, poßit ut udos*
*Extergens crines pectine diuidere.*

Officium pectinis eleganter hiſce uerſibus expreſsit Claudianus poëta in nuptijs Honorij, ita ſcribens:

*Largos hæc nectaris imbres,*
*Irrigat, hæc morſu numeroſi dentis eburno*
*Multimodum diſcrimen arat, ſed tertia retro*
*Dat uarios nexus, & iuſto diuidit orbes* Ordine.

ubi non modò fœminarum in comendo capillitio operam curioſamq́ꝫ diligentiam cõmodè reddidit, ſed etiam unguentis imbuendi atque in annulos contorquendi uſum notauit haud

diſsimulanter. Idem alibi:

*Theſſalico roſeos nectebat pectine crines.*

Iliad. ξ. Iuno apud Homerum Ioui marito pellaciæ aſtū pectendo meditatur,

*χαίτας πεξαμένη πλοκάμους ἔπλεξε φαεινούς.* hoc eſt:

*Depexos nitidè nodo ſubſtricta capillos.*

Veneris ſimulachrū Romæ pectinem gerebat, idq́ ex tali cauſa. Graſſante inter Romanas mulieres pruritu quodam capillis exitiali, quum in mali remedium nouaculis deradi capillos iuſſiſſent uniuerſæ, inutili iam tum pectinum uſu, uota nuncupantes Pectinigeræ ſimulachrum Deæ dicarunt, quo facto rediјt capilliтј decor priſtinus, ut apud Suidam lectū eſt. Electra Euripidis è pexura capillorū diſcrimen ſumit: nam quum ſenex eius nutritius attuliſſet illi deraſos capillos, quos ad Agamemnonis tumulum inter litandum offenderat, Oreſtis eos eſſe perſuaſus, illa eximit ſcrupulū, dictitando illos eſſe palæſtritę cuiuſpiā, hos uerò molliores, quàm qui uiri ſint, utpote pexos ſæpius. ita enim habet:

*ὁ μὲν παλαίστραις ἀνδρὸς εὐγενοῦς τραφείς,*
*ὁ δὲ κτενισμοῖς θῆλυς.*

At enimuero ut in barbaris Turcisq́ impexos ſqualentesq́ crines damnat Agathias, ita & immodicum pectendi ſtudium in uiris infame eſt, in fœminis tolerandum. Horatius Paridi obiјcit, quòd Veneris præſidio ſtultè ferociens cæſariem nequicquam pectat. Qu. Calenus Fuſius Ciceroni obiјcit depexos canos, mollitiei nota inuſta. *τίς δ' οὐκ ὀσφραίνεται τῶν πολιῶν σου τῶν κατεκτενισμένων;*

Odar. lib. 1. Oda. 15.

σμίνθων; Quis eſt cui nõ ſubolent depexi iſti tui cani? Quod ipſum in Catilinarijs criminatur Cicero, ulceribus, quibus in alijs offendit, ipſe ſcatens, quos pexo capillo nitidos uocat. Duris Samius luxui popularium ſuorũ adſcribit, quòd in Iunonalibus incedere ſolerent depexis in humeros uſq; crinibus: id quod & Aſius poëta genere Samius confirmat, dicens:

*φοίτεσκον ὅπως πλοκάμους κτενίσαντες*
*εἰς ἥρας τέμενος*. id eſt:

*Iunonis ſubeunt lucum, quò pectine ſulcent Cincinnos.*

Iſtud olim in Francorum regibus notatum fuit, qui diligẽtius pectendo crines comere ſolebãt, teſtante Agathia. Quin & Indos multũ poſuiſſe ſtudij in pectendo, teſtimonio Ouidij innoteſcit, epitheto iſto eos inſignientis, Depexos crinibus Indos. *Lib. 1.* Quod & Qu. Curtius oſtendit, dicens Indos ſæpius capillum pectere, quàm tondere: *Lib. 8.* quinetiam regem ipſum in pectendo ornandoq; capillo, reſponſa legationibus, & iura popularibus reddere ſolitum, idem autor ſcribit. De Lacedæmonijs in ipſo conflictus ac uitæ diſcriminis limine ſeſe pectentibus, ſuprà dictũ eſt. Attamen crines pexos diſponere atq; fingere ad ſpeculi cenſuram, tanquam improbum exemplum, famæq; integræ parũ conueniens, Electra apud Euripidem in cognomine ſibi fabula, damnat in Clytemneſtra matre, in mariti abſentia iſtud formæ lenociniũ quærente, ſic inquiẽs:

*ἣ ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκεις κόμης*. id eſt:

*Quæ flauos crinium orbes ad ſpeculũ ſtudioſe cõponebas.*

Superſtitionem ethnicam ſpirat, quòd uxori Flaminis Dialis nunquam pectendo comere capillum fas eſſet, quod de ſe ipſa teſtatur apud Ouidium in Faſtorum libris:

Lib. 6.

*Non mihi detonſo crinem depectere buxo,*
*Non ungues ferro ſubſecuiſſe licet.*

Sequuntur forfices (μαχαιρίδας, & μαχαίρια, κουρίδας, & ψαλίδας Græci nominant) quorum uſus non eſt minus inculpatus & neceſſarius quàm pectinis, ad tollendam crinium luxuriem comparatorum: uidenturq́ mihi à foruos faciendo nomen rectè accepiſſe, utpote qui reſecato crinium horrore, ruborem formæ, qui è calore ſanguinis naſcitur, reuocare atq; oſtendere uideantur, ueteribus foruum calidum appellantibus: unde & forcipis nomen, quòd ferrum calidum capiat, Soſipatro teſte, qui has de quibus loquimur, forpices dici ait, tonſorũ uidelicet, quibus pilum ſecent, quum forfices ſint ſartorum. Neq; ſuperuacaneum fuit, quòd Iunonis ſimulachrũ prætulerit æneum forficem, ut teſtatur Suidas, propter repræſentationem munditiæ, ex metaphora forficulę tonſoriæ, corpus nitens reddentis: quamuis in odioſam partẽ prouerbiali ſchemate apud Iul. Pollucem legatur διπλῇ μαχαίρᾳ κάρηνδαι, hoc eſt, binis tonderi forficibus, quod in eos qui plus nimio cõponendo corporis decori impendunt ſtudij, torqueri poteſt.

Proximo loco eſt acus, qua ad componendã cæſariem utebantur, in uiris reprobi omnino uſus: hanc Græci βελόνην & ξανίον, Plutarchus, etiam

tiam κνιστίδα à pungendo, Latini diſcriminale, & diſcerniculum, teſte Nonio, appellant, cuius poſtremi uocabuli eſt apud Lucillium mentio, quum inquit: Euplocamo deligitis diſcerniculũ capillo: ita enim lego ex manuſcripto codice uetuſtiſsimo, non autem digitis. Ouidius inſuper crinale dixit in Transform. libris. Acus officiũ conſumebatur in reijcienda in partes diuidua coma, diſcriminando capillorum æquamentũ, λύσωμα Ariſtoteli dictum. Sic calamiſtri, hoc eſt, acus maioris erat, crinem in cincinnos contorquere & uibrare, qua de re proximo capite fuſius agemus. Petebatur olim acus ex arundine, unde καλαμίδος nomen apud illos: cuius in locum ſucceſſerunt argenteæ, eburneæ, cryſtallinæ, & uitreæ. Acus uſum clariſsimè demonſtrat Claudianus eo uerſu:

*Illi multiplices crinis ſiunatur in orbes*
*Idalia diuiſus acu.* Et Martialis in ſecundo:
*Vnus de toto peccauerat orbe comarum*
*Annulus, incerta non bene fixus acu.*

Et iterum in Diſtichis:

*Figat acu tortas ſuſtineatq; comas.*

Iuuenalis de crinium concinnatrice ſuo munere defuncta loquens, inquit:

*Emerita quæ ceſſat acu.*

In Dionis hiſtoria lectum eſt Cleopatram Aegyptiam cõſciuiſſe ſibi necem acu, qua capillos diſcriminare conſueuerat, ueneno præſentiſsimo imbuta, quod ſolo ſanguinis contactu citiſſimam & doloris expertem mortem accelera-

bat:quod in Antonio Plutarchus quoq; tetigit. Item Fuluia M. Antonij uxor, Ciceronis crudeliter obtruncati linguam ab intimo faucium receſſu eductam, acu qua in componendis crinibus utebatur, iteratis ictibus confodiſſe apud
Lib. 47. eundem Dionem proditur. Nobilis illa heroi-
Iudith. 10. na Iuditha, hoſti inſidias moliens, diſcriminato acu capillitio ſplendidè exculta, in caſtra profi-
Lib. 1. ciſcitur. At quod ab Agathia ſcholaſtico literarum monumentis traditum eſt, morem habuiſſe Francorum reges, ut à fronte utrinq; diſcriminatos crines reijcerent, iſtud factũ uiris neutiquam in exemplum trahendum, imò ut mulie-
*Nouacula.* roſius damno prorſus. Nouaculæ uſus reprobus, in caput deraſura incurrit. Eſt & damnan-
*Faſcia.* dus uetus faſciarum (ἀναδεσμὰς uocant) uſus fœminis receptus olim in faſtigiando, & crinẽ aggeſtum (quem περικεφάλαιαν dicunt illi) in turrim quodammodo aut metam primore in capitis parte extruendo: cuiuſmodi ſtructuram Tutulum uocari autor eſt Sex. Pompeius, & de lingua Latina Varro, eò quòd tutiſsima in arce capitis, aut tuendi capilli gratia fieret: de qua eleganter Papinius in Violantillę Epithalamio:

*Celſæ procul aſpice frontis honores,*
*Suggeſtumq; comæ.* Et paulò clarius Iunius

Saty. 6. Iuuenalis, ubi fœminas perſtringit, quòd ea ope proceritati adminiculum quærerent:

*Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum*
*Aedificat caput, Andromachen à fronte uidebis,*
*Poſt minor eſt.* Notauit iſtud eruditè Nazian-

zenus

zenus Gregorius, mulieres cincinnos in modũ turris aggerentes taxans eo uerſiculo:

*μὴ κεφαλὰς πυργοῦτε νόθοις πλοκάμοις γυναῖκες.*

*Ne caput ædifices aſcito fœmina crine.*

Qu. quoq; Septimius libro de fęminarum cultu doctè idem exequitur his uerbis: Prçterea neſcio quas enormitates ſutilium & textilium capillamentorum, nunc in galeri modum, quaſi uaginam capitis & operculum uerticis, nunc in ceruicem retrò ſuggeſtũ. Vbi obiter uelut in tranſcurſu admonendus eſt lector mendæ, quæ uice ſutilium, habet ſubtilium, in prioris æditionis Germanico exemplari. Quæ res multò intolerabilior in uiris eſt, quũ Strabo ex autoritate Clitarchi, Indicum quoddam philoſophorum genus, implexos crines in modum tiaræ aggerere prodiderit: ita enim uertere libuit *ἀναπλεκομένους ἢ μιτροῦσθαι τὰς κόμας*. Quid quòd aureis faſcijs comas ſubſtringere ſolere Arimaſpos populos indicat Lucanus? Huc ſpectat & reticulũ, & uitta, teniáue, quibus crines religabant, aut inuoluebant, cuiuſmodi ſupellex apud Græcos *ἄμπυκας* habet, *κεκρυφάλους, κρήδεμνα, ἀναδεσμὰς,* & *ταινίας*, quorum in Homero extat mentio. & in Epigrammatibus lego, *Lib. 15.* *Vitta.*

*Πορφύρεον χαίτης ἕκτορα κεκρύφαλον.* hoc eſt:

*Purpuream uittam qua coma uincta manet.*

Vbi notandum eſt bifariam legi, & *ἕκτορα* & *ῥύτορα*, uocibus propémodum conſonis, eiuſdemq́; ſignificationis, ut ſit uitta uel retinaculum comæ, uel conſeruatrix, Et iterum alibi:

ἠδὲ φιλοπλέκτοιο κόμας σφιγκτῆρα φιλαινὶς
βαπτὸν ἁλὸς πολιῆς ἄνθεσι κεκρύφαλον.
*Atq; comæ implexæ retinaclum, murice tinctam*
*Cæruleo uittam lauta Philænis habet.*

Apud Philoſtratum in Helladicis coma Crithei dos ſub aurem reuincta, κρηδέμνῳ ἁλουργῷ cærulea uitta religata fuiſſe legitur. At minimè ferendũ uidetur, quod idem autor ſcriptis conſignauit, Empedoclem Agrigentinum philoſophum uitta purpurea crines ſuccinctum, per compita incedere cõſueuiſſe: quomodo purpuratorum in aulis degentium grex, aureis uti ſolet, proximè accedens ad faſtum atq; proteruiam Colophoniorũ, quos tradit Phylarchus propter cõmercium cum Lydis tantũ mollitiei in mores tranſſumpſiſſe, ut aureis redimiculis crines digeſtos cõcinnè exornarent: quod & Xenophanes poëta confirmat, dicens inutilem eos à Lydis hauſiſſe dementiã. cum quibus in eadem naui fuit, qui comam nutriebat aureo reticulo in corymbos implexam, apud Suidam, ὁ κόμην φέρων χρυσῷ στρόφῳ κεκορυμβωμένην. Ad crinium compturam faciunt frequens lotio, quæ ſapone ſiue ſmegmate, & pilis Mattiacis à Martiali dictis, obit: item

Lixiuium. Lixiuium, quod κονίαν σακτὴν illi dicunt. Lectum

Lib. 15. eſt in Strabonis Geographicis, Indos ſolennis feſti in loco habere diem quo rex lauaret cæſariem. At ſmegmatis meminit Martialis non ſemel, ut ibi:

*Cauſtica Teutonicos accendit ſpuma capillos.* Et iterũ:
*Et mutat Latias ſpuma Batàua comas.*

Com-

Commodus hîc patet ad pigmenta traiectus, ubi in primis illud occurrit, capillorũ tincturã primùm à Medea excogitatã, quemadmodũ in στρωματέων libris ediſſerit Clemens: μήδεια, inquit, ἡ αἰήτου ἡ κολχὶς, πρώτη τριχῶν ἐπινόησε βαφὴν, præclarũ ſcilicet lenocinij rudimentum. Deinde Cleopatra, opere quod fucatorium inſcripſit (ita nanqꝫ κομμωτικὸν reddere libet) diuerſas tingendi ornandiq́ꝫ capillitij rationes executa eſt. Quæ res ut in uiris ſummè pudẽda, imò deteſtanda, ita è diuerſo impotẽti natura atqꝫ indomito animali fęminæ (cui munditias, ornatum, cultumq́ꝫ pro inſignibus eſſe permittẽda ſcitè diſſerit apud Liuium Lu. Valerius) eatenus indulgenda, dũ certis finibus coërceatur licentia nimiaq́ꝫ curioſitas, atqꝫ intra fucum conſiſtat: ſiquidem fucata omnia ipſo formæ labore fœdiſsima eſſe uerè dixiſſe putatur Fabius. Inuchitur Clemens ὁ στρωματεὺς acriter in eos qui meretricio more uultum pingunt, cæſariemq́ꝫ tingere non ceſſant. Lepidè iocatur in anum canos tingentem Lucillius Epigrammatarius, dictitans fuco nunquam effici, ut ex Heçuba fiat Helena. Cæus quiſpiam magno natu homo, cætera futilis, ob ſenectam tamen uenerabilis, inducto fuco canos tegere conatus, legationẽ, cuius cauſa Lacedæmona uenerat, exponere cùm cœpiſſet, Archidamus rex animaduerſo dolo aſſurgens, Quid, inquit, ſani dixerit iſte, qui non animo tantùm, uerùm etiã capite mendacium circumfert? ſimulq́ꝫ cum dicto orationem hominis exploſit, ac pro indicta

*Tinctura capillorum.*

*Lib. 4. belli Maced.*

habuit,uti refert Aelianus lib. omnigenæ hiſtoriæ ſeptimo. Similiter Philippus Macedo Antipatrum,quem ex amicis in iudicum ordinẽ cooptarat, capillos pariter & barbam fucantẽ, ut mendacem ſummouit, dictitans in crinibus infidum,nihilo fideliorem in rebus gerendis fore. Huius filius Magnus haud uano cognomine Alexander,ſenem capillos inficientem conſpicatus, Ne comam, inquit, tingas, ſed ſi potes,genua,ut à Plutarcho ſcriptum eſt. Ridet pulchrè Lentinum quendam Martialis:

*Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis,*
*Tam ſubitò coruus,qui modò cygnus eras.*

Ariſtophanes quoq; traducit Lyſicratem quendam exercitus ducem , qui pigmento quopiam crines denigrabat:ita enim ait: οὐδ' ἂν εἰ τὸ φάρμακον ἐψῶν ἔτυχες, ὦ λυσικράτης μελάνετη.id eſt: Ne ſi coxeris quidem pigmentũ quo Lyſicrates atratur. Propertius in Cynthia ſua infectionem capillorum deteſtatur, quæ cæruleo colore eos more Britanno inducebat,his uerſibus:

*Nunc etiam infectos demens imitare Britannos,*
*Ludis & externo tincta nitore caput.*
*Vt natura dedit,ſic omnis recta figura.*

Imprecatur deniq; mala multa puellæ,

*Quæ mentita ſuas uertit inepta comas.*

Pyrrhus tamen Epirotes coma fucata incedere ſolitus interdum legitur. Et Martianus Capella Indos omnes comarũ fuco decorari ait: quod Solinus Polyhiſtor his uerbis confirmat: Indis omnibus promiſſa cæſaries non ſine fuco cærulei

rūlei aut crocei coloris. Duris Hiſtoricus refert Demetrium Phaleræum ſolitum ruffare, id eſt, ξανθίζειν, crinem capitis. Eiuſmodi homines fuco cæſariem inducentes θριχοβάπτας appellat Syneſius libello toties iam citato.

Reliquum eſt, ut unguentorum & corollarū delitias percurramus. Μυροβρέχους uocant Græci, qui delibutos unguentis capillos habent, ſed ubique mollitiei & luxus argumento. C. Titius in oratione pro lege Fannia, prodigos ſui temporis mores deſcribens, ita ait: Ludunt alea ſtudioſe, unguentis delibuti, ſcortis ſtipati. Cicero de L. Piſone contumelioſe illud, Erant, inquit, illi compti capilli, & madentes cincinnorum fimbriæ. Item de eodem in oratione poſt reditum in Senatu habita: Primùm proceſsit qua autoritate uir?uini, ſomni, ſtupri plenus, madente coma, compoſito capillo. Idem in Gabinio conſule, unguentorū fragrantiam ſuggillat. Sic in oratione pro Pub. Seſtio: Conſul, inquit, unguentis delibutus, calamiſtrata coma. Rurſus pro Sex. Roſcio capillum compoſitum ac delibutū, faſtus & mollitiei ſymbolū notat. Varro in ſeſquiulyſſe, Troſſulis, hoc eſt, equitibus Romanis obijcit, quòd nardo nitidi uulgò incederent. Martialis alicubi mulieroſum & mollem hominem, crine nitentem & unguento nigrum traducit. Idem luxu diffluentem deſcribit ita:

*Cuius olet toto pinguis coma Marcelliano.*

unguento nimirum à Marcelo quopiā pigmentario nobili concinnato. Agathij hiſtoria aulicū

mancipium mollitie fractum, delicata unguenti latice cincinnos ſimul cum fronte imbuentẽ, his uerbis inſectatur, ἀβροςαγὶς ἔχων ἀεὶ τὸ μέτωπον καὶ τοὺς βοστρύχους. Diogenes quendã capillos unguento delibutos habentem hoc pacto momordit: Caue, inquiens, ne capitis fragrantia, uitæ maleolentiã adferat: innuere uolens, mollitie, quæ unguenti uſu notetur, famam denigrari. Teſtatur Galenus delicatas fœminas Romæ comparato è malobathro unguento, quod foliatũ uocabant, crines imbuere cõſueuiſſe. Demum corruptis iam priſcis moribus, & in Aſiaticam luxuriem commutata priſtina uirtute, inoleuit apud Romanos conſuetudo, ut quoties liberet genio indulgere, delibuti comas unguentis ac ſutilibus textilibusq; ſertis redimiti potarent: ad quod hortator etiam extitit Epigrammatarius lib. octauo, ubi ait:

*Si ſapis, Aſſyrio ſemper tibi crinis amomo*
*Splendeat, & cingant florea ſerta caput.*

Sic & Horatius oda prima:

*Nunc decet aut uiridi nitidum caput impedire myrto,*
*Aut flore, terræ quem ferunt ſolutæ.*

*Lib.* 11. Sic apud Sillium non pugnat Hannibal, crinem amomo Aſſyrio perfundere. Horatius lib. Carminum ſecundo, ſuadet ut niteant Syrio malobathro capilli, ei qui uelit uiuere. Archeſtratus in γαστρονομίᾳ, opere à ueteribus plurimũ decantato, morem hunc exponit ita:

ἀεὶ δὲ στεφάνοισι κάρα παρὰ δαῖτα πυκάζου
παντοδαποῖς, οἷς ἂν γαίας πέδον ὄλβιον ἀνθῇ,

καὶ παντοίοις μύροις ἀγαθοῖς χαίτην θεράπευε.

Quos ita conuerti in tranſcurſu:

*Inter cœnandum circundato tempora ſertis*
*Omnigenis florum, tellus quos fundit at alma,*
*Pigmentis certa & liquidis perfundere crines.*

Anacreon quoq; poëta melicus de ſe ita canit:

ἐμοὶ μέλει μύροισι
καταβρέχειν ὑπήνην,
ἐμοὶ μέλει ῥόδοισι
καταστέφειν κάρηνα. id eſt:

*Curæ eſt mihi perpluere pigmentis barbam, roſisq; uallare tempora.* Eôdem pertinet illud Martialis:

*Quum regnat roſa, quum madent capilli.*

Nec abludit hinc Naſonis illud:

*Habent unctæ mollia ſerta comæ.*

Refert Valerius Maximus, Ionas primos induxiſſe conſuetudinem unguentorum & coronarum in conuiuijs, luxus incitamenta. Nã quòd Aegyptij inter pocula ſimul cum ſertis morſicantes auiculas (δακνάδας uocabant) adhiberent, quæ ſomnum interpellarent, degeneris petulantiæ exemplum uidetur. Sed ad unguenta redeat ſermo. Tibullus de Amaſia loquens:

*Stillabat Tyrio (inquit) myrrhea rore coma*, hoc eſt, myrrha imbuta: ea nanq; germanior uidetur eſſe lectio, quàm uulgatis in codicibus quæ habetur, myrtea. Ita Flaccus, myrrheum nodo cohibere crinem dixit: & myrrha madidos capillos celebrat Ouidius, apud quem Sappho negat ſuũ capillum olere Arabico rore. Martialis madidas nardo comas habet alicubi. Sidonio Apol *Lib.3. Odar.* *Lib.5. Metam.*

linari deſcribitur Indus pinguis amomo crinē: ſic enim legendum, nō crimen. At Naſo unctos & odoratos nominat capillos, quos Homerus ambroſios, & ex eo Virgilius de Venere, ibi:

Lib.1. Aen. *Ambroſiæq; comæ diuinum uertice odorem*
*Spirauere.* Quin & croco imbuere crines, in mores receptum legimus, quod indicat Propertius:

Lib.4. *Terq; lauet noſtras ſpica Ciliſſa comas.*

Indos etiam croceo medicamine crinem tingere teſtatur in Pharſaliæ tertio Lucanus. Porrò imbuendis crinibus comparatum unguentum, Capillare dixit Epigrammatarius, ut à Cælio annotatum eſt. Sed de his, ut parum uirilibus, abundè multa: nunc ad dubij generis materiam tranſcendamus, quę uidelicet & natiuæ ſedis priuato iure tueri ſe poteſt, & adoptiuo mancipari, legitima eadem & notha: criſpaturā dico, quę tam eſt aſcititia, quàm eſt naturalis, uti declarabimus.

## De criſpatura & contortione capillorum. Cap. VIII.

CRiſpitudo naturalis, quam uelut βλαισότητα, id eſt, blæſitatem quandam pilorum in problematibus interpretatur Ariſtoteles, Sect.14. duplici fit ratione, ut à Galeno in ſecūdo de temperamentis proditum eſt, aut ui caloris ſiccitatisq́ꝫ, aut cuticularium meatuum tortuoſo anfractu, per quos capilli exeunt: id quod Oneſicritū latuit, qui conatus rationem explicare, cur exigui incrementi capillos, criſpos tamen habeant

Aethio-

Aethiopes,cauſam ſolis uiciniæ acceptam feren dam autumat,cuius hi uerſus apud Geographũ leguntur:

ὓς ἀγχιτέρμων ἥλιος διφρηλατῶν Lib. 15.
σκοτεινὸν ἄνθος ἐξέχρωσε λιγνύος
εἰς σώματ' ἀνδρῶν, καὶ συνέστριψεν κόμας
μορφὰς ἀναυξήτοισι συντήξας πυρός. hoc eſt:
*Propiore quà Titan agens axem orbita,*
*Fuliginis nigrore tinxit corpora*
*Virorum, & ignis ui parum auctiles comas*
*Liquando aduſſit.* Nimirum ille deliquio atq; inopiæ ſuperficiarij madoris, crinibus alimentũ præbentis, cauſam adſcribere debuerat potius: quam inopiam torridus ſolis feruor cõciliat, exuccam reddendo cutem & exurendo, diſsipandoq; per ſuperficiarios poros, uapores craſſos, materiam genitalem crinium: unde fit, quòd in uniuerſum meridionales gẽtes οὐλότριχας, hoc eſt, criſpas, ut ſeptentrionales ἁπαλότριχας à plano crinium æquore nominant Adamantius & Polemon diligentiſsimi phyſiognomonicũ ſcriptores: quod his accidere, tum propter naturæ & tẽperiei, tum ob ambientis etiam aëris humiditatem: illis è diuerſo ob earundem rerum ſiccitatẽ, differit Ariſtoteles in lib. de generatione animalium. Itaq; criſpitudinem illic definit eſſe conuulſionem pilorum ob humoris inopiam ab aëris ambientis ardore. Huc facit Indi ſpecies à Calliſtrato deſcripta, habentis οὖλαν καὶ ὅλην τὴν χαίτην οὐκ ἀκράτῳ τῷ μέλανι λάμπουσαν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἄκρων πρὸς κόχλου τυρίας αὔγος ἐρίζουσαν, id eſt, copioſum criſpumq; Lib. 5. cap. 3

capillitium, nõ mero nigrore reſplendens, at ſuperficie tenus cum Tyrij muricis flore certans. Eſt & altera criſpitudo arte conciliata, uidelicet ſartagine, lamina, acu, calamiſtroq́ candentibus, necnon & cauſticis medicamentis: quam rem qui profitebantur, Ciniflones Horatio & Senecæ appellantur, à calefaciendis in cinere calamiſtris, id eſt, acubus maioribus, ſiue uerubus ad criſpandos crines comparatis, quaſi in cinerem flantes, ut annotat Acron uetus Grammaticus. Cinerarij ijdem Catullo dicti ab eadem occaſione, quod muliebre eſſe miniſterium dicit Soſipater. Hos Iunius Columella capitum & capillorum concinnatores dixit, Tertullianus ſtructores capillaturæ, Græci βοστρυχοπλόκους & κομώτας. Ariſtophanes ſalſè ψιχοβόστρυχας eiuſmodi concinnatrices uocat. alij etiam κομμωτρίας & ἐμπλεκτρίας. Munus uerò ipſum Latini eleganter dixerunt, comam in gradus frangere (Virgilius etiam uibrare ferro crines) quando delicati & molles homines inurendo contorquendoq́ ſcanſilem faciunt capillum uelut gradibus quibuſdam, atque undis quodammodo criſpantem. Sic fermè apud Epigrammatarium, epaphæreſin exponunt recentiores, cæſariem uidelicet quæ tondendo in gradus quodammodo ſcanſilis ſucciditur, ut in annotatiunculis obiter illic annotauimus. At enimuero ſumma inuidia ſemper laborauit & mollitiei macula, calamiſtratura, neq; id ſine cauſa. Phocylides grauiſsimus poëta maſculis pueris non

uult

uult complicari crines uerticis, aut in cincinnos cogi:

*Μὴ μὲν ἐπ' ἄρσενι παιδὶ τρέφειν πλοκαμηΐδα χαίτην,*
*Μὴ κορυφὴν πλέξῃς, μὴθ' ἄμματα λοξὰ κορύμβων.* id eſt:
*Cæſariem ne mas criſpos producat in orbes,*
*Vincula neue plicent crines contorta corymbis.*

Portius Latro, ſiue is Vibius Criſpus fuit (id enim cõtrouerſum eſſe uideo) in Catilinaria inuectiua acerbè ſuggillat Romanos iuuenes, qui in oculis ciuium calamiſtrati obuolitabant paſſim. Et Cicero Lu. Piſonem ut profligatæ uitæ hominem, cincinnatũ ganeonẽ appellat. Idem in Gabinio conſule frontem calamiſtri ueſtigijs notatam, capillumq́ compoſitum traducit: rurſus eundem calamiſtratũ ſaltatorem nominat. Nónne iſta apertiſsimè prodigioſam mollitiei in calamiſtratura ſignificationem loquuntur? Quid clarius illo Ariſtodemi Cumani Tyranni facto, qui liberos optimatum calamiſtratos crinibusq́ intortis incedere præceperat, ut ea ratione mollitię aſſueſcerent, quò uitæ ſuæ metueret minus. Quid, quòd in fœminis quoq; imbecilliore ſexu, cultum corporis, qui in criſpandis capillis ponitur (*τὸν ἐκ πλοκῆς κόσμον*) grauiter improbat D. Petrus? Quin & aſſertor gentiũ Paulus, uult fœminas modeſtiam ſeruare, non intortis crinibus componere ſeſe. 1. Timoth. 2. Sed audiamus Q. quoq; Septimium libro de fœminarũ cultu iſtã operoſitatem damnantem: Quid, inquit, crinibus ueſtris quieſcere nõ licet, modò ſubſtrictis, modò relaxatis, modò ſuſcitatis, modò eliſis? a-

liæ geſtiũt in cincinnis coërcere, aliæ ut uagi &
uolucres elabantur, non bona ſimplicitate affli-
gitis. Quibus uerbis complexus eſt ferè tormen
ta omnia, quibus annum conſumunt fœminæ,
dum moliúntur, dum comunt, ut eſt apud Co-
micũ. Adde huc, quòd ipſi quoq; Cupidini mol-
litiæ omnis duci atq; autori, caput inumbrant
criſpis cincinnis & Moſchus Bucoliaſtes, & Cal
liſtratus. In Calamiſtraturę uiciniam uenit & ca
pillorum curioſa contortio, apud uarias natio-
nes olim recepta. Seneca libro de ira tertio, cri-
nem in nodum coactum Germanis tribuit. Ta-
citus libello de Germanorum moribus, inſigne
ait fuiſſe Sueuorum gentis, obliquare crinẽ, no-
doq; ſubſtringere, quæ nota eos à reliquis Ger-
manis, & ingenuorum conditionem à ſeruili ſe-
parabat. Martialis de Sicambris Germaniæ po-
pulis ſubactis idem teſtať: Crinibus, inquiens,
in nodum tortis uenêre Sicambri. Silyres occi-
duæ Britanniæ populi tortos pleriq; crines ha-
*Lib.17.* buere, autore Tacito. Mauruſij apud Strabonẽ
καλλωπίζονται κόμης ἐμπλοκῇ καὶ πώγωνι. id eſt: Ornare
ſé ſatagebant comæ implexu & barba: quo fie-
bat ut inter ambulandũ rariſsimè ſe mutuò con-
tingerent, ut intactum maneret capillorum de-
cus. Erat & apud Athenienſes feſtũ ἐμπλοκία di-
ctum, quo plexis crinibus incedebant fœminæ,
Heſychio teſte. Quin & Deorum quoſdam ca-
pillorum intortionibus criſpulos, gentilium er-
roribus adnumerat Arnobius uetus autor. Iu-
lius Pollux duo plectendorum crinium genera
facit,

facit, τεῖραν & ὑποσύπειρον, qui locus ſine dubio ulceroſus eſt, quem quia ab aliꝭs quoq; citatũ inuenio abſq; remedio, primus integritati ſuæ reſtituere conabor. Conſtanter itaq; legendũ cenſeo σπεῖραν, priore loco, ut poſteriore, ὑπόσπειρον. In illo procliuis fuit lapſus ob affinitatẽ literarũ τ & π: nec minor in hoc, in συ & σ. Quid uerò commune eſt crinium plexui cum carina nauis, quæ τεῖρα græcè dicitur? At quãto rectius implexi crines aſsimilabuntur uel intorto funi, uel ſerpentium uoluminibus, quam utranque ſignificationem ſpiræ uocabulum tam apud Latinos, quàm apud Græcos complectitur, id quod notius eſt, magisq; obuiũ, quàm ut indubitatę rei documenta ex autoribus huc aduocanda ſint. Quapropter σπεῖραν ſiue ſpirã, illam plexus formam innui exiſtimo, qua lubricis tractibus inerrant capillorum uolutæ, in morem anguiũ caudas nodantium (quod in ueteribus marmoreis ſignis etiamnum uidere eſt, eorumq; æmulis picturis) qua in faſtigiandis crinibus ferè uti conſueuerant fœminę. Atq; ea quidem eſt mea, in re parui licet momẽti, ſententia, cui ſubſcripturos non dubito qui preſsius uerba põderabunt: atq; ab ea quidem uoce alterũ quoq; plexus genus deſcendere, ut priori non abſimile, puto. Huiuſmodi ſpiras Naumachius σειρὰς, hoc eſt, catenas appellat, eo uerſu:

*Μηδὲ κόμης πρίαλλα πολυσχιδέας πλέκε σειράς.*

*Neùe comæ intortas temeraria necte catenas.*

Atenim complicare crines ſatis non fuit, uſque-

adeo ut auro argentoq; nodatos inſuper cõmemoret Homerus. Sic aureis cicadis eos innexuerunt Athenienſes, quod antea dictum nobis eſt. Et Sophron nobilis mimorum ſcriptor κορώνας ἀναδεμένους dixit eos, quibus cincinni in modum cornuum arcus faſtigiarentur, aut certè quorũ capilli aureis argenteisue cornicibus religati forent (nam utrunq; notat uox κορώνη) cuiuſmodi comas cicadis cornicibusq; nodatas, Martianus Capella bracteatas uidetur dixiſſe: niſi de ſcobe auri intelligamus iſtud potius, quam crinibus ſuis aſperſere nonnulli, quod de L. Vero & Gallieno Imp. retulit præter alios Trebellius Pollio. Caligula omnib. turpitudinis notis infamis eò ueſaniæ prouectus fuiſſe prodit à Suida, ut muliebri non contentus habitu incedere, capillitiũ quoq; in cincinnos contorqueret, τὴν κόμην πλοκάμοις καὶ πλοκῇ τινὶ περιστέλλων καὶ γυναικιζόμενος. Redeo poſtliminio ad criſpitudinem natiuam, in qua memorabile eſt quod idem autor refert, exactiſsimos quoſq; & claſsicos ſcriptores criſpum quidem, ſed tamen rarum capillitiũ Chriſti redẽptoris effigiei, peculiari ratione appingendũ cenſuiſſe. Vlyſſem quoq; illum ſapientem οὐλοκάρηνον, id eſt, criſpo capite deſcribit Homerus. Apud Epigrammatarios extat prouerbiali ſchemate dictum illud οὐλότερον σελίνων, apio magis criſpum. quo ſpectat illud apud Ariſtotelem in Rhetorices tertio, σέλινον οὖλα τὰ σκέλη φορεῖ, apium criſpa habet crura. Et Lucianus in Amoribus, πολὺ τῶν ἐν λειμῶνι οὐλότεροι σελίνων, multò criſpiores

Suidas in dictione ἀκῆ.

ſpiores pratenſi apio. Porrò talem hominem φίλχυλον uocat Archilochus : quem immutata uocum textura ὀλότριχον Herodotus : ὀλοκόμον Alexis & Pherecrates Comici: ὀλοκάρηνον cæteri: Teleſilla poëtria ὀλοκικίνναν : cuiuſmodi hominem τραμβολοκομᾶν, refugum habere capillum durius extulit Sophocles. Criſpos autem capillos contortosq; ἐπιστροφίδας dici autor eſt Euſtathius. Aethiopum crines refugos eleganter dixit Lucanus, quomodo & Theodorici Gothorum regis cæſariem in uerticem refugam criſpari ſcribit Sidonius. Pari ratione & renodem capillum uidetur criſpum dixiſſe Iulius Capitolinus, & Plinius Iunior uibratum capillitium. Lubet auctarij uice & illud adijcere, quòd priſcorũ nonnulli in inculta coma gratiam uideantur quæſiuiſſe. Tragicus Seneca Hippolytum Apollini comparans, in hoc laudat cæſariem neſciam colligi, in illo nulla lege iacentem & incõpoſitam. Diomedes criſpo, ſed ſquallido capillo, σὺν αὐχμῷ, in Heroicis à Philoſtrato deſcribitur. Ibidẽ Marcus Byzantius Sophiſta γραώδης καὶ κόμην αὐχμηρὰν ἔχει, incomptam & ſqualentem barbæ pariter & comæ ſyluam gerens : ac præter hunc alij nõnulli Sophiſtæ. At Martialis in Amaſia fuſas per colla comas, tortis præfert.

## De capillitij coloribus. Cap. IX.

CApillorum ornatus colorum uarietate diſtinguitur, uel natiua ſecundum gẽtes & familias, ac pro humoris in corpore exuberantis qualitate, uel acquiſititia, artis ope aut

per medicamenta, quę quomodo cõparari poſſit, non eſt inſtituti huius exponere: ſi quem hęc cura tangat, is adeat Galenum, Aëtium, Aeginetam, Trallianum Alexandrum, ſcholæq; Arabicæ primores medicos, pluraq; offendet, quàm quæ ęquis oculis deuorare queat. Flauiæ genti nomen creauit flaua cæſaries, ut Aenobarbos barba æris inſtar fulua nobilitauit. Tacitus Germanis rutilas comas attribuit: eaq; de cauſa in Agricolæ uita, Calidonios Britanniæ populos, qui inter Scotos cẽſentur, rutilas habere comas idem autor eſt, Germanicæ uidelicet originis teſtimonium. Vnde Lucanus poëta de Cleopatræ pediſſequis loquens:

*Lib.10. Pharſ.*

*Tam flauos, inquit, gerit altera crineis,*
*Vt nullas Cæſar Rheni ſe dicat in aruis*
*Tam rutilas uidiſſe comas.* Et Iuuenalis:

*Satyra.13.*

*Cœrula quis ſtupuit Germani lumina, flauam*
*Cæſariem, & madido torquentem cornua cirro?*

Eodem ſenſu ruffum crinẽ dat Germanis Seneca: Iam & Sicambros ſubactos flauã ſparſiſſe cęſariem Claudianus ait. Vſipios ſimiliter Germaniæ populos flauos nominat Martialis: nec aliorſum auricomos Batauos dixit Sillius. Britannos flauos appellat Lucanus, cæruleos Martialis: illud ad capillorũ colorem, hoc ad infectionem cutis, quæ glaſto fiebat, pertinet. Mamertinus Frãcos in Britannia à Maximino fuſos prolixo crine rutilaſſe ait. Getas quoq; flauos uocat Claudianus: ſimiliter flauos Arimaſpos Callimachus. Itidem ξανθοκόμας, id eſt, flauicomos Da

naos

naos Pindarus. Agathyrſos cæruleo capillo notabiles facit Plinius. Crathis Italiæ fluuius flauos conciliare crines putatur eius unda ablutis: quod cõfirmant Strabo, Sotion, Heſigonus hiſtoricus, & tragicus Euripides, ubi ait: ἃν ὑγραίνει καλλιστεύων ὁ ξανθὰν χαίταν πυρσαίνων κράθις. hoc eſt, quam rigat pulchrè qui flauos rutilare facit crines Crathis: eſt enim ea emẽdatior lectio, quàm quæ in impreſsis legitur codicibus, hunc in modum, ἃν ὑδραίνει καλλιστεύων ὁ ξανθὰν χαίταν πυρσεύων κραῦθις: illam agnoſcit Euſtathius. Idem de hoc amne teſtatur Ouidius, & de Sybari fluuio ſimiliter. Cineris unguen rutilum producere crinem, dicit in Originibus Cato: Mulieres, inquit, noſtræ capillum cinere ungitabant, ut rutilus eſſet crinis. Menelao flauum capillum ab Homero attribui putant, propterea quòd is color mori Spartanæ gentis in comæ ſtudio operoſioris, peculiaris aſsignetur, ueniamq́ mereri in eo qui patrium ritũ obſeruarit, ut in Heroicis ſcribit Philoſtratus: alioqui adoleſcenti magis conſentaneum ſtudium, quàm ea ætate rerumq́ geſtarum gloria dignum: quapropter non abs re μειρακιωδῶς κομᾷν, id eſt, adoleſcentuli more comatum eſſe ait. propterea quem Homerus ξανθὸν appellat, eundem compoſita uoce καρήξανθον dixit Tatianus Aſſyrius. Meleagrũ quoq; & Achillem flauos nuncupat Homerus, quem poſtremum flauis crinibus prehendit Minerua, ξανθῆς κόμης ἕλε πηλείωνα, quo loco inter grammaticos nonnulli ξανθὴν κόμην floridum luxuri-

*Lib. 15. Metamorph.*

anſq; capillitium exponunt, ἀπὸ τοῦ ἐξανθεῖν, quòd læto prouentu exuberet. alij παρὰ τὸ ξαίνειν deriuantes, comi pectiq; dignam reddunt, ego uerò rutilam: antiqui enim in capillis rutilam illam flauedinem commendarunt: unde delectabilis illa uocum uarietas, ut ξανθὴ κόμη, & πυρσὴ, & αἴθη ab igneo quodam fulgore, & ἡλιώδης ſiue ἡλιῶσα, quaſi ſolis inſtar micans, pro eodẽ poſitę legantur, ut ex Euſtathio obſeruare licet. ſic Philoſtra ſtratus, ξανθὴν κόμην οἶδεν ἡ γραφικὴ καὶ πυρσὴν, καὶ ἡλιῶσαν, id eſt, flauam comam agnoſcit pictura, & rutilam, & ſolarem: cuius poſtremæ uocis amantior eſſe. idem autor uidetur, toties eam inculcando, quum Oeneo Aetolo Meleagri parenti ἡλιῶσαν κόμην tribuit, & Memnonem Aurorę maritum κομᾷν ἐν ἡλιώσῃ κόμῃ, id eſt, comam ſolare iubar mentientem habere prodidit. Tales crines etiam κηροχρῶτες à ceræ colore dicentur ex Chæremone, κόμαι δ' κηροχρῶτες ὡς ἀγάλματος. Commodo Imp. flaua coma uelut auri ſcobe reſperſa, diuinitatis opinionem attulit, dictitantibus Romanis, cœleſte quoddã iubar caput eius circundare, ut ſcribit oculatus teſtis Herodianus. Au-
Euſtat. Iliad. 8. rea coma Bacchum χρυσοκόμαν decorauit: item Narciſſum illum formoſum Apollinis delitias, teſtante Philoſtrato. Critiam ex triginta tyrannis unum πυρσόθριχα, ab igneo capillitij colore, dixit Solon in Elegijs. Sylla quoq; Fauſtus cognomento comam habuiſſe auream, igniq; concolorẽ proditur. Sic Comætho formoſiſsima uirgo Melanippi amore nobilis, ab aurea coma

ignis

ignis in modum micante apud Pauſaniam nomen habet, id enim eſt τῇ κόμῃ αἴθειν. Circen ſimiliter aureos habentem crines deſcribit Orpheus:

*ἀπὸ κρατὸς γὰρ ἔθειραι*
*πυρσαῖς ἀκτίνεσσ' ἐναλίγκιοι ἠώρηντο.*
*At radijs ſimiles ſolaribus undiq; crines*
*Se fundunt humeros circum.*

Cyclops apud Philoxenum Cytheriũ miratur & laudat χρυσεοβόστρυχον, hoc eſt, aureis cincinnis exornatam Galateam. Celebrat auream Berenices comã inter aſtra relatam Catullus: nam Pterelai & Niſi aureas comas fatales ſuprà memorauimus. Apollo quoq; audit χρυσοκόμας apud Cornutum. Fingitur & Cupido χρυσοκομᾶν, ut & roſa Philoſtrato. Iris quoq; apud poëtam χρυσοκόμᾳ ζεφύρῳ μιχθεῖσα legitur, ubi Fauonius aureis crinibus donatur. Herodotus fabularum pater Phœnici aui χρυσόκομα πτερὰ, id eſt, auricomas alas addit. Plutarchus in ἐρωτικῷ memorat uim miram unguinis cuiuſdã, quo χρυσοειδῆ καὶ πυῤῥὰν, id eſt, auream flauamq; comam redderent Romanæ matronæ, in inflanda cutis mole. Illud uerò tacendum hîc non eſt, quòd flaua coma meritoria fuerit olim habita: unde auguſta illa meretrix Meſſalina apud Iuuenalem ſaty. 6. fornicem adit:

*Nigrum flauo crinem abſcondente galero.*

Et Virgil. ſubindicans parũ pudicam Didonẽ,

*Nondum, inquit, illi flauum Proſerpina crinem*
*Abſtulerat.* Huc ſpectat morſus Electræ in Clytemneſtram matrem apud Euripidem:

*ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκεις κόμης.* id eſt:
*Flauos ſpeculi iudicio cincinnos componebas.*

Quin & Flaccus nobile ſcortum Pyrrhã interrogat, Cui flauam religet comã? Amor, inquit Euripides, *φιλεῖ κάτοπτρα καὶ κόμης ξανθίσματα*, amat ſpeculum & crinium ruffationẽ. Quid, quòd apud Aegyptios deſpicatui fuerit coma flaua, legeq́ cautum ne quis talẽ nutriret, eò quòd Typhonis eiuſcemodi fuiſſe diceretur? quemadmodũ Agrigentini cæruleum colorem ciuibus interdixerunt olim, quòd eo Phalaridis ſatellites uſi fuiſſent. Comici flauum colorem ſeruis tribuerunt, non in corporis ſolius, ſed pilorum etiam colorem ludentes: hinc *πυῤῥίαι*, qui & *ξανθίαι*, Comicis ſeruilia nomina fluxêre. Ac fortaſſe Terentius non Birriam, ut paſsim legitur, ſèd Pyrrhiã ſcripſerat in Andria, ut Ennius Purrhũ pro Pyrrho, teſte Cicerone. Certè mirum eſt adeò, quòd qui nomenclaturas perſonarum fabulæ ad etymi rationem uocant, de huius nominis ratione ſcriptum nihil reliquere, in exquirendis alijs oculati nimis & curioſi, quum tamen facilè perſpici potuerit in lubrico poſitum errorem, uocemq́ alioqui nihil ſignificantem, ad Græcum fontem eſſe referendam ſimul cum reliquis nominibus, neq; ita neglectim ſilentio prætereundam. Porrò flauedinem eſſe quandam capillorum imbecillitatem, prodidit Ariſtoteles: qua occaſione celerius caneſcere flauum quàm nigrum crinem dicit. At nigrum capillum matronis tributum lego: unde Martialis illud,

*Lib. 5. de generatione animalium.*

*Sit*

*Sit moro coma nigrior caduco.* Apuleius in Photide amica cõmendat crines coruina nigredine. Salomõ regum ſapientiſsimus, in ſponſo lectiſſimæ formę laudat nigram corui inſtar comam. Horatius talem quoq; commendat, ubi ait: Lib. 8. Cant. 5.

*Et Lycum nigris oculis nigroq́;*
*Crine decorum.* Meridionales populi μελανόθριχες, id eſt, capillis nigris, ut Arctoi λευκόθριχες, albis deſcribuntur à Polemone, eiusq́; metaphraſte Adamantio.

## De canitie. Cap. X.

EST & de Canitie (quam etiam Canitiã nec irrationabiliter nec abhorridè dici uult Soſipater) nobis dicendum hoc loco nonnihil, ne quid, quod ad crinium materiam faciat, omittamus intactum. Eſt autem canities capillitij morbus, Ariſtotele teſte, ætatis uitio accidens, quam imbecillitas & defectus natiui caloris conciliat: definiturq́; ab eodẽ uelut ſitus quidam & rancida putredo alimenti pilorum non concocti, ac proinde in putredinem abeuntis. unde manauit illud ex Comicorum ſchola, αἱ πολιαὶ γήρως ἀφρὸς καὶ πάχνη. id eſt, Cani, ſenectutis ſunt ſitus ac pruina. Idem autor cauſam cur ſit candida, hanc adfert, quoniam & ſitus carioſorum plerunq; albeat, pruinæ quamproximè reſpõdens. Eam propterea nõ inuenuſtè ſpumam nominat Q. Calaber, à ſquallida nimirum albedine, ubi ſic inquit: Lib. 5. de generat. animal. Ibidẽ, & problem. ſect. decima.

*ἄφρος ἄδην λεύκαινε κάρη, λασιόν τε γένειον.* hoc eſt:
*Albebant nimia ſpuma caput hirtaq́; barba.*

D

Haud abſimili ratione niuem capitis eam appel lat Aurelius Prudentius: plumã Flaccus, ab imitatione candoris cygnearum plumarum, ubi Li gurinum formæ uenuſtate ſuperbientem, modeſtiæ admonet his uerbis:

*Inſperata tuæ quum ueniet pluma ſuperbiæ.*

Naſo quoq; apud Getas exulans in extremo ſenio, queritur iam ſua tempora imitari cygneas plumas. Tale eſt Ariſtophanis illud in Veſpis:

*θρίχες ἐπανθοῦσι κύκνου πολιώτεραι.*

*Olore canior comæ ſylua emicat.*

Hinc *πολιόχρως κύκνος* epitheto canicolor cygnus apud Euripidem. Hippothous poëta græcus ca nos nominat ſenij flores, cuius iſte uerſus apud Stobæum legitur:

*Παυρολόγοι πολιοὶ, τοῦ γήραος ἄνθεα θνατοῖς.*

Nonnus Panopolitanus *λευκάδα χαίτην* eos uocat: Agathius ſcholaſticus, amoris Nemeſin: *τὴν πολιὴν*, inquit, *καλέω νέμεσιν πόθου.* Quum uerò canities efficiatur putredine quadam (cui rei ar gumẽto eſt, quòd pili operti tegmine quopiam ſeu pileo, celerius caneſcant, ob prohibitam uidelicet tranſpirationem) eorum ratio infringitur & labefactatur, qui ariditati referunt acceptam canitiei occaſionem, quam pluribus uerbis oppugnat Ariſtoteles: quanquã idem libro de coloribus, infirmitatẽ paucitatemq; alimenti pro cauſa adſcribat, facili momento in Caluitij uiciniam deſcenſurus, ſi quis oculatius Argum aut Ariſtarchũ uelit agere. Canities homini tantùm & equis accidit, ſi Stagiritæ & Plinio credimus.

*Lib.5. de generat. animal. cap.5.*

*Lib.3. de hiſto. animal.*

dimus. Eius initium homini fermè à temporibus incipit. Theocritus:

*ἀπὸ κροτάφων πιλώμεθα πάντες γηραλέοι.*

*Ad tempora utrinq; ſeneſcimus omnes.*

Qua de cauſa *πολιοκροτάφους* epitheto appellaſſe homines Homerus, ab Aphrodiſço Macrobioq; adnotatur, nimirum humectioribus locis illis & pituitæ copia redundantibus. A primo ortu canos extitiſſe nonnullos lectum eſt non ſemel: ueluti Tarchonta, qui à Tyrrheno oppidis duodecim in Hetruria cōditis præfectus fuit, quod innatæ illius à puero prudentiæ tributū à poëtis ueriſimile eſt. Ita Cygno Neptuni filio canities primis annis nata, nomen dediſſe putatur. Tarquinium Priſcū prudentiſsimū regem ab ineunte pueritia canum fuiſſe memorat Strabo. Numam quoq; Pompiliū à prima ætate canum fuiſſe aſſerit Seruius Honoratus, qua fide neſcio: quanquā Virgilius illi incanū mentum crineſq; tribuat iam tum ſeni. *Lib. 6. Aen.* Quin & ab ipſo natali caneſcere Albanos Scythiæ populos, qui ſe poſteros Iaſonis credi uoluerunt, refert Polyhiſtor Solinus, in hæc uerba: Albo crine naſcunt, canitiem habent auſpicium capillorum, ſic comæ color genti nomen indidiſſe uidetur. *Cap. 25. rerū memorabiliū.* Scribit & Cteſias, in Indiæ quadam gente fœminas ſemel tantùm párere, eoq; cōceptu genitos confeſtim caneſcere. Refert item Heſiodus Græas Phorci filias mox à partu canas fuiſſe, quas è ſo rore Ceto ſuſceperat. Neq; temerè in Athenienſi gymnaſio Socratem candente coma poſitum le

gimus,ut teſtatur Sidonius Apollinaris, nempe prudentiæ argumento, quòd longa ætas, qualis eſt ſenum, rerum peritiam maturet, promoueat,perficiat deniq;.Quò ſpectat Aegyptij hominis dictum apud Platonem in Timæo,exprobrantis illi, nullum eſſe inter Græcos ſemper pueros ſenem, nullam doctrinam canam: ita enim habet,ἕλληνες ἀεὶ παῖδές ἐστε, γέρων δ᾽ ἕλλην οὐδείς, οὐδέ ἐστι παρ᾽ ὑμῖν χρόνῳ πολιὸν μάθημα. Nazianzenus in Euandro Monacho, πολιῆς λευκοτέρας πραπίδας, mentem canitie ipſa candidiorem commendat, prudentiæ argumento. Ab eodem deſcribit̃ pater ipſius Nazianzeni ſacrificus, πολιὸς δέ νόον πολιός τε κάρηνον, mente pariter & capite canus. ubi turpiſsimè omnium impegit Aldus Manutius perperã ita uertẽs, Ciuitatiſq; mens, ciuitatiſq; caput. Ouidius magnam fuiſſe quondam reuerentiam cani capitis, propter multarum rerum perſpicientiã, & multiplicis prudentiæ opinio-

Leuit.19. nem,uerè ait:quandò & Deus ipſe coram cano capite conſurgendum præcipit. quo refertur &

Prouerb.20. Salomonis illud elogium:Vt iuuenum gloria in robore poſita eſt, ita ſenum dignitas in canitie. Eleganter canitiei dignitatem extollit his uerbis Heraclides: πολιὰ δὲ καὶ γῆρας ἱερεῖ τῶν τελευταίων χρόνων λιμένες, ἀσφαλὲς ἀνθρώποις ὅρμισμα, καὶ ὅσον ἡ τοῦ σώματος ἰσχὺς ὑποφθίνει, τοσοῦτον ἡ τῆς διανοίας αὔξεται ῥῶσις. id eſt: Canities atq; ſenium,ſacri quidam portus ſunt extremæ ætatis, ſecura hominibus ſtatio, quantumq; corporis tum decreſcunt uires,tantum animi uigor augeſcit. Neq; abſurdum fuit,

quòd

quòd deſpectui habita canities Eleazari uiri magno natu generoſum pectus ita perſtrinxit, ut lubenter è uita excedere optaret. Cano ſeni in theatro uniuerſi aſſurrexere Spartani, quem reliqui Græci exploſerant. Apud Gentiles caſtitatis dea habita Veſta, cana Virgilio dicitur. Et Fides, cuius ſanctiſsimum numen, cana eidē nominatur. Eadē dignitate Veritas cana apud Varronem audit. Naturæ longæuæ rerum parenti canitiem dat Claudianus. Aeternitatem eadem inſignit Nonnus, ſic inquiens; *Macbab. 6.*

ἕως δολιχοῖο γενέου

ἀμφιλαφὺς πολιῇσι κόμην λευκαίνεται αἰών.

*Dum ſuffultum altæ canis albeſcere barbæ*

*Aeuum perget.* Sic Diphilus Comicus tempus appellat πολιὸν τεχνίτην, canum opificem. Apud Romanos uetuſto more nubētes canis ſenum ornabantur, ut & Veſtales uirgines, caſtitatis uitæq; integritatis exemplo, ut è Sex. Pompeio liquet. Thebæ Bœotiæ habebant πολιὸν canum Apollinem, teſte Pauſania in Bœoticis. Apud Cimbros ſacerdotes & uates canæ, πολιότριχες, caſtra ſequebantur, magno in honore habitæ, quæ de præliorum euentu uaticinia ædere ſolebant, ut Strabo eſt autor. Ver iucundum, Græcis poëtis canū epitheto dicitur, ab amœno florum aſpectu, ſua albedine pratorū uirorem interſtinguentium. Phorco Ponti filio lucidam canitiem, quæ maieſtatē adderet, tribuit Claudianus: & Glauco marino Philoſtratus his uerbis, γλαύκῳ ποντίῳ ὑγροὶ γενείων βόστρυχοι, λευκοὶ δὲ ἰδεῖν, καθά-

*περίκρινοί*. Romæ etiam nobilem Canorum familiam fuiſſe legimus, cuius meminit Spartianus. Caninis ſimiliter (quos hodie Griſones nominant) adultiori & præſtantiori inter Heluetios genti, canities nomen creauit. Memorabile eſt Laconis dictum, qui ætate prouectior interroganti cuidam cur promiſſam aleret barbam canam: reſpondit, ut canos intuens nihil committam illis indignum. Neq; uerò derogat quicquã canitiei autoritati, dictum Varronis in Aboriginibus, quando negat canitudini (eo nanq; uerbo utitur) ſemper comitem eſſe uirtutem, quum nihil ſit in rerum natura undequaq; abſolutum & beatum: interim tamen plerunq; cõiunctam illi eſſe uirtutem non inficiatur. Neq; item Menandri Comici dictum eleuabit canitiei dignitatem, dicentis eam non adferre prudentiam, quum interdum etiam in iuuenibus cani ſuccreſcant, nihilo propterea prudentioribus. ita enim ait:

*οὐ γὰρ τρίχες ποιοῦσιν αἱ λευκαὶ φρονεῖν.*

*Canus capillus non parit prudentiam.*

quod & Pindarus in Olympicis confitetur his uerſibus: *φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαὶ θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας ἐοικότα χρόνον.* id eſt: Naſcuntur & in iunioribus frequenter cani præter iuſtum ætatis tempus. id quod & Ergino Clymeni filio uſuueniſſe dicit, qui uirentibus etiamnum annis ante tempus canus, quum in funerale certamen ab Hypſipyle in exequiis mariti Thoãtis propoſitum deſcendiſſet, cum Boreadibus certaturus, à Lem-

à Lemnijs mulierculis riſu fuit exceptus: unde & in prouerbiũ abierunt, Ergini cani, de intempeſtiua canitie. Solet enim odioſa plerunq; eſſe canities, imò uocabulum quoq; ipſum laborat hoc nomine. Abſinthiũ herbam amariſsimam, canum dixit Ouidius, ab inamœna quam pręſe fert, & cineritia albedine. Lupi non ſunt modò, ſed & à poëtis cani dicuntur ob ingratum aſpectum, ut qui non raucedinem ſolùm concilient uiſi, ſed uocem quoq; ipſam expectorent. Mare etiam canum ijdem nominant, ob albeſcentis ſpumæ ſquallorẽ. Decembrem menſem canum appellat Martialis, propter inamœnũ niuis omnia operientis ſpectaculum. Ferrum quod attritu candeſcit ad cædes & latrocinia infame, canum epitheto appellat Homerus, *πολιὸν σίδηρον*. Comici Græci non ſine dicterij morſu canos appellant *ἀλφιτόχρωτας*, ueluti polline albicantes. Horatius obijcit Lycæ meretriculæ iam emeritæ, capitis niues, canitiem ita nominans per calumniam. Sic Domitianus conſpicatus quendam albicante pariter & flauente capillo uarium, niuem mulſo perfuſam geſtare dixit, ut à Sexto Aurelio Victore literis proditum eſt: cuiuſmodi hominem *μιξόθριχα* Babrius fabulator (ita enim paſsim eum citat Suidas: ſiue mauis Gabrias, quod nomen in exemplaribus excuſis legitur) appellat, non diſsimili ſpecie ab Api boue, cuius cauda duplici pilo uariabatur, teſtante in Thalia Herodoto. Sed ut illud intra iocos ſtetit, ita ad immanitatẽ tetendit

Antonini Commodi factum, quem ſcribit Lampridius ſturnum adhibuiſſe ijs, qui albeſcentes capillos inter nigros haberent, & eos capite ſuggillatos ſuppuratosq́; dimiſiſſe. Anacreon Lyricus iuuentæ florem ſibi effluxiſſe grauiter conqueritur, canosq́ ſucceſsiſſe:

*πολιοὶ μὲν ἡμὶν ἤδη*
*κρόταφοι, κάρα δὲ λευκὸν,*
*χαρίεσσα δ' οὐκ ἔθ' ἥβη*
*πάρα.* hoc eſt: Caneſcunt iam nobis tempora, albet caput, fugit amabilis iuuenta. Illud uerò minimè ſilentio pertranſiri debet, nulla re citius promoueri canitiem, quàm curis, mœrore, & metu. Noui qui è naufragio præter ſpem ſalui enatauerant, repentè canos euaſiſſe. Commemorant alij nonnullos qui in præruptas rupes aucupij gratia, *θύρης μεθέλκοντες γλυκερὸν πόνον*, ut uerbis utar Nazianzeni, funis ope peruaſerant, ſoluto eo aut delapſo, deſperabundos præproperam canitiem accerſiuiſſe. Memoratu non indigna eſt hoc in loco hiſtoria, narrata mihi olim à Franciſco Dilphio, non gentilitijs magis imaginibus, quàm ſingulari eruditione clariſsimo Equite, Cæſareæ Maieſt. apud Sereniſs. Angliæ regem tum temporis Oratore; ea ſic habet. Hiſpanus nomine Didacus ſiue Diegus Oſorius nobiliſsima familia ortus, aulicæ puellæ amore captus, communicato prius cum ea conſilio, in patula arbore & frondoſa abſconderat ſe (ea creſcebat in Hiſpanijs intra regij horti ſepta.) Interim fortuito catelli melitæi latratu prodita col-

loquij

loquij fides, ſatellitũ manui illum obiecit: comprehenſus carceriq́ inclusus, quòd capitale fuerat illic deprehendi, dictata ultima ſententia ita inhorruit totus, ut nox unica iuuenem eundem & ſenem incanum uiderit. Quo ſpectaculo motus carcerarius, delato ad Ferrandum Regẽ catholicum prodigioſæ rei indicio, effecit ut capitalis legis rigore in benignitatem cõuerſo, Rex illum abſoluerit, dictitans pœnarũ ſatis dediſſe, qui præmaturam ſenectutem cum iuuentæ flore commutaſſet. Cui rei atteſtatur & Petri Meſſiæ Hiſpalenſis autoritas, euentum hunc imaginationi aſcribens. Alioqui & amoris flagrãs deſiderium, Theocrito citam canitiem uel uno die accelerat, quum inquit: *Sylua lectionũ lib. 2. ca. 7.*

*οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσιν.*

Eiuſmodi hominẽ *προπόλιον* dici teſtatur Aelius Dionyſius, quòd ante tempus canos producat: eundemq́ & *ἀωρόλειον*. quanquam ego *ἀωρόλειον* intellexerim potius eum, qui præproperè calueſcat ſeu lęuis fiat, ſi à tanti autoris ſententia diſſilire par eſt, qui ab Horatio præcanus uocatur. At canum ſimpliciter *πολιὸν* appellant illi, & *λευκόκρᾶτα*, quaſi albicipitem, & *ἀλωπόχρυν* inſuper, teſte Suida in collectaneis. at cui rari capillitio interſperſi ſunt cani, *σπαρνοπόλιον* talem uocari legimus. De ſpartopolio lege Pollucem & Hermolaum. Annotat prætereà Euſtathius, *ἄνθος* (quo uocabulo propriè flos ſignificatur) canum capillum notare: unde *φάλανθος* dicatur caluus, ſed non niſi pręſenio, ut equidẽ reor: quem

& ἰωθισμένον dixit Sophocles. Illud uerò inter naturæ miracula aſcribendum quod refert Ariſtoteles, Grues ſeneſcentes magis nigreſcere, contrà quàm cætera animantia.

De Caluitio. Cap. XI.

A Canitie ad Caluitium, nō uelut in diuerticulum, ſed in cognatā uiciniam (quippe ſenio magna ex parte peculiaris eſt utraq;) commigremus. Comā id propémodum capiti eſſe uolunt, quod plantis germinibusq; ſunt folia, à rerum natura producta ad fructuū conſeruationem, quorum fotu pariter & refrigerio, aëris iniuria tum auerteretur, tū retunderetur: quo fiat, ut auulſis frondibus arbores & plantæ indecoro uulnere ac depili nuditate affectæ mœreant quodammodo, morſumq; ſentiant, ut in Sympoſiacis diſſerit Plutarchus: qua occaſione Empedocles præceperit illud, δάφνης φύλλων ἄπο πάμπαν ἔχεσθαι, à lauri folijs abſtinendas omnino manus eſſe admonens: nec iniuria, quippe quum natura ipſa loca glabra, nulla herbida lanugine ueſtita, uelut effœtę ſui probrum damnet atq; deſpecta habeat: quo reſpectu Iunius Columella caſtaneta calueſcere è pluribus ſoli humorumq; uitijs, dum nudatæ frondibus arbores uiſunt, dixit. Huc ſpectat, quòd Ariſtotel. id eſſe ait in homine calueſcere, quod in auibus depenneſcere, πτερορρυεῖν: in folijs arborum, defrondeſcere, φυλλορροεῖν. Proinde nil mirum, ſi caluitium, quo caput ferè depilatur, nimirum extincto humore pilorum alumno (uti à Ga-

*Li.4.ca.33.*

*Lib.5.de gener.animal.*

à Galeno ſcriptum eſt) apud omnes ætates op- *Lib.14.*
probrij loco habitum fuerit ſemper. Quod con- *Therap.*
firmat Naſonis illud:

*Turpe pecus mutilum, turpis ſine gramine campus,*
*Et ſine fronde frutex, & ſine crine caput.*

Qua ratione hirſutiem quoque ſuam excuſat Polyphemus Ouidianus apud nympham Galateam. *Lib. Metamorph. 13.* Heliſæus propheta caluus à puerorum caterua ſannis exceptus ludibrioque fuit habitus, *4. Regũ. 2.* quanquam non inultus, quippe quos diris deuotos, proteruiæ pœnas urſis dediſſe conſtat. Caluitij deformitatem iniquiſsimè tuliſſe Iulius Cæſar memoratur, eaque de cauſa deficientem capillum à uertice reuocare conſueuiſſe, teſte Suetonio Tranquillo: cui atteſtatur & Dion, laurea ſemper uſum, poſteaquàm rerũ potitus eſt, prędicans, διότι ἀναφαλαντίας ἦν. Domitianum Cæſ. caluitio ita fuiſſe offenſum à Suetonio ſcriptis proditum eſt, ut pro ſua ipſius contumelia duceret, ſi cui alij obijceretur: quanquam in libello quodam de Capillorum cura, ab eo conſcripto, hoc ipſum diſsimulare ſtuduerit, patienter ferre ſe comam in adoleſcentia ſeneſcentem, ſcribens: quò ſpectat quòd Iuuenalis ſatyricè eum appellat Caluum Neronem. Therſiti portentorũ omnium prodigioſiſsimo ψεδνὴ ἐπενήνοθε λάχνη, ut loquitur Homerus, per capillitij nudã raritatem, caluitium deſignans. Ariſtophanes naſutorum omnium facile princeps, ſuum ipſius caluitium non diſsimulanter in ſuis ſcriptis, ac præſertim in Pace Comœdia inuulgat. Agathoclem Siciliç

tyrannum turpi caluitio deformē prodidit grę-cus autor Aelianus,quem cùm puderet defluentis capilli,myrteam corollam, τῆς ψιλώσεως πρόβλημα,id eſt,glabritię uelamen, quo nuditas tegeretur, adornauit: cuius rei conſcij licet Syracuſani, tamen ne mutire quidem ſunt auſi. Acerbè Iuliam filiam ſuggillauit Auguſtus, qui aliquando improuiſus quum oppreſsiſſet Coſmetrias ſiue concinnatrices, præmaturam canorū ſegetem uellentes, percunctatus illam fuiſſe dicitur, mallet ne cana eſſe an calua poſt paucos annos:reſpondentiq; canitiem ſe præoptare,regeſsit ille mendacij notā iſto dicterio, Quid ergo iſtæ tam citò caluam te reddunt?ut à Macrobio traditum eſt. *Lib.2.ſatur. cap.5.* Veſpaſianus lepidè caluitiū arguta oſtenti cuiuſdam eluſione non diſsimulauit:nam uiſo Comete, qui mortem ipſius portendere credebatur,nōn ſibi,ſed Parthorum regi minitari dixit, illum nanq; comatū eſſe, ſe uerò caluum : ita enim Dion, ἐκεῖνος γὰρ κομᾷ, ἐγὼ δὲ φαλακρός εἰμί. Modeſtè tulit caluitij ſui opprobriū Tiberius Cæſar à Seiano prætore ludibrio habitus,quādo in Floralibus per caluos omnia peragi curauit ille, qui poſtea ab ipſius nomine Seiani nuncupati fuerunt : ac rurſus è theatro deſcendentibus faces præferri per quinquies mille raſos pueros, qui caluitium glabris capitibus mentiebantur,curauit,uti literarum monumentis conſignauit Dion Cocceius hiſtorię Romanæ 57. libro. Apud Petronium Arbitrum Eumolpus ita deplorat caluitij deformitatem:

Quod

*Quod ſolum formæ decus eſt, cecidere capilli,*
*Vernantesq́; comas triſtis abegit hyems.*
*Nunc umbra nudata ſua iam tempora mærent,*
*Areaq́; attritis ridet aduſta pilis.*

Attamen Socratem recalua fronte depingit D. Hieronymus, ſapientiæ argumento, ab oraculo illi tributæ: quo nomine aſsimilari ipſum Sileno caluo exiſtimat Syneſius. Aeſculapium caluum oſtendũt Aegyptij eandem ob cauſam. Vlyſſem item caluum nominat Syneſius. Iſocratẽ quoq; oratorum omniũ facilè ſaniſsimum, caluũ fuiſſe conſtat, in quo uiro caluitij nota, prudentiæ teſtimonium dedit, quum dicerent de eo faceti homines, noſſe ſe uirum caluum, atq; ita, ut eluceret atq; ſpectaretur è caluitio uiri cerebrũ. Apuleius in Floridorum libris relicinã frontem, id eſt, capillitio nudatam probat in Alexandro. Temporis deus, quẽ καιρὸν illi, nos ut deam, Occaſionẽ nominamus, recaluaſter occipitio à coma libero capillis in ſupercilia diffluẽtibus, antiquitus pingebat, ut refert Calliſtratus, talemq́; primus finxit Lyſippus Sicyonius plaſtes. Refert Herodotus Scythicam quandam gentem à natali in perpetuum caleſcere. Ceneſtellis gentilitij nominis originem dedit caluities natiua, ut Alexander Neapolitanus annotat. Myconij quoq; pilis carentes naſcunt, quod præter Strabonem & Plinium teſtatur Lucillius uetus ſatyrographus, ita inquiens: *Lib.4.* *Lib.10.*

*Myconi calua omnis iuuentus.*

ita ut Strabonis teſtimonio calui quicunq; My-

conij appellari prouerbiali dicterio conſuetuerint, ἀπὸ τοῦ τὸ πάθος τοῦτο ἐπιχωριάζειν τῇ νήσῳ. Præter hominem (cui uni tantùm animalium accidere caluitium, prẹterquàm innatum, aſſerit Plinius) ſtruthiocameli quoq; naturaliter caluẽt, eodem autore: item corui aquatici, quos à caluitij nota φαλακροκόρακας Græci nuncupant. Galba Imp. ita fuiſſe glaber traditur, ut Fabius Fabulus caput eius præciſum, ueſtis ſinu exceptum portare coactus fuerit, quum ob pilorum raritatem difficillimè prehendi poſſet, uti Plutarchus teſtatur. Colebatur apud Romanos olim Veneris cognomento Caluæ ſimulachrũ, teſte Lactantio, Cypriano lib. de idolorũ uanitate, & Iulio Capitolino. Nominis occaſionem dedit parata fœminarum promptitudo, ad catapultas tendendas capillos offerentium, obſeſſo iam tum à Gallis Capitolio. Fuit & Romanus orator inſignis, nomine Caluus, quem Latinum Demoſthenem dixit Plinius, cuius & Fabius meminit. Carolus Ludouici Pij Imp. filius, cognomento Caluus fuit dictus à Caluitio, in cuius laudẽ Hugbaldus Monachus, uir, ut tum ferebant tempora, haud indoctus, Eclogam conſcripſit non illaboriosam, cunctis uocibus initialem literam c prẹferentibus, cuius tale eſt initium:

*Carmina caluitij cirratus carpere caluos*
*Conatus cecinit, celebrentur carmina calui.*

Caluitij patrocinium ſuſcepit caluus & ipſe Syneſius. Porrò pauciſsimos habuiſſe caluos Aegyptus prædicat, quòd ſoliti fuerint ad uiuam

uſq; cute ...radi, quò compactius ſpiſsiusq; redderetur cra...um, ut in Thalia autor eſt Herodotus, & ex ... Euſtathius commentarijs in Dionyſium Periegeten: quanquam iſthic perperàm legatur ξηρᾶσθαι, quod uerbum ad inſolationē, & in torrido ſole cutis denſationem pertinet, quū ex Herodoto ξυρᾶσθαι legi debeat. A Caluitio plures fluxerunt parœmiæ: nam φαλακρὸν τίλλειν, id eſt, Caluū uellere dicitur, qui incaſſum laborat, ut annotat Suidas. Et φαλακρότερος εὐδίας, magis caluus quàm ipſa tranquillitas: quod inde natum eſt, quòd tempeſtate criſpentur omnia & horreant, cōtrà ſerenitate nuda & quodammodo calua iaceant. Itē illud, Ouo depili nudior, quod è Niciæ Epigrammatarij dicto torqueri poteſt, quod tale eſt, ὠὸν ἅπας γέγονεν, quaſi dixeris, Ouū totus euaſit: extat nanq; in comatū prius, mox caluum redditum è multo pigmentorū uſu ad tingendos crines comparatorū, epigrāma tale: *Lib. 2. Epigr.*

*τὴν κεφαλὴν βάπτων τις, ἀπώλεσε τὰς τρίχας αὐτὸς,*
*καὶ δασὺς ὢν λίαν, ὠὸν ἅπας γέγονεν.* id eſt:

*Amiſit quidam crines, caput inficiendo:*
*Qui nunc eſt ouo nudior, hirtus erat.*

Cuius ſimile eſt illud apud Petronium, Lęuior ære uel rotūdo. & illud Apuleij in Aſino aureo, Cucurbita glabrior. Item, Concha lęuior, ut apud Martialem:

*Leuior & conchis Galle Cytheriacis.*

Præterea parœmiacū illud, quo immaniſsimus Caligula uſus legit, quum magnā carceratorum manū quodam tēpore cōſpicatus, cunctos à cal

uo uſq; ad caluum trucidari præcep[...] ἀπὸ τ̃ φαλα-
Lib.58. κρȣ̃ μέχρι τ̃ φαλακρȣ̃, ut refert Dion. C[...]moratur
& in glabros prouerbium, ſiue d[...] potius,
ab inſtituto ſermone haud alienū, in rariorem
barbam habentes, ἐς Τροίζηνα δεῖ βαδίζειν, Trœze-
nem proficiſcendum eſt: inde natum, quòd πώ-
γων, aut ut alij, γένειον (utraq; uox barbam ſignat)
portus fuerit Troezenis, cuius accolæ prolixo
capillo barbaq; horridi fuiſſe decantantur. Por-
rò caluum Græci φαλακρὸν, φάλανθον, ψιλὸν, μαδῶν-
τα, λεοκάρηνον, & Homericè ψεδνὸν dicūt, ut apud
Pollucem legere eſt: Suidas etiam ψλωὸν: inuenio
& ἐρημοκόμον in Epigram. collectaneis. Caluitio
magis degener & infame uitium eſt pilorū de-
glabratio, Alopecia, dicta à uulpe, quæ ſterilem
toto anno locum reddere lotio ſuo conſperſum
ſcribitur, ſi Callimachi Scholiaſtæ fides haben-
da eſt: imò ipſemet Callimachus iſtud innuere
uidetur in hymnis, inquiens:

ὡς ὅτι κόρσῃ
φωτὸς ἐνιδρυνθεῖσα κόμην ἐπινέμεται ἀλώπηξ, id eſt:
*Altè immerſa uelut capitis depaſcit honorem* Vulpes.
Cuius uitij originem & curationem abundè do-
cebunt Galenus, Trallianus, alij.

COMMENTARII DE
COMA FINIS.